XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 január. 1. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Főtanácsunk.

Egyházunk főtanácsi ülését 1930 deeember hó 14. és 15.-ik napjain tartotta meg. Történelmi jelentőségü volt ez a főtanácsi ülés azért, mert középiskoláink átszervezésének immár régóta vajudó kérdésében az egyházi Főtanácsnak döntenie kellett. Ez a kérdés, illetve ennek eldöntése hozta össze egyházi tanácsosainknak 200-at megközelitő tekintélyes nagy számát. Komoly és ünnepélyes hangulatban folyt le az egész gyülés, méltóan egyházunk nehéz helyzetéhez és a szóban forgó kérdések történelmi jelentőségéhez.

Minden szorongásunk és lelki nyomottságunk mellett is mindannyiunkra fölemelőleg kellett, hogy hasson az a nagy szeretet és az a nagy ragaszkodás, amely egyházunk jövőjének életbevágó kérdéseiben és intézményeinek szeretetében a főtanácsi ülés egész ideje alatt megnyilatkozott. Ebből a szeretetteljes aggódásból és féltő gondosságból egy jobb jövőnek a hajnala látszott fölragyogni a jelen sivárságában is.

Nem kivánunk a részletekkel foglalkozni, de ugy véljük, szolgálatot teszünk olvasóinknak, ha szóról-szóra leközöljük a Főtanácsnak középiskoláink átszervezése ügyében hozott következő határozatát.

A Főtanács 19—1930 szám alatt középiskoláink átszervezése ügyében a következő határozatot hozta:

1. Egyházi Főtanács elhatározza, hogy alapitványi ingatlanainak kisajátitása és megfelelő államsegélynek hiánya miatt előállott kényszerhelyzet folytán, egyházi középiskolai oktatásunkat az 1931/32 tanév kezdetével átszervezi ugy, hogy csak az egyik főgimnáziumot (Liceu) tartja fenn eddigi alakjában és tagozataiban, a másikat ideiglenesen gimnáziummá (gimnaziu) változtatja át.

2. A kolozsvári főgimnáziumot jelen alakjában és tagozataiban továbbra is fentartja, a székelykereszturi főgimnáziumot az 1931/32

Unitárius Teol. Akadémia
Loco
Calea Victoriei 12

tanévtől kezdődően gimnáziummá alakitja át, mely mellé a gazdasági oktatási törvény XIII. fejezete szerint gazdasági iskolát szervez.

3. Megbizza E. K. Tanácsot az átszervezéshez szükséges további intézkedések megtételével, beleértve a kormányhatósági engedély idejében való megszerzését is.

4. Főtanács meghagyja az átszervezendő főgimnázium előljáróságának azt a lehetőséget, hogy a felső tagozatot társadalmi uton fenntarthatja, illetve, hogy a lépéseket ilyen irányban megkereshesse.

Tudjuk, hogy sokakat fájdalmasan érintett egyházunk Főtanácsának eme döntése. De egyben reméljük, hogy a tervbevett mezőgazdasági iskola felállitása nagyban kárpótolni fog mindannyiunkat ama veszteségért, amelyet egyik főgimnáziumunk algimnáziummá való átszervezése okoz. A vita, amely e kérdés eldöntésénél az éjfél utáni órákba is elnyulott, olyan megnyilatkozás volt az egyházi tanácsosok részéről, amely minden fájdalmunk és veszteségünk mellett is megerősit abban, hogy az unitárius összetartozás és egyházszeretet lángja magasan lobog a szivekben. Talán ez is késztette Főtanácsunk elnökségét arra, hogy a másnapi (december 15-én tartott ülésen) a következő nyilatkozatot tegye:

„Elnökség elismerését és köszönetét fejezi ki a Főtanács összes tagjainak azért a tárgyilagos és magas nivóju vitáért, melyet e történelmi jelentőségü időkben egyik középiskolánk átszervezése kérdésében tanusitott;

méltányolja és értékeli azt az elszánt küzdelmet, melyet mindkét középiskolánk megmentése érdekében ezeknek támogatói kifejtettek;

együtt érzi azt a fájdalmat, melyet székelykereszturi érdemes középiskolánknak, bár ideiglenes jellegü és kényszerü átszervezésének elhatározása miatt annak támogatói éreznek;

feladatának és hivatásának érzi Székelykeresztur és általában a székelység érdekeinek állandó támogató figyelemmel kisérését;

fő fokozott erkölcsi kötelességének érzi, hogy a tervbevett és elhatározott gazdasági tanfolyam létesitése az átalakitással egyidejüleg sikeresen megtörténhessék".

Főtanács az elnökség részéről tett nyilatkozatot egyhangu helyesléssel vette tudomásul és teljes egészében magáévá tette.

Az Egyházi Képviselő Tanács jelentésével kapcsolatban Főtanács elhatározta, hogy a tanitóság fizetésének rendezésével sürgősen foglalkozni fog, mihelyt tudomására jut az államsegély redukált összege.

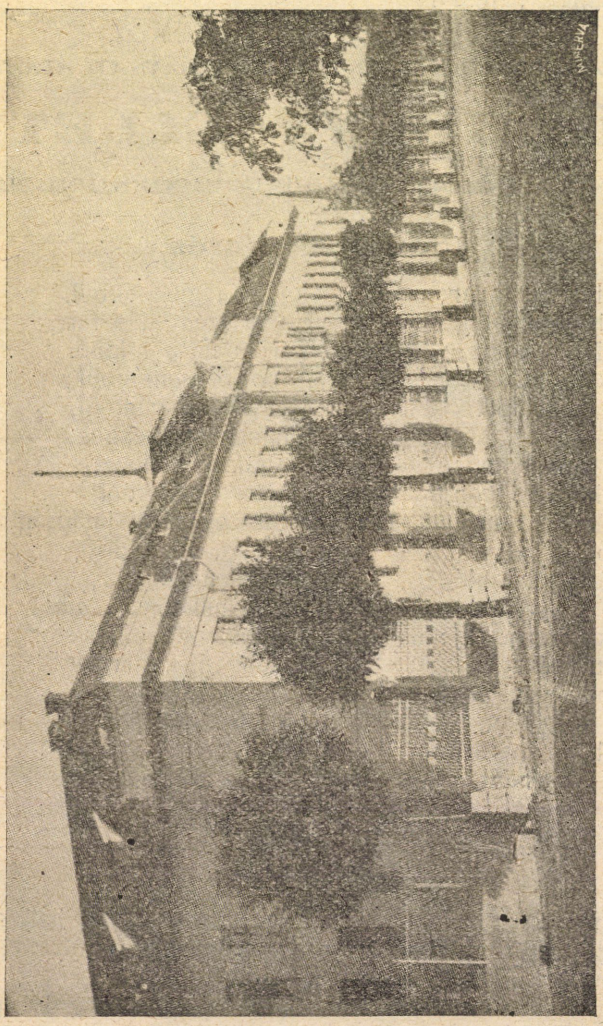
A választások eredményét röviden a következőkben foglalhatjuk össze. Uj egyházi tanácsosok lettek: dr. Vajda Béla, Inczeffy Albert, Pálffy István, Patakfalvy Zsigmond és Szent-Iványi Sándor.

Az E. K. Tanács tagjainak megválasztattak: dr. Abrudbányay Ede, Csifó Salamon, Lőrinczy Dénes esperes, dr. Szent-Iványi Gábor, Kelemen Lajos, Vári Albert, K. Nagy Árpád, báró P. Horváth Arthur, dr. Fekete Gyula, dr. Gyergyay Árpád, dr. Vajda Béla, Pálffi Márton, dr. Lukácsi József, Ütő Lajos igazgató-tanitó és dr. Mikó Imre afiai.

Kollégiumi könyvtárnok: Márkos Albert tanár lett.

A jószágfelügyelőség elnökének Puksa Endre egyházi tanácsos atiát választotta meg a Főtanács.

Örömmel értesült az Egyházi Főtanács hiveink áldozatkészségéről és kegyes alapitványáról, az életbenlevőknek elismerő köszönetét nyilvánitotta, az elhunytak emlékezetét pedig hálás kegyelettel őrzi. Elhatároztatott Segesvár egyházközségnek a felsőf héri egyházkörhöz való csatolása, Miklósvárnak leány-egyházközséggé való alakulását a Főtanács örömmel vette tudomásul és megerősitette.

A székelykeresztúri unitárius gimnázium

A Főtanács ülései december 15-én a késő éjfélutáni órákban értek véget és az egyházi közügyigazgató buzgó imájával zárultak le. Meg kell emlékeznünk Taar Géza nagyajtai lelkésznek vasárnapi istentiszteleten mondott, gyönyörűen kidolgozott és minden izében aktuális, nagyhatásu egyházi beszédéről, mely mindannyiunk lelkében mély hatást váltott ki. **Jelenvolt.**

TŰZHELY MELLETT

Ujévi köszöntés.

Mindegy, hogy honnan,
Mindegy, hogy kitől jön.
Csak a szivből jöjjön
És hittel köszöntsön:
Boldog uj esztendőt!

Mindegy, ha halkan,
Mindegy, ha harsogón,
Csak a lélek várjon,
A lélek sóhajtson:
Boldog uj esztendőt!

Csak ne szóljon az ajk
Megszokott igéket,
Hitetlen mosolygás
Ne csalja meg őket,
Kik még hinni mernek:
Boldog uj esztendőt!

Jöjjön a mélységből,
Hol a szenvedés forr,
Törjön fel a földből,
A porló csontokból;
Megsiratott multból,
Elhantolt vétkekből;
Megalázott, tiport,
Bujdosó népekből;
Mint egy szent imádság
Átérzett, meggyőző,
Megtisztult kilátás
Könnyhullatott szemből
Jöjjön a köszöntés:
Boldog uj esztendőt!

Ürmös, 1931. **Fekete Lajos.**

December.

Ez már a tél. Kivül havaz.
Bent lázong még a sok tavasz
S a sziv melege perzselő.

De kint fehér a háztető,
Csenddé fagyott már nyár és ősz
S a nap is bujkál valahol.

Egy-egy kivert kutya csahol.
Az erdő meghalt, nem dalol.

Megrezzen egy-egy halk szender
S belül még rámosolyg az ember.

Kivül morog, dohog december.

Ez már a tél. Kivül havaz.
Lesz-e, hajh! lesz-e még tavasz?

Ürmös. **Fekete Lajos.**

A téli földmives-iskolák utasitása.

A Monitorul Oficial 1930. évi december 1. (272) számában megjelent a téli földmives-iskolák működésére vonatkozó szabályzat és utasitás. A főtanácsnak a főgimnáziumok átszervezésére vonatkozó határozata után ezt a szabályzatot kissé részletesebben fogjuk ismertetni, hogy olvasóink megismerkedhessenek az oktatás szervezésével és céljával. Ez iskolák célja, hogy *jó gazdákat képezzenek.* Ezt a céljukat nemcsak általános jellegü ismeretek nyujtásával érik el, hanem főképen olyan mezőgazdasági ismeretek közlésével, melyeket a helyi körülmények ajánlanak és amelyek földmivelőknek szövetkezetekbe való szervezésére szükségesek. Minden iskola mellett *egy vezető bizottság, egy tanári tanács* és *egy gazdasági bizottság* működik. Ez iskolák *működésének körletét* ugy kell megállapitani, hogy a növendékek legnagyobb része saját gazdaságában lakjék s arra a tanfolyamok tartama alatt felügyelhessen, másfelol pedig, hogy a tanárok a tanulókat saját birtokukon az év egész folyamán látogathassák, felügyelhessék. Az olyan iskoláknak, amelyeknek internátusa van és földmivesektől lakott vidéken vannak gyérebb népességgel, nagyobb működési körletük van, mint az olyanoknak, melyek sürübb népességü vidéken vannak és ahol a mezőgazdaságnak csak némely ágai birnak kiválóbb gazdasági jelentőséggel. Ezt a működési körletet a vezető bizottság határozza meg és a minisztérium véglegesiti.

Az oktatás tartama 2 év, tehát két szemeszter, melyben elméleti kurzusok és gyakorlati munkák foglaltatnak. Az elméleti kurzusok általában október 15-én kezdődnek és a következő év április 15-ig tartanak. A többi időben a növendékek gyakorlati munkákat végeznek az iskola oktató személyzetének vezetése mellett szülőik, vagy saját maguk gazdaságában. Olyan gyakorlati munkákra, melyek felügyeletet, speciális és hosszabb utasitásokat kivánnak, a téli iskolák növendékei a tanári tanács határozata alapján tanithatók az iskola gazdaságában. Az elméleti tanfolyamok tartama, kezdete és vége a helyi körülmények szerint a vezető bizottság megokolt javaslatára a minisztériumtól módositható.

A növendékek felvételének feltételei: Hogy egy növendék felvehető legyen, szükséges, hogy az iskola működési körletében legyen állandó lakhe ye és megfeleljen a következő feltételeknek:

a) legalább 4 elemi osztály végzését igazoló abszolváló bizonyitvány;

b) legkevesebb 14 éves kor;

c) legyen neki vagy szülőinek olyan gazdasága, amely megfelel a helység megállapitott birtokilletményének (lotul tip);

d) hogy jó magaviselete legyen neki is és szülőinek is.

Előnyben részesülnek azok a növendékek, kiknek szülői ugy ismeretesek a helységben, mint jó gazdák és az előhaladottabb korúak, kiknek jól rendezett gazdaságuk van.

A helybeli növendékek künnlakók és saját költségükön tartják fenn magukat. Oktatásuk ingyenes. Más falubó', de a működési körletből jövő tanulók az internátusban ingyenesek, vagy az elméleti kurzusok tartama alatt olyan segélyt élveznek, amely megfelel egy bennlakó növendék fenntartására szükséges összegnek. Szomszéd községek növendékei csak akkor vétetnek fel, ha a meghatározott létszám a székhelyül szolgáló faluból nem teljes. A minisztérium külön engedélyével az iskolába felvehetők a működési körleten kivülről is növendékek

A növendékek maximális száma 40 és a vezető bizottság értesitésére a minisztérium állapitja meg külön a bennlakók és künnlakók számát. Felvétel alkalmával be kell nyujtani: *a)* 4 elemi osztályról szóló abszolváló bizonyitványt; *b)* keresztlevelet; *c)* a községi előljáróságtól kibocsátott erkölcsi bizonyitványát a tanulóknak és szülőinek; *d)* a szülök vagy gyám nyilatkozatát arról, hogy a növendék rendesen fogja látogatni az elméleti és gyakorlati kurzusokat és a maga vagy szülői gazdaságában végezni fogja az iskola oktató karától ajánlott, közös megegyezéssel megállapitott összes munkákat Ha a jelentkező tanulók száma nagyobb, mint az üres helyek száma, akkor a vezető bizottság felvételi versenyvizsgálatot tart (un concurs de admitere). A bennlakó tanulók az iskolában kapnak kosztot, mosást, fütést, világitást és lakást. Felvehetők *szabad hallgatók* is (auditori liberi), kik eleget tettek katonai kötelezettségüknek, saját gazdaságuk van az iskola működ si körletében és helyes társadalmi viseletüek. Felvételük az igazgatósághoz intézett kérésre történik. Ilyenekül irni-olvasni nem tudók is felvehetők. Ezek künnlakók, nem kapnak segélyt és csak azokon a kurzusokon vesznek részt, amelyek érdeklik, rendes órajárásra nem kötelesek. Az iskola területén ugyanazon fegyelmi törvények alá esnek, mint a rendes növendékek.

A tanulók kötelességei és jogai. A felvett tanulók kötelesek az elméleti kurzusokat rendesen látogatni, jó magaviseletet tanusitani mind az iskolában, mind künn, magukat a fegyelemnek s a megállapitott szabályoknak és utasitásoknak alávetni. Ez iskolák látogatása felmenti a tanulót az elemi felső oktatás (V—VII. osztály) alól. Illedelmesen kell viselkedniök egymással szemben. Kiskoruaknak nem szabad vendéglőket, kávéházakat látogatni. Politikai lapok, a közerkölcsöt sértő könyvek bevitele szigoruan tilos. Kü önös szigorral büntetnek minden hibát, melynek alapja hazugság, vagy a csalás bármely faja. Az olyan tanulók, kiknek viselete szégyenletes, társaira káros, kizáratnak és a kizárás az eset sulyossága szerint az összes iskolákból való kizárásig mehet. Ragályos betegségben szenvedők nem vétetnek fel. Ilyen esetekben a községi orvos javaslata alapján a tanári kar határoz. Intézeti helyiségeket piszkolni, butorokat rongálni tilos. Az ez ellen vétők a kár megtéritése mellett büntettetnek is. Kiskoru tanulóknak szigoruan tilos a fegyvertartás. Leckékről elmaradni csak betegség és vismajor esetében szabad. A tanári kar

itélete alá esik, hogy mulasztások igazolására kér-e orvosi, vagy szülői igazolványt. Ha a tanuló 5 napig igazolatlanul hiányzik, töröltetik az anyakönyvből.

A tanfolyam tartama alatt meg kell tartani az összes törvényes hivatalos ünnepeket. A szülők vagy felnőtt hallgatók, kiknek saját gazdaságuk van, kötelesek a tanitó személyzetnek megengedni, hogy meglátogassák a gazdaságukat s végrehajtsák a tanitó személyzettel közösen megállapitott munkákat. Ha nem engednék meg, kizáratnak az iskolából és többé nem vehetők fel.

A második szemeszterre való felvétel *vizsgálat alapján* történik, melyet a tanári kar és a vezető bizottság kiküldöttje előtt tesznek le. Elnök a gazdasági oktatás illető inspektora. Évenként október 1—15-e között tartják az inspektortól kijelölt időben. A vizsgálat áll: *két irásbeli* próbából; egyik közismereti, a másik az iskola főszaktárgyából van és az első szemeszterben előadott összes tárgyakból álló *szóbeliből*. Az irásbeli tárgyát a vizsgáló bizottság a vizsgálat alapján állapitja meg. Hat középértékü jeggyel sikerült a vizsgálat. A mindkét évet végzettek abszolváló vizsgálatot tesznek az előbbi vizsgálat módján, de a minisztériumtól megá lapitott időben. Ez a vizsgálat áll: *a*) irásbeliből földrajz vagy történelemből, mellyel a tanuló a román nyelvben való ismeretét is bizonyitja; a földméréstanra vagy mezőgazdaságra alkalmazott számtanból és az intézet főszakmájából; *b*) szóbeliből a következő tárgyakból: *a*) általános mezőgazdaság, gyümölcsészet, szőlészet, veteményezés; *b*) általános állattan, méhészet, selyemtenyésztés, haltenyésztés, ha e szakmáknak kedvező vidéken van az iskola; *c*) falusi gazdálkodás, szövetkezeti ügy, számvitel, mezőgazdasági törvényhozás. A vizsgálat alapján kapott abszolváló bizonyitvány egy évre redukált katonai szolgálatra jogosit. A kötelességüket nem teljesitő növendékek a következő büntetések alá esnek: dorgálás, ösztönd j egészben vagy részben való megvonása, kitiltással való fenyegetés, kitiltás; az állam összes földmives iskoláiból való végleges kitiltás. Az elsőt a tanári tanács, a másodikat a vezető bizottság, a többit az inspektor előterjesztésére a minisztérium mondja ki.

A tanitó és adminisztrativ személyzet. A tanitó személyzet: egy igazgató, aki szaktanár is, egy szaktanár vagy mester, egy tanár a közismereti tárgyakra, egy lelkész, egy vagy több iparos mester (maeştri de lucrari manuale). Az olyan iskoláknak, melyeknek 100 hold mivelhető földje van, van egy *gazdasági főnöke (şef de agricultură)*, aki a számvivő titkár teendőit is végzi. A nagyobb birtokkal rendelkezőknek van egy gazdasági főnökük és külön számvivő titkáruk. A személyzet beállitása a törvény intézkedései szerint történik. Jogaik és kötelességeik: Az igazgató és szaktanár kötelesek megvizsgálni, tanulmányozni a növendékek gazdaságait, a gazdákkal együtt egy ésszerü tervet állitván össze. Ők fogják felügyelni és vezetni a gyakorlati munkákat, melyeket a tanulók gazdaságaikban végeznek és betölteni az iskola körletében a vándor-tanárok

hivatását. Az anyagi segitséget a gazdaságok ésszerü vezetésére összeállitott terv szerint vagy a helyi mezőgazdasági kamara, vagy a minisztérium nyujtja a kö tségvetési lehetőségek szerint. A közismereti tárgyakat és vallást a helybeli pap vagy tanitó tanithatja, akiket óraszám szerint fizetnek.

Vezető bizottság, tanári tanács és gazdasági bizottság. A vezető bizo'tság összetétele és hatásköre általánosságban körvonalazva van a törvényben. Ezen kivül összeállitja az iskola szabályzatát és működési programmját a helység szükségeinek megfelelően, melyet az állandó tanács javaslatára a minisztérium hagy jóvá. Hasonlóképen kitüzi az iskola népszerüsitő körletét, szabályozza a felvétel módozatait s előterjeszti a minisztériumnak, eszközli a felvételt, alkalmazza a büntetéseket, jelen van az abszolváló vizsgálaton. A tanterv és szabályzat összeállitásánál számon tartja, hogy a téli iskolák a szakismeretek népszerüsitésére valók s egész működésük erre kell hogy irányittassék, erre használván a személyzetet, a leltárt és az egész gazdaságot és hogy a népszerüsitő működés a vármegye általános tervébe illesztessék.

A tanári tanács az összes tanárokból és mesterekből alakul, tekintet nélkül arra, hogy havonként fizettetnek-e, vagy óraszám szerint. Minden tagnak szavazati joga van. A tanács teendői meg vannak szabva a törvényben. A tanács készíti a részletes programmot, az órarendet s terjeszti approbálás végett a minisztérium elé, alkalmazza a büntetéseket s tesz javaslatot azok alkalmazására. A tanári tanács titkára a szaktanár vagy mester.

A gazdasági bizottság 4 tagból áll: az igazgató, a szaktanár vagy mester, a gazdasági főnök és a helybeli gazdasági bizottságnak egy tagja, akit a helyi gazdasági kamara jelöl ki. Teendőit a földmivelő oktatási törvény szabályzata tartalmazza. A termelési terv összeállitásánál a gazdasági tanács figyelemben tartja azt a tényt, hogy az iskola gazdasága elsősorban gyakorlati ismeretek terjesztésére szolgál s a gazdaság egész szervezését e célra kell irányitani. Megengedhető a bérlet is a növendékeknek vagy szülőiknek, akik kötelesek az összes munkákat a tanároktól adott irányitás szerint végrehajtani A gazdasági tanács titkára a gazdasági főnök.

Tanterv. Minden iskola tanterve a helyi természeti és gazdasági viszonyokhoz alkalmazkodik s különbözik egymástól. A vezető tanács állitja össze és a minisztérium hagyja jóvá az állandó tanács jelentése alapján. A tárgyak általánosságban a következők:

Közismereti tárgyak.	I. szemeszter.	II. szemeszter.
Vallás	1	1
Román nyelv és gazdasági levelezés	3	2
Számtan, mértan	4	3
Földrajz	1	1
Nemzeti történelem	1	1
Mezőgazdasági állattani ismeretek	2	—

Mezőgazdasági geológiai ismeretek	1	—
Mezőgazdasági növénytani ismeretek	2	—
Szervetlen és szerves chémiai ismeretek mezőgazdaságra alkalmazva	2	2
Fizikai ismeretek mezőgazdaságra alkalmazva	2	1
Szaktárgyak.		
Általános fölmivelés (talajmivelés)	4	—
Speciális földmivelés (növénytermelés)	—	3
Kertészet, szőlészet, veteményezés	—	2
Általános állattan (zootehnia generală)	3	—
Speciális állattan (zootehnia specială)	—	3
Földméréstan	—	2
Falusi gazdálkodás, gazdasági számvitel és szövetkezetek	—	3
Állatorvosi ismeretek	—	1
Méhészet és selyemtenyésztés	—	1
Gazdasági törvények és jogi ismeretek	—	1
Növényvédelem	1	1
Erdészeti ismeretek a befásitásra és talajkötésre alkalmazva	1	—
Összesen	28	28

A román nyelvből és gazdasági levelezésből, szám- és mértanból csak azokat a fejezeteket kell kiválasztani, melyek a mindennapi falusi élettel egyenes kapcsolatban vannak. A természeti tudományok, kémia, fizika csak olyan mértékben adandók elé, ahogy a természeti jelenségek megértésére szükségesek, melyek egyenesen vagy közvetve befolyást gyakorolnak a növények és állatok tenyésztésére. A szaktárgyakból bővebben kifejtendők a helyi természeti feltételektől diktált korlátok között azok, amelyeknek a helyi falusi gazdálkodásban fontossága van. A többi tárgy csak olyan ismeretek alakjában, melyet az egész programm összhangja kiván. A falusi gazdálkodás, gazdasági számvitel, hitelszövetkezetek csak olyan mértékben tanitandók, amennyiben a helyi szövetkezeti élet kifejlesztésére és a kisgazdaságok rentabilitási számitására szükségesek. A részletes tantervet és órarendet, minthogy az szorosan a helyi természeti, etnikai, történelmi, gazdasági stb. feltételekhez kapcsolódik, a tanári tanács állitja össze és a minisztérium aprobálja az állandó tanács előterjesztésére. A jóváhagyott részletes tanterv az iskola szabályzatának integráns része. Minden iskolánál működik az elméleti kurzus tartama alatt *egy asztalos és kovács mühely*, amelyben a tanulók minden kisgazdaságban szükséges kézimunkákat tanulják. Az elméleti tanitás megkönnyitésére és hogy a tanulók könnyebben megrögzithessék az anyagot emlékezetükben, az iskolát ellátják tanulságos szemléltető anyaggal, könyvtárral és egy kis laboratóriummal. A tanszemélyzet köteles egy kis helyi gazdasági muzeumot létesiteni, össze-

gyüjtvén ide a helységből összeszedett terményeket, kártékony rovarokat, gombabetegségtől megtámadott növényeket, füveket, magvakat, talajmintákat stb. Az iskola gépei és gazdasági szerszámai ngyen állnak rendelkezésére a tanulóknak és szülőknek, midőn az iskola gazdaságában nem használtatnak. Az iskola működési körletében a szaktanárok vándor-tanári minőségben fognak működni s végrehajtják a megyei gazdasági hivatal vezetése és felügyelete alatt a megye népszerüsitő programmját. E célból tett utazásoknál a személyzet az iskola kocsiját használja.

A téli gazdasági iskolák évenként legkésőbb november 1-ig közlik a helybeli elemi iskolákkal a 21 éven aluli növendékek neveit, hogy az elemi iskola felső (V—VII. o.) kurzusa alól felmenthetők legyenek.

Ez utasitásban nem részletezett minden esetben a gazdasági és háztartási I. és II. foku oktatás és népszerüsités törvényének és szabályzatának intézkedései irányadók.

Ez a téli földmives-iskolák szabályzata, melynek tartalmát majdnem szószerint adtuk a fennebbiekben. Célunk az volt, hogy a létesitendő iskola körüli tudnivalókat lehetőleg hiven és részletesen ismertessük olvasóinkkal.

A magán földmives-iskolák szabályzatából (megjelent a Monitorul Oficial folyó évi november 5. számában) közöljük még a létesités iránti kérés körüli tudnivalókat. A fenntartó hatóságnak a helyi miniszteri igazgatóság utján kérést kell beadni — legkésőbb január 1-ig — a földmivelési minisztériumhoz. Ehez mellékelni kell nyilatkozatot arról,

a) hogy milyen fajta és foku iskolát akar szervezni;

b) mi lesz a tanitás nyelve;

c) az iskola tantervét; ha *saját* tanterve van, azt részletesen két példányban;

d) aki a kérést beterjeszti, milyen minőségben teszi.

Mellékelni kell a következő okmányokat:

a) A fenntartó román állampolgárságát igazoló bizonyitványt, ha magánszemély; különben jogi személységét elismerő igazolványt.

b) A helyiség és iskolai udvar tervrajzát két példányban; bejegyzendő minden helyiség rendeltetése, mérete, köbtartalma, valamint az udvar területe.

c) Egy nyilatkozat, hogy aláveti magát a törvény 5 §-ában foglaltaknak (közhatóságokkal való közvetlen levelezés románul, a miniszter és a fenntartó közötti érintkezés módjai)

d) Kimutatás két példányban az igazgató és oktatószemélyzetről, melyhez mellékelni kell az illetők bizonyitványait, diplomáit és okmányait, melyek jogosultságukat igazolják. Ezt a kimutatást az iskolai év kezdete előtt legalább 3 hónappal kell benyujtani.

A földmives-iskolának lehet *saját* programmja is, de tartalmaznia kell legalább az állami intézetek részére előirt tanterv minimumát. A tanitószemélyzetet a fenntartó nevezi ki, fizetését az hatá-

rozza meg (14 §.), a tanitás nyelvét szintén (17 §.), de az igazgatóság a közhatóságokkal kizárólag román nyelven levelez (16. §.), a belső igazgatás nyelve a magyar. A regiszterek, anyakönyvek, katalógusok román nyelven vezetendők, de fakultative az oktatás nyelvén is. A földmivelésügyi miniszternek ellenőrzési joga van az iskola összes alapjai felett. A költségvetést minden iskolai év elején fel kell terjeszteni. Előzetes tudta és engedélye nélkül külföldről semmiféle adományt, segélyt, alapitványt elfogadni nem szabad. A tanitótestület fegyelmezése a fenntartó hatóság joga.

Ez a szabályzat a létesitendő iskolák *működési körletéről* (raza de activitate) beszél és a körleteket egymástól szabatosan elválasztani törekszik ugy, hogy más körletben lakó növendékek felvételét a miniszter engedélyétől teszi függővé. A gazdasági ismeretek terjesztésének intenziv sikere érdekében ez az elgondolás mindenesetre logikus és következetes. Mert két sulyos gondolat a motivuma. Egyik az, hogy az egész ország területét akarják behálózni és ellátni ilyen iskolákkal, melyeknek az egyes vidékek természeti adottságaihoz és a lakosság ottani foglalkozásához kell alkalmazkodnia. Ez az elgondolás azonban jó ideig még csak jó szándéku terv marad és sok idő eltelik még, amig megvalósul. A másik meg az, hogy ez iskoláknak nem szabad bizonyitvány-gyárakká silányulniok, hanem reális és eleven hatásokat kell sugározniok a vidék gazdasági állapotának emelésére és a nép anyagi jóllétének fejlesztésére. Szóval közvetlen és eleven kapcsolatot kell létesiteniök az iskolák és a kisgazdaközönség között a gazdasági kérdések összes vonatkozásaiban. Már pedig nyilvánvaló, hogy ezt az eleven hatást az iskola sikeresebben tudja gyakorolni a vidék közvetlen környezetére.

Mindazonáltal ki kell fejeznünk azt a nézetünket, hogy a Székelykereszturt felállitandó földmives-iskola müködési körletének a püspökség egész területére ki kell terjeszkednie. Hiszen elgondolni is teljesen logikátlan volna, hogy az unitárius egyházi főhatóság olyan iskolát létesitsen, melybe az ország területén bárhol lakó unitárius hivő ne legyen felvehető, a törvény valamely olyan intézkedése miatt, amely a mi viszonyaink között nem alkalmazható. Erre a körülményre különös figyelmet kell forditani már a létesités érdekében megteendő első lépéseknél.

Dr. Gál Kelemen.

Virághullás Nagy csapás érte Péter Lajos, kereszturi tanár afia családját. Kis fiuk, *Péter Aladárka* életének nyolcadik évében sulyos betegségben elhunyt. Az Uristen vigasztaló szeretete szárassza fel a bánatos szülők könnyeit.

Kérelem. Összes egyházközségeink, egyleteink saját érdekükben tartsák kötelességüknek, hogy minden *meghivót, értesitést, felhivást,* akár nyomtatásban, akár gépirással, vagy másképen több példányban adnak ki, küldjék meg ily cimen: *Unitárius Kollégium könyvtára,* Cluj-Kolozsvár.

NŐK VILÁGA.

Meghivó.

A kolozsvári D. F. Egylet Unitárius Nők Szövetsége 1931. évi január 14-én, szerdán, valamint február 11, március 11, április 8 napjain délután 5 órai kezdettel házias jellegü

„Kötőkét"

rendez az Unitárius Nők Szövetsége helyiségében (Kossuth-utca 10.)

A szövetség szivesen lát minden unitárius asszonyt és leányt kézimunkával. Szórakoztató és komoly irányu müsorról gondoskodunk.

Levél az unitárius leányokhoz.

A nehéz megélhetési viszonyok nagyon sok unitárius székely leányt szolgálatra kényszeritenek. Az eltávozottak és az otthon levőkhez is szól az alábbi levél, melyet főpásztorunk sorai vezetnek be. Ezt egyik ifju papné irta s a többi papné aláirja és szétfogja küldeni a távolban levő ifju hiveihez.

Unitárius Püspök.

Kolozsvár, 1931. jan. 8.

Drága kedves unitárius leányok!
Szeretett gyermekeim a Hitben!

Üzenetet küldök nektek. A szeretet üzenetét. Küldöm a Ti kedves papnétok, a jó tiszteletes asszony aggódó és féltő üzenetét. Érezzétek meg, hogy mi mindnyájan ugy féltünk Titeket, oly szeretettel gondolunk rátok, mint édes szülőitek. Hallgassátok meg, olvassátok el ezt a levelet. Tegyétek imádságos könyvetekbe. Vegyétek elő és ujból olvassátok el, valahányszor baj fenyeget, vagy bánat ér.

Főpásztori szeretettel kérlek: óvjátok magatokat a rosszlelkü és gonoszszándéku emberektől. Ne hallgassatok a csábitó, hizelkedő szavakra. Szent vallásunk legyen kebletek védő talizmánja, legszentebb kincse. A becsület, a tiszta élet legyen mindig ékességetek. Kérlek Titeket, kik a szülői háznál vagytok. becsüljétek meg az édes otthont és szülőiteket. Kérlek Titeket, akik távol vagytok, siessetek vissza az édes szülői hajlékba. Vágyakozzatok abba a templomba, ahol hitetekben megerősitést nyertetek, konfirmáltatok. Oda, ahol hitetekről vallást és fogadalmat tettetek.

Fogadjátok főpásztor atyátok áldását és jókívánatait. Ha jó tanácsra van szükségetek, forduljatok lelkipásztorotokhoz. Ha hozzám fordultok, szivesen meghallgatlak. Az alább következő levelet, melyet papnétok irt, olvassátok el gondosan és tartsátok ahoz magatokat. Isten áldjon, óvjon és szeressen titeket, kivánja szerető és érettetek aggódó Főpásztorotok,

dr. Boros György, püspök.

Kedves Leányok!

Székelyfalvak leányai, kedves, drága virágai hol, merre vagytok? Viruló szinben pompáztok-e, vagy nyomoruságos idők megpróbáló körülményei közt idő előtt hervadoztok?! Ott van-e még szivetekben az üde ártatlanság és nemes tisztaság az anyagi és erkölcsi leromlás csábitva csalogat és megejtő körülményei mostani forgatagában?! Feleljetek! Óh, ha csak jót hallanánk felőletek mi, akik itthon annyit aggódunk, busulunk miattatok, milyen megnyugtató, milyen boldogitó lenne!

Elmentetek a messzi idegenbe kenyérkeresetre, ahol nem vigyázhat édesanyátok gondos szeme rátok, ahová legfönnebb imái és jó tanácsai kisérhetnek csak el. Elmentetek oda, ahol ezer meg ezer veszély fenyegeti a ti tapasztalatlan sziveteket. Elég erősek vagytok-e szembe nézni a veszedelmekkel és győzedelmet arattok-e a gonoszon?! Léha mulatságokra használjátok-e fel szabad időtöket, vagy ilyenkor hazaszáll a ti gondolatotok az itthagyott székelyfalura, amelyhez annyi édes emlék füz, a szülői házra, ahol mindennap emlegetnek titeket és olyan nehéz szivvel várnak vissza, a kedves fehér templomra, ahol első imátokat elmondtátok, de ahol üresen maradt a ti helyetek?! És ilyenkor összekulcsoljátok-e kezeteket imára, hálát adva Istennek, aki veletek volt, megsegitett és hogy az imádságból ujabb erőt nyerjetek? Megérzitek-e, hogy akármilyen messze is vagytok a szülői háztól, első gyermeki imádságotok templomától a mi egy igaz Istenünk atyai gondviselése és szeretete mindenütt megtalál titeket!? Nem vagytok árván és elhagyatva, ha őt keresitek s hozzá teljes szivvel-lélekkel ragaszkodtok. Idegen helyekre és idegen emberek közé is ez az isteni szeretet kisér el, a ti második édesanyátok, a mi unitárius anyaszentegyházunk gondoskodásában, aki anyai szeretettel ölel a keblére titeket és féltve őrködik felettetek, hogy egy is közületek el ne vesszen. Hát ti milyen gyermekei vagytok ennek az édesanyának?

Egy vallásos, buzgó unitárius leány beszélte, mikor hosszas távollét után haza jött, hogy minden vasárnap 11 órakor eszébe jutott, hogy otthon most bementek a templomba. Ott vannak mind az ő szerettei: édesanyja, testvérei, akik bizonyára érte is imádkoznak. Ilyenkor mindig elővette imádságos könyvét, ő is imádkozott s ugy érezte, hogy szeretteivel együtt van, mert az áhitat szárnyán egybekapcsolódott lelkük s ez olyan boldoggá tette.

Kedves leányok! Heviti-e a ti sziveteket is ez az unitárius hit? Ha van unitárius templom ott, ahol éltek, látogatjátok-e vágyakozó szivvel azt? Van-e unitárius imakönyvetek, amely olyan nagy szolgálatot tesz, különösen ott, ahol nincsen templomunk? A nagyobbak vigyáznak-e a kisebbekre, az erősebbek a gyöngékre? Ha találkoztok unitárius hitfelekkel, testvéri szeretettel vagytok-e iránta?

Csak nemrégen voltam egy leányiskolában, ahol többszáz tanulóleány közül 17 unitárius vo't. Körém gyülekeztek és elbeszélgettünk. Örömmel hallottam, hogy az unitárius leányok, hogy összetartanak, milyen testvéri szeretettel ragaszkodnak egymáshoz. Ti is kedves leányok, ha talán egy-egy kisebb, vagy nagyobb városnak különböző részeiben laktok érezzetek olyan hittestvéri szeretetet egymás iránt, mely által a távolságok elenyésznek s ti egymásra vigyázó jó szomszédokká lesztek.

Kedves székely leányok! Ha anyaszentegyházunk keretében vezető unitárius asszonyaink vasárnap délutánonként összehivnak titeket, jelenjetek meg ezeken az összejöveteleken, amelyeket a ti müvelésetekre, lelketek épülésére és gondozására tesznek s azzal háláljátok meg az értetek való fáradságot, hogy tudástoknak legjavát adjátok, figyelmesen hallgassátok meg és fogadjátok meg jó tanácsaikat.

Akárhová, akármerre kerüljetek székely leányok ne feledjétek, hogy ti magyarok, székelyek vagytok és a székely névre szégyent ne hozzatok soha. Ne feledjétek azt se, hogy a székely embert háromról ismerik meg: ruhájáról, beszédéről és becsületéről. Büszkén viseljétek székely ruhátokat, amely olyan szép és ne cseréljétek föl cifra városi rongyokkal, gondoljatok arra, hogy itthon szeretteitek is mind olyanban járnak. És beszéljetek, daloljatok azon a szép, zengő székely nyelven sok-sok székely népdalt, mert látjátok a természetben is egy és ugyanazon madár évszázadok során megtartja tollazatának szinét és fajtájának hangját. Végül vigyázzatok a székelybecsületre, amelyet őseink oly sok ideig kiérdemeltek, be ne mocskoljátok.

Szivből, szeretettel üdvözlünk, székely leányok, mi unitárius papnék titeket és azt izenjük: hogy a székelyfalvak leányait, kedves, drága virágait vissza várja a falu, a szülői ház, a templom és vissza várunk mi is. Jöjjetek minél előbb, sziveteknek azzal az ártatlan tisztaságával, ahogy elmentetek.

A székelykereszturi „Unitárius Nők Szövetsége" működése a jótékonyság terén a karácsonyi segélyezésben jut kifejezésre. Kicsiny körben mozoghatunk. Jó szivvel tesszük. Karácsony ünnepe alkalmával 4000 lej értékü adományt osztottunk ki. Belőle az unitárius iskola 76 tanulója karácsonyfai apróságokat kapott, közülök 17 ruhanemüt, 17 szegény családnak élelmet osztottunk ki, hogy a szent ünnepet számukra még áhitatosabbá tegyük. Rövidség kedvéért az adakozó nemes lelkeket névszerint nem sorolom föl. Foglalkozáskülömbség nélkül többen készséggel hozták össze a fenti adományt.

Fogadják nemeslelküségükért meleg köszönetemet. Jutalmuk legyen még jól eső érzetük, hogy a mai nehéz időkben hozzájárultak szegény embertársaik sorsa enyhítéséhez. Szövetségünk nemes céljai szolgálatában müködjünk tovább buzgalommal. Épitsük mi is népünket vallásos buzgóságban, müveltségben, erkölcsben. Minden alkalmat ragadjunk meg szegény embertársaink fölsegélyezésére. Ilyen nemes célok elég alkalmasok arra, hogy szellemileg, anyagilag tehetősebb tagjaink se álljanak félre, hanem illő lelkesedéssel tovább tevékenykedjenek. Székelykeresztur, 1930. december 25. *Pap Mózesné* elnöknő.

A kolozsvári Nőszövetsége által rendezett gyönyörü karácsonyfa ünnepélyt jövő számunkban adjuk.

Hozzászólás

Vagy álljanak a nők is, vagy üljenek a férfiak is.

Igen Tisztelt Szerkesztő Ur! Miután láttam, hogy utóbbi időben lapjában helyt ad — igen helyesen — a templommal kapcsolatos, némely külsőségeket tárgyaló megjegyzéseknek is, bátor ágot veszek magamnak, hogy ez alkalommal magam is egy, alapjában jelentéktelen, de érthetetlen és sokszor zavaró külsőségre hivjam fel a templomlátogató, unitárius vallásközönség figyelmét.

Aki kolozsvári templomunkban istentisztelet alatt az ajtók felől való hátsó padok valamelyikében foglal helyet, érdekes megfigyeléseket tehet. A pap már a szószéken áll, az orgona elbúgja az utolsó akkordot s a hivek közül a férfiak, mintegy vezényszóra fölállanak, ellenben a hölgyek ülve maradnak s csupán a padokra alácsukló kalapok és kendők mutatják, hogy ők is immár megkezdték az imádkozás ájtatosságát.

Kerülnek aztán a hivőnők közé majdnem minden alkalommal olyanok, akik nem kolozsváriak, vagy pláne nem is unitáriusok s igy ezzel a mi helyi szokásunkkal nincsenek tisztában. Ezek, amint az orgona elhangzik s látják, hogy a férfiak mind fölállnak, a tömegösztön hatása alatt önkéntelenül szintén fölemelkednek helyeikről. Mikor aztán észreveszik, hogy Éva többi leányai ülnek, lassacskán, hogy feltünést ne keltsenek, a lenyugvó nap észrevétlen tempóát utánozván, szép csendesen ismét visszaereszkednek a padba s talán egy kicsit szégyenkeznek is, hogy im, járatlanságukkal megzavarták a kolozsvári unitáriusok egyöntetüségét.

Még feltünőbb s egyenesen visszatetsző a helyzet néhol faluhelyen, hol a papné és más uriasszony a könyörgés és közének alatt ülve marad, mig az egyszerübb renden levők fölállnak, vagy az ősi unitárius ritust követve, a padra borulnak. Az ilyen fel nem állók mintha csak hivalkodni akarnának: „lám, én különb vagyok az Ur szine előtt is, mint ti".

Mostanság ujitások történnek istentiszteletünk rendjében: csak nemrég ujitották föl az invocatiót, amit mindenki állva énekel végig; némely alkalommal pedig a pap szertartását áldással zárja be s ezt szintén minden nemre való tekintet nélkül az egész gyülekezet állva fogadja. Most volna tehát kedvező alkalom, hogy e visszás helyzetben is egyöntetüséget teremtsünk: *vagy álljanak a nők is könyörgés és közének alatt, vagy üljenek a férfiak is.*

Szerkesztő urnak maradtam kiváló tisztelője

Márkos Albert.

Unitárius gondok.

Isten jóvoltából megkezdettük az uj évet. Sötét felhők tornyosulnak egünk felett, napról-napra jobban inog a talaj lábunk alatt s mi mégis ugy cselekszünk, mint a tanitványok: összetett kezekkel nézünk ég felé s onnan várjuk a segitséget, bár szüntelen hangzik az égi szózat: galillei férfiak, mit álltok itt, nézve ég felé.

Van egy szomoru kép egyházunk életében. Dávid Ferenc elitéltetése alkalmával nem akadt egy pap sem, ki az egyházat megvédje, mindenik azt mondá: védje Trausner. Ennek gyá zos következménye lett — sok egyházközségünk megsemmisülése. Mindezt annak tulajdonithatjuk, hogy hiányzott a papok lelkéből az erkölcsi bátorság, az unitárius önbizalom s ezt hiveik lelkében sem tudták felébreszteni. Vigyázzunk! ez a szomoru kép ujból ismétlődik egyházunk életében.

Dávid Ferenc, a dévai mártir szava felhangzik ismételten a lelkészekhez: „védje valaki az egyházat" s ismét süket fülekre talál. Ezért kell iskolánkat, kulturánkat megfojtanunk saját kezünkkel.

A mult legyen intőkép előttünk. Emlékezzünk! A történelem itélőszéke előtt állunk, egyházunknak nemcsak vasárnapi prédikációkra van szüksége, hanem kötelességteljesitésre, példaadásra.

A sziveket és a zsebeket erőszakkal nem lehet megnyitni, léleknek kell a lélekhez szólni. Most mutassa meg minden lelkész, hogy pásztora-e a nyájának? Egyházához tudja-e kapcsolni a hiveit, hogy kicsiny és nagy, szegény és gazdag, kezet kézbe téve, mindenki egy akarattal siessen egyházunk megmentésére.

A pap találja meg módját, hogy az a földmüves neveljen egy tyukot, a gazdagabb egy libát, az asztalos készitsen egy széket, a cipész egy pár cipőt, a tisztviselő egyék egy szegényebb ebédet s egyházunk meg van mentve.

Buzogá y Kálmán,
unit. lelkész.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Felhivás
a székelykereszturi unitárius főgimnázium megmentéséért!

Az unitárius Egyházi Főtanács elfogadta azt az inditványt, hogy ha *a székelykereszturi főgimnázium előljárósága a felső tagozat fentartásához szükséges anyagi feltételeket előteremtheti, a főgimnázium felső tagozatát is fentartja.*

A gimnázium előljárósága december 17-én tartott ülésében kimondotta, hogy erkölcsi kötelességének tartja ezzel a Főtanács biztositotta törvényes jogával élni. Minden erejével megkisérli tehát felrázni a székely társadalmat, az unitárius eklézsiákat és a gimnázium véndiákjait, hogy a főgimnázium megmentése végett siessenek a gimnáziumi előljáróság támogatására. A gimnázium előljárósága abból a lelkes, hüséges és kitartó támogatásból, melyet a kereszturi iskola hivei a főtanácsi gyülésen tanusitottak, bizton reméli, hogy 1931 május 1-ig elő tudja teremteni a felső tagozat fentartásához szükségesnek mutatkozó összeget.

A mozgalom megindítását és annak sikeréhez való jó reménységét a gimnáziumi előljáróság már be is jelentette a főhatóságnak. Az iskola körletébe tartozó szülők és tanuló ifjuság tehát legyenek jó reménységgel, hogy a kereszturi unitárius főgimnázium a következő iskolai évben is teljes egészében tovább fog müködni és keblére ölelheti a tanulni vágyó szegény székely ifjuságot, felekezeti különbség nélkül.

Követésre méltó jótett. Egyik ünnepünk se alkalmasabb a gyermek megfigyelésére, mint a karácsony. Nézd a gyermek arcát és boldogságát, mikor a pislákoló karácsonyfa alól szedegeti ki az ő játékait. Mondd igaz lelkedre, van-e ennél fenségesebb és szebb kép a világon? És mégis azt látjuk, hogy fiatal házasaink nagyon idegenkednek ettől a képtől. Inkább a kényelemnek és jólétnek áldoznak, mintsem ezekben a kicsikékben találnák meg örömeiket. És miért? Talán attól félnek, hogy majd kopott ruhájuk miatt elfordulnak tőlük a régi jó barátaik? Vagy nem tudnak majd megfelelő kényelmet biztositani jövendőbeli kicsikéiknek, mikor esetleg még kenyérre sem telik? Oh nem! Hanem azért, mert ebből is divat lett már ugy a gazdagabb, mint a szegényebb osztálynál. Itt ez a fiatal házaspár ugy él, hogy még háztartása sincsen. Ott a másik, harmadik, Isten tudja hányadik, de mindenik ebben is a divatot üzi, még pedig a gyermeknélküli divatot. Forduljunk el ettől a csunya divattól, tegyünk meg mindent ennek a kiküszöbölésére, mert fajiságunk ezt megköveteli. A gyermekek védelménél szebbnél szebb modelek között válogathatunk.

Egy ilyen szép követésre méltó cselekedet dr. Rohonczy La-

josné őnagyságáé, aki Kolozvárt már évek óta 5—10 kis diákot hivat magához minden karácsony szombatján. A fiukat megvendégeli, kikérdezi, hogy mit szeretnének karácsonyra kapni s elbocsátásuk alkalmával még a szükséges anyagi támogatást sem sajnálja. Az unitárius kollégiumból én vittem el a gyermekeket. Láttam a ragyogó arcokat és a megelégedést. *N. J.*

Szorványainkról. Örömmel állapitjuk meg azt a kedves és élénk érdeklődést, mely a szórványokban élő unitárius hiveink körében megindult. A főpásztor a népszámlálás közeledése előtt felhivást, kérést küldött szét az ismert és tudott cimekre és erre a felhivásra buzgó unitárius hiveink több helyről választ küldtek s abban bejelentették az ott lakó hitrokon testvéreinket. Eddig a következő válaszok és bejelentések történtek:

Kovásznáról Hadnagy Györgyike gimn. tanuló bejelentett 10 unitárius lélekszámot, Vámosudvarhelyről Kertész Mihály 46, Balázsfalváról Nagy Balázs gondnok 19, Ilyefalváról Barabás Zoltán szorv. gondnok 21, Olasztelekről Máthé Sándor 12, Magyarhidegkutról Nagy Sándor 18, Alsótömösről Ancsa Istvánné 6, Csikdánfalváról János Mihályné 7, Málnásról dr. Balogh Istvánné 9, Prazsmárról Eekes Mózes ny. áll. f.gondnok 5, Mezőszentmihályról Hegedüs Károly ny. jegyző 7.

Igen jó volna egyházunkra és szeretett unitárius testvéreinkre is, ha a szorványban élő hiveink mindenütt megtennék azt a szivességet, hogy magukról, családjukról és ismerős hitrokon testvéreinkről egy névsort a püspöki hivatalnak beküldenének Ezt jó reménységgel várjuk.

Levél az unitárius leányokhoz. Némi tájékozással tartozunk olvasóinknak, Kolozsvárt az unitárius nők szövetségének egyik lelkes tagja, Gyallay Pap Domokosné, az ide jött székely leányokat a mult évben vasárnap délu'áni óráiban kedvesen és hasznosan foglalkoztatta más nőtagok segitségével. A mult év végén megkérte a püspök urat, hogy lelkészeinktől kérje be a Kolozsvárt szolgáló leányok névsorát, lakását. A püspök ur az összes távollevő leányokról kimutatást kért. Most már tudjuk, hogy Kolozsvárt 71, Bukarestben 78, Brassóban 96, Segesváron 39, Tordán 26, Marosvásárhelyen 23, Fogarason 13, Nagyszebenben 9, Medgyesen 7, összesen 362 leányunk szolgál. A püspök ur Sigmond Józsefné lelkésznétől levelet kért a távol levő leányokhoz. A szép és becses levelet olvassa el minden anya. A papnénál külön is kaphat, hogy küldje el leányának. Védjük ifjaink becsületét és hitét!

Missziós könyvtár szórványaink részére. Az iratterjesztési bizottság vallásos és erkölcsnemesitő könyvekből kölcsönkönyvtárakat szándékozik leküldeni minden olyan szórvány részére, ahol legalább 6 unitárius család van. Megfogjuk kérni valamelyik ott lakó testvérünket, hogy vállalja el e kis kölcsönkönyvtár kezelését s miszsziós lélekkel ajánlja e könyveket és füzeteket testvérei figyelmébe. Szórványban élő olvasóinkat pedig felkérjük, hogy érdeklődjenek e könyvtárak létezése és müködése után, olvassák a könyveket s aztán esetleges észrevételeikkel forduljanak az Unitárius Iratterjesztéshez Kvár.

40 éves papi szolgálat ünneplése. A recsenyédi hivek folyó évi november 23-án kellemes meglepetésben részesitették papjukat

állása elfoglalásának 40-ik évfordulóján. Ugyanis Dombi Mózes énekvezértanitójuktól megtudva, hogy ez a dátum most is épen vasárnapra esik, mint 40 év előtt, elhatározták, hogy e napon az istentisztelet végeztével a templomban üdvözölni fogják a köztiszteletben álló papjukat. Gál József lelkész a titokról egy jó akarója utján idején értesülvén, a ritka alkalomhoz méltóan adhatott hálát Istennek, hogy szeretett hiveit oly hosszu idő kedvező és kedvezőtlen változásain és nehéz megpróbáltatásain kegyelmesen átvezette s hogy ő maga is — megfogyva bár, de törve nem — megérhette a ritka évfordulót, amelyről az áldozatkész buzgóság, a kitartó és eg etértő munka szép és gazdag eredményeire tekinthet vissza. Istentisztelet végén a kebli tanács és az egyházközség nevében Máté István k. tanácsos, a polgári község és Gazdakör nevében Ráduly József üdvözölte az ünnepel'et; a Nőegylet nevében Ráduly Józsefné mondotta az üdvözletet s Fekete Pálné szép virágcsokrot adott át; az iskolások nevében Máté Dénes IV. o t. üdvözölte s Fodor Eszter IV. o. t szép virágcsokrot adott át szeretett lelkészüknek. Az üdvözletek sorát H.-Szentpál költő lelkü papja, Vári Domokos fejezte be, aki maga és hivei nevében emlékezett meg az ünnepelt érdemeiről s egyuttal felolvasta szolgatársa, Pálfi Ákos énekvezértanitó levélbeli üzvözletét. Este ugyancsak az ünnepelt tiszteletére a községház nagytermében a Nőegylet buzgó tagjai által rögtönzött banketten kedélyes pohárköszöntők tartották jó hangulatban a közel 60 személyből álló asztaltársaságot. Isten megszentelő áldása nyugodjék meg továbbra is a lelkészen és hivein. Recsenyéden, 1930. évi november hó 23-án. *Jelenvoli*

Kisfaludy-ünnepély Székelykereszturon. November 22-én rövid ünnepély keretében emlékezett meg az Unitárius Főgimnázium Ifjusági Önképzőköre az ezelőtt száz esztendővel elhunyt költőről Emlékének ébrentartására a költő müveiből és munkásságára vonatkozó ismertetésekből változatos müsort állitott össze az ifjuság. Nyitányt Szakáts Zoltán V. o. t. játszott zongorán. Aztán emlékbeszédet tartott a nagy iróról Péter Géza VII o. t. Rámutatott rövid és küzdelmes életére s arra a kitartó szorgalomra és költői erore, amely nagyjaink sorába emelte. A müsor harmadik pontjaként Kisfaludynak „Mohács" c. elégiáját szavalta Benkő Géza VI. o. t.; reményt hintett a jelenvoltak lelkébe: „Él magyar, áll Buda még". Lőrinczi Mihály VII. o. t. felolvasást tartott „Kisfaludy a magyar drámairodalomban" cimen. Majd Benkő Géza VI. o. t. hegedüszólójában gyönyörködtunk. Nem feledkezve meg Kisfaludy kisebb darabjairól sem, előadásra került azokból a: Rákosi szántó a török alatt" c. rövid dal. Elszavalta Lukácsffy Ödön IV. o. tanuló. Befejezésül „A bánkodó férj" c. románcot hatásosan adta elő Elekes András V. o. tanuló. E helyen kivánjuk köztudomásra hozni, hogy a homorodszentmártoni Hitelszövetkezet 500 lejt adományozott az Önképzőkör részére, magyar irodalmi pályamunkák jutalmazására. Pályatétel: Jókai „Uj földesur" cimü regényének méltatása. A nemes adományt hálás köszönettel fogadtuk. *L. M.*

Irodalom.

Unitárius Missziói Kalauz. A közeljövőben hasonló, ha nem is azonos cimmel egy olyan munkát szándékozunk kiadni, mely tartalmával minden unitárius lelkésznek, segédlelkésznek, hitoktatónak, szórványgondozónak, missziói munkásnak, szociális téren tevékenykedő világi testvéreinknek, stb. — utbaigazitóul szolgáljon. E munka rendeltetését megmagyarázandó, itt közöljük a tartalmi tervezetet *nagy vonásokban*. *I. Imák.* a) Templomi szolgálatra, reggeli, esti, hétköznapi, ünnepi stb. b) Ágendális alkalmakra (esketés, temetés, keresztelés, urvacsora). c) Szociális alkalmakra (közgyülés, irodalmi est, D. F. E. est, házszentelés stb.) d) Magánimák (betegek, elitéltek, válók, bünösök stb. számára). *II. Beszédek.* a) Templomi szolgálatra, sátoros ünnepeken, különleges alkalmakkor, modern problémákkal stb. b) Szociális alkalmakra. c) Ágendákra. *III. Vázlatok.* Ez lesz a könyv leghasznosabb része. Imák, beszédek, előadások vázlatait fogjuk itt adni, amelyek utbaigazitóul és forrásul szolgálhatnak a gondolatadáshoz és megiráshoz. *IV. Utbaigazitások.* Azok számára, akik nem élnek állandó összeköttetésben az egyetemes egyház életével itt közöljük lapjaink, egyleteink cimeit, segélyforrások pályázatok, ösztöndijak, tanácskérések stb. ismertetésével. Táblázatok is lesznek statisztikai és más kérdésekről. *V. Lelki vezér.* A hitetlen, kételkedő, szocialista, istentelen stb. hivek között szólgáló lelkész számára hasznos kérdéseket, feleleteket, könyveket, lelki elmélyülésre vezető tanácsokat stb. foglaljuk itt össze. Ugyszintén utbaigazitásokat hivő egyháztagjaink kezelésére stb. Az unitárizmus rövid, pozitiv foglalatát is ide vennők. *VI.* Törvények, rendeletek, ünnepek, konfirmáció stb. megtartására vonatkozó fontosabb helyek ismertetése.

E tervezetből látszik, hogy e munka nemcsak lelkészeink. hanem világi hiveink számára is készült, hogy azok szórványokban, végeken stb. maguk is missziónáriusaivá szegődhessenek a szabadelvü kereszténység evangéliumának.

Kérjük olvasóinkat, hogy esetleges inditványaikat, észrevételeiket stb. közöljék a szerkesztővel (Szent-Iványi Sándor, Liceul Unitarian, Cluj-Kolozsvár). Ugyszintén kérjük azokat, akik erre a könyvre igényt tartanak, jelentsék azt be szintén a fenti cimre, mert ettől tesszük függővé a nyomatandó könyv példányszámát. A körülbelül 300 oldalas könyv ára 160—200 leu lesz az előre megrendelők számára. Bolti ára jóval magasabb lesz.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

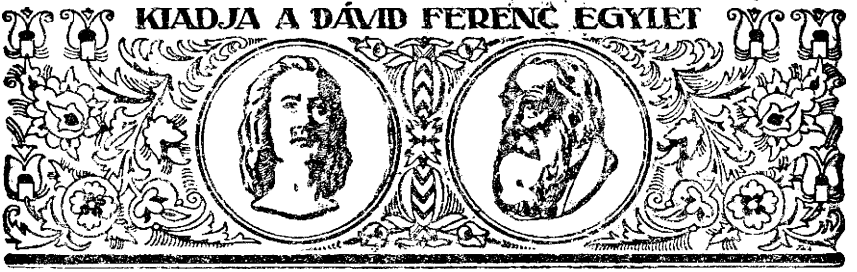
Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 február. 2. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Gróf Horváth-Tholdy Rudolf
1870—1931.

A Dávid Ferenc-Egyletnek három éven át volt nagynevü és buzgó elnöke, Gróf Horváth-Tholdy Rudolf ur, folyó évi január hó 24-én elhunyt marosnémetii kastélyában. Mély megihletődéssel, de Isten akaratában való megnyugvással irjuk le e sorokat. Megboldogult elnökünk abból a családból származik, amelynek multja össze van forrva egyházunk történetével. Egyletünk életébe is örökre be van irva a P. Horváth-család neve, hiszen ki ne emlékeznék még a mi felejthetetlen emlékü, aranyszivü, lelkes és buzgó néhai elnökünkre, Báró P. Horváth Kálmán főgondnok urra, aki az évek hosszu során át viselte a Dávid Ferenc-Egylet elnöki tisztét.

Most elhalt elnökünk szivjóság, egyházszeretet és áldozatkészség tekintetében méltóképen foglalja el helyét a Dávid Ferenc-Egylet nagynevü elnökeinek diszes sorozatában. Sajnos, egészségi állapotának állandó rosszabbodása megakadályozta abban, hogy nagyobb tevékenységet fejthessen ki az Egylet élén, de állandó meleg érdeklődése, évenkint megujuló áldozatkészsége bizonyságai annak, hogy egy percig sem feledkezett meg azokról a kötelességekről, amelyek tisztével együtt jártak. Mióta egészsége gyöngült s érezte, hogy nem tehet eleget a várakozásnak, amely hozzáfüződött, sokszor fejezte ki aggodalmaskodó, tépelődő s a kötelesség lelkiismeretes megérzésétől áthatott leveleiben azt az óhajtását, hogy adja át helyét másnak. Az Egylet azonban ragaszkodott hozzá mindaddig, amig a választmány a mult év november havában — az ő aggódó lelkiismeretének megnyugtatására —, bár nehéz szivvel, elfogadta lemondását. Helye ma is üres, vajha méltó utód töltené be ennek a fennkölt lelkü és áldozatkész unitárius főurnak a helyét Egyletünk életében.

Teol. Akadémia
Loco
Calea Vict.

Temetése január 26-án folyt le Marosnémetiben a rokonságnak és jóbarátoknak, valamint a népnek nemzetiségre és felekezetre való tekintet nélkül egybegyült nagy sokasága részvételével. Jellemző elhunyt elnökünkre, hogy Marosnémeti és a szomszédos környék tulnyomóan román népessége is nagy szeretettel és tisztelettel vette körül és jellemző az is, hogy Marosnémeti község csekély számu református szórványainak omladozó templomát saját költségén restauráltatta, amit sirjánál a marosilyei református lelkész, e szórvány pásztora, hálás szavakban köszönt meg, kiemelve, hogy az elhunyt valóban a mai idők szellemét megértő ember volt, aki fajához és egyházához hü volt mindhalálig, de a más felekezetü és nemzetiségü embertársaival szemben is a krisztusi szeretet megértő cselekedeteit gyakorolta.

Az egyházi szertartást a temetésen Dr. Varga Béla egyházi főjegyző, Dávid Ferenc-egyleti főtitkár végezte s méltatta az elhunyt nagy erényeit „a szivnek elrejtett emberét, a szelid és csöndes lélek romolhatatlanságával — ami igen becses Isten előtt".

Halálát nagyszámu rokonság, köztük Báró P. Horváth Artur küküllőköri felügyelő-gondnok ur, az elhunyt özvegye, Gróf Wass Rachel és gyermekei gyászolják. Fogadják Egyletünk nevében mindannyiunk részvétét. A megboldogultnak pedig legyen csöndes nyugodalma, hadd virágozzanak ki sirján a jócselekedeteknek, az egyházszeretetnek és áldozatkészségnek azok a megszentelt virágai, amelyeket életében elvetett. **Varga Béla.**

A Kolozsvári Unitárius Kereskedők és Iparosok Köre ez uton is hálás köszönetet mond a *karácsonyfa-ünnepélyre* tett alábbi adományokért. *Természetbeni adományok:* Szent-Iványi Sándor: 1 szvetter, 3 ing, 13 gallér, 1 pár tornacipő. Tana Ferenc: 10 m. vászon, $1^1/_4$ kg. szaloncukor. Andrási Gyula: 1 sál, 6 gallér. Varga Zoltán: 6 nyakkendő. Iszlai József: 10 m. vászon. Özv. Székely Jánosné: 14 gallér, 10 zsebkendő. Király József: 1 nadrág, 1 pár cipő, 2 kalap és szaloncukor. Kahlfürst Imre és neje: 6 pár harisnya, 12 gallér, 4 nyakkendő, 1 sapka és karácsonyfadiszek. Müller Géza: 1 karácsonyfa, 12 ruhakefe, 12 cipőkefe, 12 fogkefe. Egyesületi beszerzés: 35 pár harisnya. *Pénzbeli adományok:* Ormai Kálmán 100, Nagy Károly 100, Székely János 50, Varga Zoltán 50, Andrási Ferenc 100, Andrási Gyula 100, Demény Andor 100, Antonya Mihály 100, Papszt Gyula 100 lei.

Fenti adományokat karácsony utáni vasárnap d. u. 5 órakor meghitt ünnepség keretében osztottuk ki. Tizenkét szegénysorsu tanoncunk részesült a fenti adományokból. Az ünnepélyen Tana Ferenc elnök tartott megnyitót s a tanoncok részéről talpraesett beszédben köszönték meg az irányukban megnyilvánuló szeretetet és jóakaratot. Reméljük, hogy vidékről fölkerülő iparos és kereskedő tanoncainkat ezentul is megfelelő segélyben tudja majd részesiteni ez az ifju, de máris áldásosan müködő egyesület.

TŰZHELY MELLETT

Egyházi ünnepélyre.

Dallama 41. *Örök biró.*

1. Egy Istenünk, egy Értelem te,
A végtelen világ felett,
Szent Rejtelem, kit megremegve
Hirdet a lelkiismeret.
Egy örök láng az éjszakában,
Egy meleg kar a zord magányban,
Óh nézz kicsiny seregünkre te,
Atyáink egy, egyetlenegy nagy Istene.

2. Kitárt egek kék végtelenje
Nem bir befogni tégedet,
Kékellő könny mosolygó mennye
Nem bir betelni teveled.
Kitárt egedbe nézni bátran
S helyt állni könnyek záporában:
Hitünknek ez kerekköve,
Atyáink egy, egyetlenegy nagy Istene.

3. Az igazság királyi széked:
Az élő lelkiismeret.
A kerekkő nagy hőse téged
Óh nem hiába hirdetett:
Az elfogultság szörnyü bárdja
Rozsdás vasát hiába rázta,
A kis parittya tört falat,
A fölajzott, a szabaddá tett gondolat.

4. A századok fojtó viharja
Jött, megpróbált, nyomorgatott,
De benned, óh atyáink Atyja
S hitünkben meg nem ingatott.
Megfogyva bár, de rendületlen
Hittel vallottuk: Egy az Isten,
Csak egy... s imánk könnyárba fult...
Szent kincs, Uram, fájó öröm nekünk a mult.

5. Óh jó Atyánk, atyáink Atyja,
Betelt-é vajjon a kehely?
A mestert most is megtagadja,
Kinek a mult csak büszke jel.
A büszke mult korcs fajra szégyen,
Elfojtott láng csak folt az égen.
Óh lángok Atyja, jó Atyánk,
Szent tüz legyen, teremtő tüz, nekünk e láng.

(P. M.)

Ádámosy Gábor 25 éves papi jubileuma.

Az „Aranyosvidék" irja: Kövend község unitárius lakóssága Szilveszter estéjén meleg, bensőséges ünnepségben részesitette Ádámosy lelkészt abból az alkalomból, hogy 25 év óta teljesit hüséges lelkipásztori szolgálatot a kövendi egyházközségben. Aki ismeri Ádámosy Gábor értékes egyéniségét, fennkölt, nemes gondolkozását, az tudja, hogy meleg szivével, áldott lelkének kiváló tehetségével 25 év alatt Kövenden, szeretett szülőfalujában sok szépet és hasznosat müvelt. Ádámosy Gábor nemcsak Kövendé, az ő személye nagy értéke Tordaaranyos megye magyarságának és az egész unitárius egyháznak is. Paptársainak megbecsülését, szeretetét mi sem bizonyitja jobban, mint hogy két évtizeden át egyhangú bizalommal választották köri jegyzővé.

A lefolyt ünneplést Kövend csendben, igaz magyaros, nemes érzéssel rendezte. Ó-esztendő utolsó napján a délutáni templomi istentisztelet alkalmával Ádámosy Gábor imádkozott, gondolatokban gazdag, mélyen megható beszédet mondott; majd rövid visszapillantást tett a lefolyt 25 év fontosabb mozzanataira. Megindító volt hallani a hivek szivéből feltört esdő fohászt: „Bárcsak a jó Isten minél előbb adná vissza a mi jó tiszteletes urunk egészségét:" Templomozás után a falu népe a templom melletti szép nagy Kulturházat teljesen megtöltötte. Itt folyt le a lélekemelő jubiláris ünnepség.

A tantestület vezetése mellett rendkivül ügyes betanitással az iskolás gyermekek hangulatos kis szindarabot adtak elő, majd a cimszerepet játszó kedves leányka alkalmi köszöntőt mondott és hatalmas szegfücsokrot nyujtott át a jó tiszteletes úrnak. Az ifjuság nevében Pálfi Lőrinc fiatal legény mondott talpraesett, hatásos beszédet s igéretet tett a fiatalság nevében arra, hogy mindenben a tiszteletes ur által megjelölt uton fog haladni; jó erkölcsre intő tanitásait, buzditásait a jövőben is követik. A helybeli Nőszövetség nevében Kiss Miklósné adott kifejezést a nők nagyrabecsülésének, hálájának és szeretetének az ünnepelt iránt, Fazakas Ferenc egyházi gondnok mondott ezután hálás köszönetet Ádámosy lelkésznek a 25 év kitartó munkájáért, majd a község szeretetének látható

jeleképen a hivek önkéntes adományából értékes irókészletet és egy szép, remekmüvü ezüst cigarettatárcát nyujtott át az ünnepeltnek. Gál Domokos a barátok nevében meleg szeretettel tolmácsolta jókivánságait, majd Balogh Dénes állami tanitó, unitárius kántor a szolgatársi meleg ragaszkodásának és igaz tiszteletnek megható szavaival üdvözölte a jó barátot lelkes, mindig megértő szolgatársat.

Ádámosy Gábor a szeretetnek és ragaszkodásnak ily szép és lélekemelő módon való megnyilvánulását könnyekig meghatva, a tőle már megszokott megkapó ékesszólással gyönyörü beszédben köszönte meg s biztositotta az egyházközséget soha el nem muló hálájáról és szeretetteljes ragaszkodásáról."

Népünk és a gazdasági szakoktatás.

Bizonyos visszatetszéssel, hogy ne mondjam, megdöbbenéssel hallottam illetékes tényezőktől olyan kijelentést, sőt hivatalos nyilatkozatot, hogy a mi népünknek nincs szüksége, nem kell a gazdasági szakiskola. Állitólag egyik megye gazdasági intelligenciája is ezen a nézeten van, mert ilyen leromlott, siralmas gazdasági helyzetben, mint amilyen most van, nincs szükség erre.

Anélkül, hogy az ilyen kijelentésekkel, lehangoló nyilatkozatokkal vitába akarnék szállni, csak annyit jegyzek meg, hogy megtörténhetett némelyek részéről, sőt egy megye gazdasági intelligenciája részéről is a pillanatnyi lehangoló és más befolyásoló körülmények hatása alatt az a nyilatkozat, de azért mégis azt állitom, hogy gazdasági szakiskolára, szakoktatásra népünknek szüksége van. Ha a jeleni felnőtt nemzedék talán ellene van is, de szüksége van a jövő nemzedéknek, mostani ifjainknak, gyermekeinknek. Mi pedig a jövő nemzedék javáért, haladásáért, boldogulásáért küzdünk és munkálunk.

25 évig vettem tevékeny részt egy megye gazdasági-szövetkezeti életében; a megye különböző falvainak küldötteivel, gazdasági ismeretek bővitése végett, résztvettem az algyógyi, medgyesi, földvári gazdasági szakiskolákhoz és a barcasági és medgyesvidéki falvakba rendezett gazdasági tanulmányi kirándulásokon. Mindenütt azt láttuk, azt tapasztaltuk, hogy gazdasági téren is a tanulásban, a haladásban rejlik a több és jobb boldogulás titka!

Jóleső érzéssel tapasztaltam s azzal is irom le, hogy a velünk kiránduláson megjelent Nyikó- és Homoród-vidék népe csak ezen tanulmányi kirándulások hatása alatt is mennyi életrevaló, haladásra serkentő gazdasági dolgot megjegyzett magának és megvalósitott. Határozottan állitom, hogy a kukurica soros vetőgéppel való vetésének és soros kapálásának a Homoród vidékén való elterjedése a medgyes- és segesvárvidéki gazdasági kirándulásaink eredménye. És csak ez már mekkora takarékosság vetőmagban és időben. Szórórosták, trier-rosták használata a vetőmagvak tisztitására s igy a több és jobb termelésre, mind a tanulmány, a látás, a tapasztalat eredménye.

Természetesen hozzájárult ezekhez a két vidék lelkes papságának, tanitóságának e téren is kifejtett agilis oktatói munkássága, tevékenysége. Több példát tudnék felhozni, hogy ahol a tanitó az iskolában megkezdte a gazdasági haladás szükségességét a gyermekek lelkébe oltani s ezt az ifjusági egyletekben és gazdakörben tovább plántálták, ott az ujabb, haladottabb gazdasági ismeretek inkább terjedtek.

Állitom s a különböző vármegyei gazdasági egyesületek határozataival bizonyitom, hogy az utóbbi évtizednek nem volt hőbb vágya, óhajtása, kivánsága, mint egy *magyarnyelvü gazdasági szakiskola* népünk gazdasági fejlődése szempontjából. Ami egy évtizedig óhajtás volt, lehetetlen, hogy máról-holnapra kihaljon, kivesszen a lelkekből! Mert erre a mostani gazdasági leromlás nem indok! Az elemi csapás, jégverés sem indok arra, hogy a gazda többet ne szántson, ne vessen. Hátha éppen a több és jobb gazdasági tudás és ismeret vezeti ki népünket ebből a siralmas hullámvölgyből! Megosztja ismeretkörét, tudását a gazdaság különböző szakismeretei közt. Nemcsak szánt, vet, kaszál, hanem megtanulja a gép-traktor kezelését, a tejgazdasági, méhészeti, gyümölcsészeti szakismeretet. Hiszen annyi ága van a gazdaságnak, melyben a mi népünk még talán az ismeret kezdetéig sem jutott el, pedig tehetsége, hajlama, müködési területe van hozzá, csak nem volt hol megtanulja és nem volt ki megtanitsa!

Szerény tehetségem, tudásom szerint, de igaz lelkemből dolgoztam népem haladásáért, boldogulásáért s midőn most is feléjük árad lelkem jóakarata, nyugodt lélekkel állitom én is, amit Dr. Nagy Endre gazdasági titkár mondott és irt, hogy *a több és jobb gazdasági ismeret és készség fogja népünket a jövőnek megmenteni és megtartani!* S miután tudom, hogy népünk apáiban és anyáiban meg van a fajszeretet s jóindulat gyermekeik jövendője és a föld megmaradása, gondozása iránt, hiszem, hogy a gazdasági iskola által részükre megnyiló több tudást, ismeretet ezzel a jóindulattal, szeretettel fogják felkarolni!

Gazdasági szakiskolára szükségünk van! **Ürmösi József.**

Hymen. Örömmel adunk hirt ifju lelkészeink ujabb családalapitásairól. K ő v á r y Jakab, kénosi lelkész afia még az ősszel nőül vette P á l f f y Margitkát, Pálffy Ákos, h.-szentpáli énekvezér és ismert zeneszerző afia bájos leányát. Legujabban pedig B e n e d e k Mihály, székelykáli lelkész afia kötött házasságot K i l y é n Gizella ugyancsak székelykáli unitárius tanitónő testvérünkkel. Szerencsekivánatainkat nemcsak a baráti érzés melegétől, hanem annak a fontos protestáns elvnek, mely a családos lelkipásztort állitja a hivek elé követendő példa gyanánt, átértésétől is áthatva, örömmel fejezzük ki lapunk hasábjain is.

Jelent a jövőért.

Megnehezült az idők járása felettünk. A béke tizenharmadik évében nyakunkba szakadt a nyomoruság, a nincstelenség ugyanynyira, hogy létünk, fenmaradásunk veszélyeztetve van. Siralmasan nyomasztó gazdasági helyzetünkben még az a vigasztalásunk sem lehet, hogy faji kulturánk szabadon fejlődhetik s legalább e téren fajunkat nem fenyegeti veszély. Egyházi, iskolai célokat szolgáló alapjaink elvétettek, önerőnkből, a társadalom, a nép áldozatkészségéből tartjuk fenn — ugy, ahogy — egyházainkat, iskoláinkat. De ennek dacára beállott az a szomoru helyzet, hogy hitvallásos elemi iskoláink egy részét fel kell adnunk, kevés főiskolánk közül pedig le kell épitenünk olyanokat, melyek a multban is bástyái, végvárai voltak egyházunknak, faji kulturánknak.

A jelenlegi adott viszonyok között, jóllehet népünk teherbiróképessége elérte a végső határt, elég szépen nyilvánul meg a társadalom áldozatkészsége. Igy a jelent legalább egyelőre biztositottnak tekinthetjük, azonban jövőnk és a jövőre való kilátásaink teljesen bizonytalanok. Épen ezért nekünk, a jelen fiainak, kik Isten, a történelem és dicső őseink szelleme előtt felelősek vagyunk a jövőért, meg kell találnunk a módját a jövő megalapozásának.

Ennek lehetőségét és mibenlétét az alábbiakban világitjuk meg.

Igen sokan vannak, akik szeretnék egy szerényebb *alapitvány* által nevüket megörökiteni, de erre az anyagi erők hiányában képtelenek. Az ilyen lelkes magyar testvéreinknek nyujt módot erre a „Minerva" Biztositó Intézet azáltal, hogy csekély évi dij ellenében 20 évi időtartamra életbiztositásokat köt az ezt akarókkal olyan formán, hogy valaki pl. egy 10.000 lejes alapitványt óhajt tenni, mely összeg halála esetén azonnal, vagy a kitüzött 20 év elérésekor kifizettetik. Ha az illető alapitványttevő eléri a 20 évet, készpénzben kezéhez kap egy tekintélyes összeget s mégis halálesetre dijmentesen biztositva marad 10.000 lejre, mely mint nevét megörökitő alapitvány lesz halálakor az általa megjelölt iskolának, vagy egyháznak kifizetve. A havi befizetések alig pár leut jelentenek!

Közelebbi felvilágositások minden egyházközség lelkészi hivatalában nyerhetők.

Magyar Testvéreink! Adva van a lehetőség fajunk, egyházunk, iskoláink jövőjének megmentésére. Akiben él még az ősök áldozatos szelleme, siessen alapitványi szándékát papjánál bejelenteni. Mutassuk meg, hogy élünk, hogy élni fogunk, mert élni akarunk! Mutassuk meg a nagyvilágnak, hogy „csak nem fajult el még a székely vér".

Béldeky K. Sándor.

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig épiteni, javitni, haladni, rendetcsinálni, békitni, szeretni és gyülölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanitót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hüséges hazafi, tiszta életü polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

NŐK VILÁGA.

Ujévi gondolatok.

Kedves nőtestvéreim!)*

A nehány nap előtt reánk köszöntött uj esztendő kezdetén, ma első összejövetelünket tartjuk. Minden uj esztendő kezdetén az ember lelkét különös érzések töltik el: a kétely, a remény, tervek, vágyak, célok a jövőre és visszapillantás az elmult év munkájára, stb. Mit tettünk jól és helyesen az elmult évben, mire tanit a mult év tapasztalata, mit kell az uj évben máskép tennünk, hogy munkánkat siker koronázza?

Ilyen és ezekhez hasonló gondolatok töltik el az emberi lelket ujév hajnalán. Mindezek a lelki mozzanatok megnyilatkoznak a mi egyesületünk lelki életében is. Nőszövetségünk is vissza kell hogy pillantson az elmult év munkájára: mit tett jól, mit kell másképen tennie a jövőben, hogy munkánk eredményesebb legyen, kétely, remény, uj célok, uj tervek ébredjenek mindnyájunk lelkében.

Nem mondhatnám, hogy a mai világ, a mai megnehezedett gazdasági élet, a minden oldalról ólomsullyal lelkünkre esett életgondok valami boldog ujesztendővel kecsegtetnének. Ezt érezzük, látjuk, tudjuk valamennyien mind és mégis hiszünk, remélünk egy boldogabb ujesztendőben! Az élet adós nekünk sok-sok boldog esztendővel, mert a mai ember olyan nagy szenvedéseknek, oly sok csalódásnak, veszteségnek vérző szivü martirja, hogy a nehéz, fekete esztendők után, kell jönnie egy jobb kornak, egy boldogabb ujesztendőnek. De hogy ez igy lehessen, magunknak is hozzá kell járulnunk a boldogabb ujesztendő kiépitéséhez. Ma semmit sem várhatunk ölbetett kezekkel. A mi kicsiny egyesületünk is csak ugy tekinthet vissza majd 1931 végén egy munkás, eredményes egyleti év aratására, ha már most, elejétől kezdve, célokat tüzünk magunk elé és a kitüzött célokért dolgozunk is.

Célunk legyen, hogy a fehér szárnyu béke el ne szálljon egyletünk életéből, igyekezzünk szerető lelkünk melegével itt tartani közöttünk. Hitünk mindennél erősebben világoljon s lobogó fáklyaként világitsa be nehéz utunk sötét éjszakáját. Kicsiny egyletünk tagjait a jézusi szeretet kösse egymáshoz, hogy ebben a szeretetteljes egyetértésben ez a buzgó, lelkes asszonysereg ebben az évben is a multhoz méltó munkásságot fejthessen ki Isten országának épitésében. A megértés, a jóság, a szeretet, a hit és a munka legyenek a

*) Elmondatott a nagyajtai D. F. E. Nőkszövetsége ujév első napjaiban tartott rendes gyülésén.

mi szent talizmánjaink. Hangsulyozom, a munka; az a munka legyen szent célunk, amelybe lelket öntöttünk, amelyet buzgósággal, odaadással, teljes jóakarattal és szeretettel végzünk. Mert lehet valami munkát ugy elvégezni, hogy csak lerázzuk a nyakunkról, kedv nélkül, unottan, lélek nélkül és lehet azt jóakarattal, szeretettel, buzgósággal és odaadással ugy elvégezni, hogy Istennek, magunknak és másoknak is gyönyörüsége teljék benne. Istenem! milyen különböző az eredmény eme felhozott két esetben. Jaj annak, aki munkáját nem végzi szivesen, örömmel és odaadással s nem érzi a munka gyönyörüségét. Azt hiszem, saját tapasztalatunkból tudjuk mindannyian, hogy a szivvel-lélekkel végzett munkánk mindig gyorsabban ment és eredményesebb volt, mint az, amelyet unottan kezdtünk és unottan végeztünk.

Ugyanez áll a mi egyleti munkánkra is. Vigyünk hát lelket, buzgóságot egyesületi életünk minden mozzanatába. Ez a hely legyen a mi második otthonunk, ahová vágyakozva, mindig szivesen jövünk; a mindennapi élet gondjait otthon hagyva, itt együttesen munkáljuk a magunk és mások lelki előhaladását. Ébredjünk tudatára annak, hogy a mai nő nem zárkózhatik el teljesen főzőkályhája, szövőszékje és végtelen sokféle házi munkájának sáncai közé, hanem fajáért és egyházáért is kell dolgoznia, a közös egyleti munkában is részt kell vennie. Legyünk hát buzgók az egysületi munka teljesitésében. Ápoljuk, fejlesszük a magunk és mások lelkében szent hitünk eszméit, járjunk el pontosan istentiszteleteinkre. Csepegtessük idejekorán gyermekeink lelkébe szent vallásunk eszméit. Ujitsuk fel itt az egyesületben és családunkban a mi elhunyt nagy elődeinknek legendás alakjait és azoknak cselekedeteiből, példaadásából, lelki nagyságából állitsunk eszményképet magunk és gyermekeink elé s igyekezzünk a mai nehéz időkben is követni őket.

Igy szeretnők, ezekkel a gondolatokkal, tervekkel, célokkal óhajtanánk elindulni ezen ujév ismeretlen utjaira. A felsorolt gondolatok, célok egyesületünk lobogó fáklyái legyenek s mi bizó lélekkel és biztos lépésekkel kövessük a fáklyát egy boldogabb ujesztendő beteljesülése felé.

Taarné Gyulai Gizella.

A tordai unitárius Nőszövetség fényes sikerü müvész-estélye.

Az „Aranyosvidék"-ből vettük át az alábbi cikket:

A leggrandiózusabb, a legnagyobb tanulságu tragédia: a *Názáreti Jézus* csodálatos martir-élete. Örök, kimerithetetlenül gazdag tanulmány-forrása nemcsak a tudományos teológiának és egyetemes irodalomnak, de a müvészetek minden ágának is. A világ legzseniálisabb képzőmüvészeinek adott állandóan gazdag invenciót ez az örök ragyogásu misztérium s kiváló tálentumok alkotásait inspirálta napjainkban, amikor az élet sok-sok gondja-baja annyira le-

nyügözi küzködő lelkünket: sebeinknek éppen csodálatos gileádi balzsama a töviskoronás, kereszthalált halt Krisztus martiriuma és csodálatos lelki erőt példázó élete. A karácsony előtti advent-időszak pedig éppen időszerüvé tette a Mester életének elénk vetitését s az abban való lelki elmélyülést.

Mindenképen nagyértékü teljesitmény volt tehát a tordai unitárius Nőszövetségtől Jézus életének lélekemelően kifejező, szines és mozgalmas élőképekben való bemutatása egy olyan müvész-estély keretében, melynek magas szinvonalu produktuma feledhetetlen lelki élményt nyujtott a közönségnek.

A mult szombaton (november 29-én) este a Vigadóban a legszebb siker mellett folyt le ez a bensőséges, mondhatnók, áhitatos templomi hangulatu estély, melyet a termet zsufolásig megtöltő nagy közönség élvezett végig. Maga az estély anyagi célzatát is a gyermekek nagy gyámolitójának: Jézusnak meleg szive szentelte meg, mert hiszen a nyomorgó szegény gyermekeket ruházzák fel a jövedelemből karácsonykor, a szeretet ünnepén...

Az estély előkészitésének sok, fáradtságos és körültekintő munkáját az unitárius Nőszövetség lelkes tagjai végezték, élükön *Lőrinczy* Dénes esperes feleségével, mint fáradhatatlan és példaadóan buzgó elnöknővel. Ez a rendező gárda nagy munkájának legszebb jutalmát értékelhette az elért fényes sikerben. A müvészi rendezés sokágu és sokfáradalmu munkáját *Tóth* István kolozsvári kiváló festőmüvész vállalta el s csodálatos odaadással s szivós energiával teljesitette. Müve a zseniális müvész invenciózus lelkének mesteri produktuma volt. A 14 élőkép mindenike a legkisebb részletekig gondosan kidolgozott, izig-vérig élethü, megragadó, lenyügöző hatásu müvészi teljesitmény volt és mindenikből a főszempont: Jézus életének markáns részlete, az Ő lelki nagysága dominálólag domborodott ki. Jézust *Hadházy* Sándor, kolozsvári unitárius főgimnáziumi tanár elevenitette meg megkapó müvészi hüséggel. A többi nagyszámu szereplők Torda társadalmának tagjai voltak, köztük sok édes kis gyermek is. Az élőkép-sorozatot *dr. Varga* Béla, kolozsvári unitárius teol. akad. tanár, egyházi főjegyző, püspökhelyettes kisérte magyarázó előadással. Előadása a magasztos témához és a ritka müvészi nivóhoz méltó remekelés, gondolatokban gazdag teológiai és szingazdag költői produktum volt. Krisztus nyomdokain haladva, Bethlehemtől a Golgotháig, ihlete magával ragadta a lebilincselt figyelemmel hallgató közönség lelkét s abba a Mester eszméinek örökértékü nemes magvait hintette el. A csodálatos élet 14 részlete igy jelent meg előttünk: 1. Jézus születése. 2. Jézus bemutatása a templomban. 3. A hegyi beszéd. 4. Jézus és a gyermekek. 5 „Jöjjetek én hozzám, akik megfáradtatok!" 6. Jézus és a gazdag ifju. 7. Jézus, Mária és Márta. 8. Jézus bevonulása Jeruzsálembe. 9. Az utolsó vacsora. 10. Judás csókja. 11. Tanitványok virrasztása. 12. Péter megtagadja Jézust. 13. Jézus Pilátus előtt. 14. Jézus a keresztfán. A képeket a Tordai Dalkör alkalmi kórusa finoman simuló harmó-

niumos karénekkel kisérte, *Erdős* Mihály karnagy vezetésével. Képek, előadás és ének egyező harmónikus hatására a szinpad s a Vigadó vedlett, viharvert terme imádságos templommá varázsolódott... Mintha az adventi evangélium égi fénye sugározta volna be a lelkeket...

Előadás után Lőrinczy Dénes esperes nagyhatásu, lelkes, meleg szavakkal mondott köszönetet Tóth István festőművésznek, dr. Varga Béla tanár-főjegyzőnek, Hadházy Sándor tanárnak, az összes szereplőknek és a nagyszámu közönségnek, mely minden egyes képet lelkesen megtapsolt, a müsor végén pedig zugó vastapssal hivta lámpák elé Tóth Istvánt, e nagyszerü lelki élmény müvész-mesterét.

Boross Elek.

Hozzászólás

I.

Márkos Albert tanár ur érdekes megfigyeléseit nagy élvezettel olvastam az „Unitárius Közlöny" januári számában. A többi közt megállapitja, hogy a kolozsvári templomban, a könyörgés alatt, a férfiak állanak, ellenben a nők ülnek. S megfigyeléseinek jóizü humortól csillogó leirása után csattanóul leszögezi határozott véleményét: „vagy álljanak a nők is könyörgés és közének alatt, vagy üljenek a férfiak is". Ez tiszta és okos beszéd. Azonos hitü gyülekezetben az imádkozás külső formája is legyen egységes. S ha nekem szint kellene vallanom e kérdésben, én habozás nélkül a tanár ur alternativájának első felére szavaznék: „álljanak a nők is". Részint azért, mert egyházközségeink tulnyomó nagy részében ez a gyakorlat. Részint, mert ha már érdemes emberek iránt való hálánknak, tiszteletünknek is rendszerint állva adunk kifejezést, mennyivel inkább igy kell tennünk akkor, midőn a legmagasabb foku tiszteletnyilvánitást, az imádkozást végezzük.

Minthogy szó szót hoz ki, gondolat gondolatot ébreszt, legyen szabad szóvátennem azt a visszás gyakorlatot, hogy falusi templomainkban a kezdő- és közének alatt, férfiak és nők egyaránt, állanak, ellenben az ugynevezett „derekas" és záróének alatt mindkét nembeli hiveink ülnek. Miért e megkülönböztetés? Talán a derekas és záróének kevésbé fontos, mint a kezdő- és közének? Én mindeniket egyaránt fontosnak tartom. Azt meg bizonyosan tudom, hogy sokkal könnyebben, szabatosabban, szebben és szárnyalóbban lehet énekelni álló, mint ülő helyzetben. Ezt bizonyitják a daloskörök és énekes szinmüvészek nagyhatásu szereplései. Tehát kivánatos, hogy mindenik ének alatt álljon a gyülekezet minden tagja. Ezt azért is szeretném, mert templomi énekeink, e dallamos imádságok, ép oly lényegesek, sőt a vallásos lélek kielégülése szempontjából lényegesebbek, mint a szószékről elhangzó könyörgések, minthogy hiveink az énekléssel cselekvően vesznek részt az istentiszteletben.

Egyöntetüség céljából tehát azt tartom helyesnek, hogy az éneklés, imádkozás, alapige felolvasása és megáldás alatt a gyülekezet minden tagja álljon, ellenben a prédikáció, bibliamagyarázat, bibliaolvasás és különféle ágendák alatt mindenki üljön, kivéve esketés és keresztelés alkalmával az uj párt, illetve a keresztszülőket s egy-két közelről érdekelt egyént, kiknek az úrasztala környékén állaniok kell. **Kelemen Árpád**, nyug. lelkész.

II.

A mult számunkban Márkos Albert tanár ur által felvetett és jelen számunkban Kelemen Árpád lelkész afia megjegyzései alapján folytatódó eszmecseréhez magam is hozzászeretnék szólni, mert az ügy fontosabbnak tünik fel előttem, mintsem hogy két hozzászólás után egyszerüen csak napirendre térjünk fölötte. Igaz ugyan, hogy napjainkban sok olyan égetően fontos, nagyobbrészt anyagi természetü ügy foglalja le egyházunk legjobbjainak figyelmét, amelyeknek meg, vagy meg nem oldásától függ kulturánknak, sőt egyházunk egyetemének is a léte. Valósággal tragédiája a mi kis egyházunknak, hogy annyi gonddal-bajjal telt században által mindig csak megmaradhatásunk, létezésünk érdekében kellett harcolnia annyi nagy és nemeslelkü vezető emberünknek. Ma sem áll másként a dolog. Viszont a Magyar Unitárius Egyház végeredményében mégis csak *egyház*, a vallás, a hit müvelésére hivatott intézmény, amelynek a szervezeti, kulturális és anyagi téren kifejtett müködése bár *elengedhetetlenül fontos*, de annak elsődleges hivatása mellett mégis csak másodrendü jelentőséggel bir. Ezeken felül pedig még az az eshetőség sem áll fent, hogy választani kelljen az első és másodrendü feladatok között; nem kell azt mondanunk, hogy vagy az egyiket, vagy a másikat el kell hagynunk. Nem! Okos beosztással foglalkozhatunk mind a két feladattal is. Ez az okos beosztás azonban csak ugy jöhet létre, ha elismerjük az egyház hivatásának szellemi jellegét. Ha megállapitjuk, hogy a cél a hit ápolása s az anyagi, kulturális és társadalmi kérdésekkel való foglalkozás csak eszköz a cél megvalósitására. Tehát nemcsak arra kell gondolnunk, hogy iskoláinkat megtarthassuk, hanem arra is, hogy a megtartott iskolák öntudatos és hivő unitáriusokat, vallásos egyéniségeket neveljenek. Nemcsak arra nézve kell mozgalmakat inditanunk, hogy templomainkat kijavitsuk, uj orgonát, uj harangot, vagy uj templomot állitsunk fel, hanem azt is munkálnunk kell, hogy a templomban Istennek tisztelése, jobban mondva, a hiveknek Istenhez való vezetése is minél tökéletesebben, szebben és bensőségesebben történjék. E végre istentiszteletünk rendjének megfontolt reformja igazán a legnagyobb szükségünk kell, hogy legyen. Nem lehet tehát azzal ütni el ezt a kérdést, hogy amig iskoláink roskadoznak, intézményeink anyagi válsággal küzdenek, addig nincs időnk oly csekélységgel foglalkozni, mint amilyen a hivek ülvemaradása, vagy felállása az istentiszteleten.

Meggyőződésem, hogy ha tudunk öntudatos és hivő unitáriusokat nevelni és *lelki* szükségleteiket kielégiteni a templomban, akkor az az öntudatos hivő unitárius közönség nem fogja hagyni sem iskoláit, sem intézményeit elsorvadni! Nem kell ugyan azt mondanom: előbb volt az unitárius eszme, mint az unitárius intézmények, — mert a mi unitárius hitünk a müveltséggel, tanultsággal és társadalmi felvilágosodottsággal együtt születik, együtt áll, vagy bukik. De igenis állitom, hogy megforditva is igaz a tétel: nincs *unitárius* müveltség, unitárius *hit* és e hitnek ápolása nélkül!

A hivek felállása kérdésében nem osztom az előbben hozzászóló afia nézetét. Nem azért állanak fel a hivek ének alatt, mert igy jobban lehet énekelni. A templomi éneklés nem szóló éneklés, nem hasonlitható még a dalárdák énekléséhez sem. A templomi éneklés tényleg: dallamos imádkozás. Inkább ahhoz az énekmondáshoz hasonlitható, ahogyan a régi népek mythikus történeteiket, isten- és hősmondáikat, kezdetleges naiv-époszaikat szokták dalolni. Fonóban, kukorica-hántáskor, tüzvilágnál esténként összeülve, emlékezésként, boldog elmerengésként, a mult dicsőségéből a jövő reménységét megálmodva, ülve, álmodozva dalolta, duruzsolta, zengte azokat az énekeket a nép. Vagy, hogy egy ide külsőleg talán nem illő, de lélektanilag ugyanegy lényegü példát emlitsek: igy, ülve, összefogózva dalolnak ma is a német burschenschaftok, diákszövetségek. A templomi éneklésben tehát nem az a fontos, mint a szóló, vagy dalárda éneklésnél, hogy minél hangosabban, tisztábban és erőteljesebben énekeljen valaki, hanem az, hogy az egész templom közönsége összeolvadjon a közös istentdicsérés, hitvallás és imádkozás áhitatában. Ehez pedig szinte jobb is ülve maradni, mint felállani, mert a felállás kiszakitja az egyént a csendes magábamélyülés hangulatából.

A hivek felállása a templomban két okból szükséges és e két ok nem testi, fizikai, hanem lelki: I. Tisztességből, tiszteletadásból áll fel a hivő például a biblia felolvasása alatt. II. Felállásával is bizonyitja, hogy az istentiszteleten nemcsak hallgató, mint például a szinházban, hanem abban *tevékeny* részt is vesz. Ezért hát fel kellene állaniok a hiveknek az invokáció, kezdőének, a két ima, a biblia olvasása és a megáldás alatt. Máskor azonban maradjanak ülve. Természetesen ugy a felállás, mint az ülvemaradás egyöntetüen, nemre és korra való tekintet nélkül kellene, hogy történjen.

Gondolkozzunk ezeken! Sz. I. S.

III.

Unitárius gondok.

Főpásztorunk kezdeményezésére oly mozgalom indult meg szórványban élő hitsorsosaink érdekében, melyet, ha egyházi és világi apostolaink magukévá tesznek, történelmi jelentőségüvé válnak.

Szórványban élő unitáriusaink sok esetben beleolvadtak abba a testvéregyházba, mely őket templomába befogadta s ezt mind annak tulajdonithatjuk, hogy az őrizetükre bizott lelkészek legtöbbje nem állott hivatása magaslatán. Szinte szabadulni akartak tőlük, mint kényelmetlen tehertől, hamar kimondották véleményeiket: egy-két emberért nem érdemes prédikálni. A szórványlátogató lelkésznek apostolnak kell lennie, éreznie kell egyházával szembeni felelőségét, tudnia kell, hogy *egyházi és társadalmi tényked*ésein *keresztül* ismerik meg egyházunkat. Lelki szemei előtt ott kell á'ljon Dávid Ferenc dicső kora, mikor Erdély bércei között tulnyomóan unitárius papok hirdették az igét.

Tudnia kell, hogy azok az élő források, melyek akkor táplálták a lelkeket, a zord idők következtében némely helyen kiapadtak, de el nem tüntek, csak lelki jóság, lelki nemesség kell ahhoz, hogy ujból megeredjenek, csörgedezzenek.

Hiszem, hogy Főpásztorunk szava nem lesz kiáltó szó a pusztában, hiszem, hogy az Ur 1931. esztendejének szegénysége egyházunkra nézve lelki gazdagsággá változik.

Buzogány Kálmán, unit. lelkész.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A székelykereszturi Unitárius Főgimnázium megmentéséért!

A Véndiákok Intéző-Bizottsága és az Iskolafenntartó-Bizottság a következő kiáltványt bocsátotta ki:

Kereszturi Véndiákok!
Magyar Eklézsiák!
Tanügybarátok!

Amint ismeretes a székelykereszturi Unitárius Főgimnázium fennállását halálos veszedelem fenyegeti. Egyetlen mód van még megmentésére. Ezt az egyetlen módot az Unitárius Egyházi Főtanács igy jelölte meg: „Ha a kereszturi gimnázium előljárósága a felsőtagozat fenntartásához szükséges anyagi feltételeket előteremtheti, továbbra is fenntartja a főgimnáziumot".

A gimnáziumi előljáróság erkölcsi kötelességének érzi a Főtanács-adta törvényes jogával élni és a főgimnázium megmentése érdekében minden lehetőt megtenni. Komolyan számot vetett az előljáróság a lehetőségekkel és ugy találta, hogy meg lehet az iskolát menteni, ha azt áldozatrakészen sokan akarják.

A mostani nehéz gazdasági viszonyok között is minden jó magyar segithet, ha akar, mert nemcsak pénzzel lehet az iskolát támogatni, hanem tüzifával, gabonával és egyéb terményekkel is.

Jól értse meg mindenki, most arról van szó, hogy a legma-

gyarabb vármegye ismét szegényebb legyen-e egy magyar kulturbástyával?

Az iskola megmentésének lehetősége határidőhöz van kötve: 1931. május 1-ig biztosítva kell lennie az 1931—32.-iki iskolai évre szükséges összegnek. Épen ezért senki se késlekedjék! Senki se várja, hogy más ad-e és mennyit ad! Mindenki gondoljon arra, hogy kétszeresen ad, ha gyorsan ad.

Mindennemü adomány vagy megajánlás a gimnáziumi előljáróság cimére küldendő.

A kereszturi Véndiákok Intéző-Bizottságának és az Iskolafenntartó-Bizottságnak nevében

Székelykeresztur, 1931. január hó.

Magyar testvéri szeretettel:

Dr. Elekes Dénes (s. k.) véndiák biz. elnök. — *Péter Lajos* (s. k.) vénd ák biz. jegyző.

Dr. Elekes Domokos (s. k.) isk. fenntartó biz. elnök. — *Gálfalvi Samu* (s. k.) igazgató. — *Ütő Lajos* (s. k.) isk. fenntartó biz. jegyző.

Gyallay Domokos székfoglalója a Kisfaludy Társaságban.

Január 7-én délután székely vándorlás volt Budapesten a Magyar Tudományos Akadémia palotája felé. Erdélyből odaszakadt magyarok vonultak föl Gyallay meghallgatására. De bőven voltak magyarországiak is, néhai Vargha Gyulának Gyallay elődjének családtagjai és tisztelői. A közönség feltünő érdeklődése már magában félsikert jelentett. Teljessé tette a sikert aztán a székfoglaló az elbeszélés szépsége és a Budapesten ritkán hallható erdélyi tiszta magyar beszéd. Mintha az öreg Duna habjai közé a kedves fehér Nyikó kristálytiszta csöppjei szakadtak volna.

Székfoglalójában Gyallay, Vargha Gyula költői munkásságáról emlékezett meg. A magyar népért hevülő statisztikusról, aki a számok rengetege közepette is mindig a népet figyeli s finom müvü verseiben a népi igazságokat hirdeti. A nép szeretete füzte egybe a költő lelkét és bár személyesen egymást nem ismerték, mégis egy barázdában dolgoztak. Kegyeletes érzésektől melegitett felolvasásáért sok tapsot kapott.

A székfoglaló után *Tűz a szigeten*" c. elbeszélését olvasta föl. Egy erdélyi magyar falu népének iskolájáért folytatott küzdelmét rajzolta meg az erdélyi lélek áttüzesedett melegségével, aranyló kedves humorral s sziveket megfogó nagy szeretettel. Jól esett tőle hallanunk, hogy az idegen tengerben álló szigeteken az „áldott tüz" kisebb-nagyobb lángolással mindenütt ég, csak legyen, aki ápolja és élesztgesse.

Ennek az áldott szent tüznek táplálóját és szertehordozóját köszöntötte dr. Berzeviczy Albert, a Kisfaludy Társaság elnöke,

Gyallayban, amikor átadta neki az oklevelet. Az elnök beszédét Kéky Lajos főtitkár ur szives előzékenységéből itt adjnk.

„Tisztelt Társunk beköszöntője sziveink legérzékenyebb hurjait rezegteti meg, mert Vargha Gyuláról emlékezett meg. Aki a Vargha Gyula nevével ajkán lép be közénk, az biztosan számithat szives fogadtatásra, már pedig tisztelt társunknak valóban erős jogcime van arra, hogy mintegy a Vargha Gyula nevében jelenjék meg itt. Nemcsak azért, mert megemlékezésével bizonyitotta be, mennyire megértette öt; nemcsak azért, mert az ő helyére választottuk meg, hanem mindenek fölött azért, mert beválasztása Társaságunkba feledhetetlen elnöktársam és barátom leghőbb óhajtása volt. Még most is füleimben cseng lelkes meleg hangja, mélyen tisztelt Társunk költői müködését, különösen Vaskenyéren cimü regényét szinte rajongva méltatta, rokonlélek megnyilatkozását látva benne.

A Vargha Gyula ajánlása még a siron tul is ime utat nyitott kedves Társunknak a mi körünkbe! De utat nyitott ide neki az a leghatásosabb ajánlás is, melyet irói müködése foglal magában s mely ideát, a megcsonkitott őshazában is teljes megértést és elismerést vivott ki. Tisztelt Barátunk valóban nagy küldetést teljesit a magyar nemzeti kultura érdekében, mikor egyrészt a magyar társadalom müvelt osztályait valóban a nemes izlésü, a nemzeti szellemet, a történelmi érzéket tápláló igaz magyar zamatu olvasmánynyal látta el, ott, a mostoha talajon, az idegen behatások közepette: másrészt kitünően szerkesztett s bámulatosan elterjedt néplapjával a régi hazától elszakitott magyar népet igyekszik lelki közösségük kötelékében megtartani.

Tehát mindenekfölött az elismerés, a hála jele ez a választás, de annak a törekvésnek a kifejezése is, hogy Társaságunk immár közel száz éves törzsébe beoltsuk azt a nemes hajtást, melyet a magyar költészet, a magyar szépirodalom a legnehezebb viszonyok között termelt a szinte idegenné lett talajban, kimutatva faji jellegének hatalmas ellentálló erejét.

És még egyért becsüljük nagyra Gyallay Domokos irodalmi munkásságát: azért a törhetetlen hitért, mely belőle meggyőző erővel árad ki. A nemzeti jövőnkbe vetett hitéért, melyet nem tudtak megingatni sem a háboru, sem az összeomlás átélt borzalmai, mely olthatatlanul ég, lobog keblében, amelytől átmelegedni akarunk mi is, mikor körünkbe társunkkul fogadjuk, s mint ilyet üdvözöljük.

Gyallay Domokos székely unitárius testvérünket szép sikere alkalmából testvéri kézszoritással üdvözöljük, Isten segitse, hogy még sokáig élesztgethesse az áldott tüzet az erdélyi magyar szigeteken! (*B.*)

Unitárius estély Brassóban. A brassói unitárius egyházközség a román imperium alatt több mint 10 év óta minden télen nagyobbszabásu műsoros táncestélyt rendez a templomépitési alap gyarapitására, melyen Brassó magyarságának tekintélyes része fele-

kezetkülönbség nélkül meg szokott jelenni. Ezt a műsoros estélyt a folyó évben január hó 11-én tartották meg. Más években erről e helyen részletesebben nem emlékeztünk meg, mert a Brassói Lapok eléggé hüen tájékoztatta róla a nagyközönséget. Ujabban azonban a Brassói Lapok azt az elvi álláspontot foglalta el, hogy a jótékonycélu műsoros estélyekről csak az előadás előtt a figyelem felkeltése érdekében emlékezik meg. Szükségesnek tartjuk tehát, hogy röviden az eredményről is e helyen beszámoljunk. A nehéz helyzetre való tekintettel a vezetőség sokáig latolgatta, hogy megtartsa-e az estélyt, melynek jövedelméből $^2/_3$-ad rész másnak megy, vagy más uton próbálja összehozni, amit lehet. Az a gondolat azonban, hogy az estély megtartása az unitárius egyház iránt az érdeklődést fokozza, a nevet népszerüsiti, a társadalom minden rétegének összeverődésével a választó falakat lerontja, ha rövid időre is, az egyházi épitő munkát anyagilag előbbreviszi, viszont pl. gyüjtés utján aligha lehetne valamit összehozni: arra késztették a vezetőséget, hogy az estély megtartása mellett foglaljon állást. Ugy érezzük, hogy a próbálkozás s ezzel kapcsolatban a Nőszövetség tagjainak odaadó fáradozása most sem volt hiábavaló. Mert ha anyagilag nem is tudtunk olyan sikert elérni, mint más években, de az erkölcsi eredmény a legteljesebb volt. A műsor keretében három egyfelvonásos vigjáték került szinre, melynek mulatságos jelenetei feledtették az élet gondjait s a szereplők kitünő játéka nem egyszer késztette nyiltszini tapsra a közönséget. Szereplők voltak: Balogh Mihályné, Márkos Irén, Balogh Irén, Nagy Jolán, Grosman Mária, Toók Irén, Fóthi Károly szinművész, Balogh Mihály, Nemes N. Elemér, Nemes N. Lajos, József Domokos, ifj. Szabó Sámuel, Gergely József, ifj. Fazakas Zsigmond. Az egyfelvonásosok között Bálint Lili és Opra Zoltán mű- és népdalokat énekeltek cigányzene kisérettel a közönség nagy tetszésére. Az ifjuság pedig reggel 6 óráig a legjobb hangulatban táncolt. A büffé céljaira adakoztak husfélét: Németh Gyula, özv. Kádár Sándorné, Baczoni Béláné, Halmágyi György, Szakács István; tortát vagy tésztafélét: Preiszner Péterné, Kovács Lajosné, József Domokosné, Török Sándorné, Kacsó Sándorné, Machold Róbertné, Gál Vilmosné, özv. Csiky Andorné, Seiffert Jánosné, Keresztes Gyuláné, Demeter Pálné, Izsák Vilmosné, Pataki Jánosné, Dobra Dénesné, Halmágyi Gáborné, Bálint Jánosné, Gottfried Sándorné, Szabó Mózes (muszka) egy liter málnaszörpöt adott. Pénzben felülfizettek: özv. Vajda Józsefné 300 leu, Einzig Jenő, Pataki Jánosné 200—200 leu, Fazakas József 140 leu. Preiszner Péterné, Wiesel Mózes, Nikodémusz Károly, Szinte Ferenc, Demeter Dénesné, Tellmann Béla, Benedek Dénes, Lázár Elek 100—100 leu, Joó Győzőné, Balázs Mihály 80—80 leu, Dr. Tutsek Géza, Dr. Szele Béla, Szabó Béni 60—60 leu, Keresztes Gyula 50 leu, Machold Róbertné, Joó Józsefné, Pakucs Gábor 20—20 leu. A szives adományokért, valamint mindennemü fáradságért és támogatásért hálás köszönetet mond a rendezőség.

Istvánffy Sándor

Azok előtt, akik a kolozsvári unitárius kollégiumból az utóbbi 30 év alatt kerültek ki, nem ismeretlen ez a név. Nem az előkelő születés s a vele járó előjogok tették tisztelttté és becsülttté. Nem is a tudomány hintett fényt élete utjára. A hirnév és dicsőség nem ragyogott reá Két keze munkájával kereste kenyerét s tartott fenn egy népes családot. Az ő értéke önmagában volt. Olyan volt, mint a nemes veretü arany, amelynek a porban is meg van a maga becse. Az ő igaz értéke erkölcsi jellemében: hüségében és megbizhatóságában állott. Ha voltak is emberi gyarlóságai, de kötelességéről meg nem feledkezett. Éjjel, amig mások szerető családi körben pihenik ki napi fáradalmaikat, virrasztott és őrködött egy nagy intézet csöndje és nyugalma fölött. Nappal verejtékes munkával gyarapitotta szükös jövedelmét. Élete példa arra, hogy szükös körülmények, szegényes anyagi viszonyok között is lehet az ember hü és becsületes. Ez az egyszerü, de nemes lélek január 12-én, 56 éves korában, itt hagyta porsátorát, de családja, nagyszámu tisztelői és barátai áldják emlékezetét. Zaklatott élete után, nyugalma legyen csendes!

Halálozás. *Vajasdi Ajtay Géza,* főhadnagy, Magyarországon váratlanul elhunyt. Dr. Szent-Iványi József, egyházunk főgondnoka, sógorát gyászolja az elhunytban. A mindenhető Isten adjon az elköltözöttnek békés nyugodalmat! — Bimbóhullás volt Homoródkeményfalván. *Kiss Évike,* Kiss Jenő lelkésztársunk és neje Nyiredy Ilona alig négyéves kis leánykája hosszas, kinos szenvedés után, elköltözött egy jobb hazába. Isten vigasztaló szeretete legyen a fájó szivek balzsama!

Nyugtázás. Az egylet pénztárába október 25-től december 31-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Kádár Lajos Abásfalva, Preissner Péterné, Csüdör Béláné Brassó, özv. Bartók Endréné Székelykeresztur, Kauntz Józsefné, Fangh Erzsébet, Tóth Vilmos Szentábrahám, dr. Váradi Aurél, Toók József Kolozsvár, Filep Gábor Ikland, ifj. Bardócz Ferenc Torda, dr. Bella Edéné Marosvásárhely 1929/30-ra; Dobai István Homorodujfalu, Dávid Ferenc Ifjusági Egylet Szentábrahám 1928/29-re; Unitárius Egyházközség Sepsiszentkirály, Benczédi Sándorné Medesér, dr. Borbély István Kolozsvár, Gocsman János Brassó, Benedek János Csókfalva, özv. Nagy Mózesné Székelykeresztur 1929-re; Kelemen Árpád Székelykál, Kilyén Mózes, dr. György József Ikland, Sikó Lajos Kolozsvár 1927/30-ra; Unitárius Egyházközség Datk, Kovács Lajos Brassó, Unitárius Egyházközség Alsójára, Dávid Ferenc Egylet Vargyas, Keresztély Lajos, Keresztély Zsigmond Kolozsvár, özv. Bedő Józsefné Okland, Jobb Mózes, Unitárius Egyházközség, Unitárius Nőegylet H.-Jánosfalva, Dezső János Kolozsvár, Pap Dániel, Dávid Ferenc Egylet Csehétfalva, Jakabfi Lajosné Székelyudvarhely, Főgimn. Önképzőkör, Boros

Jenő Székelykeresztur 1930-ra; Vári Dénes Firtosmartonos, Unitárius Egyházközség Iszló, László Andrásné Szentábrahám, Balogh István, Unitárius Egyházközség Ikland 1928/30-ra; Bodor Ferenc Vargyas 1924/30-ra; Kiss Károly Vargyas 1926/30-ra; Demeter Andorné Szentegyházasfalu, Máté E. Ferenc Vargyas, Benedek András Nagyajta, Böjthe Béláné Felsőbánya, Benedek Gyula Nagyajta, Jakabfi Piroska Kolozsvár, özv. Ferenczy Józsefné Vajdahunyad, Brázovay Dezsőné Sarmisegetuza 1931-re; Götz Béláné Hosszufalu 1927/30-ra; Fekete József Iszló 1923/30-ra; özv. Anca Aurélné Kolozsvár 1927/28-ra; Olajos Nándorné Perbál 1925/26-ra; Raffay Zsigmond Kolozsvár, id. Tóth György Bölön, dr. Tóth György Budapest, Fekete Mózes Szentábrahám 1930/31-re; Á. Benkő Mihály Árkos 1926/27-re.

Alapitói dijban fizettek: Unitárius Egyházközség Alsójára 100, Csatkai Jenő Sopron 500, Kondrát Jenőné Olthéviz 500, Ürmösi Károlyné Kolozsvár 100, Kahlfürst Imre Kolozsvár 300 Leu. — Önkéntes adomány cimen fizettek: Gr. Horváth Toldi Rudolf Marosnémeti 2000, Pataki Jánosné Brassó 40 Leu.

Kolozsvár, 1930. december 31-én.

1931. január 1-től február 4-ig előfizetői és tagsági dijat fizettek: Patakfalvi Zsigmond, dr. Mikó Imre Kolozsvár, Unitárius Egyházközség, Dávid Ferenc Nőegylet, Bedő Miklós Homoródszentpéter, özv. Boros Árpádné Marosvásárhely 1929/30-ra; Botár István Kolozsvár 1927/28-ra; Benedek Dénes Brassó, Pásztor Árpádné Torda, Kozma Miklós Nagyajta, Nagy Gergely Sepsiszentgyörgy, özv. Nagy Jánosné Ürmös, Felczerné Gyöngyösi Ibolya, özv. Tarcsafalvi Albertné Vargyas, Benedek András Nagyajta, özv. Szénássy Ferencné Dés, Boros Mózes Jobbágyfalva, dr. Borbély Béla, Létay József Torda, Fazakas Jenő Erzsébetváros 1931-re; Tóth Ferenc Brassó, Solymosi István Erzsébetváros 1929-re; Kozma Endre, ifj. Táncos János, ifj. Udvari György Magyarsáros, Máté Sándor Bágyon, özv. Vass Ferencné Firtosmartonos, Benczédi Ferenc Tarcsafalva, Benczédi Irénke Kolozsvár, Istvánfi László Tarcsafalva, Balog Pál, Balog Lajos Jobbágyfalva, Unitárius Egyházközség, Balázs Ferenc Mészkő, Benczédi Sándorné Medesér 1930-ra; Botár Miklósné (Simóné) Torockó, Istvánfi Lajos Kolozsvár, Dávid Ferenc Egylet Korond, Roboz Elekné Segesvár, Teslák Tinka Torda 1930/31-re; Barabás Matild Gyulafehérvár, dr. Ferenc Áron, Pap Domokosné Kolozsvár 1929/31-re; Ütő Gábor Kálnok, Bényi Ida Dicsőszentmárton 1928/30-ra; Miklós József Kolozsvár 1927/28-ra; Pálffy Géza Karácsonyfalva 1927/30-ra; Hosszu Zsigmond Mészkő 1928/29-re.

Az egylet néhai elnöke, gróf Horváth Toldi Rudolf halála alkalmából, koszorumegváltás cimen, az egylet pénztárába adományozott a Societatea Bancară Română dévai fiókja 1500 leut, és Komjáti Béla, ugyanezen intézet vezetője 1000 leut.

Kolozsvár, 1931. február 4-én. **Gálfi Lőrinc**, pénztárnok.

Irodalom.

Ifjusági Daloskönyv. Összeállitották: Balázs Ferenc, Mikó Imre és Szent-Iványi Sándor. Nyomatott Schildkraut R. nyomdai müintézetében.

Az ifjusági egyletek használatára készült ez a kis daloskönyv. Ötvenhárom vallásos éneket, népdalt, diák-, valamint egyleti éneket tartalmaz e könyv a legkiválóbb dalköltőktől és népdal-gyüjtőktől. Bartók, Kodály, Delly-Szabó Géza, Székely László gyüjtései nagyobbára a népdalok, Balázs Ferenc, Szent-Iványi Sándor forditásaiból, Ütő Lajos, Pálffy Ákos eredeti szerzeményeiből kerülnek ki a többi énekek. A daloskönyv ára 25 leu s kapható az Unitárius Iratterjesztő utján, Kolozsvárt. Hálás köszönet kell, hogy illesse Dr. Vajda Bélát, aki a daloskönyv előállitására 2000 leut adományozott. E kis, zsebben hordható könyvet minden ifju unitárius egyleti tagnak és másoknak is, melegen ajánljuk.

Dávid Ferenc bucsuja, Gyallay Pap Domokos szindarabja, az Iratterjesztő-irodában kapható 10 leuért. Felhivjuk rá a tagozatok figyelmét. Előadásra igen alkalmas és az egyleti célnak kitünően megfelel. Reméljük, hogy minden községben be fogják mutatni. Az Iratterjesztő árjegyzékét, melyet mult (decemberi) számunkban közöltünk, nézegessük át gyakran s rendeljünk könyveket.

Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy a lapunk utolsó oldalán feltüntetett utbaigazitásnak megfelelően, *minden anyagi ügyben,* pénzküldeményekkel, elszámolásokkal stb. forduljanak közvetlenül *Gálfi Lőrinc* theol. tanár, pénztáros urhoz ugy a *Közlönyt,* mint a *Naptárt* illetőleg.

„Szivemet hozzád emelem"

Női imakönyv, szerkesztőségünknél megrendelhető: fehér kötés 200 L., bőrkötés 200 L., egyszerübb bőrsarokkal 100., 80. és 60 Leu.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

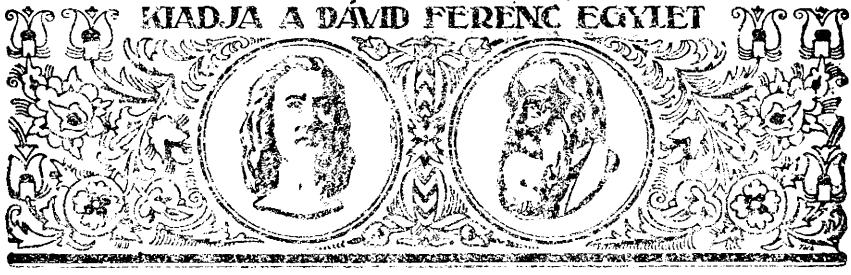
Nyoamott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 március. 3 sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Street J. Kristof

Egyházunkat pótolhatatlan veszteség érte. A Főtanács tiszteletbeli tagja, az erdélyi unitárius ügynek Angliában évtizedeken át legkitartóbb és lelkes támogatója, Street J. Kristof, egészen váratlanul, mondhatni munka közben, elhunyt február 14-én Londonban és eltemették ugyanott február 16-án.

Street (olv. Sztrít) rendkivüli munkás férfi volt. Ahol megjelent, ott azonnal érezhető volt lelkének és akaratának önzetlen s egyben ellenállhatatlan ereje. Püspökünkkel együtt végezte a londoni unitárius teológiai akadémiát (Manchester New College) 1879-ben. Ott vert gyökeret az a barátság, amely azóta soha meg nem szakadt s még folyó évben is egy értékes szép levelében nyert — most már utolsó — megnyilatkozást. 51 esztendő levélváltása a két egyház multjára sok becses adatot tartalmaz.

Street szivvel-lélekkel és egész valójában igaz és igazi unitárius pap volt. Jézusnak nemcsak tanitásait, hanem egész lényét szeme előtt tartotta. A puritán életüek mintája volt s azzal hatott és hóditott hosszu, szép pályáján, ugyis, mint pap, ugyis, mint az angol unitáriusok két legfőbb szervezetének több éven át elnöke és vezérszelleme. Már 1879-ben pappá választották Lancashire egyik városában (Padiham). Az alig 24 éves ifju az erősen kemény nyaku emberek között hóditólag lépett fel és négy évi szolgálattal megalapozta hirnevét hosszu életére. Három évig Skóciában volt missziói lelkész. Nehéz feladat állott előtte, mert abban a kis, de erős kálvinista országban jórészt ismeretlen volt az unitárius evangélium. Street nem fáradott hiába. Jutalma az volt, hogy egy nagy angol gyülekezet (Croydon) hivta meg papjának, mert ujraszervezésre és fellenditésre volt szüksége. Siker koronázta hat évi munkáját és egy még fontosabb gyülekezet szószéke Manchester városban. Innen

Anglia egyik legrégibb templomába (Bolton) vitték, de ott már társgyülekezetet is kellett szolgálnia. Majd 1903-ban a hires Scheffield város tekintélyes és gazdag gyülekezete (Upper Chapel) kivánta papjának. Itt volt 1920-ig, midőn visszavonult és e gyülekezet megválasztotta *tiszteletbeli lelkipásztorának.*

Erről a nagyterjedelmü munkásságról az *Inquirer* igy ir: Először és utoljára, vagyis amig valamely gyülekezet élén állott, soha sem lankadt sem szószéki, sem vasárnapi iskolai, sem belmissziói munkájában. Emellett akár a város, akár a megye, akár a nagy unitárius egyház vette igénybe szolgálatait, a gyülekezete soha sem szenvedett semmi hiányt. Szószéki beszédeit legnagyobb gonddal készitette és szónoki hévvel, de amellett erős meggyőződéssel tárta hallgatói elébe. Egyik hallgatója szerint beszédeit magasrendü előkelőség jellemezte.

A szószéktől visszavonulása csak látszólagos volt, mert mindig szolgálatban állott. Északtól délig szünetlenül Pálapostolkodott. Nemcsak ünnepélyes alkalmakra hivták vezérszónoknak, hanem az üresedésben levő gyülekezeteknek is vándorpapja volt.

Elismerésben is bőven volt része az unitáriusság részéről. Angliában az unitáriusság két nagy testületben volt szerveződve. Egyik a jól ismert nevü *Britt és Külföldi Unitárius Társulat.* Másik a *Nemzeti Konferencia.* Egyik, az utóbbi, a reformot kivánó világiak kezében volt. Street nem tartotta szerencsés dolognak a két táborban megoszlást. Mégis az a feltünő dolog történt, hogy a Nemzeti Konferencia 1923-ban őt, a papi embert választotta elnökévé, holott ez eltért a rendes gyakorlattól. 1923—1926-ig ült az elnöki székben s ez alatt előkészitette az egyesülés nagy reformját. 1925-ban a Britt és Külföldi Társulat választotta elnökévé s 1928-ban már készen volt az egyesülés hatalmas terve, sőt a megvalósulás is. Ezt tartják Street legnagyobb sikerének. Ehhez az is hozzájárult, hogy az uj társulat: General Assembly-ben egyesült unitáriusok egyházi adójukat vagyis a tagdijakat azonnal fölemelték kétszeresre vagy háromszorosra.

Püspökünk, mint egyházunk képviselője jelen volt ezen a rendkivül nevezetes gyülésen és terjedelmes jelentésben számolt be angol testvéreink lelkes egyesüléséről.

Most a nekrolog irója azzal tünteti ki Street emlékét, hogy nélküle nem sikerült volna az egyesülés és azzal, hogy az angol unitáriusok nyugdijintézetének megalapozása és hatalmas tőkére emelése egyenesen a Street érdeme.

Főtanácsunk csak távolról érezhette hatását, de nagy hatása megnyilvánult olyan téreken, ahol csak az ilyen agilis szellemü és nagynevü angol előtt nyiltak meg az erőforrás ajtai.

Helyreigazitás. Mult számunkban a Kolozsvári Unitárius Iparosok és Kereskedők Körének karácsonyfaestjéről számoltunk be. A köszönettel nyugtázott adományok felsorolásánál sajtóhiba esett. Demény Andor ugyanis nem 100, hanem 200, kettőszáz leut adományozott az inasok felruházására.

TŰZHELY MELLETT

Nincsen itt.

Golgota tetején gazdátlan a kereszt,
A sziklasir sötét, üres szemet mereszt.
Az örök elfutlak, a pecsét feltörve,
Kit halálra szántak, de hogy van legyőzve!
Kereszt, sir lakóját hiába keresik,
Csak egy a felelet „Feltámadt, nincsen itt!?

Támadás öröme könnyet csókol, törül,
Zengő kacagások itt, ott, köröskörül,
A szivek tapsolnak, lelkek szárnyat kapnak,
Milyen melege van ennek a nagy napnak...
Jéghegyek olvadnak s a puszta mezőnek,
Drága, illatozó virágai nőnek.

A félés, remegés, a bánat, a halál
Elmulik — életre, diadalra talál.
Győzelmi hozsánnák zengik a világnak,
Hogy akik igazak és Istent imádnak,
Azoknak a nevét az egekbe irják,
Azokat a halálkarok le nem birják.

Hogy akik szeretnek világszeretettel
És e szeretetet megmutatják tettel,
Hogy akiket sátán, gonosz le nem vertek
Bár földre buktattak golgota-keresztek,
Azok a Krisztussal ujra talpra állnak
S a csillagos égbe bejárót találnak.

Legyünk hát igazak, szeretetteljesek,
Tetteinkben Isten s jóság vezessenek...
Halálfornyok dülnek s mi épen maradunk,
Diadalmat nem vesz az elmulás rajtunk.
Mellénk áll a Krisztus, megfogja a kezünk
És az örökélet vizein evezünk.

Nekünk hát vele kell megfutni az utat,
Mit testvérszeretet jelöl ki s megmutat,
Ha ez uton járunk, világ összedőlhet,
De a halál bárdja soha meg nem ölhet...
Hollétünk a sirban hiába keresik,
Csak egy felelet lesz: „Nem halt meg, nincsen itt!"

Vári Domokos

Alapítói díj 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Az Isten segedelme.

Isten jóvoltából jön a tavasz. Megjelennek a tavasz hirnökei: hóvirág, pacsirta és a költő; együtt éneklik: „Vidul a föld ábrázatja, A jó Isten megmutatja, Néked ember hogy szeret, Adván ujra kenyeret." Igen annak, aki szorgalmasan dolgozik; mert „csak az, aki nem hever, várhat áldást és sikert".

A vallásos munkás ember minden dolgában az Istent hivja segitségül mielőtt hozzá kezdene és midőn korán reggel kimegy a mezőre dolgozni, megáll a földje végén s imádkozik a költővel eképen: „Mezőben állok én, Szivemben égi béke, És mintha messziről Beszédet hallanék. Vagy mint midőn a nép Templomban énekel, Ugy érzem, gondolom, Az Isten háza ez." „Uram segélj hajh!" — s egy mély lélekzetet vesz.

Minden dolgainkban az igazi kiindulási alap: az Isten.

Azonban vannak oly emberek is, kik az Isten létezését kétségbe vonják. Vajjon az istentagadás alkalmas-e a jelenlegi társadalmi bajokat orvosolni és az emberiség sorsát jobbra forditani? Nem. Az istentagadás arra csábitja, sőt felhatalmazza az erőset, hogy a gyengét a legkisebb lelkiismereti furdalás nélkül elnyomja. Az istentagadás mindeneket arra ösztönöz, hogy csak az önmaga hasznát tekintse, csak önmagát imádja, vagyis a többieket mind kizsákmányolja s az utódait is ilyen szellemben igyekszik nevelni.

Pedig az Isten eszméje oly mélyen gyökerezik az emberi kebelben, oly általános és erős az Isten gondviselésében való hit, hogy azt a szivekből kitépni nem lehet.

Mi sem bizonyitja határozottabban valamely birodalom enyészté, mint a vallás és Isten megvetése. Ez nem is lehet másként! Az a nép, melynek nincs más lelkiismerete, mint a rendőrség fegyelme; az a nép, amelynek nincs más Istene, mint az állam, nem fogja tudni soha, hogy mi a társadalmi rend, mi az emberi kötelesség.

Minden ország támasza, alapja a tiszta erkölcs; Isten nélkül pedig nincs erkölcs. Az anyagias világnézet csak ingatag erkölcsöket teremthet. A társadalmi erkölcsök fejlesztéséhez az emberiségnek egy magasabb erőre van szüksége; szüksége van egy mozdulatlan sziklára, melyen az emberi romboló szenvedélyek megtörjenek; szüksége van a lelkiismeretre, mely Isten szava az emberiségben; szüksége van kereszténységre s ebben is egy oly tiszta vallásra, mely mentes minden babonától, minden hokusz-pokusztól, amely képviseli azon magasztos eszményt, mely után az emberiség lelke tör és sóvárog.

A társadalmi katasztrófákban elmerült sokszor a tudomány, a művészet; de fenmaradt a vallás s az Isten és vezette ujra az emberiséget fáradságos vándorlásában és teremtett uj tudományt, uj művészetet.

Földmives testvérem! fáj a lelkem, amikor néha hallom tőled: „Nincs Isten." — Édes embertestvéreim! Vérzik a szivem, amikor nem féltek hangoztatni: „Okos embernek nem kell a templom!" Pedig az

Isten igéje táplálja a lelkünket, épen ugy, mint az édes anyai tej a csecsemőt. A templom az a hely, hol a fáradt lélek kipihenheti magát és a felzaklatott kedély lecsillapul. A templom a legolcsóbb müvelődési hely.

A korcsma, szinház, mozi, kaszinó, artista klub stb. mind drága, sok pénzbe kerül; az ember könnyen otthagyhatja becsületét, erkölcsét, egészségét, szóval földi és mennybéli javait.

„Okos embernek nem kell a templom!"

Édes embertestvérem! messze idegenből hoztad ezen szomoru tudományt, amivel nagyra vagy. De ez igy nem jó. Te nem látsz az orrodnál tovább. A jót messze keresed s nem látod a legtisztább és legcélravezetőbb utmutatót, — az unitárius vallást, melyet a saját magyar fajod, — Dávid Ferenc által állitott elődbe az egy igaz élő Isten! Dávid Ferenc hirdette és hirdeti ma is a lelkiismeret szabadságát s hogy hitéért senkit sem szabad üldözni, mert *„a hit Isten ajándéka"*. Ime mi unitáriusok igy nyertük meg az Isten különös segedelmét és áldását — az unitárius vallást Dávid Ferenc által. Épen azért nekünk magyaroknak kétszeresen kötelességünk az unitárius vallást megbecsülni és hirdetni az emberiségnek. Ehhez ragaszkodj, ezt kövessed, mert ez az emberi fejlődés és mivelődés utján vezet Istenhez, akiben bizol, akinek segedelmét kéred és várod s meg is nyered, ha igazán tusakodol. „Ember küzdj és bizva bizzál". „Mert az ember boldogsága: az élet. Az élet boldogsága: a munka."

Te sok gond és kétség között dolgozol; soknak a szive reped meg és az eke mellől dől ki a koporsóba, árván hagyva gyermekeit, akiknek nincs jövőjük biztositva, de „él az Isten s megadja, ha kérem, a mai kenyeret". Sorsa javitása érdekében a földmives ember nem sztrájkolt soha, nem vágta földhöz kaszáját, kapáját és nem hagyta ott ekéjét. Dolgozott és dolgozik az összerogyásig kétségbeesés nélkül, mert a munka „boldogit és nemesit" s „munka után édes a nyugalom". Vajjon ki adta ez óriási lelki és testi erőt és ki szolgáltatja ez után is? Az Isten. Azért minden igaz dolgaink kiviteléhez kérjük az Isten segedelmét, mert „ha Ő segél, mi sem nehéz; ha Ő elhagy, erőnk elvész". „Legyen ki-ki jó és kegyes, Isten iránt engedelmes" s bizonyosan az Ő segedelme sem marad el.

Kozma Miklós, nyug. tanitó.

Ne te né!

Két turista a Szent Anna-tó partján állva gyönyörködött a vizen uszkáló kigyók által okozott vizgyűrük hullámzásában. Odamegy hozzájuk a közelből egy székely pásztorember és megszólitja:

— Az urak mit bámulnak?

— Gyönyörködünk ezekben a vizen uszkáló kigyókban, — feleli az egyik turista.

— Jaj! ez még semmi, vannak itt akkora kigyók, mint egy kötőrúd, — *de azt még nem látta senki sem.*

— Hát maga akkor honnan tudja?

— Nekem a mondta *a ki látta.*

Ferenc pißenni tért...

Az unitárius vallásalapitó
Dávid Ferenc emlékének.

Az ajtónálló fejedelmi darabont nem győzte eléggé szélesre tárni a nehézfaragásu, sulyos tölgyfaajtót, hogy a messziről jött, vastag, lengyeles bundáju idegen beférhessen rajta. Amaz, — a lépcsőktől még mindig nehezen szuszogva, idején igyekezett méltóságos ráncokba szedni zsirpárnás vonásait. Az ajtón túl, diszesen, aranynyal és nehéz függönyökkel ékitett, széles kőbolthajtások alatt komorló szobában a támadt zajra magas, olaszos szakállu, lengyeles bajuszu, szikár férfi emelkedett fel a könyvekkel és iratokkal zsufolt, nehézmivü asztala mellől. Mig keze, szokott mozdulattal, kis tőre markolatát kereste, bizalmatlan s szurós szemei a jövevényt kutatták. Ki az, aki ily órában alkalmatlankodni merészel a fejedelem ur ő Nagyságának orvosa s tanácsadója, Blandrata György doctor ur lakosztályában? Vonásain azonban hirtelen történt változás s széles mozdulatokkal szives ölelésre sietett a belépő felé, miközben erős fogsora fehéren villant ki ráhajló bajsza alól:

— Bravó, no végre, caro mio doctissime Magister... Jelezték már számomra elindulásod, de látom, hogy utad örvendetesebben könnyebb volt, mint számitám... Hé, gyertyákat elő!...

A réghallott olasz szavakra a vendég arca még szélesebb mosolyra derült. Ó, Itália, beh messzi is vagy innen!... Mélyen hajolt meg, az udvarokban jártas férfi sima mozdulatával:

— Lelkem örül látásodon, nagytudományu Doctor ur. Valóban siettem látogatásodra: lengyel atyánkfiai eléggé lelkemre kötötték szolgálatod. Igaz, hogy Basel, a békességes és Istennek tetsző tudományok városa, messzi esik a havas Krakkótól, — de mennyire messzibb rejtezik az átkozott áriánus eretnekségek e dáciai fészke!... Tudom, hogy szavaimat értékelleni tudja bölcsességed, György ur s nem veszi kicsinylésnek. Kivánságod és ügyünk szentségének mindennél fontosabb szolgálata volt az az ok, mely mindenek ellenére is szárnyakat kölcsönzött az én gyönge testemnek sietni; ha tehetnék valamit itt is az Anyaszentegyház s szentjeinek javára és az Antikrisztus mesterkedéseinek ellenére... Pfüh, de micsoda utak!...

— Nono, messere Socino: ismer Kegyelmed ezeknél tekervényesebb utakat is!... — nevetett fel az olasz, mit amaz kényszerü mosollyal nyelt el, miközben szuszogva hanyatlott rá az egyik medvebőrös, diszes faragásu lócára. A másik azonnal forditott a hangon.

— Ám hagyjuk a tréfát: nemcsak Kegyelmed, de valójában a dolgok is sürgetnek ismertetésükre térnem. Im, halld tehát, Doctor...

A fejedelmi gyertyatartók lobogva hajladozó fénykévéi alatt a két férfi hosszan értekezett. Az ajtónálló, — ki tudja, kinek titkos embere, — hiába fülelt odakünn: egy szót sem értett a lágyan pergő olasz beszédből. Ám annál jobban értették egymást ketten amazok.

Blandrata hosszan, kutatva nézte a véle szembenülő testes férfiut:

— Hinni szeretném, — szólt végül is könnyedén, — hogy értelmed felfogta szavaim sulyát, Faustus uram. Kivánnám, bárha szolgálnának számodra is oly jelentőséggel sorsod alakulásában, mint amilyennel Báthori ur fejedelem ő Nagyságának akaratja szerint valók és — fontosak nékem is, kihez régi tisztemben uj bizalommal fordult...

Óvatosan, lassan válogatta szavait:

— A Jézus-atyák, kiket a fejedelem felettébb kedvelleni látszik hite szerint, uj udvarában, — már jelenlétükkel is az idők uj fordulására intenek. Ne feledje ezt Kegyelmed sem. Szivemből kivánnám, hogy éppen Kegyelmed találná meg nagy tudománya révén azt az utat, amely egyrészt Erdély nemzetségeinek nyugalmára, másrészt ugy a Császár ur, mint a mi fejedelemurunk tetszésére vezetne... sőt mindnyájunk számára is, kik igyen vetve idegenbe, kénytelenittettünk figyelni a sors minden fordulását... Rám mindig számithat Kegyelmed, munkájában. Tartsa szemét s fülét nyitva a kárhozandó innovatiók befogadására: Fejérvárott bizonnyal sulyuk s emberök szerint mérendik azokat. Ám ne feledje el azt se, Domine Doctor, hogy számára kedvesebb az elveszett, de megkerült bárány, ha az békén megtér az akolba... Próbálja meg, Magister uram: bizonnyal szolgálatot teend véle lelkének is. Ám magunk érdeke, hogy irgalmat ne ismerjünk azokkal szemben, kik javunk ellen makacsul törnek...

Mély tüz lobbant fel az orvos szemében.

A bázeli figyelt. Kutyaszoritóban érezte valahogy magát ezzel az emberrel szemben. Győznie kell. Eléggé óvatos volt már megismerni itteni embereit a lengyel menedékben. Sokan nem feledték még György doktor szolgálatait, amelyeket még Ferdinánd császárnak tett: bizonnyal értékes szolgálatot fizetett meg a felséges megbizott, Cassini marquis, midőn végre sikerült az irigyelt erdőntuli földről kijuttatni a bánatsujtotta Izabellát, fejedelmi gyermekével együtt, Kassára... Furcsa hireket tudott Genfből is, hova ezután a római szent Inquisitio karjai elől menekült a Doctor, mint Serveto tanitványa: vajjon miért nevezte őt „szörny"-nek és „pestis"-nek a genfi Calvinus?... Épp idejében kaphatta kézhez a lengyelek közt János fejedelem meghivását s — mégis: csak harmadszorra jött, mikor már Izabella nem élt... ó, igen: a halottak hallgatagok. S most: vajjon nem uj játékot kezd végzetével ez a titokzatos multu kalandor, ez a szivós és győzhetetlen férfi, amidőn az áriánus II. János halála után, feledve eddigi hitét és tetteit, a katholikus Báthoriak kedvéért, rombadönteni készül mindazt, amit eddig Erdélyben épitett?... Nem, nem lehet kétséges: ez az elvnélküli, eszes, irgalmatlan és hatalomszerető férfi inkább jobb barátnak, mint váratlan ellenfélnek...

S vajjon, ama másik: ki lenne az?... Az innovator... Félelmes hirü szónok, teológus, nagytudásu bölcselő. Feje uj egyházának, melynek alapkövét György ur segitett maga a legjobban megvetni. Persze, tempora mutantur. Az egyiktől félnek, a másikban

hisznek. De vajjon melyikük erősebb?... Vajjon a Báthori-sárkányfogak meg tudják-e győzni majd az ujhitüek kigyót taposó galambját?

Blandrata hangjára riadt fel.

— Fáradtnak látszol, Professzor ur — mondotta nyájasan föléje hajolva. — Le kell pihenned, bizony ideje már. Két fegyveres elkiséri kocsidat szállásodig: mindenki tudja Ferenc ur házát. S ne feledd: adj hirt mielőbb... Várnak reád...

Az ablak szines karikái mögül figyelmesen elnézte még, hogyan készül tovább a nehéztestü bázeli. A szekér a fekete-barátok klastroma felé kanyarodott a hepehupás köveken. Irának pedig ekkor 1579-et a krónikások, Krisztus urunk születése óta, Bőjtmás havában, a pártharcok és eretnek-üldözések uj örvénye felé sodródó Erdélyországnak némettől, töröktől egyként fenyegetett kincses Kolozsvár városában.

*

Fenyőhasábok lángjai világitottak csupán: az asztali mécs alig pillákolt. A kandallóból kivetődő fénypászmák sugaras szőnyeggel teritették át a szobácska kőkockáit, egyszerü butorzatát és tetőig magasodó könyvthékáit. Durvaszőrü pokróccal takartan, a szoba legtávolabbi részén fehérhaju aggastyán feküdt mozdulatlanul az alacsony, egyszerü fa-lócán, csupán nagyméha simitva végig remegő kezével széles homlokát. Szája ráncai átélt mély szenvedésekről beszéltek, melyekből aszkétikus arcéle elszánt állhatatossággal ivelt elő homlokboltozatáig. Kemény és rideg lett volna ez az arc, ha válláig hulló fehér haja s szemeiben az öregség mélabuja nem enyhitették volna vonásait. Most ébredt ujra s veje, Trauzner Lukács, a városi jegyző, aggódó részvéttel hajolt fölé. Távolabb tőle az olasz vendég jólismert körvonalait ismerte fel s mellette Jánost, Blandrata diákját, bizalmas hivét. De rég is nem látta ezt az egykor nála oly gyakori hirvivőt!...!

Felemelkedni próbált, de gyenge teste már nem hajolt akaratára. Fáradt mosollyal hanyatlott vissza párnáira... De silány is a halandó ember!...

— Megint soká aludtam, mondd, Lukács?... Hozott Isten benneteket, jó urak: házam tiétek, üljetek le hát...

Köréje telepedtek. Mint eddig minden este, mióta megjött a hivatlan bázeli vendég. Harmadik heténél is több tán, hogy igy vitáznak egymás között Ferenc ur házában, sokszor nem hagyva nyugodni sem az ágynak dőlt szenvedőt, pedig de vágyik már reá.. Fárasztók voltak a férfikor pihenéstelen küzdelmei s még több az utolsó nyolc év várátlan s méltatlan szenvedése. Vendégét óvakodón vette, csupán lelkes szemei gyultak ismeretlen tüzre, midőn amaz, idézve az oly jól ismert auctorocat, dagályosan magyarázta az Istenség hármas szent titkait s gyalázta az Antikrisztust. Az agg legtöbbször hallgatott. Hát azt hiszik, hogy gyengesége már süketté s vakká tette?... Az Irást hányan próbálták már elferditeni s meg-

hamisitani: de megmásithatják-é az ő értelmét; az elmult hosszu évtizedek magányos töprengésein, vagy elvakult szenvedélyü vitáin át kikristályozódott lelki felismeréseinek eredményeit?...

— Bizony, a gyarló test nagyon is pihenni vágyik, Faustus uram: de ne remélj azért könnyü győzedelmet. Jól tudja Kegyelmed is, hogy az igazság ereje ugysem a romlandó test mértékétől függ — mint nem függ semmitől, mi földi...

A bázeli szórakozottan ingatta rá kopaszodó fejét. Feladta már rég reményeit, melyeket ez aggal szemben scholasztikájának másutt jól bevált frazeológiájába, dialektikájának friss erejébe s fordulatosságába vetett. Micsoda ember ez, kit felriasztani sem tudott Savonarola flórenci, Serveto genfi, Gentile berni, Ochini zürichi végzetének felidézésével?... Ki mosolyogni tud Husz János és Sylvanus szörnyü végén?... Tiszta szemmel néz a feléje görgő sziklaomlás elé s mosolyog... Nem látna már eléggé tisztán az agg? Eltompult volna agya attól, hogy szavait sulyukkal értené?...

— Lelkem külön könnyebbülésére szolgál ittlétetek, barátaim — szólt most az agg prédikátor. Ma vettem kézhez György doctor legujabb levelét, mely lelkem nagy szomoruságára szolgált. Ime, vedd, Humanissime Doctor s olvasd magad. Bizony nem reméllettem volna akkor, midőn Stancaro s a debreceni Mélius vakságos hadakozásai ellen kéz-kézben küzdöttünk Váradon, Enyeden s Vásárhelyt együtt az egyedülvaló egy igaz Isten dicsőségére, hogy igy forduljon ellenem... És én azóta is erőszakot tettem lelkiismeretemen... De olvasd, kérlek reá; György ur csupán azt kivánja, hogy most már csak hallgassak s ne beszéljek hitünkről, — melynek lényegében ellenére nincs, — de, hogy fejem felől elháritsam fejedelem urunk felidézett haragját, mely mint kárhoztatandó ujitót fenyeget: saját nyájamból adnám át két-három szorgalmasabb hivemet megbüntetés és példaadás végett, mely által ő Nagysága megengesztelteténk irányomban s az Eklézsia békéje is helyreállana... Példaadásul!...

Zihálva szakadtak fel szavai, szive mélyéről:

— Noshát, mondd meg te, tudós Docor ur, nem pirult el joggal arcom e szennynek olvasásakor...? Hát már nem kötelessége mindenkoron a lelkipásztornak az isteni tudomány, az igazság keresése..? Mi oka lehet ezek ellen hirtelen támadni György urnak..? Vagy csak ellenünk jó, kik az egyedülvaló Istent helyeztük ujra vissza szivünk templomába..? Tanulja meg a megátalkodott, hogy maga Krisztus, az igazság mestere tanitotta igy. Nézze az Irást. Kell-e más, minthogy őt lélekben és igazságban őrizzük magunknak? Mi, Isten segedelmével támadtuk meg a babyloniai Hármas-Isten hamisságát s hogy Isten igéjével nem egyezik, kimutattuk. Akárhogy is erőszakolja a világ: Isten csak egy: Lélek, kit lélekben, kegyességben és engedelmességben imádunk.

Az olasz tulzott bonránykozással dugta be füleit.

— Hiába teszed: nem a te utad visz őhozzá, Faustus. Meg kell alázkodnod a te felfuvalkodottságodban, mert az alázatosság lelke az, ami által a lelkek megengesztelődnek!...

— De kérlek, nyugodjatok meg kissé, nagy jó Uraim, — csillapitotta a kiélesedő vitát a jegyző, Ferencz ur nagyhivatalu veje. Mért sodródnátok ujra a holt szavak magyarázgatásába, midőn ime, uj Judás támad hitünk ellen?... Ezt az Irást magyarázd, ha tudod, Doctor Ur...

Az agg felült fekhelyén s hosszan, hallgatva nézte ellenfelét:

— Hát hiszed-é, — szólott végül is, — hogy egyből én is tudok százfélével szolgálni a hatalmasok kegyének?... Vallod-é, hogy igazságból nemcsak igazságot, hitből hitet lehet adni, de hamisságot és kétszinüséget?... Felelj, ha tudsz, Doctor! De emlékezz csak Pálra, ki Efezusban járt. Diana templomában, — mint irva vagyon, — a hamis isteni tiszteleteknek palástja alatt nagy csendesség vala. Azért, — irja az Apostol, — mert „nemcsak a papoknak vala bőséges jövedelmek, hanem az egész országban a főfőmesterek: ötvösök, képirók, képfaragók, gyöngyfüzők nagy tizetést vesznek vala a hamis isteni tiszteletből". Amidőn Pál küzdelmes harcát megkezdette volt: nem háboruság, vetélkedés és pártütés lön mindjárt?... Lehet-e Pált feddeni ezért? Nem inkább a hamis Istenség szolgáit, kik semmikép sem szenvedhetik, hogy az ő tévelygéseik és hamisságaik kimutattassék? Ha visszatérend majdan az igazságban való régi állhatatosság s a földet ujra ősi jog s törvény igazgatja majd, — az igaz ember ugyancsak átallani fogja a Megmérhetetlen lelket, kit a mindenség sem bir befogadni, tiszta ésszel egy szüznek zárni méhébe s hiszem: tagadni fogja akkor is, hogy istenség emberi mód élhessen s szenvedhessen rut halál miatt. Pedig nem-e az én büneim ezek; nem az én istentelenségeim, — boldogtalanságomnak és magányosságom okozói?...

Levegő után kapkodva lélekzett az agg kemény fekhelyén. Az olasz vállat vonva, kissé ijedten állt fel: csak nem fog itt halni meg, előtte?... János diák követte mozdulatait.

— Nyugodj meg, Ferenc ur, — szólott sietve, de sértett hidegséggel hangjában. A lengyel atyák, kik uj könyved kézhez vették immár, bizonnyal döntenek kettőnk vitáján. Hadd most, hogy én is nyugodni térjek s nyugodj meg te is. Vajha megismernéd, mily őszintén szerettem volna javad magam meggyőzetése árán is: de félek, hogy majdan, romlásod közepette, igaztalan váddal illetsz engem is...

— Béke legyen veled, Uram...

A kőkockás, hüvös folyósón tompán kongtak végig lépteik. — El nem kerüli sorsát, minden hiába... az esztelen! — mormolta maga elé, de hogy a diák is hallja. Mikor lehet az ember eléggé óvatos ebben a komor, furcsa országban?... És az, amott?... — megette már a kenyere javát. Ha nem hajlik, — törni fog!

A diák kérdőleg bucsuzott. Igen, igen: Fejérvárt türelmetlenek, de mégis, éppen ő legyen, ki a végső lökést megadja?... Az ajtófélfának támaszkodott; azzal is időt halaszt... Mit tegyen?... A vér valakinek bizton fejére száll... És éppen őneki?...

Gyorsan, szinte ijedten szólt:

— János... az okmányokat fennt megtalálod. Készen vannak, mint urad akarja... Cselekedjetek, mint tetszik: az én munkám itt véget ért...

Elfehérült szájjal huzta magára az elárult vendéglátó-ház tompán csikorgó, vaspántos ajtaját.

A kövér férfi félt.

*

Amazok ketten magukra maradtak a csenddel. Dávid Ferenc, az agg prédikátor, soká elnézte a lassan hamvadó fenyőhasábok felett táncoló lángok lobogását, aztán csendesülten szótlan veje vállára nyugtatta rá hideg kezét:

— Miért vagy oly hallgatag, Lukácsom?... Csak nem csüggedsz el a ránknehezült idők fordulása miatt?...

Lukács a tüzbe bámult.

— Szeretlek s féltelek téged, Atyám... Mivé lesz a tőrvetők között annyi munkád és életed termése?... Könyvnyomó műhelyünk csukva; hiveink rejtőznek az utcán s diszes helyeden ellenid szabadon törnek romlásodra, multat s Istent tagadva... Ez olasz is bizonnyal emberük: rejtőzőn acsarkodó farkas, ki szenteskedő igéi bárányhőrébe bujt s titkon, hátad mögött ássa számodra vermét, a gaz!...

Ferenc szemei messze révedeztek.

— Szenvedni kell, Lukács... Kétszer tiz éven át nem rettentem feláldozni a tömegek tetszését, hatalmasok tapsát, sőt — hangja lehalkult, — tüzhelyem házi békéjét is az egyedülvaló Isten és lelkiismeretem tetszéséért s békéjeért. Mért rettennék ma vissza, midőn a véghez jutottam?...

Gyönge keze erőtlen hanyatlott el bénuló teste mellé. Az ősz püspök lassan folytatta:

— Mit tehetnél te sorsom beteljesedése ellen, balga lélek?.. Mondd: mit tehet a világ fejedelminek minden hatalmassága?... Aki levetkezik már minden emberi indulatot, nem siratja többé e század nyomoruságit. Az igazságot, mit véka alá rejteni átallottam, senki nem rejtheti soká, nem fojthatja el, ha ezer bilinccsel s ezer fegyverrel is tőr ellene. A közbenjáró Isten és emberek közt, az ember Jézus, nem önmagát adta váltságul mindenekért?... Nem félek a máglyától s nem rettentenek a bálványozók börtönei, hol mégis együtt vagyok Atyámmal. Nyugodj meg, Lukács s légy erős a szeretetben. Ne csüggedj, mert lelked igy leend a hit erős szerzője továbbra... Ki nem szeret, nem is hihet az: a szeretet épit csak mindeneken felül... Nem gyülöl, nem álnok, nem felfuvalkodó: a szeretet kegyelmes. Királyi törvény, igaz szabadság, mit soha nem bánthat a szolgaság s a szenvedés félelme... Ő a világ éltető lelke, mely összesiti minden időn keresztül a választottakat: Istent a világgal s az embereket Istennel... ó, ha nem volna már oly közel a Vég!... Higyj nekem, Lukács: a pápák kardja, a kereszt és a halál képe, — semmi sem fogja igazságunk győzedelmét feltartóztathatni!...

Lassan álom felé révedezett a mozdulatlan agg.

— Csak véget érne már minden... Pihenni vágyom... Mit késlekednek immár?... Nem félek tőlük, Atyám...

Áttetszően fehér arcán szemhéjjai lassan lecsukódtak. Mint a gyermek, megszépült arccal aludt az agg. A tüz lobogó árnyai tobzódva járták libegő táncuk az elnémult szobában. Körüskörül a fejedelmi város neszfogó hó-lepellel takartan aludta tél-éjji álmát s a holdfényben fehéren csillogó, szük kis utcákon át vontatottan felelgettek egymásnak a virrasztó alabárdosok. **Jakab Géza.**

Judás.

A nagypénteki tragédia, Jézus keresztrefeszitése sok festőt, irót megihletett már; hogy csak nálunk, magyaroknál keressük a példát, — Munkácsy Mihály hires festménye, a Koponyák hegyén és Reményik Sándor Pilátus cimü költeménye is ezzel a tárggyal foglalkozik. A tragédia magasztos és lenyügöző, mert a gyász, irtózat és megdöbbenés elemeiből tevődik össze, — mint probléma azonban, elég egyszerü. Sem a festő, sem az iró nem kell, hogy különösképen törje a fejét a megoldáson. Olyan elemekből tevődik össze ez a téma, amelyek nagyobbrészt közismertek, az evangéliumok, a történelem és a földrajz segitségével pontosan meghatározhatók. Sokkal nehezebb azonban az előzményeknek, mondjuk: nagycsütörtök estjének a megoldása. Hogy másról ne beszéljünk, ott van mindjárt a Judás szerepe. Judás elárulta Jézust. Hogyan árulta el? Ugyebár odament hozzá és megcsókolta s ezáltal jelezte a katonák számára, hogy melyiket kell elfogniok. Igen ám, de Jézus naponként prédikált Jeruzsálemben, mindenki látta, a főpapok is, farizeusok is, a katonák is. Ezerszer elfoghatták volna, miért kellett hát Judás ahoz, hogy elárulja őt s nyomra vezesse a katonákat? Ezekre a kérdésekre még megfelel valahogyan az Irás, amennyiben azért nem fogták el Jézust nappal, mert féltek az akkor még érette-lelkesedő tömeg indulatától, — viszont Judásnak azért kellett kijelölnie csókjával a Mestert, mert az elfogatást nem a templom őrsége végezte (azoknak ünnep előestjén nem volt szabad fegyvert viselniök), hanem az Antonia-erőd római katonasága, kiket Pontius Pilátus küldött a főpapok kérésére s akik sohase látták Jézust. Sokkal nehezebb azonban megfelelni arra a kérdésre, hogy hát miért árulta el Judás a Mestert! Az őskeresztények azt vallották, hogy Judásban a Sátán maga lakott. „Beméne a Sátán Judásba". Dante is, a hires olasz költő, Pokol cimü müvében Judást a „Giudecca"-ba, a pokol legalsó, fagyott körébe helyezi, mint aki elárulta jóltevőjét s igy a Sátán bünében osztozott. Ez a magyarázat persze nem állhat meg, hiszen sem a Pokolban, sem a Sátánban nem hisz ma már az emberiség.

Iparkodtak azonban magyarázatot találni a Judás árulására a költők s mindenik talált is valamilyen magyarázatot. Ezek közül a leghiresebb a De Quincey-é, aki világhirü munkájában ugy tünteti

fel Judást, mint egy ideális lelkü embert. Az ő felfogása szerint Jézus álmodozó, magasztos titkokban elmerülni szerető férfi volt, aki *cselekvésre* ritkán ragadtatta magát. Judás viszont tisztán látta, hogy amennyiben Jézus továbbra is az elméletek terén marad s nem tesz valamit az ő királyságának megalapitására, — ugy lassanként az emberek érdeklődése lelohad s Jézus megszünik körülrajongott Mester lenni. De Quincey szerint tehát Judás azért jelentette fel Jézust, hogy ezáltal őt cselekvésre birja. Ennek az elméletnek azonban semmi bizonyitéka nincs, sem az evangéliumokban, sem a hagyományokban. Jézus viszont, amikor megsejti a Judás szándékát, a legnagyobb haraggal és megvetéssel beszél róla, ugyannyira, hogy egyedül csak a Jézus magatartása is tarthatatlanná teszi ezt az elméletet. Ennek ellenére az irók századokon át elő-elővették ezt a témát s sokszor valóságos perverzitással iparkodtak bizonygatni, hogy az egész emberiség által gonosznak és aljasnak bélyegzett Judás tulajdonképen jóakaratu hős volt.

Ugyanezt az elméletet tálalja fel, csak más köntösben, Jeffers Robinson, aki Dear Judas (Kedves Judás) cimü verskö etében ismét megpróbálja mentegetni az árulót. Ez a modern amerikai költő azt állitja, hogy Judás volt Jézusnak a legtehetségesebb és legmegértőbb tanitványa. Ő annyira megértette Jézusnak a békéről, szelidségről és szeretetről szóló tanitásait, hogy valósággal megrendüléssel fogadta Jézusnak a szelidszavu mesterből kemény Messiássá, földi királyságra vágyó Megváltóvá való átváltozását. Jézus korbáccsal üzi ki a kufárokat a templomból, kemény szavakkal feddi a farizeusokat, az ő országáról és királyságáról beszél: mindezek azt a meggyőződést érlelték meg Judásban, hogy Jézus letért a béke utjáról, a nép bálványozása elbizakodottá tette, dicsősége fejébe szállt. Ezért ragadtatta magát arra, hogy feljelenti a főpapoknál. Azok talán megveszszőztetik, pár napra talán be is csukatják, de ez a lecke használni fog s kiszabadulása után ismét tovább halad Jézus a szellemi igazságok, a béke, szeretet és megbocsátás utján. Az itélet azonban sokkal szigorubb volt, mint azt várni lehetett, Jézust keresztre feszitették s ekkor Judás szörnyü kétségbeesésében, önvádakkal telve, felakasztja magát.

Ez az elképzelés költészetnek megjár, de ép ugy valószerütlen, mint a De Quincey megoldása.

Végeredményében tehát: miért árulta el Judás a Mestert? Nem fejezzük be ezt a közleményt. Fejezzék be ezt az olvasók. Jézus elárultatásának a története meg van irva az evangéliumokban. Olvassuk el azokat figyelmesen, azután *ki-ki irja meg a véleményét a Közlöny szerkesztőjének. A legjobb választ le fogjuk közölni s küldőjének egy értékes könyvet adunk érette emlékül. A válaszokat kérjük március 20-ig beküldeni.* Sz. I. S.

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig épiteni, javitni, haladni, rendet csinálni, békitni, szeretni és gyülölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanitót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hüséges hazafi, tiszta életü polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

Jelent a jövőért!

Lapunk mult számában fenti cim alatt közölt cikkem olyan örvendetes érdeklődést váltott ki, hogy szükségesnek látom olvasóinkat az „*alapitvány-biztositás*“ módozataival részletesen is megismertetni.

Mindenekelőtt örömmel közlöm, hogy ezen akciónak máris igen szép pozitiv eredménye van, amennyiben a székelykereszturi főgimnázium részére ezideig 120.000 (egyszázhuszezer) leu alapitvány biztosittatott. Még a kezdet kezdetén vagyunk! De minden optimizmus nélkül merem állitani, hogyha lelkészeink és az egyházközségek vezetői részéről a nemes cél követelte kellő támogatásban részesülünk, ugy a jövő főtanácsnak büszke örömmel fogjuk jelenthetni, hogy iskoláink és egyházunk jövőjét nagyrészben megmentettük. Hogy emellett a jelenről is kell gondoskodnunk, magától értetődik. De erre nézve is megvannak a szakszerü és a mai viszonyokat mérlegelő javaslataink, melyek segitségével hiveink különösebb megterheltetése nélkül biztosithatjuk és fogjuk biztositani iskoláink — jól jegyezzük meg — *s ezzel fajunk és egyházunknak jelenét is.* Sursum corda! Nem szabad kishitüeknek lenni! Erős akarat és férfias elszántság csodákat mivelhetnek. Lebegjen előttünk dicső őseink, halhatatlan emlékü alapitóink szelleme. Amit ők nagy áldozattal megteremtettek, azt nekünk kötelességünk megtartani!

Tehát, aki magyarnak, székelynek vallja magát s akiben él az ősök áldozatos szelleme, siessen illetékes lelkészénél bejelenteni alapitvány biztositási szándékát.

A módozatokat röviden az alábbiakban ismertetem: Például egy 30 éves egyén 10.000 lejes alapitványt biztosit 20 évi tartamra és ezért fizet 547 leu évi dijat. Ha 20 éven belül elhal, a biztositott tőke, 10.000 leu, azonnal ki lesz fizetve az általa megjelölt alapitványra. Ha eléri a lejáratot, tetszés szerint választhat:

1. Felvesz 2000 leu készpénzt, kap egy 10.000 leues dijmentes kötvényt, mely halál esetén azonnal esedékes és mindezeken felül élethosszíglan az évi dijnak megfelelő, vagyis 547 leu életjáradékot élvez.

2. Felvesz azonnal 9365 leut és továbbra is biztositva marad halál esetére 10.000 leura.

3. Az alapitványra kifizettetik 10.000 leu és ő is kap 4184 leut és a biztositás megszünik.

Ebből mindenki meggyőződhetik ezen biztositásnak ugy az illetőre, mint az egyház és iskola érdekeire nézve felette előnyös voltáról.

A tisztelendő lelkész urakat felkérjük, hogy karolják fel és kellő lelkesedéssel tegyék népszerüvé az eszmét hiveik körében. És ha egyházközségükben akadnak lelkes, buzgó, áldozatkész hivek, kik nevüket ily alapitvánnyal megörökiteni óhajtják, közöljék ezt az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőségével. Mi aztán a továbbiakat megfelelően elvégezzük.

Cluj-Kolozsvár, 1931 február hó. **Béldeky K. Sándor.**

Hozzászólás

I.

Világiak vasárnapja.

Az amerikai unitáriusoknál az a szokás, hogy minden év novemberében egy vasárnap minden egyházközség templomában világi emberek tartják a prédikációt.

Miután e beszédeket a Világiak Ligájának központja kéziratban is megkapja, a „Christian Register" érdekes megbeszélést közöl róluk.

A szónokok a legkülönbözőbb társadalmi állású férfiak voltak, de beszédjeik témája többé-kevésbé hasonló volt, mert valamennyien a gyakorlati élet legégetőbb problémáit igyekeztek vallásos meggyőződésükkel összhangzóan megvitatni.

„Egyház és állam a huszadik században", „Egyház és munkanélküliség", no meg legfőképen az Egyház szerepéről a szociális reformok terén beszélt a legtöbb szónok. Egyik közülük nagyhorderejü kijelentést tett, azt mondván, hogy amelyik egyház nem törődik korunk társadalmi kérdéseinek megoldásával, az nem lehet hosszu életü! Nagyon fontos, hogy az egyház megfelelő módon kisérelje meg e problémával foglalkozni és e téren természetesen a gyakorlati gazdasági életben munkáló világiaknak szinte fontosabb szerep jut osztályrészül, mint a papoknak, mert csak ők rendelkeznek, hivatásuknál fogva, a szükséges szakképzettséggel.

Egy másik szónok meleg szavakkal méltatta a jól megszervezett egyházi élet erkölcsi értékét, állami és társadalmi intézmények szempontjából és egy harmadik, miután kifejti, hogy a munkanélküliségen csak ugy fogunk segiteni, ha társadalmi életünk mechanizmusát erkölcsi hatalom ellenőrzi — felteszi a merész kérdést: vajjon remélhetjük-e, hogy *a jövő vallása* fogja kifejleszteni azon vezető egyéniségeket, kik a szociális megujhodás óriási munkáját eredménynyel vállalhatják?!

*

E beszédekről olvasva, az jutott eszembe, hogy nem lenne-e célszerü a világiak vasárnapját nálunk is bevezetni? A mi egyházunknak, ha valamikor, ugy ma igazán szüksége van minden tagjának odaadó szolgálatára és a világiak lelkes közremüködését csak fokozná, ha évente egyszer minden templomunkban ők hirdetnék a szószék- ről az igét! K. E. E.

II.

Istentiszteletek siketnémák számára.

Régen a vakok, süketek és némák a társadalom számkivetettjei, az élet nyomorultjai voltak, kizárva minden boldogságból, élvezetből és lelki épülésből, amit mi boldog egészségesek, talán eléggé nem is méltányolva élvezünk. A modern kor és a neveléstudomány

fejlődése azonban lehetővé teszi ma már, hogy a vakok tapintásuk segélyével irhassanak és olvashassanak, a siketek és némák pedig jelbeszéd utján megértsenek másokat és megérttessék magukat is másokkal. Kották, olvasmányok, sőt előadások is élvezhetőkké váltak ezek utján számukra. Ujabb fejlődést jelent ezen a téren az a külföldön és különösen Amerikában megindult mozgalom, amely lehetővé kivánja tenni, hogy Isten igéit is megérthessék a természetnek ezek a mostoha gyermekei. Legujabban a siketnémák számára rendeznek istentiszteleteket. Az eszme Miller András és nejéé, akik Amerika Észak-karolina tartományában rendszeres istentiszteleteket inditottak be. Miller András és felesége szintén siketnémák s igy a jelbeszédet kitünően tudják. Először Shelby nevü városban kezdtek prédikálni s alig egy-két hallgatójuk akadt. Később azonban mind több és több siketnéma látogatta istentiszteleteiket, amelyek teljes csendben folynak le, csak a kezek mozognak és a szemek csillognak. A jelbeszéd segélyével énekelnek, imádkoznak, Bibliát olvasnak és prédikálnak a siketnémák ezeken a különös, de mélyen megható istentiszteleteken. Az egyház hamar felismerte ennek a mozgalomnak a jelentőségét s illő előkészités után Miller Andrást pappá avatta. Most már messze vidékekről is eljönnek a siketnéma hivek ezekre az istentiszteletekre. A mozgalom most próbálja bevezetni ez istentiszteleteket a rádióba. Amerikában ugyanis már eléggé tökéletesek a képtovábbitás módszerei s már vannak rádiók, ahol a hangosan beszélő felett kis mozivászonszerü keret áll, amelyen a studióból éneklő vagy beszélő müvész, vagy a szindarab szereplőinek minden mozdulata tisztán látszik. Ezen az uton remélik a siketnémák számára az istentiszteleteket továbbittatni. Egyelőre ezek a gépek még nagyon drágák, ugy, hogy szegényebb emberek nem szerezhetnek be még ilyen látható és hallható rádiókat. Ezért állami támogatással iparkodnak felállittatni ilyen rádiókat egy-egy városi nagyteremben, ahova aztán annak a városnak a siketnémái vasárnaponként összegyüljenek.

Érdemes volna megkisérelnünk egy-egy ilyen siketnémák számára végzett istentiszteletet nálunk is. Mi annyival könnyebben megtehetnők ezt, mert pl. a kolozsvári siketnéma intézetben három unitárius tanárunk is van, akik 1918 előtt igen kiváló eredménnyel végezték a növendékek hitoktatását. Az uj román tanterv szerint azonban a hittan nem tartozik a tanitandó tárgyak közé s igy ez a szép és követésreméltó mozgalom félbeszakadt. Egyházunk azonban kétségtelenül uttörő és áldásos munkát végezne, ha, egyelőre bár csak kisérletképen is megpróbálna összehozni egy istentiszteletet a siketnémák részére. Sz. I. S.

Ki akar egy értékes szép könyvet szerezni ingyen?

Olvassuk el ugyanezen számban a „Judás“ cimü közleményt s ott megtudjuk: hogyan szerezhetünk egy szép és értékes könyvet ingyen.

III.

Kimutatás

az unitárius énekvezérekről az 1931. évi Erdélyi Magyar Unitárius Naptárból.

1. Rendes énekvezér van	14
2. Énekvezér-helyettes van	10
3. Unitárius énekvezértanitó van	22
4. Unitárius énekvezér-állami tanitó van	44
5. Énekvezér nincs, illetve kellene	19
Összesen	109

Midőn a fenti kimutatást az unitárius egyházközségek tudomására hozom, teszem azon kéréssel, hogy legyen szives unitárius egyházi főhatóságunk, az érdekelt egyházközségekkel egyetértőleg, minden egyházközségben az énekvezéri állást megszervezni s a templomot legalább egy harmoniummal ellátni és az énekvezér-orgonisták utánpótlásáról gondoskodni.

Mindenik egyházközségünkben vannak jóravaló értelmes unitárius emberek, akikből énekvezér-orgonistákat lehetne képezni.

Még egy lépés: az ifjusági egyletek egyik legfőbb célja legyen a hangjegyismertetés.

Az idő már megérett a haladásra és hogy a sötétségből kilépjünk a világosságra. **Kozma Miklós**, nyug. tanitó.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Kérelem.

Ismeretes lapunk olvasói előtt az a nagy szerencsétlenség, mely 1927 julius 8-án érte az abrudbányai egyházközséget, mikor tüzvész pusztitotta el mindenünket. Rommá lett gyönyörü templomunk teljes berendezésével, diszes orgonájával. Leégett a papi lak és minden vagyonunkat képező egyetlen bérházunk.

Azóta egyházi főhatóságunk, egyházközségeink, más jóakarók és a magunk áldozatából mintegy 600 ezer leuval ujraépitettük házainkat s tornyunkat. Templomunk azonban romokban hever. Csekély lélekszámunk, szegénységünk miatt, a magunk erejéből nekünk sohasem lehet templomunk. Ez inditott arra, hogy a mostani szomoru, szegény időben is ujból kérjük egyházi főhatóságunk utján egyházközségeink segedelmét, dacára annak, hogy már egyszer azt a legtöbb egyházközségtől hálás köszönettel kaptuk.

350 ezer leura lenne szükségünk, hogy templomunk falára fedelet, ablakokat tetessünk s a szükséges kőmives munkákat elvégeztessük. Megosztva könnyebb lenne e teher, mert 3500 ember 100 lejes adománya ezt az összeget jelentené. Már több lapban, kérő levélben próbálkoztunk Erdély magyar népének jó szivéhez férkőzni,

de eddigi kisérletezésünk nem vezetett eredményhez. Most az Unitárius Közlöny utján kopogtatunk. Hisszük, hogy e lap elég tekintélyes számu olvasó tábora megérti, hogy mekkora kényszer hatása alatt könyörögünk. Hisszük, hogy akik elolvassák e sorokat, segitségére lesznek az egyházközségek vezetőinek abban, hogy egyházi főhatóságunk ujabb felhivása s a mi mostani kérésünk meghozza gyümölcsét. Gondoljanak arra, akik a harangok szavára templomba mehetnek, hogy valahol a havasok között, a végeken, hittestvéreiknek nem szól a harang, nem nyilik templom, hol imádkozni, vigasztalást nyerni, megpihenni tudnának.

A jó Isten őrizze meg csapásoktól egyházközségeinket, egyeseket, családokat, hogy boldogan viselhessük életünk keresztjét.

Az Abrudbányai Unitárius Egyházközség nevében kérjük Isten áldását mindenkire.

Abrudbánya, 1931 február hó 2-án.

Fazakas Béla,
lelkész.

Fodor Antal,
pénztárnok.

Unitárius találkozó. Igy nevezhetjük legtalálóbban azt a müsoros összejövetelt, melyet a kolozsvári unitárius egyházközség f. évi február 15-én az unitárius kollégium tornatermében az egyházközség kebli lapjának, az „Unitárius Tudósító"-nak kiadási költségeire rendezett. A tornatermet megtöltő unitárius és a velök rokonszenvező hiveknek bő élvezete volt szavalatban, zenében, énekben, nótában és tortában. És mindezeket füszerezte a konferáló szellemessége. A megnyitó beszédben Szent-Iványi Sándor lelkész az unitárius testvériség meleg érzésével köszöntötte a közönséget. Márkos Berci VI. gimnázista kiváló müvészi uton járó készültséggel gyönyörködtetett hegedüjátékában, gondos és pontos édesanyai zongorakiséret mellett. Nagy reménységgel és érdeklődéssel vártuk a bekonferált Dávid Ferenc-énekkari sextettet, de ezt bizonyos feledékenység tönkre tette s elmaradt. Annál bővebben részesitett bölcs Salamon rimbe szedett példabeszédeiben Pálffi Márton tanár, az általa revideált bibliai részek alapján. Nem is tudtuk eddig, hogy ő is ótestamentumi szakértő. Ürmösi Magdus, Mihályffy Irén tanárnő zongorakisérete mellett, általános tetszést arató és ujrázást is kivánó szép áriát és dalokat énekelt. Sófalvi Lajos hitrokon testvér a modern költőknek az érthetetlenségig magas szinvonalu remekeiből adott elő egy nehány verset, ügyes hangsulyozással és előadásban, amiből az látszott, hogy ő megértette. E pont bevégzése után a szellemi rokkanás elérése szempontjából, háromnegyed óra szünet alatt a közönség testileg táplálkozott a kedves, bájos és szolgálatkész unitárius asszonyok által készitett finom torták- és tésztákból, amelyekből befolyó jövedelem is szép összeggel gyarapitotta a jövedelmet. A jóllakott közönség szünet után Szabó Nusi és Bodóczy Irénke „magyar szóló" táncában gyönyörködött. Dsida Aladár nem nagy terjedelmü, de bájos hangjával és rutinos előadásával, ügyes kis bonvivántnak bizonyult több divatos operett-részlet előadása által.

Egy fejlődő és sokat igérő kis zongoramüvésznő, Deák Baba, kellemes játékával szórakoztatta a közönséget addig, amig fel nem lépett az előadói dobogóra, dobogó szivvel, a kis „izé kisasszony", Árkosi Etus, ki kellemesen csengő, csacsogó hangjával, ügyes előadásával lekötötte a figyelmet. A székek szélessége miatt nehezen fértek a zongorához Deák Baba, Hadnagy Györgyike és Nagy Emmus, de mikor aztán elhelyezkedtek és a billentyükhöz férkőzhettek, pompás és élvezetes zongora hatkezest játszottak. De bármily kedves is volt ez, a közönség nem felejtette el a sextettet és hiába tapsolt, az nemóban maradt. Ebbeli bánatában az ifjuság táncra perdült, vigan táncolt s bánata csak akkor fokozódott, midőn alig 1 órai tánc után a szigoru rendszabályok végét vetették a zenének, táncnak. Jelenvolt.

Pályázat énekvezéri állásra. 192/1931. sz. Unitárius püspök. Az *alsójárai* (jud. Turda) unitárius énekvezéri állásra pályázatot hirdetek. Pályázhatnak énekvezéri és tanitói oklevéllel biró férfiak. A megválasztandó énekvezér alkalom esetén az állami iskola magyar tagozatánál vagy a felekezeti isko'ánál tanitói állást nyerhet. A pályázó köteles az egyházközségben előre bemutatkozni és próbaéneklést tartani. A megválasztott énekvezérnek a törvényben előirt kötelessége mellett szerveznie kell dal- és ifjusági kört. — *Javadalma:* 1. Pénzfizetés havi előleges részletekben évi 24.000 L. 2. 8 kat. hold szántó és kaszáló, mely idővel növelhető. 3. Lakás: két szoba, konyha és szükséges melléképületek vagy esetleg hatezer leun tul nem terjedhető házbér. — A pályázat kellően fölszerelve (keresztlevél, iskolai bizonyitványok, szolgálati bizonyitvany) Lőrinczy Dénes espereshez (Torda) nyujtandó be f. évi ápr. 10-ig. Az állást május első felében el kell foglalni. Kolozsvár, 1931. március 2. *Dr. Boros,* püspök.

Gordon Sándor, angol unitárius egyházunk oszlopos, tudós tagja február hó 21-én Manchester városban elhunyt 90 éves korában. Aki visszaemlékezik az 1879-ben Székelykereszturt tartott zsinatra, emlékezik arra a két angol papra, akik ott megjelentek. Egyik a most elhunyt Gordon Sándor volt. Utolsó hivatalos müködése a manchesteri Theologiai Akadémián volt 1889—1911-ig. Azt megelőzőleg papi szolgálatot végzett mindig városi gyülekezeteinkben. Emlékét unitárius egyháztörténeti tanulmányai és könyvei fogják őrizni. Legkiválóbb ismerője volt a XVI. és XVII-ik évszázak unitárius irodalmának s különösen Servetnek és Socinusnak. Erdélyi egyházunk iránt állandóan érdeklődött s közelebbről 1928-ban igen becses levélben fejezte ki rokonszenvét.

Szabad-e hazudni? Hogy kell bánni a hazug emberrel? Hazudni nem szabad, mert a hazugság olyan, mint a lopás, megfosztja a másik embert attól, amihez jussa van. Mindenkinek jussa van tudni, mi az igaz. Aki az igazat nem mondja — hazug, és megzavarja a társadalmi- és államrendet. Aki bátor megtenni valamely hitvány dolgot, legyen bátorsága azt meg is vallani. A hazug

ember mindig csal, ki kell zárni a társaságból, hogy annak ne árthasson, mert aki egyszer hazudik, ugy bele szokik, hogy végül: *„ugy hazudik, mintha olvasná!“*

Irodalom.

Egyházközségi lapok.

Unitárius Tudósító. Kolozsvár. Szerkeszti: Szent-Iványi Sándor, lelkész. Corvin-nyomda.

Unitárius Hiradó. Brassó. Szerkeszti: Kovács Lajos, lelkész. Csiky Vilmos-nyomda.

Amint a fenti két cimből látszik, végre nálunk is megindultak az egyházközségi lapok. Céljuk, hogy az egyházközség ügyeiről, istentiszteleteiről, társadalmi mozgalmairól a városban távol lakó hiveiket értesitsék, hézagpótló. Ma, amikor hiveink a város minden társadalmi megmozdulásában részt kell, hogy vegyenek, elengedhetetlenül szükséges, hogy saját egyházunk mozgalmairól és általános ügyeiről állandóan tudomást vegyenek. Az *Unitárius Tudósító* 1928 karácsonyára jelent meg először, rendszeresen azonban csak 1930 áprilisától jelenik meg. Tartalma: vezércikk, pásztori levél, vagy felhivás valamilyen egyház-ügyben, istentiszteletek sorrendje, egyházközségi hirek, anyakönyvi adatok: születések, halálozások és esküvőkről, egyleti élet, ifjusági, nőszövetségi, Dávid Ferenc Egylet és Irodalmi Társaság mozgalmai, olyan egyetemes egyházi hirek, amelyek az egyházközségre vonatkoznak, stb. Az *Unitárius Hiradó* ugyanezeket tartalmazza, megtoldva még ügyes és hasznos kis cikkekkel, mint „Egyházközségünk szervezete“, „Mi történt mostanság“, stb. A *Hiradó* első száma 1930 decemberében jelent meg.

Tudomásunk van arról, hogy bár nem nyomtatott, de litografált, gépelt, vagy épen kézirásos kiadásban Lupény—Vulkán és Mészkő egyházközségeink is adnak ki hasonló értesitéseket hiveikhez, ifj. Lőrinczy Dénes és Balázs Ferenc szerkesztésében. Az egyházközségi lapok uj fejezetet jelentenek egyházunk sajtópropagandája történetében. Hisszük, hogy szép jövő vár a kezdeményezésekre.

Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben a kereskedő és iparos pályára!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 április. 4. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Husvéti gondolatok.

Élet a sirok között.

Szép időben szeretem a szabadban való bolyongást. Pár nappal ezelőtt künnjártam a temetőkertben. A gyümölcsfák és disznövények rügyei már pattanásig duzzadtak a nap sugarainak életrehivó csókjától. Fölöttem Isten ártatlan madárkái, csicsergő fecskék cikáztak az enyhe levegőben. Alant, szellőtől lengetett füszálak közt, a a tavasz első hirnökei, kék ibolyák nyiltak. Tőlem nem messze, gondosan ápolt sirhalom mellett, egy sötétruháju nő állott. Valamivel távolabb, játékoskedvü kis leánya vidáman nevetgélve futkározott a borostyánbokrok között. De ez a rügybontó, virágzó, nevető és daloló élet nem látszott érdekelni a mélyen magábamerült asszonyt. Egész figyelme a sirra irányult. Bizonyosan kedves, drága emlékek rajzottak benső világában. Lelke néhai férjének lelkével pár pillanatra találkozott. Ez is élet: szép, fölemelő lelki élet.

Saul és Pál.

E két név egy testben két lelket jelent. Egy romboló és egy épitő lelket. Saul a megalakult kis keresztény egyház leghatalmasabb üldözője, Pál a jézusi eszmék legnagyobb apostola volt. Megtérése, ujjászületése bizonyára nem egy pillanat müve. Ősi hagyományokkal, megszokott vallási gyakorlatokkal, beidegzett hitelvekkel máról-holnapra szakitani lélektani képtelenség. Saulnak a damaszkusi uton történt megvilágosodásáig hosszas tusakodáson, tragikus önmarcangoláson, salakot felhányó forrongáson kellett átmennie, mig bekövetkezett nála a megtisztulás folyamata, mig „levetkőzhette a régi élet szerint való ó-embert és felöltözhette az uj embert“ s elmondhatta magáról: „Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus“.

Mi okozta e fönséges fordulatot életében? A Jézus evangéliumából kisugárzó mennyei világosság, amely megtisztitotta gyülölettől fertőzött szivét, ujjáteremtette egész lelki alkatát. Igy lett az üldöző Saulból „Isten választott edénye", a keresztény világ legnagyobb hittéritője. Gyönyörü átalakulás: örökszép példája az erkölcsi feltámadásnak.

Két emlékoszlop.

Miután Dávid Ferenc első emlékoszlopát durva kezek szétrombolták, vallásközönségünk ujat állitott a dévai váromladékon. S ha százszor lerombolnák, százszor mást épitene. Mert hálásszivü utódokra nézve lelki szükséglet a nagy elődök emlékezetének szakadatlan ápolása és fenntartása. Távoli vidékekre is szivesen elzarándokolnak kiváló nemzeti hősök, államférfiak, költők, müvészek, vallásreformátorok emlékjeléhez, hogy ott inditást, inspirációt kapjanak szép tettek véghezvitelére, értékes müvek megalkotására. Ilyen drága emlékjel reánk, unitáriusokra nézve, a dévai kőoszlop.

A másik emlékoszlopot maga Dávid Ferenc állitotta magának, melynek alkotó darabjait a gyulafehérvári hitvitán, tordai országgyülésen, nagyváradi disputáción és a kolozsvári főtéri templomban csiszolta ragyogóvá. Ez emlékoszlopot azóta századok tomboló vihara rázta, más hitet vallók dühös féltékenysége ostromolta, ám azért ma szilárdabban áll, mint bármikor valaha. Méreteiben megnőtt, formájában szebb, tartalmában tömörebb lett s hóditó hatásában világraszóló. Ez emlékoszlop Dávid Ferenc vallása, a mi vallásunk és a jövő vallása: halhatatlan dicsőségére a lánglelkü alkotónak, büszkeségére és épülésére a hitbuzgó örökösöknek. **Kelemen Árpád.**

●●●

Jézus és a Tibet.

Amerikában és Angliában az utóbbi években „tibeti evangéliumok" néven érdekes theoriák kerültek forgalomba. A bevezetésül irt történeti rész szerint egy Notovitch nevü orosz utazó Kinának Tibet nevü tartományában utazgatva tudomást szerzett arról, hogy az egyik ősrégi Buddhista-kolostorban Jézusról szóló ősrégi irásokat őriznek. Ezekbe a kolostorokba azonban nagyon nehéz bejutni, ezért Notovitch saját maga eltörte az alsó lábszárát a kolostor közelében s jajgatására a szerzetesek aztán bevitték őt a kolostorba. Gyógyulása alatt az utazó megnyerte a szerzetesek bizalmát s óvatlan pillanatokban a könyvtárba lopózhatott, amelyet csak a „kiválasztottak" használhattak. Itt talált rá azokra az iratokra, amelyek Jézusra, vagy amint az iratok nevezik: „Issa, az emberek fiainak legjobbjá"-ra vonatkoztak. Ezek szerint Jézust már kora fiatalságában házasságra akarták kényszeriteni, amely elől ő megszökött s egy karaván hoz csatlakozva Indiába ment. Indiában a buddhista filozófusok tanitásait hallgatta, majd visszatért Palesztinába, ahol az esszénusok szektájának lett a tagja. Sok más érdekes dolog mellett arról is irnak ezek az iratok, hogy Jézus vonzódást érzett a Lázár testvére, a Bethaniabeli Mária iránt, ám élethivatása nem engedte, hogy a családi élet csendes révében keresse boldogságát. Utja a kereszt felé vezetett, ám tanitványai ellopták a testét, amelyet a palesztinai szokások ellenére pár órai függés után már levettek s csontjait sem törték össze, mint a többi kivégzettnél. Ezért aztán Jézus kataleptikus állapotba esvén, élve került a sziklasirba, ahonnan a tanitványok, vagy más valaki elszöktette.

Ezek a, bár nem uj, de kétségtelenül érdekes elképzelések ilyen cimek alatt jelentek meg: Issa élete, Jézus megfeszittetése egy szemtanu szerint, Pilátus vallomásai stb. — és a közvéleményt valósággal lázba hozták.

Edgar J. Goodspeed, hires ujtestamentum-tudós és teológus, könyvet irt „Strange New Gospels" (különös uj evangéliumok) cimen (University of Chicago kiadása 1931) ezek ellen az elképzelések ellen. A biblia-kritika, történelem, anthropologia és összehasonlitó vallástudomány fegyvereivel támadja meg ezeket az elméleteket s mutatja ki tarthatatlanságukat.

Mint már emlitettük, ezek az elméletek nem ujak s csak az a csodálatos, hogy a nagyközönség felült nekik. Goodspeed professzor bebizonyitotta, hogy Notovitch nevü orosz utazó talán nem is létezett soha, annál kevésbé járt Tibetben s még kevésbé talált Jézusra vonatkozó dokumentumokat. Egy Missouri állambeli lelkész kitalálása volt az egész utazás.

Az egész mozgalomból azonban világosan látszik, hogy Jézus csodálatos személyisége mennyire érdekli az emberiséget. Ez viszont annak jele, hogy az anyagias célok után rohanó emberiség mindinkább kezd a szellemi felé fordulni. E szellemiség felé való törek-

vésnek könnyen megérthető lélektani tüneménye az a törekvés, amely a szellemit ugy iparkodik elérni, hogy ezt magához leráníani igyekszik. Ezért volt mindez a sok elképzelés, hogy Jézus csodálatos szellemét és életét valahogyan megmagyarázzák az indiai utazás és a buddhistáktól ellesett tanitások meséivel. Az irány a szellemi felé helyes, csak a módszer nem. Jézust és a magasabb szellemi életet nem azáltal érhetjük el, ha azt hétköznapiassá tesszük, hanem azáltal, hogyha mi magunkat iparkodunk minél magasabbra emelni és szellemivé tenni. Sz. I. S.

Miért árulta el Judás a Mestert?

I.

Nagytiszteletü Szerkesztő ur! Szives engedelmével én is hozzá óhajtok a Judás szerepéhez szólni. Érzem és tudom, hogy e téren nem versenyezhetek a teológusokkal; de mikor a Judás cikket elolvastam, szerény véleményemet megirtam. Csupán azért, hogy ismertessem azt, hogy hogyan gondolkozhatik hite és vallása felől egy hat elemi iskolát végzett, falusi unitárius ember.

Hogy miért árulta el Judás a Mestert, ebben a kérdésben én az Isten munkáját látom. T. i. Jézus már előre megérezte, hogy tanitványai közül Judás elárulja őt. Jézus tehát előre tudta, hogy az ő tragédiájának be kell következni, amire ő készült is. De abban a bizonyos pillanatban fájdalom töltötte el lelkét, hogy ép az árulja el, akinek védenie kellene őt. (Ezt az érzést máma is a magunkévá kell hogy tegyük). Nem csoda, ha haraggal, megvetéssel beszélt róla. És mint embernek, neki is szép volt az élet, mit bizonyit az is, mikor a „Gethsemáne"-kertben kérte Urát, Istenét „ha lehetséges, muljék el tőlem e pohár, de mindazonáltal ne ugy legyen, amint én, hanem amint Te akarod."

De Quincey szerint, hogy Judás mi célból jelenfette fel Jézust, szerintem is nem elfogadható. Először is azért, mert amikor Judás a főpapokhoz ment, azt kérdezte tőlük: „mit adtok nekem, ha kezetekbe szolgáltatom a Mestert?" Azok pénzt igértek, mit Judás elfogadott. De Quincey fölfogása tehát már itt elbukik. Mert magasztos eszmét csakis rendületlen hittel, meggyőződéssel lehet diadalra juttatni, nem pedig anyagi érdekek hajhászásával. Másodszor pedig azért nem elfogadható, mert ha Judás kellett Jézust cselekvésre kényszeritse, e szerint akkor Judás az elméletek terén fölülmulta Jézust, az ő mesterét.

Szintén ilyenforma feleletet adhatok Jeffers Robinson elméletére is; az ő fölfogása szerint is Judás már fölülmulta Jézust: Amikor azt látta, hogy Jézus letért a béke utjáról, mert korbáccsal üzi ki a kufárokat a templomból és kemény szavakkal feddi a farizeusokat. Ez nem felel meg az eddigi magaviseletének, itt ő már Mestere fölött biráskodott; de mint szerető tanitványnak, ki Mesterétől olyan

eszmét tanult, hogy vele már az ő Mesterét is fölülmulhatta, figyelmeztetni kellett volna Mesterét, nem pedig dijat kérni az ő fejére.

A nagypénteki tragédiában, hogy Isten munkáját látom, azzal bizonyitom, hogy Judás pénzt kapott az árulásért, szerintem Isten Judásban egy szimbólumot akart állitani az emberiség elé. Mely szerint legyen bizonyiték az, hogy a bün által szerzett pénz vagy bármi vagyon nem boldogit senkit. Ha bizonyos időre örül is neki, de előbb-utóbb a lelkiismeret furdalása következtében a bűn megbünteti saját magát, mint ahogy megbüntette Judásban is.

Jézus tehát meghalt az igazságért, de az igazság, az eszme nem maradt a sirban, föltámadott! Judás az árulásért kapott pénzzel nem lett boldog, mert érezte, hogy az igazságot ölte meg vele, mikor erre a tudatra ébredt, a pénzt eldobta magától, mint terhet és fölakasztotta magát. Ezen tragédiának diadalrajutása végül is az igazságban csakis a Judás szerepével tudott tetőfokra emelkedni.

Szerintem végül is: Judás csak Judás kell maradjon, mert mindig voltak és mindig lesznek Judások; Quincey és Jeffers Robinson szerint, ha felmentenők az árulás vádja alól, ugy a jelen, mint a jövő nemzedékre nézve ezek is egy általuk bizonyos eszmétől hajtva mentve lennének. Ezáltal megrendülne egyes emberekben a büntől való félelem és megrendülne vele együtt a vallástanitás is.

Lehetnek e világban bármilyen magasan szárnyaló eszmék és bármilyen erőszakos hatalom, de vallásos érzület nélkül előbb vagy utóbb csak romba dőlnek. Mert a kereszténység magasztos eszméje és annak tanitása ép annyira szükséges az emberiségnek, mint a mindennapi kenyér.

Bencéd, 1931. március 15. **Izsák Domokos.**

II.

Kedves Szerkesztő Ur!

Az Unitárius Közlöny márciusi számában feltett kérdésre: „Miért árulta el Judás a mestert?“ szeretnék röviden én is hozzászólni. Ha tudnám, hogy a kérdésre csak egy válasz van, mint egy számtani feladatra vagy keresztrejtvényre, hát nem venném magamnak azt a merészséget, hogy hozzászóljak; de igy, mikor tudom, hogy ez a kérdés még sok más kérdéssel és Jézussal összekötött problémával együtt nyilt, igy én is hozzászólok.

Minél többet olvas valaki Jézusról és az őt körülvevő eseményekről, annál inkább arra a meggyőződésre jut, hogy Jézus életének történetét nem lehet megirni, hiányzik az anyag; sem minőség, sem mennyiség tekintetében az evangéliumok tudósitásai nem elegendők egy modern értelemben vett életrajz megirásához. A Jézus külső munkájának egy pár mozzanatát örökitik csak meg, de ami leginkább érdekli a modern embert, a lélek-életéről, a gondolatokról és problémákról, amik Jézust foglalkoztatták, majdnem semmit sem

irnak. Inkább a külső megnyilvánulásait irják meg az eseményeknek, mint okolásait és motivumait. Az evangéliumok irói maguk is egyszerü emberek — a Lukács evangéliuma és a Cselekedetek irója kivételével —, kik egy bizonyos idő elmultával irták meg az eseményeket, amikor is a száraz tények leirása mellett, saját gondolataikat, életfelfogásaikat vitték bele a leirásba. Az ilyen intenciókkal megirt történetben természetesen az általuk főhősnek képzelt ember idealizálódott, mig aki ellentétbe került vele, akadályozta munkájában, teljes ellenszenvüket hiva ki, a lehető legsötétebb szinekkel van megrajzolva. Ezeknek az előrebocsátása után, igyekezzünk Judás jellemét elképzelni és megrajzolni.

A Judásról való tudásunk nagyon korlátolt. A három első evangéliumban már amikor Jézus tanitványának választja, neve után van irva „az áruló" vagy „aki a Mestert elárulta". Egészen addig, mig az árulásának az ideje eljön, csak egyszer szerepel, mikor Jézust Bethániában drága kenettel megkenik (Ján. 12. 1—9. szerint), Judás az, aki zugolódik, hogy miért történt ez a nagy kár, inkább eladták volna és a szegények között osztották volna ki az árát. Ugyanezen esemény le van irva Máté XXVI. 6—13. és Márk XIV. 3—9., hol nincsen emlitve név, csak a tanitványok zugolódnak általában a nagyértékü keneteknek szerintük való elvesztegetése miatt. Jánosnál van megemlitve, hogy ő volt a pénztárnoka Jézus kicsiny seregének. Ez a megjegyzés azt bizonyitja, hogy ő is, mint a többi tanitvány, azért volt elválasztva Jézustól, hogy az ő evangéliumát terjessze az emberek között. Egyéni és személyes tehetségei meg arra képesitették, hogy ezt a bizalmi állást ő töltötte be. Nyugodtan következtethetjük tehát, hogy Judás, amikor tanitvánnyá választódott, erkölcsi tekintetben éppen olyan értékü volt Jézus előtt, mint a többi. Ő is éppen ugy betöltötte hivatását Jézus környezetében, mint a többi apostol, nem volt életében világért sem megbélyegezve, ha nem is birta annyira Jézus bizalmát és barátságát, mint a három kedvenc tanitvány (Péter, János és Jakab), de annyira ő is volt szeretve, mint a többi nyolc.

Tulajdonképpen most vetődik fel a kérdés, mint probléma: *miért árulta el Judás hát Jézust?* A modern bünügyi lélektan már megállapitotta, hogy egy elkövetett bünesetnél nem egyetlen egy ok idézi elő a bün elkövetését, hanem számos, sokszor egymással semmi összefüggésben nem álló lelki vagy külső motivum, amik egymásra hatva, együtt és összesen képezik az elkövetett bünt. A Judás eseténél is ilyen formán vagyunk. A különböző lelki és külső motivumok összessége ez, ami őt, a tanitványt, oda juttatja, hogy Mesterét oly rutul elárulja. Vegyük számba a lehető okokat.

1. *Anyagi okok.* Pénztárnok volt, ha sok pénz nem is volt kezén, azért mégis kellett, hogy gyüljön a szegények segélyezésére; sokan azt tartják, hogy hütlenül sáfárkodott s félve, hogy felfedik csalását, a Mester eltávolitásával igyekezett mindenféle felfedezést elkerülni.

Az az *összeg,* amiért Jézust elárulta, nevetségesen csekély arra, hogy a mi szempontunk szerint eláruljon valakit, de vajjon, aki minden lelki dolgot az anyagiasság szempontjából itél meg a bethániai megkenésénél Jézusnak, egész lelkét annak a drága kenetnek értéke, eladása tölti be, nem maga az aktus, vajjon annak a pénz, mint olyan, nem képezhet-e olyan csábitást, amiért mindenre képes? Betegségig való pénzszenvedély ma is gyakran tapasztalt embertipus.

Szintén ebbe a rovatba tartozik az a felfogás is, mely szerint számitó ember lévén, látva azt a bizonytalan helyzetet, amiben a Mester volt: a gyáva és hitetlen tömeg jelt várt arra nézve, hogy Jézus a Messiás; a hivatalos egyház meg veszedelmes ujitónak nézte Jézust, ki a templomból kiüzve az árusokat, erőszakosan lépett fel vele szemben, biztositani akarta magát minden eshetőség bekövetkezésére. Ha Jézus csakugyan a Messiás, akkor ő volt a főeszköz arra, hogy nyilvánosan feltárja magát, akkor Judás számitott arra, hogy nagy jutalomban lesz része, az Isten országában meg első helyet fog elfoglalni ezen tettéért. Ha a hivatalos egyház diadalmaskodik, akkor ismét biztositva van, hogy sorsa és helyzete jól fog menni azoknál, kiknek saját Mesterét elárulta.

2. *Lelki okok.* Angliában nehány évvel ezelőtt megjelent egy könyv: „Egy ismeretlen tanitványtól" volt a munka cime, amelyikben Jézus története van elmondva az evangéliumokhoz hasonló formában, azoknak az adataival természetesen tág tér van nyujtva benne a személyes elképzelésnek és elgondolásnak. Ebben a könyvben Judásról igen érdekes kép van nyujtva. Okos, szellemileg majdnem annyira képzett, mint Jézus, akinek tervével és gondolataival egy bizonyos ideig az ő gondolkozása is egyezik. Komor, magába mélyedő természetü ember, izig-vérig nacionalista és patriota, kinek lelkében a messiási várakozások, a kora gondolkozásával megegyeznek. Tudniillik az eljövő Messiás földi uralkodó lesz, ki a megalázott zsidó népet nehéz rabságából kiszabaditva, arra a hatalmi fokra fogja emelni, amilyenen volt a Dávid vagy Salamon idejében. Amikor azután látja, hogy Jézus nem földi, hanem lelki országot akar teremteni, igyekszik reávenni, hogy a várakozásoknak megfelelően munkáljon, mint Messiás. Jézust azonban nem tudja elforditani utjáról, ezért lesz azután árulója. Ugy gondolja, hogyha Jézust félre állitja az utból, a vezetés reá fog maradni s ő majd politikailag megszabaditva a népet és az országot, Messiásává lesz fajának. Meglehetősen magas motivum van itt, mely igyekszik megmagyarázni az árulást, sajnos, azonban sem az evangéliumok, sem más történeti munkák abból a korból ezt a motivumot nem támogatják. Ennek az elméletnek, nagyon kevés változtatással, sokan vannak a hivei, különösen az irók és költők között. Ezek szerint Judás árulása nem is bün, hanem csak jóakaratu tévedés.

Magát az okokat és feltevéseket ezekben irtam le. A tisztánlátásához az eseményeknek szükséges azonban tudnunk, hogy a

kereszthalált maga Jézus választotta. Nem külső okok kényszeritették Jézust arra a kinos halálra, nem is az előre elrendelés tana szerinti teremtés előtti halálra rendelése Jézusnak, hanem saját maga választja a keresztet. Választja azért, hogy az általa hirdetett Istenországnak uj, mélyebb jelentést adjon. A kereszt az eredménye az ő életének. Emberek, gyermekek és asszonyok iránti szeretettel, Istenben való erős hite vitte őt a keresztre. Választotta a keresztet, mert a szenvedés nyelvét a legegyszerübb is megértheti, a szenvedés jelentését a legmüveltebb sem tudja kifejezni. A fájdalom problémája mindig velünk van. Ő a fájdalmat választotta. Sohasem mondta; hogy a fájdalom jó, ahol tudta, megszüntette, mégis ő azt választotta. Ezzel a választással Istent közelebb hozta az emberhez.

Tudva, hogy Jézus maga önként ment a halálba, mintegy pecséttel, életével, pecsételve meg tanai igazságát, Judás problémája megkisebbedik. Jézus, mikor észreveszi, hogy Judás gondolatban már foglalkozik ezzel a rút, sötét bünnel, azt mondja: „Az embernek fia jóllehet elmegyen, amint meg van irva felöle, de jaj annak az embernek, aki az ember fiát elárulja, jobb volna annak az embernek, ha nem született volna". (Máté 26. 24.) Jézus tudja, kijelenti, hogy halála szükséges, ennek a halálnak eszköze Judás. Árulása eszköze az üdvességnek. Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy Judást az Isten erre a sötét bünre „elrendelte". Hisz Judás éppen ugy szolgája először az igének, mint a többi apostol, előtte állott az üdvösség utja, de eltévelyedett, saját maga választotta meg utját. Az ok nem Istenben van, hanem saját magában az emberben. Isten félelmetes fegyverrel ruházta fel az embert: „szabadság"-gal, választhat a jó és rossz között, Istennek szentelheti magát, vagy Isten ellen küzdhet. Mindaddig szabad az ember, amig választott magának Istent, vagy Bünt, de amint választott, rabja lesz választása tárgyának. „Isten rabjai érzik azt, hogy mihelyt Istenéi lettek, átadták magukat neki, többé nem maguk ereje emeli őket, hanem minden gyengeségük között és dacára, Isten teszi őket képessé, hősies, dicsőséges, el nem muló életre. A bün rabjai is érzik, hogy mihelyt odavetették magukat a rossz karjaiba, egyre kevésbé ők azok, akik a rosszat cselekszik, egyre inkább a rossz maga az, aki elhatalmasodik rajtuk". (Makkab.) Ezt a döntést azonban nem lehet véglegesnek venni, van hullámzás, visszaesés és felemelkedés, de egy időn tul megszilárdul és végleges az állapot.

Judás maga döntött élete fölött. Saját lelki elhatározása volt oka az árulásnak. A vezérmotivumok lehettek kapzsiság, anyagiasság, sértett hiuság, vagy jóakaratu segitség, a messiási öntudat napfényre hozatása, de saját lelkének a bün utjára való sodródása oka sötét tettének. Az isteni akaratnak igy szegődik Judás saját maga szántából eszközévé. A bünhődése az Isten ellen küzdőknek rémes bünhődése, Judás halálánál nem az öngyilkosságnál választott forma a rettenetes, hanem a lelki állapot, amiben más megoldást nem talál, mint éppen az öngyilkosságot.

A kérdésre még számos feltevés próbálhat választ adni, de az emberi gondolkozáson felül a végtelen isteni szellem intézi tovább a világ és emberiség sorsát . . .

Ikland, 1931. március 12-én. Fülöp Zoltán, lelkész.

(Folytatjuk.)

Az amerikai Unitárius Közlöny.

Ez a cim nem teljesen fedi az igazságot. Az amerikai unitáriusok fő orgánumáról, vallásos és egyházi kérdéseket és érdekeket munkáló heti lapjáról, a Christian Registerről van szó, amely a mi viszonyaink között a mi Közlönyünkkel hasonlitható össze. Ha az igazságnak megfelelően akarunk azonban irni, inkább azt kellene mondanunk, hogy a Christian Register az Amerikában, amivé a mi Közlönyünknek kellene válnia Erdélyben. Ezt illusztrálandó, mondjuk el, hogy milyen az amerikai Christian Register.

Alapittatott 1821-ben. Tehát ez évben 110 éve s azóta állandóan megjelenik minden héten, husz oldal terjedelemben, kb. a Pásztortüz nagyságában, finom, famentes papiron, illusztrációkkal. Van egy fő és egy segédszerkesztője, akik semmi mással nem foglalkoznak s csak a szerkesztésért kapott fizetésükből (igen szép összeg!) élnek. Van 3—4 fizetett rovatvezetője, gépirókisasszonya s a szétküldést az amerikai Unitárius Társulat könyvosztálya végzi. Tartalma: értekezések, a theologia, filozófia, szociológia, neveléstudomány, szépirodalom köréből vett közlemények, egyházi hirek, gyermekek részére irt elbeszélések, versek, vasárnapi iskolai utbaigazitások, bő könyvszemle s az unitárius érdekeket szolgáló egyesületek (Nőegylet, Ifjusági Kör, Világiak Ligája stb.) közleményei. Cikkeit a legkiválóbb gondolkozók irják, de nem a tudományos részletesség és műkifejezések száraz stilusában, hanem a müvelt középosztály nyelvén. Ennek, valamint az egyház gyakorlati életéhez és mozgalmaihoz való ragaszkodása, következtében hasonlitjuk mi a Registert inkább a Közlönyhöz, mint a Keresztény Magvetőhöz, amely komoly tudományos folyóirat s nem gyakorlati kérdésekkel foglalkozó orgánum.

A Register jelenleg 6.300 előfizetőnek jár, évi előfizetési dija 3 dollár (kb. 510 leu). Előállitási és személyzeti költségei évi 35.000 dollárra (5,950.000 leu) rugnak. Az Amerikai Unitárius Társulat eddig évi 3.600 dollárral (612.000 leu) járult hozzá a lap kiadásához, azonkivül irodákat, fütést, világitást és szolgát bocsátott rendelkezésére. Közben azonban a lap sulyos anyagi gondokkal küzködött, mert hiszen egyházi kiadványt nem lehet üzleti szempontból kezelni s igy ráfizettek a lapra. Évente kb. 12.000 dollár (2,040.000 leu) volt a deficit, amelyet a Register kiadására szervezett Board of Trustees, valamint az Unitarian Campaign iparkodtak összehozni.

Ez évben aztán a Társulat tanulmányi kutatásokat végzett az egy-

házi és vallásos folyóiratok kiadási lehetőségeit illetően. A következő eredményeket érték el:

1. Minden vallásnak, de különösen a liberális szervezetü és liberális eszméket terjesztő egyházaknak, feltétlenül szükségük van komoly vallásos folyóiratra, amely a hivek és érdeklődők számára állandó barát, missziói munkás, lelkész, segitőtárs legyen.

2. Amerika 25 legnagyobb vallásos folyóirata között egy sincs, amelyik a kiadási költségeket az előfizetési dijakból be tudná hozni, mert egyházi és vallásos célokat szolgálva nem ereszkedhetik le az üzleti verseny nivójára. Egyházi lapnak nem lehet magas az előfizetési ára, nem irhat gyilkosságokról, szenzációkról, nem alkalmazkodhatik a tömeg izléséhez s nem közölhet akármilyen hirdetéseket sem.

3. E deficiteket kisebb-nagyobb mértékben az egyházak fedezik. Egy egyháznak sem lehet fontosabb kiadása, mint az egyházi nyomtatványok és folyóiratok.

4. Az Amerikai Unitárius Társulat mindezeket belátva, az eddigi 3.600 dollárt évi 10.000 dollárra (1,700.000 leu) egészíti ki, azaz ennyivel járul hozzá a Register deficitjének a csökkentéséhez. Azonkivül megteszi az előkészületet, hogy a Regiszter anyagi ügyeinek intézésére egy modern üzletembert szerződtessen.

5. E segitség ellenére a Register ezentul is független orgánum marad, ennek sem szerkesztésébe, sem stilusába nem szól bele a Társulat, ugy hogy az, akár egyházi, akár világi dolgokkal teljesen szabadon, a tárgyilagos, de szabad kritika szemszögén át foglalkozhat.

* * *

Fentiekhez kevés a hozzátenni valónk. Kifejeztük már, hogy a Register az, amivé az Unitárius Közlönynek lennie kellene. Csakhogy nálunk egyetlen egy sincs meg azokból a segédeszközökből, amelyek a Registert Amerika egyik legjobb vallásos orgánumává teszik. Hátha a jövőben... Talán. Bár ugy lenne. Videant consules!

Sz.-I. S.

Gyászhirek. Özv. szentábrahámi Lőrinczy Dezsőné szül. Kendeffy Anna, néhai Lőrinczy Dezső polg. isk. tanár özvegye, március 19-én, életének 68-ik, özvegységének 12-ik évében hosszas szenvedés után M.-Zsomboron csendesen elhunyt. Az elköltözöttben három fia és egy leánya között Lőrinczy Géza székelykereszturi tanár és Lőrinczy Zoltán kolozsvári egyházi ellenőr édesanyjukat gyászolják. Az örökkévaló Isten fogadja atyai szeretetébe az elköltözöttet. — Sándor Gergelyné szül. Sándor Eszter, életének 75-ik, házasságának 54-ik esztendejében hosszas szenvedés után megszünt élni. Halálát gyermekein, rokonain és tisztelőin kivül főképen férje, Sándor Gergely ny. lelkésztestvérünk gyászolja. Pihenése legyen csendes!

NŐK VILÁGA.

*A szeretet megvalósitása.**

Milyenek kellene legyünk, hogy ne hiába hangozzék el a templomokban a szó a szeretetről?

E kérdésre egyetlen mondattal is lehetne felelnünk: Szeretetteljeseknek kellene lennünk! Azonban, mivel ebbe mi nem vagyunk eléggé belegyakorlódva s nehezünkre esik ezt cselekednünk, ezért még ma 1931-ben is sokat kell foglalkozzunk és beszéljünk e tárgyról, még pedig nemcsak a templomokban, hanem a templomokon kivüli összejöveteleinken is, hátha akkor inkább meg fog valósulni a szeretetteljesség közöttünk.

Mikor kimondjuk, hogy szeretetteljeseknek kellene lennünk és ilyenkor mindjárt arra gondolnánk, hogy miképpen is lehetnénk a krisztusi szeretet mértékéig szeretetteljesek és ezen elgondolás szerint élnénk és cselekednénk, meg volna valósulva a krisztusi szeretet. Azonban az emberben sok ellentétes érzése van a szeretetnek, pl.: ellenszenv, hiuság, makacsság, irigység stb., melyek ugy belénk vannak fészkelődve s ugy elrejtőzve, hogy észre sem vesszük. Ezért kell nekünk a szeretetről gyakran beszéljünk, hogy ezáltal öntudatossá váljék bennünk s e szerint éljünk és cselekedjünk.

Először is lássuk, hogy haladt-e tovább az emberiség a szeretetben az evangélium kezdeti idejétől napjainkig és ha igen, menynyiben? Ugyanis sokaktól lehet azt hallani, hogy csak a templomokban beszélnek a szeretetről s ami ott elhangzik az ott is marad, nincs semmi foganatja! De hála Istennek nem ugy van. Az olyan csak felületes megállapitás, mert a társadalom azóta haladt a szeretet utjain, csak meg kell figyelnünk és észrevennünk, mik azok a látható tények, melyek erről tanuskodnak.

A szeretet utjain a társadalom szeretetteljes intézményeiben láthatjuk legszembetünőbben a haladást. A szegényházakat, aggokat, betegeket, árvákat gyámolitó egyesületeket, népmentő akciókat, mint pld. a népkonyhát is, a szeretet érzésétől indittatva teremtették meg az emberek. Azonban, hogy ezekben tovább is mindig ez az érzés legyen az uralkodó és irányitó, arra mindig öntudatosan vigyáznunk kell, mert a szeretet fennebb felsorolt ellentétes érzései, emberi gyarlóságunknál fogva, könnyen eluralkodnak rajtunk. Miután ezen szeretetintézmények ezen érzésnek köszönhetik létezésüket és fennállásukat, az ezekben való munkálkodás és ott embertársainkkal való érintkezés is a szeretet munkálására és ilyen irányu magatartásra tanitanak.

* Felolvastatott a D. F. E. Nőkszöv. kötőkéjén, 1931 március 11.

Ezért arra kell törekednünk, hogy minden unitárius nőtársunk vegyen tényleges részt egyesületi munkánkban. Erre annál inkább törekedhetünk, mert a nő társadalmi munkáját mind többen és többen szükségesnek tartják és mindinkább belátják, hogy a nő munkáját nem szabad csak a szük családi körre szoritani. Mind több és több azoknak a száma, kik elismerőleg nyilatkoznak a nőknek az egyesületi életben végzett munkáiról. Ma már előadásokat hallhatunk arról, hogy a magyar nő érdeklődési körét szélesbbiteni kell és minden magyar nőnek társadalmi téren is dolgoznia kell. Ezért egyesületi tagjaink számának szaporitása egy évi munkaprogrammunkból se hiányozzék, sőt az eddiginél is fokozottabb mértékben vegyük munkába.

Hiszen egyesületi életünk tulajdonképpen nem egyéb, mint felebaráti szeretet gyakorlásának helye. Hogy mily mértékben, az az ott összegyülő társaink és magunk, vagyis az egyes egyének szeretetteljességétől függ. Azért tehát, hogy az összesség a krisztusi felebaráti szeretet magaslatára emelkedhessék, külön-külön, egyénenként is, magunkat öntudatosan nevelnünk kell.

Hogyan nevelhetjük magunkat szeretetteljességre? Először is keressük azokat a helyeket, hol a szeretetről beszélnek, vagyis járjunk szorgalmasan templomba s az ott hallott prédikációt igyekezzünk megvalósitani életünkben s cselekedjünk aszerint. Ezenkivül hatásos szeretetre tanitó eszközünk az imakönyv és a biblia. Ne hagyjuk ezeket csak a papokra! Ha reggelenként az első tényked-ésünk, hogy imakönyvünkből elolvasunk egy pár imát, vagy a bibliából sorban egyes részeket, ez minket egész nap folytában segit, hogy az élet sokszor szeretetlen körülményei között ne csüggedjünk el, sőt szeretetteljesek legyünk. Ha a nap bármely szakában rosszindulatu támadások vagy más kellemetlenségek érnek, sokkal nyugodtabban tudjuk elviselni, ha imádsággal kezdjük és folytatjuk a napot. Az imádság mindig szelidségre tanit és önmagunk megvizsgálásában arra, hogy legyünk szigoru birái inkább magunknak és ne másnak. Ha ezt megtesszük, már ezzel is szeretetteljes légkört fogunk magunk körül teremteni.

Napközben, reggeltől estig, sok alkalmunk adódik rá, hogy szeretetünket felebarátainkkal szemben éreztessük, pl. szülőinken, testvéreinken, gyermekeinken kivül személyzetünkkel, hivatalos környezetünkkel, ismerőseinkkel, boltosunkkal, a koldussal... szóval mindenkivel, akikkel a nap lefolyása alatt találkozunk és alkalmunk van a beszélgetésre. Lehet, hogy a szeretet érzése mellett is sokszor félreértenek, azonban azért ne csüggedjünk el és ne térjünk le a szeretet utjáról, mert a szeretet előbb vagy utóbb, de diadalmaskodni fog.

Hogy az imakönyvekben és a bibliában milyen szép nemesitő helyek vannak a szeretetről irva, egy pár idézettel igazolom: „A szeretet meleg sugár, melynek hatása alatt a bűn jege felolvad és elpárolog". — „A gonoszokat a szeretet váltja meg". — „A szere-

tet feloldja a kárhozatot". — „Szeretet által igazzá lesz a bűnös". — „A szeretet nagy megváltó erő". — „Aki a szeretetet nem ismeri, nem ismeri az üdvösséget". — „Ne arra törekedjél, hogy embertársaid nagyra becsüljenek, hanem arra, hogy szeressenek". — „A hit szeretet nélkül olyan, mintegy gyönyörü szép, de csonka oszlop".

A bibliából az alább felsorolt részekből felolvasott helyek tesznek bizonyságot a szeretetről: János evang. XIII. r. 34. 35. v., Pál ap. I. Kor. XIII. r. 1—8. v., János apostol I. levele III. r. 18 v. s még sok számos ilyen szeretetre serkentő és figyelmeztető rész található. Beszéljünk tehát ezután többet a szeretetről, olvassunk többet az imakönyvből és a bibliából, hátha akkor inkább megvalósul közöttünk a krisztusi szeretet érzése. Tartsuk figyelembe a Jézus intését: „Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne essetek". Figyeljünk erre, mert a ma emberét mintha a gyülölség furiái igen sok tekintetben a kisértet utjaira téritették volna!

Neveljük magunkat arra, hogy a Jézus tanitása szerint „szelid és alázatos szivüek legyünk", mert a szeretet és vallásosság szempontjából ez a legfontosabb. Ürmösi Józsefné.

Falusi temetők gondozása.

Az Unitárius Közlöny hasábjain volt már szó a falusi temetők gondozásáról és a cikkiró szomoruan állapitja meg, hogy ezek nagyrésze elhanyagolt állapotban van. Tényleg ezen a téren még sok a kivánni való és a tenni való. Pedig a falu népének lelki müveltségéről és igazi értékéről tesz bizonyságot az, ha a szépen kimeszelt házak virágos ablakai mellett a temetők lakóinak, az ősöknek emlékét is tiszteletben tartjuk és a sirok gondos ápolásával igyekszünk leróni a kegyelet és hála tartozását.

Azonban a helyi viszonyok és körülmények sok esetben megnehezitik a falusi temetők gondozását és amennyiben lehet, ezeken a körülményeken kell javitanunk. Most, amikor egyleteink még müködnek, de már a tavasz is közeleg, tegyük ezt a témát megbeszélés tárgyává és a Nőegyletek tegyenek meg minden lehetőt a temetők gondozása érdekében.

Első és főkellék, hogy a temető be legyen keritve és a keritès rendben legyen tartva. Az élősövénykeritès akácból nem célszerü, mert az akácnak az a tulajdonsága, hogy egész nagy területet belep, miáltal a temető valóságos bozóttá lesz s kiirtása csaknem lehetetlen. Legjobb tehát, ha más keritéssel vesszük körül.

A legnagyobb hátránya a falusi temetőknek az, hogy sok helyen távol a falutól és oldalas helyen vannak, ahol a virágok sokkal nagyobb gondozást igényelnek és több öntözést, mint sima területen. El lehet gondolni, hogy annak a falusi asszonynak, aki egész héten reggeltől estig a mezőn van és mikor onnan hazajön elfáradva, otthon még ezer dolog várja: a legjobb akarat mellett sincs annyi

fizikai ideje, hogy akkor még veder vizeket cipeljen kilóméteres, vagy még hosszabb utra. Ilyen helyekre olyan virágokat kell ültetni, melyek kevesebb öntözéssel is szépen diszlenek. De nagyon megkönnyiti a helyzetet és a temetők gondozásának egyik legfontosabb kelléke, hogy a közelben viz legyen. Ahol a temető közelében nincsen kut, a Nőegyletek találjanak módot ennek a hiánynak a pótlására, mert ha csak edényt kell vinni és vizet nem kell cipelni, hamarabb és könnyebben meg lehet tenni az utat és esetleg egy-egy nagyobb család asszonyai, leányai, vagy szomszédok felváltva öntöznek meg naponta négy-öt sirt vagy egyetlen felnőtt segitségével gyermekek is elvégezhetik ezt a munkát.

Egészen más a helyzet ott, ahol a temető közel van vagy épen a templom körül terül el. Itt már könnyü a gondozása s minden vasárnap templomba menet lehet vinni egy-egy csokor virágot a sirra és esetleg vizbe állitva napokig is eláll.

Nagyon kedves szokás nálunk, hogy vizsga után a sok koszorut és virágcsokrot kiviszi a gyermeksereg a temetőbe. Ezzel már a gyermekek lassankint ránevelődnek a halottak emlékének megbecsülésére és a sirok gondozására.

Anyák napján itten a leányok mindig feldiszitik a templomot virággal az élő anyák tiszteletére, délutáni templomozás után testületileg kivisszük a temetőbe a virágokat az élő édes anyák a halott édes anyáknak és minden sirra, ahol tudjuk, hogy édes anya porai pihennek, teszünk pár szálat. Az anyák napjának talán ez a legmeghatóbb része.

Általában véve bármilyen alkalommal templomi diszül szolgált virágokat istentisztelet végeztével legjobban tesszük, ha a temetőbe visszük.

Még egyre hivom fel a Nőegyletek figyelmét. Ahol egyházi jóltevőink vagy belső emberek nyugosznak és a hozzátartozóik távol vannak, vegyék ezeket a sirokat gondozásba, mert saját tapasztalatomból mondom, hogy az ilyen sirokat időnként meglátogató családtagoknak milyen lelki megnyugvására és a gondozók iránt való hálás szeretet megnyilvánulására vezetnek az ilyen cselekedetek.

Nem elég azonban a temetőket csak gondozni, hanem védelmezni is kell és pedig nemcsak keritésekkel oktalan állatok pusztitásai ellen, hanem az emberi érzések finomitásával és müvelésével a gyülölségek és irigységek rombolásaival szemben. A temető sértetlenségét ne csak a törvény szigora védelmezze, hanem az uralkodó erénnyé alakuló közfelfogás. Az élők között lehetnek nézeteltérések, de a halottak sirjánál álló emlékkövek és a sirokon nyiló virágok rongálása csak lelki alacsonyságról és az érzések durvaságáról tennének bizonyságot.

Általában a temetők gondozására forditsunk nagyobb gondot, ápoljuk szeretettel a sirok virágait, gondozzuk igazi kegyelettel halottaink sirját, mert csak multunk megbecsülése ad jogot a jövő reménységéhez.

Sigmondné Mályás Piroska.

Hozzászólás

I.

Hálás köszönet.

Az eszményekért való lelkesedés nem törődik az elismeréssel, a hivatásszerü munkás nem vár köszönetet. Mégis a megérdemelt köszönetnek és elismerésnek sohasem kellene elmaradnia, hiszen az csak boldog érzést kelt, kitartást acéloz és többre serkent. Ezekre gondolok akkor, midőn az unitárius Sajtó- és Iratterjesztő Bizottság lelkes gárdája iránt magam és kacai szórványom nevében kifejezést adok a megérdemelt köszönetnek és hálás elismerésnek azért a 30 darab füzet- és könyvért, melyet a bizottság a szórvány részére ajándékképen volt szives leküldeni. Nem kérdezzük, hogy hogyan és honnan szerezte be a könyveket, de azok előzetes kérés nélkül való leküldésében látjuk a hivatásszerü missziói munkát. Örömmel üdvözöljük egyházi életünkben ezt a jóakaratu, pártfogásra mindenesetre méltó megmozdulást.

A Sajtó- és Iratterjesztő Bizottság csak épen alighogy megszületett és megkezdette munkáját egyházi életünkben, már megállapitható, hogy a legjobb utakon jár s a legelhagyottabb mezőkön teremtő munkát végez. Népünk szereti és óhajtja a lelki táplálékokat, keresi és örömmel fogadja az olvasmányokat. Miként az éhségtől elcsigázott ember sokszor fölfalja a neki nem való eledeleket és beteggé lesz, hasonlóan az olvasni vágyakozók egész serege, jobb hiányában, vagy megfelelő irányitást nélkülözve, szinte habzsolja a rontó szellemü ponyvaregényeket, melyek megmételyezik szivét, kificamitják gondolkozását.

Szinte eléggé nem is méltányolható azok buzgósága, kik jó szellemü, a vallásos és nemzeti életre nézve termékenyitő hatásu irodalmi alkotásokat válogatva, bár szórványosan népünk számára megszerzik s megtalálják a módot, hogy hozzájok el is juttassák.

Örömmel láttuk a leküldött könyvek között a főtisztelendő Püspök Urnak s más egyházi iróinknak a bel- és külföldi unitárizmus történetének több fontos eseményét megörökitő munkát; továbbá néhány könyvet a „Magyar Nép“ kiadványai közül, melyek faji és kulturális szempontból igen értékesek.

Népünknek kell a szellemi táplálék. Meglehet, hogy egyelőre sajnál azért nagyobb áldozatot hozni. Rá kell azonban nevelni, hogy bővüljön ismerete, felkeljen érdeklődése, kezdje szeretni a könyveket s a többi aztán lassanként magától jön. Nem mindegy azonban, hogy mit olvas a nép. Tapasztalatból mondom, hogy kicsiny községemben egészséges, jó közszellem kialakulását a hetenként hozzánk 25 példányban érkező „Magyar Nép“ hathatósan munkálja.

Mindkét szempontból ujólag is hálásan köszönjük a könyveket s örömmel üdvözöljük a missziós munkát.

Sigmond József, jánosfalvi lelkész.

II.

Néhány gondolat a konfirmációval kapcsolatban.

A falusi ifju életének első fontos határköve a konfirmáció. Az eladdig gyermekszámba menő emberpalánta ezen a szép, tavaszi, virágos ünnepélyen olyanszerü átalakuláson megy át belsőleg, mint amikor a szürke egyszerü bábból egy napsugaras szép tavaszi napon pillangó lesz. Neki is szárnyai nönek, szárnyai, amelyeket szinessé tesz az ifjuság ezer tarka álma, széppé, vonzóvá az egyszerüség, tisztaság himpora. Milyen boldog pillanat is az szülőre, ifjura, lelkészre egyaránt, amikor először terül meg az Urasztala, a hosszas előkészület után az ifju életek előtt! De boldog az a gyülekezet, amely reménységgel tekinthet az ő kisded ifju csapatára, amelyben benne van a tavasz igérete. Ezért ne zugolódjék senki, ha az egyház felismerte e lépés, e pillanat fontosságát s azt nem engedi már fejletlen gyermekkorban bekövetkezni, hanem megköveteli, hogy legalább 14 éves legyen az ifju, amikor életének ez első fontos küszöbét átlépi. Ne csodálkozzunk azon, hogy ekkorra virágdiszbe öltözik a templom, ha borus virágvasárnap helyett, tavaszi pompában ragyogó áldozócsütörtökön tartjuk ez ünnepélyt, ha arra törekszünk, hogy ez az ünnepélyes szent alkalom külső és belső fényében minél magasztosabb legyen. Hadd kisérjen emléke egy egész életuton!

Én még emelni kivánnám e nap fényét és emlékét egy kissé. Elsősorban azzal, hogy a Dávid Ferenc Ifjusági Egylet e nap délutánján vagy a következő vasárnapon fogadja tagjai sorába az ifjakat, ha lehet szintén templomi ünnepély keretében. Káténk és hittani felfogásunk egyaránt azt tanitja, egyházfő és papok egyaránt hangsulyozzák e napon, hogy az ifjak ez ünnepséggel az egyház önálló tagjaivá lesznek s minden cselekedetökért ők viselik a teljes erkölcsi felelősséget. Ezt nekem is elmondták, másnak is elmondják, de abban a korban én sem értettem sokat belőle s más sem érthet sokkal többet. Gyakorlatba kell átvinni ezt a felelősséget, hogy életvalósággá legyen. Ez pedig csak ugy lehetséges, hogyha határozott, kiszabott irányt, teret adunk nekik a szellemi, erkölcsi életben jogokkal és kötelességekkel.

Ezt a hit és erkölcsi életbeni felelősséget sokan ugy értelmezik, hogy az egyházban, az életben szabad nekik minden, ami a nagyoknak jogában áll és sokakat mindjárt itt az első pillanatban csalódás ér, mert az egyházban a jogok és kötelességek — amint az természetes — a nagyoké, ott szóhoz nem juthatnak. Ezért számukra csak jelképes jelentősége van e napnak — amelyből csak annyi a kézzel fogható, hogy az ifju ezután urvacsorában részesedik — falun ehez járul, hogy nagy legénynek vagy leánynak tekintetvén, kórusban, táncban megkapja az ezzel kapcsolatos jogokat.

Ezért én a konfirmációt feltétlenül kiegészitendőnek tartom az

ezt követő, ifjusági egyletbe való ünnepélyes belépéssel, mert ez az egyletnek is sulyt és tekintélyt ad, másfelől az ifjunak is jól esik, ha érzi, hogy most már valahova tartozik, hol neki szava, joga s kötelességei vannak.

A másik dolog, amit a konfirmációval kapcsolatban szintén kivánatosnak, üdvösnek látnék, a konfirmációi emlékkönyv helyett, vagy mellett, egy müvészi kivitelü konfirmációi emléklapnak az adása a lelkész mellett a püspök, vagy a presbiterium tagjainak az aláirásával. Ezen emléklap, ismételem, legyen müvészies kivitelü, az unitárius élet, vagy történelemből vett diszitő képekkel, valamelyes olyan szöveggel, amely hitfelfogásunkkal megegyezőleg arról szól, hogy N. N. ifju, ki a Jézus nevében ekkor s ekkor megkereszteltetett, most a konfirmáció s az azt megelőző előkészület folytán, unitárius szent vallásunk igazságait megismerve, elkötelezte magát, hogy életét e vallás fénye, világossága, utmutatása mellett ennek szellemében élje, arra törekedvén, hogy életében és munkájában ezen egyháznak hü tagja legyen s annak jó hirnevét, felvirágzását munkálja. Ezen fogadalom után őt az unitárius egyház önálló tagjai közé ünnepélyesen felvettük s erről számára ezen emlékokmányt kiállitottuk.

Az emléklapra a konfirmáló növendék fényképét is reá tenném, valahogy olyan formában, mint a régi katonai emléklapokra, természetesen nemcsak a fejet, hanem az egész képet. Vagy pedig, ha ez igy igen költséges, akkor az összes konfirmálók csoportképét, ami esetleg olcsóbb lenne s a közösséget, az összetartozást talán még inkább kifejezné.

Több helyen szerzett tapasztalatból tudom, hogy a konfirmációi emlékkönyvet az ifju első nap nézegeti, forgatja (elolvasására nem igen kerül sor), otthon is megnézik aztán, még aznap vagy másnap felkerül a mestergerendára, vagy bekerül az almáriumba, ládafiába s ráborul a feledés csendes homálya.

Amig ezzel igy van, addig az előbb emlitett „katonai emlék" berámázva falrakerül, része lesz a ház belső berendezésének s látása mindig emlékeket ébreszt. Egymáshoz látogatóba menve, sokszor kerül szóba, élvezettel nézik. Sok székely házban jártam, sokfelé segédpaposkodván s szinte csodálattal láttam, hogy csaknem minden háznál látható egynéhány degenerált vonásu Habsburg főherceg kép, sokhelyt egy-egy egész csoport belőlük, a kép alján német felirással, a régi időkből.

Mindez bizonyiték arra, hogy népünk szereti a képeket s az ilyenszerü emlékeket. Katholikus házba lépve, mindig tiszteletteljes csodálattal nézem, hogy vagy a kereszt, vagy valami szentkép ott van a falon, mint vallásukra emlékeztető jelkép. Református helyeken láttam már konfirmációs emlékeket. „Hivőknél" ott van a Biblia s a „Dávid Hárfája". Csak unitárius házaknál nem látunk semmi ilyen emlékeztetőt. Pedig ott van például a tordai országgyülés képe, ez minden háznál meglehetne és hiszem, ha jó és olcsó kiadásban megjelenne, meg is lenne. Unitárius multunknak még sok ilyen ki-

aknázatlan kincse van. S hiszem, egy-egy ilyen képnek lenne annyi valláserkölcsi értéke s hatása, mint egy-egy ugynevezett népies füzetkiadványnak. Ezek mellé bekerülne rendre ez a fentemlitett konfirmációs emlék, amely szépen berámázva, kedves emlék lenne minden háznál. Angol unitárius testvéreinknél a vasárnapi iskola végeztével adnak az ifjaknak egy-egy ilyen emléklapot, amelyet azok gondosan őriznek berámázva. Angol hatásra jöhetett át református testvéreinkhez is. Gyakorlatban tehát már bevált s egy kis buzgósággal, törekvéssel nálunk is bevezethető.

Élő- és állandó kapcsolatot kell teremteni a lelkek között, megragadva a lélek minden megnyilvánulását, amely alkalmas e közösség létrehozására s valláserkölcsi öntudatunk ébrentartására. A reformáció s a nyomában járó puritán szellem, különösen annak genfi ágazata, visszautasitotta a képzőmüvészetek által épithető kapcsolatokat, ez azonban nem jelenti azt, hogy mi is véglegesen szakitottunk volna velük s a maga helyén ne alkalmazzuk.

Gondolkozzunk ebben a dologban. Látszólag kicsiny jelentőségüek, de valójában, jól alkalmazva, mélyrehatók. Most e kettőre hivom fel a figyelmet. A konfirmációkor, vagy utána nemsokára rendezzünk egy templomi ünnepélyt, amelynek során az ifjakat illő ünnepélyességgel felvesszük az ifjusági egylet tagjai közé. Másodszor a konfirmációi emlékkönyv helyett, vagy esetleg mellett, adjunk müvészi kivitelü, lélekhez szóló, hitünk szerinti szép konfirmációi emléklapot berámázás és megőrzés végett, ha csak lehet feltétlenül fényképpel.

Ezzel kapcsolatban még csak egyet. A készitendő emléklap semmiesetre se legyen tulstilizált, hipermodern, futurista vagy kubista alkotás, hanem egyszerü, tartalmas, népies, magyaros és könnyen megérthető, ha lehet feltétlenül szines.

Vajha soraim teremtő gondolatokat váltanának ki s közelebb vinnék e fontos dolgokat az eszmény megvalósitásához.

Kénos, 1931 március hó. **Kővári Jakab**, lelkész.

E cikk anyagára felhivjuk olvasóink figyelmét. Hozzászólásokat kérünk, hogy a felvetett eszméket illően megtárgyalhassuk. (Szerk.)

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Rovatvezető: Ürmössi József.

Boldog és kellemes ünnepeket kivánunk kedves előfizetőinknek és lapunk munkatársainak, valamint minden hivünknek.

Nyilvános köszönet. B. Józsefné, bethlenszentmiklósi olvasónk ez uton is hálás köszönetet kiván mondani Bálint József, Vincze György és Vincze Miklós ugyancsak ottani lakós hiveinknek egy szerencsétlen vak ember részére juttatott nemeslelkü adományaikért.

Gál József recsenyédi lelkész nyugdijaztatását kérte. Ügye áttétetett a nyugdijbizottsághoz.

Vajda Antal előbb homoródalmási, utóbb fiatfalvi áll. ig.-tanitó nyugdijaztatott s ez alkalomból köszönetet mondott püspök urnak és az egyháznak a támogatásért. Egyházi hatóságunk e helyen fejezi ki elismerését egyházi érdekü szolgálataiért s kivánja, hogy a megérdemelt nyugalmat csendes örömben élvezhesse.

A küküllőszéplaki egyházközség Pázsint Mihály nyugalmaztatásával megürült lelkészi állásra Péterffy Mihály papjelöltet választotta meg lelkésznek, kit a püspök ur ki is nevezett. Kisérje Isten áldása a szép multu egyházközségben munkáját, hogy az eredményes legyen egyházi életünkre.

Betegség miatt szabadságot kértek: Bartók Endre ádámosi lelkész egy hónapot; Ádámossy Gábor kövendi lelkész félévet; Lőrinczy Dénes tordai esperes-lelkész három hetet.

Dicsőszentmártonba a főt. püspök ur Péterffy Mihály segédlelkész helyébe Komjátszegi Géza papjelöltet nevezte ki segédlelkésznek. Szép és alkalmas munkatér nyilik az ifjui erő gyakorlására, jó sikert kivánunk.

A lókodi egyházközség megválasztotta ideiglenes énekvezérnek Firtos Áron áll. el. isk. tanitót, kit a püspök ur ez állással járó teendők végzésével megbizott.

A mészkői egyházközség most készül renováltatni ősi templomát. A költségvetést felterjesztette és az E. K. Tanács jóváhagyta, közelebbről hozzá is fognak a munkához.

Nagy Dénes alsójárai lelkészt f. év január havában az egyházközség presbiteriuma és közgyülése szép ünneplésben részesitette 25 éves lelkészi szolgálata betöltése alkalmából. Az egyházközség nevében Dr. Tamás István ügyvéd, egyh. tanácsos köszöntötte, kiemelve és elismerve egyházközsége és népe érdekében végzett egyházi-társadalmi munkáját. A hivatalosan felterjesztett jegyzőkönyvre egyh. főhatóságunk is elismerő meleg köszönetben részesitette lelkész afiát. Isten segedelmét kérte további áldásos munkájára.

A homoródszentpéteri unitarius egyházközségben id. Máté József afia 1000 leu összegü urvacsorai alapitványt tett. Az E. K. Tanács köszönetét fejezte ki a kegyes adakozónak.

Lehetőség nyilik kántorképesitő vizsga tételére a székelykereszturi áll. tanitóképző és a székelyudvarhelyi ref. tanitónőképzőbe járó unitárius vallásu növendékeinknek. Kereszturon egyh. főhatóságunk gondoskodott a szakoktatásról, Udvarhelyen a rendes tantárgyak között szerepel. Mindkét helyre vizsgabizottságot fog kiküldeni az E. K. Tanács.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába február 4-től március 25-ig alapitói dijban fizettek: Kovonki János Kolozsvár 250 leu, Simon Józsefné Apahida 100 leu, Bakóczy Károlyné Székelyudvarhely 500 leu. — *A Gr. Horváth-Tholdy család, néhai elnökünk, Gr. Horváth-Tholdy Rudolf ur emlékére, koszorumegváltás cimén az egylet céljaira 6000 leut adományozott.* — Kolozsvár, 1931 március 25-én. Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Az Unitárius Iratterjesztő Bizottság-nál
(Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium)

kaphatók az alábbi imakönyvek:

	Leu
a)	
Dr. Boros György: Szivemet hozzád emelem (női imakönyv). Füzve	60·—
— Ugyanaz, jobb papiron ... „	80·—
— „ fehér vagy fekete fél vászonkötésben, arany kehellyel	100·—
— „ „ „ „ egész v.-kötésben, „ „	120·—
— „ „ „ „ fél bőrkötésben, „ „ és felirással ...	150·—
— Ugyanaz, fehér vagy fekete egész bőrkötésben, arany kehellyel és felirással ...	280·—
— Ugyanaz, fehér vagy fekete egész bőrkötésben, arany kehellyel, felirással és szélaranyozással ...	330·—
Vári Albert: Imádságos könyv ... Füzve	35·—
— Ugyanaz, fehér vagy fekete fél vászonkötésben, arany kehellyel	65·—
— „ „ „ „ egész v.-kötésben, „ „	75·—
— „ „ „ „ fél bőrkötésben, „ „	130·—
— „ „ „ „ egész „ „ „ és felirással ...	230·—
— Ugyanaz, fehér vagy fekete egész bőrkötésben, arany kehellyel, felirással és szélaranyozással ...	280·—
— Ugyanaz, fekete bársonykötésben ...	100·—
— „ jobb minőségü fekete és szines bársonykötésben ...	150·—
— „ moare-kötésben ...	120·—
Szentábrahámi—Csifó: Imák (mindkét nembeli hivek számára), fél vászonkötésben ...	70·—
b) Szószéki bibliák.	
No. 935. (30 × 20 cm. nagyság), egész bőrkötésben, szél- és dusaranyozással ...	800·—
No. 936. (30 × 20 cm. nagyság), egész bőrkötésben, piros vágás és dusaranyozással ...	600·—
No. 934. (30 × 20 cm. nagyság), bőrutánzat, szél- és dusaranyozással	500·—
No. 921. (21 × 14 cm. nagyság), egész bőrkötésben, szél- és betüaranyozással ...	500·—
c)	
Iktatókönyvi ürlap ivenként (bekötést 100·— leu árban vállaljuk) ...	3·—

Mindenféle egyházi nyomtatvány és ürlap kapható.

Dr. Tóth György: Az unitárius egyház rendszabályai. I. kötetét 40.— leus egységárban, ha valaki nélkülözheti vagy esetleg több példányban van meg, átvesszük.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 május. 5. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

KATONA SÁNDOR (1841—1924)

székelykeresztúri kántortanító és gimnáziumi ének- és orgonaoktató, kiről szép megemlékezést találhatunk e számunkban.

Szathn

Tavaszkor.

Virágos mezők, lelkem szerelme;
Milyen jó is öledbe lenni...
Hogy ömöljék rám az áldott nap sugara,
Mikor kezemtől megindul a munka...

Nagyon szeretem a tavasz ébredését,
A tova suhanó szellő zizegését.
A földből sarjadó ezer élet-rügynek,
Szivemre ható, drága illatát...

Szeretem a nyárnak érlelő melegét,
A ringva suttogó buzakalászt,
A légbe szálló madár nótáját;
S az esti harangszó meleg ritmusát.

Szeretém a népnek naptól barnult arcát,
A nehéz munkától izmosult erőt...
A tiszta lelkét, a meleg szivét,
Azt a becsületes, dolgos életét...

Pálffi Miklós.

Katona Sándor.

1841—1924.

Többek között egyik hibánk az is, hogy az egyházi és iskolai életben tudásuk, lelkes buzgóságuk, halálig az egyházért és iskoláért kifejtett fáradhatatlan munkásságuk által kitünt egyes jelesebb belső embereink elmulása fölött pár sornyi gyászhirrel napirendre térünk s aztán átadjuk emléküket a feledésnek!

Egy ilyen hibát akarunk utólag jóvá tenni, midőn néhai Katona Sándor kereszturi jeles énekvezér-tanitónak arcképét és rövid életrajzát adjuk. Legyen e szerény megemlékezés részünkről az elismerés és kegyelet hervadhatatlan koszoruja, melyet a kereszturi Patakfalvy kuria kertjében a boldogult kedves leánya, Róza által gyönyörü virágos kertté varázsolt sirdombra helyezünk.

Született Udvarhelymegye Rava községében 1841 október 7-én. Atyja Katona Mihály kántor-tanitó, anyja Siménfalvi Béldeky Juliánna. Kilenc éves koráig a szülői háznál nevelkedett igaz keresztényi unitárius vallásos nevelésben. Édes anyja mintaképe volt a szelid lelkü, mély vallásos érzelmü unitárius belső asszonyoknak. Ez a gyöngéd lélek, mély vallásosság, a mindenki iránti jóságos szeretet és tisztelet voltak legfőbb erényei a megboldogultnak s ezek sokszor kedvezően befolyásolták az atyjától örökölt hirtelen lobbanékony természetü apa és tanitó cselekedeteit.

A kilenc éves, vézna kis fiut atyja a kereszturi iskolába viszi, hol, az akkori viszonyok szerint, részben az édes anyja által szombatonként hazulról küldött élelemmel tölt el egy évet. Innen atyja a következő évben az akkor igen jó hirnevü torockói iskolába viszi, hol néhai Benczédi Gergely jeles professzor, Zsakó István táblabiró

és Kádár Lázár volt korondi lelkésszel egy osztályban 3 évig tanult suplikálás- és kantálásból szerezvén meg a mindennapi kenyeret. Torockóról a tordai gimnáziumba, innen pedig Kolozsvárra került. Itt az akkor már szép szál, gyönyörü hangu és müvészies orgonista ifju kegyébe jut a boldog emlékü Kriza János püspöknek, kinek angyali lelkü felesége valóságos anyai szeretetébe veszi és gyámolitja. Eredetileg papi pályára készül, de atyja konfliktusba keveredvén a ravai hivek egy részével, hogy a népes család egzisztenciáját megmentse, az egyházközség óhajára Ravába megy segédtanitónak. Itt éri az alig 22 éves ifjut a szerencse, hogy Kriza püspök a kereszturi ekklézsia kántor-tanitójává és a gimnáziumhoz ének- és orgonatanitóvá nevezi ki.

Itt feleségül vette az akkori kurátor és tekintélyes székely gazda, Patakfalvy Márton egyetlen leányát, Boriskát, kivel 43 évig élt boldog házasságban, számos gyermeket nevelvén fel nagy küzdelemmel a szükös tanitói (évi 250 forint!) fizetésből. Gyermekei közül jelenleg 5 él: Róza (Osváth Gáborné), Sándor (nyug. postafőtiszt), Endre (nyug. vasuti tisztviselő), Márton (nyug. igazgatótanitó) és Zsuzsa (Erdős Mihályné).

Ez időben kezd kibontakozni a magyar népnevelés iránya. Az ambiciózus ifju tanitó iskoláját minta iskolává fejleszti, hová szivesen látogatnak el a környék tanitói tapasztalatot szerezni és ismereteiket gyarapitani. A tanitói gyüléseken felolvasásokat, előadásokat tart. Haláláig kebelbarátja, boldog emlékü Sándor János igazgató támogatásával megszervezi az ifjuság dalkarát (hármoniát), mely helyi és vidéki szerepléseivel fényes sikereket aratott.

Eredményes müködése, markáns egyénisége reá terelik a tanügyi hatóságok figyelmét és az akkori közoktatásügyi miniszter, báró Eötvös József 1868-ban külföldi tanulmányutra küldi az ausztriai és németországi népiskolák látogatására, azzal az utasitással, hogy hazatérte után tapasztalatairól terjesszen fel kimeritő jelentést és véleményt a hazai népoktatásnak átszervezésére vonatkozólag. Félévi külföldi tanulmányutjáról hazatérve, e megbizatásának derekasan megfelelt. Hat iv terjedelmü jelentésben számolt be a miniszternek tapasztalatairól és tette meg javaslatait. Tulságos szerénysége miatt kevesen tudták, hogy az Eötvös-féle népoktatási törvénynek egyik alapja ez a jelentés volt.

Érdemei elismeréséül a consistorium a „tiszteletes" cimet adományozta és felhatalmazta az összes papi teendők végzésére is.

42 évig nevelte a gyermeksereget igazi atyai szeretettel — ha szigorral is — a puritán valláserkölcsös életre. Ugy népiskolai, mint gimnáziumi tanitványai rajongó szeretettel vették körül a mindenkivel szemben szeretetteljes, modern és mindenkit pártfogoló jó tanitót. Volt tanitványai közül ma is sokan emlegetik gyönyörü éneklését és igazi áhitatra keltő szép orgonajátékát, mely egészen az ő egyéni sajátsága volt. 80 éves korában még tiszta, erőteljes hangon énekelte a passiot. 1920-ban, püspöki vizsgálat alkalmával, ő orgoná-

zott s szavai szerint ekkor kapta a legszebb jutalmát, midőn templomból kijövet az akkor püspökhelyettes Dr. Boros György őméltósága — egykori kedves tanitványa — a következő szavakkal üdvözölte:

— Sok helyt jártam, sok szép orgonázást hallottam, köztük nagy müvészekét is, de lelkemet egy sem birta oly áhitatra kelteni és Istenhez emelni, mint a Katona bácsi orgonázása.

1904-ben vonult nyugalomba. Ezután is élénk részt vett az egyházi életben. A segesvári egyházközségnek éveken át énekvezére volt. Majd a hadba vonult és hősi halált halt Benedek Mihály tanitó helyett szolgált egész 1919-ig. Meghalt 1924 julius 19-én. Hivei, az egész község és vidék osztatlan részvéte kisérte sirjába. Legyen nyugalma csendes és sirja fölött virrasszon a hálás tanitványok kegyeletes emlékezete. — *Bks.* —

*

Tudomásuk szerint a néhainak egyik kedvenc unokája, Gábor, nagyatyja nevére 20.000 leu alapitványt biztositott a kereszturi gimnázium részére. Az alapitvány évi 2000 leu kamatja már ez évben életbe lép s abból az egyházi énekben és zenében kiváló előmenetelt tanusitott gimnáziumi és tanitóképezdei növendékek jutalmaztatnak. *(Szerk.)*

Miért árulta el Judás a Mesterí?

I.

A tömegből magasan kiemelkedő alakok örök sorsa, hogy vagy rajongnak értük, vagy gyülölik őket. Harmadik eset nincs. És nem is lehet. Mert melyik világtörténelmi alakot értette meg a maga kora? Hányan voltak közülük, akik az elveiket, az eszméiket meg tudták értetni a bedugott fülü, haladni nem akaró kortársaikkal? A messiások tudtak a tömegre hatni, hisz a nép mindig kész követni azt, aki szabadulást igér a nyomoruságból. De ez a tömeg nem értette az *eszmét* soha, csak azt a varázst érezte, amit a mester, a próféta reá gyakorolt s lelkében valami megnyugtató, felfrissitő érzést a nagy ember látása, hallása után.

A tömeg hisz, — de vakon.

Jézust még a mai kor sem érti meg teljesen, a felvilágosodott XX. század, amely pedig szellemi téren minden eddigi kornál magasabban áll. Jézus kétezer évvel előzte meg a korát s nem is kivánhatta igy senki, hogy a bár felvilágosodott, de a mai müveltséghez képest óriási hátramaradottságban élő zsidó nép megértse azt a hatalmas lángelmét, melynél nagyobbat nem teremtett még eddig az Isten.

A kereszténység megteremtőjét nem értette a maga kora. Nem értették a tanitványai sem. Erre több helyen is találunk bizonyitékot a bibliában. Jézus gyakran dorgálja tanitványait kishitüségük miatt. Máté evangéliuma XVII. részének 20. verse szerint ezt mondja

nékik a Mester: „Ha akkora hitetek volna, mint a mustármag, azt mondanátok ennek a hegynek: Menj innen amoda és az elmenne; és semmi sem volna lehetetlen néktek!“

Helyesen hinni nem lehet megértés nélkül s az egyszerü halászok, vámszedők nem értették meg Jézus magasröptü gondolatait. Amit iránta éreztek, nem volt egyéb, mint vakhit egy csoda-lényben, akit talán Istennek, talán varázslónak képzeltek s akinek érezték a világszeliditő hatalmát, a lenyügöző erejét. Ők csak azt látták, hogy Jézus — ellentétben a farizeusokkal — szereti a népet, igyekszik a sorsát enyhiteni, vigasztalni, gyógyitani. Csak azt tudták, hogy Jézus a nép embere és ezért szerették őt. Hiszen nagy kitüntetés volt ez számukra, hogy a Mester a nép egyszerü fiai közül választott magának tanitványokat.

Az egyszerü lelkü, egyszerüen gondolkozó tanitványok természetesnek tartották, hogy a Mestertől soha el ne maradjanak, hogy az ő szavainak varázsát csodálják s hogy neki szolgáljanak. De volt közöttük egy, aki nem igy gondolkozott. Aki egyenrangunak tartotta magát a Mesterrel s keserüséggel töltötte el az a tudat, hogy neki nincs olyan nagy népszerüsége, mint Jézusnak, nem tud ugy hatni a népre, mint ő. Judás volt ez, az Iskariotes.

Judást a költők, a drámairók szeretik ugy feltüntetni, mint nemzeti hőst, mint eszményi jellemet, mint rajongó ideálistát, aki eszméinek áldozata lett. Pedig nem kell benne keresnünk semmi nemzetmentő eszmét, ideális felfogást. Nagyon egyszerü, kézzelfogható ok volt az, ami arra ösztönözte őt, hogy Jézust elárulja. Az emberiség életében ma is megtaláljuk ezt s a mai judások nem különböznek sokban a régitől.

Kétségtelen, hogy Judás nem volt közönséges lélek s igy nem tudta irigység nélkül nézni Jézus nagy népszerüségét. Ő is érzett magában erőt, tehetséget, de Jézus mellett nem tudott érvényesülni. Jézus varázsereje nagy volt, akihez szólt, akire ránézett, azt meghóditotta. Judás hiusága, becsvágya nagy megpróbáltatásokat szenvedhetett. Talán szerette azelőtt a Mestert, talán rajongott érte, mint a többiek. De Judás ki akart válni a tömegből: azt akarta, hogy őt is ugy szeressék, csodálják, mint Jézust. A tehetséges tanitvány versenyre kelt mesterével, de annak szeretete, jósága, önzetlensége nélkül. Őt az irigység sarkalta, a féltékenység szelleme, amely nem tür maga felett másokat. És igy nem is érhetett el semmit. Észre sem vették a Mester mellett, akinek minden szavából, cselekedetéből kiérzett a jóság, a szeretet. És Judásban, mikor látta, hogy hasztalan erőlködik, hogy észrevétlen marad, az irigység mellé felébredt a gyülölet is Jézus iránt, aki elhóditotta előle a nép szivét. Sokáig küzdhetett magában, hogy legyőzze ezt az érzést, de az ragadta magával tovább. Judás megindult a lejtőn és hiába akart, nem birt megállani. Jézus népszerüségének növekedésével az ő lelkében is nőtt az irigység, a gyülölet.

Judásnak Jézushoz való viszonyáról nem ir semmit a biblia.

De egy körülményből sejteni lehet, hogy Judás árulásának az irigység volt az oka.

Máté XVI. 6—16. és Márk XIV. 3—11-ig terjedő verseiben csaknem ugyanazon szavakkal van leirva Jézus megkenetése Bethaniában. Idézem a Máté szerinti leirását:

„És mikor Jézus Bethaniában, a poklos Simon házánál vala, méne ő hozzá egy asszony, akinél vala drága kenetnek alabástrom szelencéje és az ő fejére tölté, amint az asztalnál ül vala. Látván pedig az ő tanitványai, bosszankodának, mondván: Mire való ez a tékozlás? Mert eladhatták volna ezt a kenetet nagy áron és adhatták volna a szegényeknek. Mikor pedig ezt eszébe vette volna Jézus, monda nékik: Miért bántjátok ezt az asszonyt? hiszen jó dolgot cselekedett én velem. Mert a szegények mindenkor veletek lesznek, de én nem leszek mindenkor veletek. Mert hogy ő ezt a kenetet testemre töltötte, az én temetésemre nézve cselekedte azt. Bizony mondom néktek: valahol az egész világon prédikáltatik az evangyéliom, amit ez velem cselekedék, az is hirdettetik az ő emlékezetére.

Akkor a tizenkettő közül egy, akit Iskáriótes Judásnak hivtak, a főpapokhoz menvén, monda: Mit akartok nekem adni és én kezetekbe adom őt? Azok pedig rendelének neki harminc ezüst pénzt. *És ettől fogva alkalmat keres vala, hogy elárulja őt.*"

A biblia balladai szükszavusága nem árul el többet. De a gondolkodó elmét megragadhatja az a kérdés, hogy miért határozta el Judás az árulást épen a Simeon házánál, a megkenetés után? Hiszen alkalma máskor is lett volna erre: Jézus nem zárta el soha tanitványait a külvilágtól. Miért nem előbb? Vagy miért nem később?

Judás lelkében régóta forrongott a sértett hiuság, halmozódott az irigység és a gyülölet, látva Jézus napról-napra növekvő hatalmát a nép fölött. Keserü harag töltötte meg a szivét s ez a keserüség akkor csordult ki belőle, mikor a Simon házánál végignézte azt a jelenetet. Neki, aki mindig népszerüségre, elismerésre, hatalomra vágyott, látnia kellett, hogy a bethaniai asszony is behódolt Jézusnak, az is előtte hajol meg s határtalan tiszteletét még azzal is kifejezi, hogy királyokhoz illő drága kenettel keni meg Jézus homlokát. A bethaniai asszony tette lobbantotta lángra benne az irigység és a gyülölet parazsát s ez a láng ösztökélte arra, hogy megsemmisitse gyülölt vetélytársát, akiről most már tudta, hogy soha utol nem érheti.

Bizonyos, hogy az a harminc ezüstpénz, amit a főpapok felajánlottak neki az árulásért, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy igyekezett minél előbb végezni Jézussal. De a főok nem a kapzsiság volt. Hiszen mikor a papi tanácsnak felajánlotta szolgálatát, még nem tudhatta, hogy mennyi jutalmat kap. És végül, ha Judást a kapzsiság vezette volna, Jézus nem sejtette volna meg előre az árulást. De a Mester ismerte tanitványait. Ismerte Judást is és tudta,

hogy az gyülöli őt. Tudjuk, hogy az utolsó vacsorán meg is mondta Judásnak szemébe, hogy ismeri a szándékát. S hogy Judás a leleplezés után mégis elárulta Jézust, ehhez a gyülöletnek olyan nagy foka lehetett szükséges, hogy itt a pénzvágy alig jöhet számításba. Ha közönséges kapzsiságról lett volna szó, Judást a leleplezés szégyene minden bizonnyal megsemmisitette volna.

Judás szenvedélyes lelkületére vall az is, ahogyan pontot tett erre a tragédiára.

Bosszuvágyát kielégitette s még sem csitult el lelkének háborgása. Jézus halott volt már, nem állott többet az ő utjába. És ekkor látta meg, hogy nem tud haladni azon az uton, amelyet Jézustól irigyelt, Látta, hogy most sem törődik vele senki. Hogy nem Jézus homályositotta el őt, hanem saját sötét, gyülölködő lelke. Ekkor ébredt tudatára annak, hogy mit tett. Elvesztette azt az embert, aki mindene volt a népnek — és nem tudta pótolni. Ez a tudat bontotta meg lelke egyensulyát; ez inditotta arra, hogy a papok lába elé szórja a vérrel fertőzött pénzt s egy szörnyü tettel pontot tegyen a saját életére is.

Ne keressünk Judásban honmentő, ideális eszméket. Ha ő Zsidóországot akarta volna felszabaditani, talált volna más utat erre, mint Jézus eladását. Ember volt ő is, gyarló, bünös ember, akitől nem sokban különböznek a mai judáslelkek.

Székelyudvarhely, 1931. március 19. **Deák Berta.**

II.

Mit árult el Judás és miért árulta el?

Ez a két kérdés talán különösen hangzik azok előtt, akik megtanulták, hogy Judás harminc ezüst pénzért elárulta Jézust. Ezt igy megtanultuk és megszoktuk, tehát igy is kellett ennek lenni. Ellenben azok közt a feljegyzések között, melyek Jézusról és tanitásairól a négy evangélium utján tudósitnak minket, tüzetesebb megfigyeléssel sokkal érthetőbb magyarázatát fogjuk találni az előbbi kérdéseknek. Ezért vetődött fel az U. K. lapjain a „miért árulta el" kérdése, melyhez összefüggésben levő „mit árult el" kérdését csatolva, próbálom kibogozni a feltett kérdést az evangéliumok nyomán.

1. Jézust valami különös és titokzatos hatalom övezi azon a rövid uton, melyet végig élt. Ezen a csodálatos prófétai uton, mint valami sátánoktól — az u. n. irástudó osztálytól — állandó megfigyelésnek és kerülgetésnek van kitéve. Belekötnek a szombati gyógyitás, bűnbocsátás, bőjtszegés, kalászszedegetés és kéz nem mosásért. Továbbá házassági nézeteiről szintén kihallgatják. Mózes rendeléseiről és parancsolatokról érdeklődnek. Mindezek világos, hogy nem szelid érdeklődések, hanem rosszindulatu sarokbaszoritások akartak lenni. Számtalan hely bizonyitja azt, hogy tőrbe akarták csalni, ólálkodtak körülötte, messiási vagy mennyei jelt kivántak tőle. Végül is, hogy semmibe belekötni nem tudtak, hát a tanitványokhoz

kellett fordulniok. Ez a megtámadhatatlanság és a sok ismeretes példázat, kijelentések, szájról-szájra járó csodás esetek bizonyos megközelithetetlen félelemmel és tisztelettel veszik körül Jézust. A tisztelet és félelem mutatja, hogy Jézus bizonyos vallásos mezbe volt burkolva; ilyen vallásossággal követte őt Judás is, ama tisztelettel és félelemmel, amikor Jézus tanitványául mellé állott. Csodatetteket látott-e Judás, ezt nem tudjuk, de hallhatta, milyen hidegen és méltósággal állitja Heródesről, hogy „róka". Tudta, mennyire óvakodni kell a farizeus és sadduceus irástudók erkölcsi példáitól, kiket Jézus bátran megfeddett. Ezért lett Jézus még a tanitványok előtt is bizonyos misztikus megközelithetetlen egyéniség. Maguk a tanitványok találgatják, hogy ki Jézus stb.

Nem mondhatjuk, hogy e különös tekintélyt az evangélista később kölcsönözte Jézusnak, mert a figyelmes olvasás már meggyőzhet arról, hogy ez már Jézusnak müködése alatt megvolt; nem ugy, mint pl. Buddhánál, akihez csak később költötték hozzá a csodásságot. Egy hely, mindjárt a tanitása elején, biztos jele a különös egyéniség megjelenésének (Mk. 3,10). A körötte ólálkodó farizeusok is kiváncsian megkérdik: „ki adta neked a hatalmat, hogy ezeket cselekedd". Számos helyen fenmaradt bizonyságul, hogy féltek tőle, a tanitványok félve követik, a farizeusok félnek tőle, mert a sokaság álmélkodik ... hozzányulni nem mertek, igyekeznek őt megfogni, de félnek ... Miért is ne féltek volna, hiszen Heródes is félt K. Jánostól. Tömlöcbe tette ugyan, de megölni nem merte (Mk. 6). Jézustól is bizonyosan félt, vagy legalább is nem merte megközelitni. Mt. 21,46 részében pedig egyenesen az áll: „És mikor megakarák őt fogni, megfélemlének a sokaságtól, mivel ugy tartják őt, mint prófétát". Tehát Jézus próféta volt és ebben a magaslatban áll a jeruzsálemi bevonuláskor.

(Van ugyan egy sor, mely az előbbi bizonyságokkal kissé ellentétben áll. Bevonuláskor ugyanis „felháborodik a város". — „Kicsoda ez"? Ez t. i. azt mutatja, hogy a város nem éppen ilyen felvonulást várt a sokat hallott prófétáról.)

2. Jézusnak e külső és lelki magasztosultsága mellé állitsuk oda a tanitványokat. Jézus 12 tanitványt választott és valahogy ugy tünik fel, mintha Jézus csak felszólitotta volna őket és ők mindent otthagyva követték. Egyébként ez nem fontos, de az bizonyos, hogy nem voltak kipróbált versenyzők csoportjából elsőnek befutott győztesek; hanem csak ugy „történet" szerint kerültek egybe. Nem is volt a 12 tanitvány egyforma és egy sem emelkedett arra a nivóra, melyen Jézus állott. Van tudomásunk róla, hogy ők sem értették meg mindig Jézus prófétikus tanitásait. Pl. a „magvetőnél" Jézus a végén igy szól: „Nem értitek ezt a példázatot". (Bibliai kutatás szerint ez későbbi betoldás.) Továbbá ugyanott Mt. 4 r. 34 versében a tanitványoknak külön Jézus mindent megmagyaráz. Ugyancsak idevonatkozik az is, mikor Jézus az eljövetelről beszél, a végén megkérdik a tanitványok: — „Hát uram"? — Hol történnek mindezek? Vagy

pl. Jézus több helyen megjósolja megöletését, ami elég természetes a próféták, János és a körötte folyó áskálódások példáiból okulva. A tanitványok ezt nem értik, vagy a feltámadás kérdését nem értették, mert a Jakab és János Jeruzsálem-uti versengése a jobb felől ülés miatt mindenesetre ezt mutatja, de ebből kitünik az is, hogy a jézusi alázatosság helyett még mindig a hatalmi vágy van lelkükben. Egy másik alkalommal a tanitványok az elsőségért is összevesznek (Mk. 9). Kicsinyes gondolkozásért éppen Péter kapja a leckét (Mk. 8). A megöletés és feltámadás mellett zavaros Jézus személye is előttük. (Messiásé, Illésé, Krisztus stb.) Judás pedig, ugy látszik, hogy a feltámadásban nem nagyon hitt, mert akkor az árulást el sem követte volna, de meglehet az is, hogy csak Jeruzsálemben veszitette el ebbeli bizalmát, később, amikor ujra felébredt régi hite, felakasztja magát. Tudjuk azt is, hogy Tamás sem bizott a feltámadásban. Csoda ezek után, ha a tanitványok közt egy Judásnak az erős kitartás a gyengébb oldala volt. Csoda-e, hogy a 12 között akad egy, aki nem lévén Jézus tanitásaival és egyéniségével tisztában, a jeruzsálemi zürzavarban megtéved.

Maga Jézus sem tartja a 12 tanitványt egyenlőnek. Péter, János és Jakab legtöbb helyen emlitve van, a többi nincs. Ez bizonyosan nem irói röviditès, vagy ha az is, akkor e három az első. Jézus is nagyobb csodatételeinél csak e hármat hivja külön Figyeljük csak meg, Péter, János és Jakab mindenütt ott van, még Jézus szineváltozásánál is szerepelnek — más nem látja ezt. Ugye tehát? van Jézus tanitványai közt igy hirtelen áttekintve is igen mély különbség, valamint van a tanitványok közt is észrevehető fokozat.

Már most ezek a nem éppen egyforma tanitványok is bizonyos álmélkodással, félve követik Jézust a jeruzsálemi uton. Köztük van Judás is, akiben e megfontolások után nincs miért keresnünk valami magasztosultabb lelket. *Ő is várta a dicsőségbe való beülést éppen ugy, mint Péter és Jakab,* mint elsők, de lehet, hogy Judás ehhez hirtelen vérmesebb reményeket füzött, mint a többi — *már a vidéken járva is, de főleg Jeruzsálemben.* Ha a város annak idején felháborodott, csalatkozva a prófétai fényes diadalmenetben, Judásban nem ébredhetett fel az aggodalom, ki talán sohasem látott ily fényes várost és pompát. A guttaütött, a béna, erős hitével még csak elsántikálhatott valahogy, de e fényes várost megtudja-e az egyszerü Jézus hóditani, talán már itt megvillant Judásban. Meg kell azonban jegyezni, hogy a Jézus megöletése és halála megfordul többször emlitésben a Jeruzsálem előtti uton, de az elárulás — és ezt jól tartsuk észbe — csupán csütörtökön kerül Jézus ajakára.

3. Mit lehetett most már elárulni, folytassuk egyenesen e kérdést, mely éppen az előbbiekből következik. A jeruzsálemi öt nap erősen mozgalmas lehetett, mely különösen a templomtisztitással végzetesen rohan előre. A sok példázat, jövő élet hite, magyarázatai, jóslatok, tanitások és az irástudók áskálódásai, kérdései egyik a másikat éri. Valami fontos *ellenben elmarad, ami mindig a kiemel-*

kedő volt — a csodatettek. Akad ugyan pl. egy, „a terméketlen fügefa", de ez is csak ugy egy alkalommal az uton, csupán a tanitványok előtt. (Egy rövid mondás értelem nélkül.) (Mt.) Van egy másik emlités Jánosnál, „szózat az égből", ha ugyan igaz is lehet, nem Jézus csodatette. Van egy sor szinte végigfuttatva, hogy Jézus sántákat, betegeket is gyógyitott a templomban. Bizonyos, hogy ez utóbbi csak irói közbevetés alap nélkül, mert ha Jeruzsálemben ilyen is történt volna, akkor érthetetlen, hogy miért nem foglalkozik egyik forrás sem vele ugyanugy, mint a többi részletességgel megirt jeruzsálemi jelenetekkel. Azelőtt viszont a csodatettek leirása mindenütt kiemelkedik. Nyugodtan állithatjuk, hogy a csodatettek Jeruzsálemből elmaradtak. Ha pedig figyelmesen elolvassuk a jeruzsálemi történeteket, akkor a Judás árulásának jóslata és Péter megtagadásának mondása (csütörtök este) egész természetes következményeivé válnak azoknak. Judás, aki kisérte Jézust, akár szemtanu volt a vidéki csodáknál, akár csak hallott róla, mindenesetre láthatta, hogy Jeruzsálemben ilyen nem történt. (Az is különös, hogy a nevezetesebb csodás eseteknél csak János, Péter és Jakab vesz részt.) Judás tehát aggodalommal látta a jelek és csodáknak a vidéken elmaradt misztikusságát. Azonban a közmeggyőződés, amint az 1-ső résznél láttuk, Jézust bizonyos megközelithetetlenség félelmével veszi itt is körül. A városi nép és irástudók nagyon is jól tudnak erről, maguk sem merik kezüket rátenni. A tanitványok pedig állják helyüket.

Bármi alapja volt e különös tartózkodásnak és félelemnek, de az elfogás percében mind a 11 tanitvány eltünik. Megszünik tehát a bátorság, szétfoszlik a biztos, különös erőben vetett bizalom. Péter is megtagadja, már nem bizik. Jézus pedig mekkora kinokat szenved az elárulás előtti éjen, mikor biztosra várja a következendőket. Háromszor is elmegy imádkozni. Kéri a keserü pohár elmulását. Itt már lehet sejteni, hogy a nagy lélek is meginog. Megközelithetetlenségének nimbusza elvész. Pár nappal ezelőtt még a hatalmon ülők is megkérdik: minő hatalomnál fogva cselekszik.

Mi most tehát a Judás árulása. Az, amire a tanitványok és Péter is rájönnek az elárulás perce után. Judás, vagy soha sem győződött meg Jézus emberfötti hatalmáról, vagy pedig Jeruzsálemben jött reá erre és ugyanigy a tanitványok is. Ez egyelőre mindegy, de vajjon, ha az ellenségek megkérdezték valamelyik tanitványt Jézus hatalma felől, az nem-e még fokozottabb csodásságba bu kolta mesterét? Ez a hajlam ugyanis minden nagy hitalapitó tanitványaiban megvolt. Ma is, ha valaki valamelyik nagy mesternek tanitványa, nem-e szembeszáll az ellenségekkel és nagyobbra emeli annak tekintélyét stb. Judás éppen az ellenkezőjét tette. Elment az irástudók közé és azoknak aggodalmait eloszlatta. Elmondotta nekik: Ő jelt nem látott. Emberfeletti csodákról nem tud. Jézus egy álmodozó esszénus. Lehet, hogy próféta, akárcsak János, de különös isteni hatalma nincs. Vagy látta-e valaki Jeruzsálemben őt gyógyitani, csodát tenni? Jézus tehát nem megközelithetetlen és ezt sejtették a

papok is, csak biztosra akartak menni, sőt, hogy erre az állitásokra kezesük legyen, magának Judásnak kellett menni az elfogatáshoz. Ez igen fontos, mert ha biztos abban, amit elárult, akkor bátran kellett menjen Jézushoz és őt meg is csókolja. Ez biztos jel a félelem elkerülésére, de feltétele az egyezkedésnek. Másként Judás nem ment volna Jézus elé, hiszen pontosan megmagyarázhatta volna helyüket, ha az olyan rejtett lett volna is. Most még csak a népet kellett meggyőzni erről. Igy keletkezett az elárulás éjjeli ötlete. Kellett, hogy nappalra készen állithassák elő a tehetetlen Jézust, célpontul a tömeg eddigi álmélkodásának hirtelen megváltoztatására, melyben aztán rendre-rendre szétfoszlik a csodás megközelithetetlenség és félelem hite. Semmi isteni csoda nem történt és megbátorodik a ronda tömeg. Ugyanakkor elvész a tanitványok rendületlen bizalma. Tamás később még a Jézus feltámadás tanát is megtagadja.

Szó sem lehet itt rejtekhelyelárulásról, hiszen éppen ez az egy lehetetlen. Jézus nem jár fegyveres kisérettel és egymagában is megközelithetetlennek vélt különös prófétaként bátran tesz és fedd urakat, fejedelmet egyaránt. Miért nem fogatta el Heródes? Ha pedig valaki mégis kiváncsi arra, hogy miért mentek minden éjjel ki Bethániába aludni, vagy a gecsemáni kertbe, akkor meggyőződhetik, hogy nem rejtőzni akartak, hanem ez illett jobban eddigi életmódjukhoz, mintsem a zsufolt ünnephez készülő ellepett városban helyet keressenek.

4. Az előbbi háromrész adja most már a „miértre" is a feleletet. Miért távolódik igy el a tanitvány mesterétől. Idézzük emlékezetünkbe, amit a 2-ik részben láttunk a tanitványokról, mert velük érkezett meg a félelem és álmélkodás ködébe burkolt próféta Jeruzsálembe. Le sem lehetne irni azt a pánikot, amit Jézus bevonulása előidézett. Az előkelő körök megrémültek, a nép ujjongott a szabadulásnak. A templomi jelenet és a nép rajongása teljesen tönkre teszi az urak nyugalmát. Első tehát a gondolat, meg kellene ölni. Valóságos terror keletkezett. Jellemző itt is az emberekre, hogy a vagyonosság összefog az ellenséggel. Heródes innen jó barátja Pilátusnak — ami ugyan nem éppen csak Heródest jelenti, hanem a zsidó előkelőségeket —, aki mindent, ami idegen, lenézett és itt képes mégis az utált elnyomójával kezetfogni, mert Jézust valahogyan el kellett veszitni.

Ezek az emberek mindenre képesek voltak hatalmi féltékenységükért és bizonyosan a tanitványok közül ahhoz férhettek hozzá leghamarább, aki mindig legmesszebbről kisérte Jézust és legtávolabb állott örökké tőle tanitásai közben. Ez pedig, amint látjuk, természetes, hogy a leggyarlóbb tanitvány volt, éppen Judás. Judás anyagias kissé, ő intézi az apostolok anyagi dolgait. Vajjon járt-e valaha Jeruzsálemben ez az egyszerü, talán pásztor ember; de most ott volt. Előbb láttuk, hogy felébred lelkében a város pompája és bevonulás egyszerüsége közti különbség. Bizonyosan látta a méltóságteljes külsejü papokat, urakat, katonákat. Az egyszerüség és lemondás, a fényes pompa szembetalálkoztak már az ő egyszerü lelkében. Ki tudja hány nap telt el, mig Judás ezen elmélkedhetett s

mig látta a papok és Jézus közti hiábavaló akadékoskodásokat. Azt is észrevehette, hogy mennyire ólálkodnak Jézus után, mig végre valaki reávethette hálóját, t. i. a távolabb álló tanitványra. Náluk volt a pénz, náluk a hatalom, a biztos élet; Jézusnál egyszerüség, zavaros feltámadás és valami különös dicsőség, ami fölött a tanitványok versengettek olykor. Ki lesz az első? Bizonyosan ott csak utolsó lett volna, az is csak az előtte érthetetlen feltámadásban. Jézust nem lehetett a feltámadás hitével sarokba szoritani, de Judás előtt kevéssé biztos dolog az egész (2. r.). Tamás is megtagadta később, amint tudjuk a feltámadást. Judás már 4 nappal előbb megtette ezt. Még van egy kényes pont: Jézus mégis csak próféta, de... Ker. János is az volt. Fejét vették és vége. Heródes ép oly hatalmas maradt. Pedig lehetett volna János is éppen olyan hatalmas. A vallásos félelem és tisztelet, amellyel eddig Judás a próféta Jézust kisérte — a lelkében levő zavaros és megfejtetlen jézusi tanitásokkal és feltámadás hitével együtt —, összefut a Mózes székében ülők farizeusi kérdései és bizonyságai között. Az egyszerü falusi emberben, Judásban, ami eddig Jézus felé álmélkodva, zavartan irányult a félelemmel párosulva, most a másik hatalom, a papi hagyomány felé hajlik. A mindig biztosan jót látó, jót tevő és jót igérő jézusi tanitásokhoz szokott lelke, benne találja magát a hatalmas rend, hagyomány, papi méltóságai és fényes igéretei között. Ott is dicsőséget, fényt és hatalmat álmodott, most itt látni kezdte.

Ki hát Jézus — mond meg?

Sietni kellett, mert jő az ünnep és mi lesz akkor a templomban Jézus, a papok és a nép között. Ki tudja hányadik találkozása lehetett Judásnak, de lelkében csütörtök estig ez igy hirtelen minden eldőlt. Ez volt ugy látszik a határidő és Judás mindent feladott. (3. r.)

Azon az egy napon csupán és biztosan Jeruzsálem hatása alatt, mert ezt bizonyitja az is, hogy az evang. minden helyén, hol Jézus halálát és feltámadását jósolja, az elárulásról szó sincs. Az elárulás tehát Judásban csak jeruzsálemi hatás alatt született meg és igy Jézus is csak az utolsó napon beszélhetett róla.

A gyarló tanitvány zavaros hatalmi sóvárgása (mely a többi tanitványnál is meg volt), a feltámadás hitében való megrendülés és Jézus hatalmának kétséges volta, Judást szinte visszatereli a prófétikus meglátásokból a papi törvény hatalmába — a jeruzsálemi káprázatos zürzavar és papi osztály hatása alatt —, ami azonban csak szinte pillanatnyi lelki megzavarodás a gyenge tanitványnál, mert a profétikus hatás, a farizeusok kovászától óva intő jézusi szózat visszatér a tanitvány megtérő lelkébe, méltó például a világ mindenkori tanitványainak. — „Vissza vivé a 30 pénzt a főpapoknak és a véneknek — mondván. Vétkeztem, hogy elárultam az ártatlan vért". Ezzel bebizonyitva Jézus prófétai tanitásainak lelkében mélyen benntmaradó igazságát, a papi osztály képmutató és pillanatnyilag elkáprázlató ámitásaival szemben. **Barabás Béla.**

E dolgozatok birálatát jövő számunkban hozzuk. (Szerk.)

10. Zsoltár.

Uram, ne állj távol a szükség idején,
Tekints le, ha szenved, sir, zokog a szegény.
Alázd meg a gonoszt, ki ellened támad,
Kinek csalárdságán könnyet ejt a bánat.

Kelj fel Uram, kelj fel oltalmodnak pajzsa,
Szegényt és szenvedőt védőleg takarja.
Benned bizik minden: ügyefogyott, árva,
Ki a félelemnek nehéz utját járja.

Halld meg Uram őket, adj szivüknek erőt,
Nyomor éjszakán is reménységet nyerőt.
Adj erőt, hogy soha meg ne rettenjenek,
Dicséret dicsőség legyen szent nevednek.

13. Zsoltár.

Ne rejtsd el orcádat, ne feledkezz rólam,
Ne hadd, hogy szivemben, lelkemben bánkódjam.
Ellenségtől óvjál, világitsd meg szemem!
Hogy ne tántorogjak én édes Istenem.
Nevedet imádom, neved énekelem,
Segits meg, ó Uram, tégy jót mindig velem.

121. Zsoltár.

Szemeimet a magasba emelem,
Boldog vagyok,
Onnan ragyog
Rám isteni kegyelem.

Segitségem az Urtól van,
Nem is félek,
Csak remélek,
Élek bátran, boldogan.

Árnyékában őriz engem —
Ő, jó Atyám,
Gondja van rám,
Nappalon és éjjelen.

A gonosztól megvéd karja
S nem hagy esnem,
Védi testem
S a lelkemet betakarja.

131. Zsoltár.

Nem felfuvalkodott Uram az én szivem,
Büszke dac nem ragyog szelid szemeimen.
Magasra nem vágytam,
Magam megaláztam.

Vári Domokos.

Uram, ne büntess...

Uram, ne büntess bünömért,
Uram, bocsáss meg nékem!
Beteg vagyok, úgy szenvedek,
Megbántam sok nagy vétkem.

Testem remeg, sir a lelkem,
Halvány, sápadt az arcom.
Erőm vette, elcsüggesztett,
Megtört a nagy fájdalom.

Nem érdekel engem semmi,
Csak teher az életem,
Ha Te elhagysz s elfelejtesz
Én édes jó Istenem!

Uram, könyörülj én rajtam,
Uram, emelj magadhoz!
Irgalmad, tudom, sebemre
Enyhet és nyugalmat hoz!

Lőrinczi Miklós.

Hozzászólás

I.

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Bátor vagyok véleményemet az Unitárius Közlöny áprilisi számában, Kővári Jakab lelkész ur által (Néhány gondolat a konfirmációval kapcsolatban) cimü leirásához leirni: az 5-ik bekezdésben irja lelkész ur egy konfirmációi emléklapnak az adását. Ez igen szép dolog és emlék volna a növendékeknek. Én ilyent láttam a magyar evangélikusoknál rámába betéve; szép szines kép egy templom belsejét ábrázolja náluk az oltárral és a pap a növendékeknek az oltár előtt adja az urvacsorát. Egy ilyen kép unitárius kivitelben szép és örök emlék maradna a háznál unokáról unokára. Maradok tisztelettel

Miklósvár, (Háromszékmegye).

Fazakas Mihály,
unit. leányegyh. gond.

II.

Magunk részéről Kővári Jakab lelkész afia inditványai közül ahoz kivánunk hozzászólani, mely a konfirmált növendékeknek az Ifjusági Egyletbe való ünnepélyes felvételét illeti. Kolozsvárt ezt mi 1929 májusában megcsináltuk, elég jó eredménnyel. Feltétlenül szükségesnek látjuk azonban, épen saját tapasztalatunkból okulva, hogy 1. az ünnepélyes befogadást kövesse a régi tagoknak ez uj tagokkal szemben (látogatásban, testvéri segitésnyujtásban) megnyilvánuló érdeklődése és szeretete — és 2., hogy az egy évben konfirmáltak évenként egyszer-kétszer hivassanak külön össze pár éven át, vallásos ismereteiknek és élményeiknek megbeszélése végett. *Sz. I. S.*

Jelent a Jövőért. Lapunk előbbi két számában közölt fenti cimü cikkeinkre ismételten felhivjuk a tisztelendő urak és buzgó hiveink figyelmét. Eddigelé kevés érdeklődést tapasztaltunk. Szeretnők remélni, hogy minden egyházközségből a lelkész urak legalább egy-két alapitványbiztositást mielőbb bejelentenek. *B. K. S.*

Egyleti élet és munkásság.

A központi Dávid Ferenc-Egylet ujjászervezkedése. A világi élet és az egyházi élet között egyik igen fontos különbség az, hogy mig a világi élet a viszonyok megromlása és megpróbáló nehézségei idején „leépit", addig az egyházi élet ép akkor kell, hogy a legbuzgóbb és legáldásosabb munkát kifejtse. Egyletünk is, bár az utóbbi időben tagjaink áldozatkészsége, tagsági dijaink s más bevételeink tetemesen csökkentek, mégis szükségét látja, hogy munkánkat áldozatok árán is épen most tegye intenzivebbé, amikor testileg és lelkileg sokat szenvedő hiveinknek legnagyobb szüksége van reá.

Most folyik alapszabályainknak kibővitése, hogy az 1876 óta sokat fejlődött élet követelményeihez alkalmazhassuk tevékenységünket. Kérjük vidéki tagozatainkat, hogy esetleges inditványaikat terjesszék be a központi egylethez. E célra lapunk „Hozzászólás" c. rovatát is szivesen megnyitjuk olvasóink előtt, hogy egy-egy fontosabb kérdést nyilvánosan is megvitathassunk.*

Most rendezünk be egyuttal egy irodahelyiséget is, hogy az érdeklődők ott egyletünk ügyeit illető kérdésekben tárgyalhassanak a tisztviselőkkel. Irodahelyiségünk a kolozsvári kollégium I. emeletén, a diszteremmel szemben lesz.

Ugyancsak ez intenzivebb munka elvégzésére, illetve annak szakszerübbé tételére, fizetett munkaerőt alkalmaztunk Almási Gyula, egyetemi hallgató személyében.

Kérjük tehát tagozatainkat, tagjainkat, olvasóinkat s általában hiveinket, forduljanak bizalommal központi irodánkhoz minden olyan ügyben, mely egyháztársadalmi életünk előbbvitelét célozza. Levelek Szent-Iványi Sándor, titkár, Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium cimre küldendők.

Munkáljunk együtt egyházunk és önmagunk jövője érdekében!

Élőképsorozat a bibliából. Az Unitárius Nők Szövetsége a római katholikus főgimnázium disztermében, 1931. március 29-én, Virágvasárnapján este fél 9 órakor élőképsorozatos előadást rendezett. Tóth István tanár, festőművész által kiváló művészi kompozicióval, izléssel és festői szépséggel összeállitott képek sorrendje a következő volt: 1. Jézus születése. 2. Jézus a templomban 3. Jézus elhagyja Názáretet. 4. Hegyi beszéd. 5. Jézus és a gyermekek. 6. Jairus leánya. 7. Jézus, Mária és Mártha. 8 Bevonulás Jeruzsálembe. 9. Templom megtisztitása. 10. A szegény özvegy fillére. 11. Utolsó vacsora. 12. Jézus a Getsemáné kertben. 13. Péter megtagadja Jézust. 14. Ecce Homo. 15. Levétel a keresztről. 16. Jézus Emmausban. Az egyes képekhez kisérő előadást dr. Varga Béla teol. tanár tartott. A zene- és énekkiséretet Ütő Lajos ig.-tanitó vezette. Szereplők voltak: Nők: Szilágyi Lászlóné, Guráth Iluci, Kovács Mar-

* Az igy kialakult alapszabály-tervezetet közgyülés előtt minden tagozatunknak meg fogjuk küldeni véleményadás céljából.

gitka, Ferencz Magda, Kelemen Erzsike, Ürmösi Rózsika, Ürmösi Magda, Ürmösi Bözsi, Pálffy Erzsike, Gál Nusi, Gál Bözsi, Gyergyai Áni, Gyergyai Kornélka, Bedő Boriska, Demény Lili, Iszlai Baba, Borbély Erzsike. Férfiak: Hadházy Sándor, Mikó Imre, Fülöp Árpád, Török Mihály, Rázmán Mór, Kovács Domokos, Darkó Béla, Sükösd Pál, Keméndi Zsiga, Árkosi László, Nagy Ferenc, Nagy Vilmos, Vári Albert, ifj. Nagy József, Jakab Jenő, Barabás Vilmos. Gyermekek: Nagy Emmus, Nagy Edith, Györffy Józsika, Márkos Bandi, Borbély Pista, Gyergyai Árpádka, Gyergyai Ferike, Pap Dodó, Vaska Dezső, Vaska Béla, Vaska Klárika, Demény Sárika, Hadházy Éva, Lőrinczy Éva, Ürmösi Judith, Ürmösi Ferike, Gálffy Totyó, Gálffy Motyó, Zsakó Jánoska. A rendezéssel járó segitő munkákat a nőszövetség tagjai végezték áldozatos szivvel és fáradságot nem ismerő buzgósággal.

Valódi perzsaszőnyeg-kiállitás az unitárius püspöki palotában. A Dávid Ferenc-Egylet f. évi április 12—15. napjain érdekes és figyelemreméltó kiállitás volt az unitárius püspöki lakásban. Dr. Boros György püspök és neje lakásuk három szobáját engedték át perzsa-szőnyeg és kaktuszkiállitás céljaira. Ez a kiállitás ötletes jellegénél fogva emelkedett más kiállitások fölé s keltette fel azt az általános érdeklődést, mi által a püspöki lakás a város előkelőségének és értelmiségének napokon át találkozó helye volt. A kiállitás méltó is volt erre az általános érdeklődésre. Amidőn az ember belépett a kiállitásra, az az impressziója támadt, mintha a távoli kelet egzótikus birodalmában járna és valamelyik előkelő főur fogadná vendégül. A falakat köröskörül a különböző szinü szőnyegek változatos pompája disziti. A legérdekesebb szőnyeg az unitárius egyház imaszőnyege volt, mely többszáz éves és a szinek változatos összeállitásával magára vonta a figyelmet. A magánosok által kiállitott szőnyegek közül Ugron István gyüjteménye vitte el a pálmát. A szőnyegek aljában voltak felállitva a város legszebb és legváltozatosabb kaktusz-gyüjteményei. Ezeknek az érdekes délövi növényeknek igen érdekes tipusai voltak képviselve a kiállitáson. A kiállitást minden délután változatos müsor tette még vonzóbbá. 12-én délután a Lakatos kvartett zeneszámai, dr. Roska Márton előadása és Gyallay Domokosné dalai arattak nagy tetszést. 13-án pedig Hunyady S., a „Feketeszáru cseresznye" szerzője részesült sok tapsban egy közvetlen modorban tartott előadásért és Keppichné Molnár Irma virtuóz zongorajátéka, valamint Puksáné Boros Irén művészi énekszáma, Ütő Mária zongorakisérete mellett tették igazán élvezetessé a műsort. 14-én Müllerné Dózsa Lili tartott érdekes történeti előadást a *szőnyegekről*. Reményik Sándor, ez a kedves áhitatos lelkü poéta olvasott fel, könnyekig meghatóan költeményeiből, Cappellaro Peris Arthurné énekesnő kellemes hangjával gyönyörködtette a kiállitás látogatóit Mihályfy Irén tanárnő zongorakisérete mellett. 15-én Dunky Kató táncművésznő kis tanitványai mutattak be bájos táncdarabokat. Köszönet és elismerés illeti főtisztelendő

püspökné nagyasszonyunkat, kinek gondolata volt e kiállitás, mely fényes erkölcsi sikere mellett, a műsor megváltással, tekintélyes anyagi sikert eredményezett a Dávid Ferenc-Egylet javára.

A csegezi Dávid Ferenc Ifj. Egylet 1930. december 31-én és 1931. febr. 21-én szindarabbal egybekötött táncmulatságot rendezett, mely ugy anyagilag, mint erkölcsileg szépen sikerült. Előbbi alkalommal szinre került a „Sárga csikó" c. népszinmü. Utóbb a „Gyimesi vadvirág"-ot adtuk elő. Mindkét darabban megállották helyüket az ifjusági Egylet tagjai.

Szereplők voltak: Pálfi Juliska, Kovács Gizi, Szász Juliska, Kovács Katica, Szopós Aranka, Fodor Giza, Vermes Klári, Kovács Nusi, Csongvai Bertuska, Szopós Juliska, ifj. Kelemen Sándor, Biró Gyula, Biró Balázs, Balog Lőrinc, Nagy Dénes, Balázs András, Szilágyi Dani, Csongvai Lőrinc, Pálfi Károly, Kovács Albert, Kerekes Jenő, Komáromi Lőrinc, Géza és Dani, Kovács Dénes, Biró Zsiga, Szopós Ferenc, Vernes János.

*

Vallásos estélyen az egész tél folyamán minden vasárnapon összegyültünk, hol felolvasások, biblia magyarázat s szépen sikerült szavalatok mellett kellemesen töltöttük el azt a pár órát, melyben szivünk s lelkünk nemesitettük.

Lelkész neje és ifj. Kelemen Sándor felolvasásokat tartott, az ifjak szavaltak, kik közül ki kell emeljük Szopós Ferencet és Kovács Albertet, kik minden estélyen hosszabb költeménnyel gyönyörködtettek.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Rovatvezető: Ürmössi József.

A f. évi április 17-én tartott E. K. Tanácsi gyülés a következő ügyeket intézte el:

1. A székelykereszturon felállitandó gazdasági iskola szabályzatát és tantervét elfogadta és jóváhagyásra felterjeszteni határozta a földmüvelésügyi minisztériumba.

2. A székelykereszturi gimnázium felső tagozata fenntartása ügyében beérkezett jelentést elvileg tudomásul vette, de, mint felelős fenntartó hatóság, a fenntartáshoz begyült és beigért biztositékok bemutatását, illetve felterjesztését határozta.

3. A székelykereszturi főgimnázium előljáróságának a f. tanévi konviktusi segélyek kiosztása tárgyában felterjesztett javaslatát jóváhagyja.

4. Engedélyezte Ütő Lajos székelykereszturi lelkésznek a Népbank mint Hitelszövetkezetnél a könyvelői állás elfogadását; ugyanitt Geréb Zsigmond fiatfalvi lelkésznek az igazgató-tagság elfogadását engedélyezte.

5. Gál József recsenyédi lelkész hivatalból való nyugdijazásának szükségességét meghatározta és a nyugdijbizottságot felhivta a

nyugdijazási időpont kezdetének és a nyugdij összegének megállapitására.

6. Elfogadta a marosvásárhelyi egyházközség temploma épitéséről beterjesztett elszámolást és az ügy érdekében fáradozóknak köszönetet mondott.

7. Engedélyezte a homoródszentpáli egyházközségnek a bemutatott terv és költségvetés alapján az istálló és csür ujraépitését.

8. Sajnálattal vette tudomásul, hogy világi egyházi tanácsosaink közül igen sokan háromszori felhivásra sem fizették be a kirótt egyházi adót.

9. Dr. Ferenczy Géza főgondnok által beterjesztett „Nők Szövetsége" 1931 február 5-iki választmányi ülésén letárgyalt alapszabályt, mint ideiglenes alapszabályokat, jóváhagyta s ezzel kapcsolatos rendelkezéseket tett.

Püspök ur id. Máthé Lajos firtosváraljai lelkész afiának, gyengélkedő egészségi állapota miatt, 1931 április 1-től, hathónapi szabadságot engedélyezett.

A budapesi „Brassai Sámuel Ifjusági Egylet" május hó közepén „Brassai-serleg" avatóünnepélyt rendez. Ügyes és a nagy névhez méltó gondolat.

„Unitárius Hiradó", a brassói unitárius egyházközség kebli értesitője, folyó évi március havi számában az egyházközség évi közgyülésről számol be, Kovács Lajos lelkész évi jelentése alapján. Vannak örvendetes buzgóságról bizonyságot tevő jelenségek az egyházközség életében, melyek buzditásul kell, hogy szolgáljanak a közönyösen viselkedőknek.

A lelkészi kongrua kérdése végre hosszas tárgyalás után szabályozást nyert. A szabályozás lényege az, hogy az áldozati százalékos levonás a lelkészi testületünkre nézve átlagosan 18%, a kezdő és korpótlékot nem élvező lelkészeknél 14%. Sajnos, hogy ezen késedelmes megállapitás után is a minisztérium csak a januári „stat"-ok felterjesztését kérte.

Az egyházköri esperesi vizsgálatok iratai felterjesztettek a felsőfehéri, marosi, küküllői, udvarhelyi és kolozsdobokai egyházkörökből. A két első egyházkör jelentése feldolgozást nyert, csak az E. K. T. ülés áprilisi tárgysorozatának zsufoltsága miatt nem nyerhetett előterjesztést és határozatot.

Simén Dániel akadémita, ki Amerikában Berkeley-ben folytatja teol. tanulmányait, engedélyt kér, hogy az 1931—32. tanévben a Chicago-i teológián maradhasson. — Csifó Nagy László akadémita pedig azt kéri, hogy Chicagóból Oxfordba jöhessen át az 1931—32. tanévre.

Dr. Boros György püspököt névnapja alkalmából tisztelőinek nagy sokasága kereste fel és üdvözölte. Az egyház összes intézményeinek nevében dr. Varga Béla egyházi főjegyző fejezte ki jó kivánságait a főpásztor és kedves családja előtt.

Emlékezés Sándor János kereszturi igazgatóra. Kereszturi Unitárius Főgimnáziumunk előljárósága f. évi május 16-ra tüzte ki

az öt évenként esedékes *jóltevők emlékünnepét.* A hálás emlékezés tárgya ez alkalommal a kereszturi unitárius főgimnázium dicsőemlékü igazgatója: *Sándor János* lesz. Gálfalvi Samu igazgató fogja méltatni a néhai nagy igazgató emlékét, aki évtizedeken keresztül, mint az unitárius diáknemzedék nevelőatyja és mint a kereszturi iskola megtartója, főgimnáziummá fejlesztője tette magát érdemessé arra, hogy haló porában is az intézet legnagyobb jóltevői között emlegessék és ünnepeljék. E kegyeletes, szép emlékünnepélyre felhivjuk az egész székelyföld és unitárius világ figyelmét. A nagy igazgató volt tanitványai és tisztelői legyenek ott minél számosabban és szivük dobbanjon össze egy gondolatban: *megmenteni a Sándor János gimnáziumát!*

Felhivjuk olvasóink figyelmét arra, hogy a kereszturi főgimnázium megtarthatása érdekében felajánlandó hozzájárulásaikat minél előbb be kell jelenteniök, ha igazán segiteni akarnak!

A presbiterek körzetlátogatása. (Az „Unitárius Értesitő"-ből átvéve). A makói presbiterium ez év elejével a presbiterekre nézve elrendelte a körzetlátogatás megkezdését és munkálását. A presbiterek mellett, a szolgálat nagy fontosságára való tekintettel, önkéntes jelentkezőket is beállitanak a munkába. A presbiterek és az önkéntes jelentkezők részére pedig rendszeres összejöveteleket tartanak, hogy a körzetlátogatás szolgálatában mindenki kellő jártasságot szerezhessen. A körzetlátogatás célja és programmja a vonatkozó presbiteri határozat szerint a következő: 1. A református hitükben ingadozó hiveket hitükben megőrizni. Igy különösen a más vallásba való áttérés és a szektákhoz való áttérés veszedelme alkalmából 2. A református egyházunk iránt hüségben ingadozó hiveknek egyházunk iránti hüségben való megtartása és megerősitése. Igy különösen házasságkötés alkalmával kárunkra adandó reverzális veszedelem esetében, vagy az egyházi szertartás mellőzése (keresztelés, temetés, esketés) esetén. Feltünő templomkerülés, urvacsoravétel mellőzése esetén figyelmeztetés az élő hit cselekedeteinek gyakorlására — továbbá a házi áhitat és bibliaolvasás — bevezetésére buzditás. 4. Erkölcstelen és botrányos életü egyháztagokat a megtérésre segiteni, rábeszélni. 5. Beteg egyháztagokat látogatni. 6. Indokolt szegénységben és elhagyatottságban levő egyháztagok gondozása, illetve az erre való eljárásra a presbiterium figyelmének felhivása.

Egy nemes tett külföldi visszhangja. Az amerikai unitárius asszonyoknak irott legutóbbi levelünkben örömmel közöltük velük, hogy kolozsvári templomunkban e tél folyamán villanyvilágitás mellett tartottunk esti istentiszteleteket, március 28-án kelt válaszukban a következő sorok állanak:

„Milyen nagy lehet örömük templomuk világithatósága felett! Mennyivel többször gyülhetnek igy össze benne!

Tana urnak és feleségének szivből jövő köszönetünket küldjük nemeslelkü adományukért, mert aki Önöknek segit, az rajtunk is segit, bármennyi mérföld is válasszon el egymástól, közös szabadelvü hitünk lelki kapcsolatot képez közöttünk!"

Hymen. *Dr. Szabó Erzsébet* orvosnő és *Dr. nagyfalusi Fekete Sándor* orvos, április hó 26-án tartották esküvőjüket Sepsiszentgyörgyön. A házasságot megszentelő Isten áldja meg hosszu és boldog házasélettel ez ifju párt! — *Szabó Nusi* és *Lőrinczy János*, segédlelkész, Tordán április 19-én jegyet váltottak. Istennek segedelmét kérjük, hogy az összetalált sziveket forrassza egybe áldott és boldog házasságkötés szent pecsétjével!

Nyilvános nyugtázás. Kedves kötelességet kivánunk teljesiteni az alábbi hálás köszönet közreadásával. Éveken keresztül hangzott a meghagyás, hogy a folyton omladozó kántor-tanitói lakás helyett ujat kell épiteni. De miből? Balázs András esperes 1928 telén tartott gondnoki és esperesi értekezleten 5200 leut gyüjtött, ami lett az alap, a mag. Az alapvetők ezek: dr. Ferenczy Géza 1000 leu, dr. Boros György, Bors Mihály, dr. Elekes Domokos, dr. Ferencz József, dr. Szent-Iványi József, dr. Szent-Iványi Gábor, br. Petrichevich-Horváth Árthur 500—500 leut, dr. Gál Kelemen és dr. Kiss Eiek 100—100 leut adtak. Hálás köszönettel adóztunk annak idején levélben, most nyilvánosan köszönjük. Ezután köri vizsgálat alkalmával két izben az egyházközségek szives figyelmét hivta fel az esperes a székelymuzsnai nehéz és kényes helyzetre vonatkozólag az adakozás ügyében. E felhivásra az alábbi nagylelkü adományok folytak be 1930 évben: Homoródalmás mész, fuvar és pénzben 2010, Homoródjánosfalva pénzben 250, Homoródkeményfalva mész és fuvarban 1260, Homoródszentmárton 575, Homoródujfalu 100, Homoródkarácsonyfalva 200, Kénos 205, Lókod 160, Okländ 162.75, Székelyderzs tölgyfában 2400, Vargyas 824, köri felhiváson kivül Kolozsvár 500, Demény Andor, dr. Ferencz József és Szathmáry Ferencz 100—100 leut voltak szivesek adni. Fenti adomány összesen 14.146'75 leu. A helybeli unitárius Nőszövetség 15 000 és a helybeli Hitelszövetkezet 7000 leut adtak. A hivek közmunka és fuvarban 14.200 leu érőt adtak, a református atyafiak fuvarban 1450 leut érőt adtak cserébe. Hivek pénz- és zabrovatalából 2810 és Szabó László kántortanitó utján báli jövedelemből 3315 leu, együtt 6125 leu folyt be. Hurubás János uj kántortanitó sajátjából 1000 leut adott a kamra épitéshez. Pénz-, anyag-, fuvar, közmunka és rovatal adomány összes értéke = 58 921 leu 75 bani. A lakás — hála Istennek — és hálás köszönet minden egyes adakozónak, meg van és lakható, de még van 50.000 leunyi adósság s nincs sütőház, kamra, disznóol, keritések. Biztos tudomásunk szerint még történt gyüjtés a mult év elején, aminek megküldését szeretettel kérjük és várjuk. Hálás köszönetünk szól az egyes nagylelkü adakozóknak, az összes belső embereknek, hiveknek és egyházközségeknek s különösen esperesünknek, ki belátván veszélyes és szorongatott helyzetünket, nemcsak lelkesitett, hanem tett is. Aranykönyvünk szeretettel és köszönettel őrzi a jólelkü adakozók névsorát. Mi pedig alázattal kérjük a mi jóságos Istenünket, áldja, szentelje és tartsa meg szeretteikkel, kedveseikkel egyetemben a nemesen gondolkozó s lelkes buzgósággal segitő jóltevőinket — a fenti adakozókat, hogy sok időn keresz-

tül gyakorolhassák a szeretet és segités törvényét Isten dicsőségére, az anyaszentegyház épülésére és lelkük üdvösségére. Székelymuzsna, 1931. ápr. hó. *Ifj. Gedő Elek*, gondnok, *Péter Sándor*, lelkész.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába 1931 február 4-től március 25-ig előfizetői és tagsági dijat fizettek: Székely Sándor, Szatmári Gábor Kolozsvár, Ince Böske Marosvásárhely, Bényi Ida Dicsőszentmárton, Lukács Sándor Libánfalva, Hegedüs Gyuláné Kézdivásárhely, Székely Ilona Torockó, Pap Miklós Topánfalva, Létay László Temesvár, özv. Jakabfy Lajosné Székelyudvarhely 1931-re; Unitárius Egyházközség Magyarzsákod 1924—1930-ra; ifj. Pál Dénes 1929—1931-re; Gál Jenő, Kedei Sándor, György Péter Magyarzsákod 1930—1931-re; Gálffy Ferencné, Bajka Rozália, Gáspár Ida, Geréb Mózesné, Gáspár Ferencné Firtosmartonos 1930-ra; id. Lázár Miklós Torockó 1929—1931-re; Pálffy Juliánna Bágyon 1928—1930-ra; özv. Székely Mózesné Felsőrákos 1930—1932-re; Nagy Dénes Kraszna 1930-ra; Dr. Veress András Torda, Unitárius Leányegyházközség Debrecen 1930—1931-re.

1931 március 25-től április 22-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Szabó Rebeka Szabéd, Shakirov Sebestyén Nagybánya, Ürmösi Jenő Kolozsvár, Pataki Jánosné Brassó, Czikra Mihály Dicsőszentmárton, Nagy Lázár Balázsfalva, Unitárius Főgimnázium Könyvtára Székelykeresztur, Unitárius Egyházközség Sepsiszentgyörgy, Unitárius Egyházközség Kilyén, özv. Kriza Sándorné, id. Ütő Áron, Incze Béla, Téglás Albert, Barabás Mihály, Vida Géza, Kiss Károly, id. Szabó Mózes, ifj. Szabó Mózes, Szabó László, Ütő Irma, id. Köntés Ferenc, Simon András, Demes Károly Sepsiszentgyörgy 1931-re; Harkó Ferenc, Ferencz Istvánné Brassó, Bálint Mihály Drăgăşeni, István Lajos Marosvásárhely 1930-ra; Simonfi Máté Bágyon 1928—1929-re; Fazakas Olga Kolozsvár 1927-re; Novák Jánosné Sepsiszentgyörgy 1929—1930-ra.

Az egylet perselyébe adott Shakirov Sebestyén Nagybánya és Demes Károly Sepsiszentgyörgy 40—40 leut.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Irodalom.

Heraklides Basilikos Jakab moldvai fejedelem és a magyarok. (Irta Szentmártoni Kálmán tanár. Különlenyomat a székelykereszturi unitárius főgimnázium 1929/30. évi értesitőjéből. 8°. 49 l.)

Moldvának és fejedelmeinek XVI. századi változatos történetéből is messzire kimagaslik regényes és néhol szinte kalandor szinezetü folyamával a Heraklides Basilikos Jakab, vagy ahogy régebb gyakrabban nevezték: Despot voda élettörténete.

Szentmártoni Kálmán e sajátságos életü, tehetséges, de épen nem minta jellemü uralkodó életét és a magyarokhoz való viszonyát dolgozta föl. Magyarul ez az első bő és kimeritő tanulmány, szinte

életrajz erről az érdekes emberről s Szentmártoni, ki bőven fölhasználta az egykoru forrásokon kivül az ujabb román és magyar irodalmat, dolgozatában egy regényes és kalandos élet nagyon érdekes rajzát adja olvasói elé. Minket, unitáriusokat, ez a tanulmány annál is inkább érdekel, mert *hőse maga is unitárius volt.*

Heraklides Basilikos Jakab, a jóhiszemü Melanchton Fülöp egy levele szerint, régi görög fejedelmi családból származott. A kevésbé hiszékeny Forgách Ferenc és Gratiani ellenben azt irják róla, hogy egy Basilikos nevü zsoldos matróz fia volt, aki nem sokat törődve gyermekével, oda adta azt Heraklides Jakab nevü gazdag görögnek. Ez Samos és Paros despotája cimét viselte s tanittatta a kitünő képességü gyermeket, majd V. Károly császár zsoldjában Belgiumba jutva, ott halálos ágyán fiává is fogadta azt.

A fogadott fiu most már Heraklesig (Herkules) fölmenő családfát szerkesztetett s ehhez a szélhámoskodáshoz és a despot cim viseléséhez császári jóváhagyást szerezve, csakhamar pompásan érvényesitette az örökbefogadással nyert szerencsét. Előbb nevelőapja pályáját folytatja s mint olasz és görög zsoldosok parancsnoka harcol, megsebesül és lovaggá ütik.

Kitünő föllépése, csinos alakja, szépsége, tanultsága, esze és jó modora épen úgy megszéditette számos oly kortársát, kit vele sorsa összehozott, mint ahogy a hasonló tulajdonságok ma is könynyen megtévesztik a nem elég mély belátásu, kevés emberismeretü, vagy hiszékeny embereket.

A Herkulest ősévé fogadott nagyratörő világfi korán megismerkedett a reformáció tanaival. Már 1555-ben protestáns s 1556-ban Wittenbergbe menve, szoros kapcsolatot tart fönn a reformáció vezetőivel, majd Dánián, Svéd- és Poroszországon át Lengyelországba jut, hol Vilnában állapodik meg, mely épen akkor egyik központja volt a lengyelországi szellemi és vallásos mozgalmaknak. Itt megismerkedik a reformáció egyik lengyel vezérével, a gazdag és előkelő Radziwil Miklós herceggel, a király sógorával és az Alexandru Lapusneanu vajda zsarnoksága elől ide menekült moldvai boérokkel.

A Heraklides-családfa révén csakhamar Lapusneanu felesége rokonának is vallja magát s ezen a réven 1557-ben beférkőzik a moldvai udvarba. Szivesen fogadják, hamar megtanul románul s csakhamar ravasz játékba kezd, Lapusneanu megöletését tervezi, de ez kiderül s Heraklides alig tud elmenekülni Brassóba. Innen a kiadatás elől megszökve, a Szepességbe fut, hol Laszki Albert késmárki kapitánytól 10.000 aranyat szerez kölcsön zsoldos seregre s ezzel megindul Moldva elfoglalására, de seregét már a lengyelek szétverik.

Most Ferdinánd császár és király segitségét akarja megnyerni protestánsbarát öccse, Miksa főherceg segitségével, akivel végre sikerül elhitetni, hogy ha Heraklides Moldva trónjára jut, Miksa lengyel trónkeresésében jó szolgálatokat tehet neki. Ferdinánd végre beléegyezik a vállalkozásba s most Laszki ravasz csellel elrejti He-

raklidest, majd holt hirét keltik s nagy pompával el is temetnek helyette egy koporsóban egy nagy darab követ. Lapusneanu kémei versenyezve sietnek haza a jó hirrel, mire a vajda szétbocsátja seregét, Heraklides pedig egy 2700 főből álló, tulnyomólag magyar zsoldos csapattal hirtelen Moldvára tör. Kitünő vezére, Székely Antal, csellel megveri a vajda majdnem tizszerte nagyobb seregét, megvesztegeti fővezérét, a vajda Konstantinápolyba menekül és Heraklides elfoglalja Moldva trónját.

Nagyhangu programmjában egyfelől a török kiüzését hirdeti, másfelől a szultánnak hüséget és ujabb hübéradóemelést igér. Jutalmaz és főleg sokat igérget s már Muntenia elfoglalásáról álmodik, mikor megkapja a szultán parancsát költséges hadserege elbocsátására. Kénytelenül enged a parancsnak, de ezzel elveszti trónja megszerzőjét, Székely Antalt is. Adósa marad hitegetett magyar és lengyel hitelezőinek, akiket mind ellenségeivé tesz s csakhamar ellene fordul minden tényező, hogy megbuktassa.

Ferdinánd császár és király 1562-ben Erdélyben Balassa Menyhérttel lázadást indittat s fölkelnek a székelyek is, hogy aztán leveretve, sulyosan bünhödjenek. Politikai terveibe szőtte Heraklides fölhasználását is, de nem vehette igazán hasznát s a vajda mind sulyosabb bajokba bonyolódott. Már Erdély, Moldva és Muntenia egyesitéséről álmodozott, de igen sokat markolt és mindent elvesztett.

Benn helyes, de hirtelen erkölcsi és vallásos reformjai és a fölemelt adók idegenitették el tőle a tömegeket, kivülről pedig az erdélyiek, a lengyelek és a törökök egyaránt ellene dolgoztak, Ferdinánd nem segithette s elidegenült hivei csakhamar az ellene inditott felkeléshez csatlakoztak. Suceava várában hónapokig ostromolták, végre erdélyi magyar csapatok segélyével szoritották megadásra s a lázadók vezére buzogányával agyon verte (1563. nov. 8.).

Szentmártoni részletesen tárgyalja és mérlegeli Heraklides Basilikos Jakabot, mint politikust, embert s ez a változatos élet hálás feladatot nyujtott részére. Tanulmánya ezért szinte regényszerüen érdekes olvasmány is. Külön kiemeli a magyar vonatkozásokat és ő állapitja meg és bizonyitja először Heraklides unitáriusságát.

Annyi bizonyos, hogy müveltségben magasan fölötte állott népének s vallásos és erkölcsi reformjaival ott századokkal megelőzte azt a világot, melybe sorsa oda sodorta. Kotnári iskolája az ujjászületés melegágyának indult, de halálával megsemmisült vele a moldvai protestántizmus és unitáriusság is. Mi csak, mint szellemi, erkölcsi és vallásos uttörőt becsülhetjük nagyra. Pályája és életpéldája azonban nem az, amit unitárius eszményképnek tüzhetnénk magunk elé. Szentmártoni is bizonyára csak ily értelemben láthatja benne a szabadelvü unitárius kereszténység egyik mártirját.

Az érdekes, tartalmas, értékes füzet a szerzőnél, Székelykeresztur (Christur, jud. Odorheiu) rendelhető meg 20 leuért. Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. *Knls.*

Tóth István képkiállitása. Nagyszerüen sikerült kiállitást rendezett kolozsvári kollégiumunk müvésztanára, az országosan ismert aquarellista, *Tóth* István, március 20. és április 12. között kollégiumunk zenetermében. Három év óta nem rendezett kiállitást ez az izig-vérig optimista meglátásu müvész-ember, s aki otthonában nem követhette nyomon fejlődését, most mintha egy egészen uj müvésszel állott volna szemben. Közel száz kiállitott képén most is a derü, napsugaras világlátás, bár nem fellegekben, hanem a természet szilárd talaján járó optimizmus ömlik el; ebben tehát maradt a régi, megőrizte azt a tulajdonságát, amiért képeit mindnyájan a legjobban szerettük. Uj azonban benne az a sok dus és meleg, vagy élő és izzó szin, mely az eddigi tulnyomóan zöld tónusu képe után, kellemesen lepte meg a nézőt. Eddig inkább csak viruló zöld tavaszokat, vagy élettel tele sárga nyarakat láttunk tőle, most azonban az ősz ezerszinü, haldoklásában felséges szinorgiája, meg a fehér dermedtségében is álmából fel-fel mosolygó tél életszinei, valamint dus összeállitásu csendéletei tekintettek a nézőre a kiállitási terem falairól. Ezek az uj szinek Tóth István képeiben többet jelentenek, mint egyszerüen csak változást a müvész természetet másoló szinösszetételeiben. Ezek az uj szinek *fejlődést* jelentenek. Fejlődést ugyanazon sikban, amelyben eddig is dolgozott. A tavaszban és a nyárban nem volt nehéz felfedezni az örömet, a napsütést, az életet, az optimizmust, amint hogy nem nehéz mosolyogni, ha az embert a jó sors derüje melengeti. Hanem az őszben és a télben fedezni fel mindezt, s a haldoklásban és a dermedtségben is meglátni és megjeleniteni a soha sem haldokló és végleg soha sem teljesen megdermedt életet — ez már igazi müvészi feladat. Természetesen Tóth István nem mesterségesen érte el fejlődésének ezt a fensikját, képei megalkotásához ő nem theoriákat, hanem képszerüséget keres. Ám éppen ebből tünik ki, hogy milyen igazán lelki, tehát természetes és sokat igérő ez a haladása. Most már ő *igy látja* a természetet, mint ahogyan a bölcsnek is, az irónak és a költőnek is haladnia és fejlődnie kell, amig az élet őszeiben és teleiben is fel tudja találni az igéretet, a hitet, Isten biztató, gondviselő mosolyát.

A kiállitást Dr. Boros György püspök ur nyitotta meg emelkedett szavakkal a termet zsufolásig megtöltő közönség előtt.

Sz. I. S.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 junius. 6. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Kövendi Dr. VÁRADI AURÉL
(1868—1931)

Unitárius Teol. Akadémia
Loco
Calea Victoriei 12

Kövendi Dr. VÁRADI AURÉL
(1868—1931)

A magyar politikai és publicisztikai közéletnek kezdettől végig fáradhatatlan, szenvedélyes harcosa. Jellemének kidomborodó vonása, hogy a közélettel szemben nem a jogokat, hanem a kötelességeket hangsulyozza. Nem vágyik vezéri szerepre, mire tehetsége, alapos készültsége hivná. Megelégszik azzal, ha az épitő munkából kiveheti részét. Maga az igénytelenség nemcsak a közéletben, hanem a magánviszonyaiban is.

Ifjusága a mult század 80—90-es éveinek boldog időszakába esik. Alig kerül ki kitünő bizonyitványokkal a középiskolából, már egyetemi tanulmányai első idejében kiütközik belőle a hirlapirás és politikai küzdelmek iránt való hajlama és előszeretete. Jogi tanulmányai végzésével egyidejüleg állandó kapcsolatot tart fenn a hirlapokkal. Élénk figyelemmel kiséri a pártok küzdelmeit, a politika szeszélyesen változó jelenségeit.

Szellemének alkata az ellenzék táborába utalja. A politikai élet iránt való vonzalom annyira uralkodó lelkében, hogy ügyvédi gyakorlatát sem folytatja az anyagi jóllét és gazdagodás célgondolatával. Lelke jobb részét osztatlanul a köznek áldozza.

A közügyek iránt való ez önzetlen buzgólkodás ráirányitja a közvélemény figyelmét. A város törvényhatóságában, a politikai közélet forumain, az egyház kulturális müködésének területén, tehetségeinek és önzetlenségének megfelelő munkához és bizalmi állásokba jut, melyeknek csak terheit és kötelességeit vállalja, disze és tiszteletadásai elől szerényen kitér; anyagi és erkölcsi előnyeit nem használja ki, mert azt vallja, hogy a nemesség kötelez.

Csodálatos emlékező tehetsége segitette közéleti munkásságában. Ami egyszer megérintette minden nemes iránt fogékony lelkét, az kitörülhetetlenül megtapadt elméjében. Valóságos élő enciklopédia. Nem volt a közelmult politikai történetének olyan mozzanata, melynek minden részletére meglepő hüséggel ne emlékezett volna. A politikai küzdelmek szinfalak mögött lejátszó motivumai lexikoni hüséggel élnek emlékezetében.

Lelkének e felhalmozott kincseit alkalom adtán szivesen használja fel szerepléseinél. Ilyenkor örömmel hallgattunk olyan részleteket, melyeket magunk is átéltünk, de már tudatunk mélyére és sötét világába sülyedtek. És csodáltuk memoriájának hüségét, időtartamát és pontosságát, mellyel a mult eseményeit lelkébe raktározta, hosszu időn át megtartotta és alkalmilag felhasználta. Kész és tökéletes szónok volt szónoki elragadó hév és erő nélkül. Fennakadás nélküli folyamatossággal ömlenek a nyelvtan szabályai szerint helyes mondatai, melyek a lassu viz szélesmedrü áramlása gyanánt hömpölygnek ajkáról. Meggyőznek, de nem sodornak magukkal. Logikájuk

kifogástalan, de nincs gyujtó hatásuk. Mély árkot ásnak, de nem sodornak magukkal. Nem tapsokra utazik. Jogi studiumokon edzett logikáját nem áldozza fel semmi gyakorlati érdekért.

Éber figyelemmel ügyel mondatfüzései és szavai magyarságára. Ha tanácskozás közben pathetikus szónokoktól magyartalanságot hall, nem állja meg rosszaló megjegyzés nélkül. Gondosan és tudatosan őrködik a nyelv tisztasága fölött.

A sors két nagy és pótolhatatlan értéket adott lelkébe: az etikai ideálizmus és a csüggedni nem tudó optimizmus áldott adományát.

Minden lépését tiszta és megközelithetetlen erkölcsi elvek irányitják. Az anyagi haszon és érdek alacsony lelkek bálványa. Elirtózik mindentől, ami aljas, közönséges és csak az egyén érdekét nézi.

13 esztendő alatt, mióta ránkszakadt Trianon fájdalma és tragédiája, sokszor csüggedeztünk, lelket veszitve, hallgatag ajkakkal sokszor tántorogtunk utjaink keresztje alatt. Neki a gondviselés megadta azt az erőt, hogy soha csüggedés és reményvesztettség nem hagyta el ajakát. Szellemének megvolt az a csodálatos rugalmassága, hogy állandóan töretlen reménnyel és bizalommal nézett a jövőbe. A történelem volt az a bánya, melyből Istenben bizó lelke ezt a reményt és bizalmat meritette.

Egyházunk közéletében elérte azokat a legmagasabb állásokat, melyeket a bizalom a történelmi hagyomány erejénél fogva értelmiségi osztály sorsosára ruházhat. A kolozsvári egyházközség jogtanácsosa, az egyház képviselő- és főtanácsának, a jogügyi bizottságnak tagja, a kollégium felügyelő-gondnoka. Mindez állásaiban olyan önzetlen és értékes munkát fejtett ki évek hosszu során, amelyért mindnyájunk háláját és kegyeletét bőven kiérdemelte.

Jóizü, történelmi visszaemlékezéseiért az Erdélyi Irodalmi Társaság tagja.

Kisebbségi sorsunkban a magyarság sorsát intéző Magyar Pártnak előbb alelnöke, később jogtanácsosa. Hasznos szolgálatainak emlékét az erdélyi magyarság hiven és kegyeletes szivvel fogja őrizni lelkében.

Az az általános részvét, mely koporsóját körülvette, biztos mutatója annak, hogy az erdélyi magyarságnak egy szerény és alázatos szivü, nemes ideálizmussal telitett lelkü harcosát vesztettük el benne.

A római költő szavával bucsuzom tőled: Sit tibi terra levis!

(g. k.)

*

Temetésének impozánssá tételére egyháza és faja mindent megadott, amit csak adhatott. Külön gyászjelentést adott ki haláláról a Képviselő Tanács és külön az Országos Magyar Párt is. Holttetemét a kollégium előcsarnokában ravatalozták fel, mellette a gyászhuszárok és négy-négy diák állottak diszőrséget. Május 11-én, hétfőn d. u. 4 órakor temették. A gyászszertartást az előcsarnokban főtiszteletendő Dr. Boros György püspök, a sirnál Ürmösi Károly esperes

végezték. Az előcsarnokban kétszer énekelt a theológiai énekkar, Ütő Lajos theológiai zenetanár vezetésével. Bucsuszavakat mondottak: Dr. Ferencz József, f. ü. gondnok, az E. K. Tanács nevében, Gálffy Zsigmond, kollégiumi igazgató, az intézet, Vári Albert az Unitárius Irodalmi Társaság és Dávid Ferenc-Egylet, Kovács Dezső, ref. kollégiumi igazgató pedig az Erdélyi Irodalmi Társaság nevében. Románnyelvü bucsuztatót mondott az ügyvédi kamara megbizottja. Kint a temetőben, a sirnál, Ürmösi Károly esperes végezte a szertartást, az Országos Magyar Párt nevében pedig Dr. Gabányi Imre bucsuzott elköltözött ügyészüktől. Énekelt a kolozsvári Iparos Dalárda, Szánthó Béla h. karnagy vezetésével.

TŰZHELY MELLETT

Imádság.

(Máté V. 13—16.)

Ha nem leßetek csillogó szövétnek
Sötét, göröngyös, keskeny útakon:
Ó add, Uram, ßogy én legyek a só,
Az ízt adó, az értelmet adó,
Mely soßasem tud arról, ßogy ki látja
És nem törödik azzal, ßogy ki jó.

Ó add, Uram, ßogy ott legyek jelen,
Hol nem világit már a fáklya fénye,
Aßová nem jut enyßítő malaszt,
Hol végtelen a nyomor és a bün.
Hogy minden zúgba jusson egy kevés
Parány-magamból — édes Istenem —
Oszoljak szét a végtelen világon
S tegyem jobbá az emberek szivét.

És add, Uram, ßogy ne vegyenek észre
A lelkük ízében az emberek;
Ne tudják meg, ßogy én is ott vagyok
S a sziveikben jelentem az érzést
S a kenyerükben jelentem az ízt.

Csak Te tudj rólam én Bányász-Uram,
Aki magadßoz emeltél a mélyből
S ezer atommá szerte-porló énem
Az emberek közt szórod szerteszét.

És, ßa tán egykor megizetlenül
A lelkem drága sója: én Uram,
Taposd agyon bús, teßetetlen szolgád.

Mert nem méltó, ßogy éljen — ßűtlenül.

Székelyudvarhely, 1931 május 6. **DEÁK BERTA.**

Gergő három győzelme.*

Irta: **Gyallay Domokos.**

„... Már Gergő barátod is elment a huszonkettősökkel, a frontról küldött a napokban levelet", — irták nekem hazulról a háboru harmadik telén.

Gergő, gyermekkori jó cimborám! Hová gonoszodott a háboru, hogy már a te törékeny, vézna testedet is igájába fogja?...

Föl fogom keresni Gergőt! — vettek rajtam erőt az emlékezések. A huszonkettősök itt vannak szomszédságunkban, sok jó barátom van a tisztek között: hátha sikerülni fog Gergő számára egy kis rést nyitnom trénhez, raktárhoz, tábori vasuthoz? Öldöklő fegyver ennek az ártatlan mamlasznak a kezében? Fölkeresem és kiválasztom a front szilaj nyájából!

Gergő... de ni, ni: megbántódás felhőzi be lelkemet, amint a mult emlékeit idézgetem. Gergőtől egypárszor fájdalmas, megalázó vereséget szenvedtem! Ő bizonyára nem tud róla, de — lám! — bennem ma is megsajdul vereségem szégyene.

Hát csak azért is fel kell őt most keresnem! A háboru rostája föléje rázott, most megszabadulhatok attól a félszeg érzéstől, hogy ez az egyszerü, gyámoltalan szolgalegény győzelmes magasságban lebeg fölöttem.

Téli nyugalom volt a fronton, engedélyt kaptam, hogy átlátogassak a huszonkettős ezredhez.

Erdők, dombok mögött vitt utam, a háboru képe eltünt szemem elől. A multról gondolkoztam: Gergő barátomnak rajtam aratott kétrendbeli, nagy győzelméről.

I.

Az első győzelem igy történt.

Két esztendőt már Kereszturon töltöttem, a kollégiumban. Gergővel ekkoriban is fenntartottam a barátságot, nyári vakációkon vele pályáztam legszivesebben. Sokat beszéltem neki a városi élet szépségeiről. A kicsi boltról a kollégium közelében, a piaci nagy üzletek kincseiről, panorámák, cirkuszok káprázatos csodáiról.

Gergő sóvárgó szemmel figyelte meséimet.

— Én is elmegyek! — ujságolta egyszer nyár vége felé. — Az őszön elmegyek, itt hagyom ezt a rongyos falut.

— Ugyan hová mennél?

— Városba... keresetre! — mondotta átszellemült arccal.

— S apád? Mit szól hozzá apád?

— Apám el fog engedni. Biz ugy, én is elmegyek szerencsét próbálni.

---

* Szerzőnek most megjelent „Hadrakelt emberek" c. könyvéből. Ismertetését lásd az irodalom rovatban.

Tudta Gergő, mit beszél! Eggyel kevesebb száj télire: kapva kapnak ezen sokgyermekes, szegény házban!

A mezei munka elfogytával Gergő csakugyan utra kelt szerencsét próbálni. Ment-mendegélt félnapon át, amerre a Nyikó vize siet a Küküllőbe s meg is érkezett ugyanoda, ahol én koptattam a macskafejü flasztert: Keresztur városába. Mikor először találkoztam vele, már keresete is volt: boltos fiu lett belőle a vén Lukácsnál. Nem segődött inas, hanem csak amolyan kifutó, sepregető, lámpatakarító fiucska. Fehér harisnyája, patkós csizmája, pörge kis kalapja ugyanaz, mint otthon a faluban, csupán egy kis kék előkötő a derekán, a városi élet jelképéül.

Rajta is beteljesedett a bibliai mondás, hogy aki hü a kis dolgokban, azt többre bizza föllebbvalója. A vén Lukács csakhamar megengedte Gergőnek, hogy mikor ráér a pucolástól, cukrot, fügét, mandulát, zsemlét, kiflit szolgáljon ki a pénzes embereknek.

Nagyot nőtt ezzel a Gergő tekintélye!

Én ugyancsak büszke voltam rája.

— Gergő falumbeli, jó barátom! — dicsekedtem szobatársaim előtt.

Majd minden vasárnap délután meglátogatott a kollégiumban. Szobatársaimmal is barátságot kötött. Mi, alsóosztályosok mindig Gergőtől vásároltunk, ha a piacra vitt dolgunk. A vén Lukácsnak Gergö müködése a „nagy forgalom, kevés haszon" előnyét szerezte meg.

Üzlet üzletet fiadzik.

Gergő személyével kapcsolatban hovatovább mind több szó esett köztünk egy fogas pénzügyi kérdés megoldásáról, amely a következőképen állott.

Benkő Misinek, negyedikes barátunknak, volt egy lyukas piculája. A hibás pénzdarab értékesitésére nagyon sok kisérlet történt már, de mindenik kudarccal végződött.

Hátha Gergő az a gondviselésszerü ember, aki a lyukas piculát teljes névértékben forgalomba tudja hozni?

Következő vasárnap délután, mikor Gergő kopogós csizmájával ujra befordult hozzánk, Benkő Misi közölte vele a tervet.

— Gergő, akarsz két krajcárt keresni?

— Akarok biz én! — mosolyodott el Gergő öregesen. — Jól fog a pénz.

— Hát ide hallgass! Holnap bemegyek hozzátok a boltba s két krajcárért cukrot kérek. Ezzel a lyukas piculával fogok fizetni, látod?... Te elveszed a piculát s gyorsan a fiókba csusztatod a többi közé. Nyolcat kellene visszaadnod, de csak hatot adsz vissza, kettőt megtartasz jutalmul...

Gergő arcát rettenetes düh borzolta föl.

— Mit gondolsz, hogy én megcsaljam a gazdámat?

— No... milyen nagy dolog! — biggyesztette ajkát Benkő Misi. — A vén Lukács nem fog rájönni, hogy te csináltad.

— Hát a becsület, hé?

— Szamár vagy!...

— No, te ugyan nagyokos vagy! Ezt tanultad a kollégiumban? Erre tanitottak — csalásra?

Benkő Misit felbőszitette a kicsinylés, szóból szó jött, majd rugások, sapkák... Gergő végül is engedett a Benkő Misi tulerejének s védekezve kihátrált a szobából.

Megdermedve néztem a jelenetet. Majd utánna eredtem Gergőnek s utólértem az utcán. Törölközött, fujt, köpködött a viadal után.

— Fáj-e? — kérdeztem gyámoltalanul.

Gergő megrázta fejét, győzelmesen mosolygott és nagyot kacsintott rám.

— A cseplesz... min jár az esze! Hogy csaljam meg a gazdámat — hm! hát a nemzetsége vagyonáért!...

Fényesség árasztotta el Gergő alakját, lekaptam róla szememet. Mintha szárnyra libbent volna... nem tudtam vele lépést tartani, elállott a lélekzetem.

Elbucsuztam tőle, visszakullogtam az iskolába. — Ezt tanultad a kollégiumban? — hallottam a Gergő tiszta, fenséges hangját. A vád nekem is szólt. Éreztem — bár akkor még nem tudtam volna olyan szakszerüen kifejezni — éreztem, hogy a kultura engemet is utálatosan megfertőzött.

Az üzletben ugyanis, amelyet Benkő Misi a lyukas piculára alapitott, én is csöndes társ voltam. (Folyt. köv.)

Pünkösti biztatás.

Miért beszéltek olyan félve,
Mintha szivünk nem remélne?
Dávid Ferenc büszke lelke
Már most is csak mit beszélne,
Mint, amit a Mester mondott:
Harmadnapra feltámadok
S a keresztről égbe szállok...

Miért beszéltek olyan félve...
Krisztus urunk szent igéje
Harsogjon a zúgó szélbe:
Minden átok, minden végzet,
Minden hazug dac, itélet,
Szivet maró nagy fájdalmak
Elcsitulnak, lehulianak.

Miért beszéltek olyan félve,
Szent hitünket is szégyelve?
Rémitgessen ezer kereszt
És ha szivünk vért is ereszt,
Sir lehet a lábunk alatt,
Mégis-mégis minden dacban
Csak az győz, mit Isten akar.

Hirdessétek forrón, vakon...
Városokon és falvakon.
Szól az Isten nagy irgalma:
Riadjon fel minden lélek!
Hirdesse, hogy: — büszkén élek.
Nem veszünk el soha-soha...
Mert az Isten nem mostoha!

Lókod. **Benedek János.**

Gránátfüvelyben margaretta.

Gránátfüvely: háborus emlék.
Fényesre csiszolt.
Valahonnan egy roppant haláltusából került ide
A szalon asztalára.
Nem tudom, hogy Isonzó mellől,
A Mazuri tavakról, Csucsából,
A Vörösforonyi-szorosból, vagy a távol kéklő
Kárpátok futó-lövészárkából kerültél-e ide?
Csak elég az, hogy eddig, aki
Halált, csapást és sebet osztogattál,
Lettél egy szalon-asztalon virágváza.
Margaretták!...
Gránátfüvelyben!...
Talán épen azon a siron nyiltak,
Amely alatt nyugszik az, akit e gránát
Tartalma megölt.

E kis szalonban a háboru elválaszthatatlanul
Összeölelkezett a békével!

BEDE EMIL.

Miért árulta el Judás a Mestert?

Erre a kérdésre az „Unitárius Közlöny" 1931 4. és 5. számában négy válasz érkezett és pedig: Izsák Domokos, Fülöp Zoltán, Deák Berta és Barabás Béla tollából. Alólirottak a szerkesztő felkérésére, a feltett kérdésre érkezett válaszokat átvizsgálva, az alábbi megállapodásra jutottunk:

A kérdést tudományos alapon megoldani nem lehet. A feleletnél csak a biblia alapján állhatunk. Ha ezt elhagyjuk, akkor egészen a képzelődés területére tévedünk. Ezen alapelvek mellett, figyelembe vettük az Unitárius Közlöny olvasóinak az igényét is, amikor a beérkezett válaszok közül választanunk kellett. Okos és józan feleletet adott a kérdésre Izsák Domokos bencédi afia. Fülöp Zoltán *anyagi* és *lelki* okok felsorakoztatásával arra az eredményre jut, hogy „az isteni akaratnak saját maga szántából szegődött az eszközévé". Deák Berta szerint „a pénzvágy és a gyülölet" volt Judás árulásának az oka. Barabás Béla szerint a Judás „hatalmi vágya, a feltámadás hitében való megrendülése és Jézus hatalmának kétséges volta" volt az árulás inditó oka. Ezek alapján, ugy találjuk, hogy a biblia alapján a kérdést a leghelyesebben fogta meg s arra a legelfogadhatóbb választ Deák Berta adta, akinek a jutalom-könyv kiadását javasoljuk.

Kolozsvárt, 1931 junius 3.

Vári Albert. *Márkos Albert.* *Gálfi Lőrinc.*

Körösfői Kriesch A.: A vallásszabadság kihirdetése cimü festménye, a hires unitárius kép (Dávid Ferenc szónoklata a tordai országgyülésen), eladó. Értekezni lehet a Közlöny szerkesztősége utján.

NŐK VILÁGA.

Köszönet a nagyajtai, kökösi, székelyudvarhelyi és tordai unitárius nőszövetségek elnökségének a beresztelki üdülő-telep részére küldött adományokért.

A Romániai Magyar Nők Központi Titkársága őszinte hálás köszönetet mond fenti nőszövetségek elnökségének, hogy a beresztelki gyermek üdülő-telep céljaira oly sikeres gyüjtést eszközöltek és pedig. *Nagyajta részéről adakozott:* Barta Lajosné, Babocskai Sándorné, ifj. Babocskai Józsefné, ifj. Péterfi Lajosné, Took Mózesné, Téglás Istvánné egy-egy törülközőt; özv. Péterfi Lőrincné és Barabás Jánosné alsólepedőt; id. Péterfi Istvánné és Moldován Istvánné tollat, párnatokot és párnahuzatot.

A kökösi unitárius nőszövetség részéről pénzadománnyal hozzájárultak: Sigmond Sándorné 10, Bokor Józsefné 10, Serester Ignác 10, Kilyéni Mózesné 14, Nagy Istvánné 15, Kiss Dénesné 20, Nagy Sándorné 20, Nagy Józsefné 20, ifj. Kilyéni Józsefné 20, Bokor Dénesné 20, Serester Ignácné 20, Márk Domokos 20, Zsigmond Bálintné 20, Took Bálintné 20, Orbók Józsefné 20, Györbiró Sándorné 20, Pluger Tamás 20, Kozma Julia 25, Took Mártonné 50, Serester Árpádné 200 leuval. A fehérnemü felszereléshez természetbeni adománnyal hozzájárultak: Kilyéni Józsefné, Benedek Gáborné, Ürmösy Ferencné, Álgya Andrásné, ifj. Kilyéni Józsefné, Zsigmond Béláné, Took Józsefné, Sigmond Istvánné, Pluger Sándorné, Virág Jánosné, Kökösi Vilma, Sigmond Áci, Pluger Jenőné, Kiss Mózesné, Sigmond Kálmánné, Sigmond Juliska (Gáboré), Nagy Tamásné, ifj. Furcsa Jánosné, Kádár Jánosné és Kökösi Mózesné, szalmazsák, egy párna, 13 törülköző, egy lepedő, négy pohártörlő és három konyhakendő.

A székelyudvarhelyi unitárius nőkszövetsége három abroszt, 16 drb törlőt, egy zsákot, kilenc méter házi vásznat és 250 leut adományozott.

A tordai unitárius nőkszövetsége 500 leut juttatott az üdülőtelep céljaira.

Az igaz szivvel és jó lélekkel küldött adományuk beszélni fog a beresztelki üdülő-telep békés falai között, hol a nélkülözés miatt legyengült szegény magyar gyermekek fognak a nyár folyamán megerősödni.

A Romániai Magyar Nők Központi Titkársága nevében:

Báró Huszár Pálné, dr. Mikó Lőrincné.

Szorványkönyvtáraink.

Hirt adtunk már arról, hogy az Unitárius Iratterjesztő szorványaink lelki és szellemi gondozására u. n. szorványkönyvtárak felállitásába fogott, melyek arra szolgálnak, hogy egy-egy szorványunk hiveinek unitárius tartalmú olvasmányokat bocsássanak rendelkezésre. Ezek a kölcsönkönyvtár-szerüleg müködő könyvgyüjtemények, megfelelő kezelés és érdeklődés mellett, áldásos munkát végezhetnek szorványban lakó hiveink körében. Alább kimutatást közlünk arról, hogy hova, kinek és hány könyvet küldöttünk, továbbá, hogy a könyvküldeményeket kik nyugtázták és hogy a könyvtárak kezelését kik vállalták el. Az I. rovatban azokat az egyházközségeket tüntetjük fel, amelyekhez a szorványok tartoznak, a többi rovat felirásai már önmagukat magyarázzák meg.

I. Az egyházközség neve	II. A gondozó neve és cime (hol a könyvtár is van)	III.	IV. Válaszolt-e
Brassó	1. Egyed Józsefné	Zernyest	Igen.
	2. Szabó József	Csernátfalu, (Hétfalu)	Igen.
	3. Oltean Miklósné	Bodfalu	Igen.
Szind	4. Kovács Pál	Aranyosgyéres	Nem.
Fogaras	5. Bartha Zsigmond	Kobor	Igen.
	6. Bedő Istvánné	Talmács	Igen.
Kissolymos	7. Nagy Sándor	Magyarhidegkut	Igen.
Pipe	8. Jakab Sámuel	Szásznádas	Igen.
Nagyajta	9.	Apácza	Nem. (Az egyházk. cimén).
	10. Gyenge Lőrinc	Középajta	Igen.
Sepsiszentkirály	11. Bálint Mihály	Hidvég	Nem.
	12.		Az egyházközség cimére küldve
	13.		
	14.		
Abrudbánya	15. Dr. Nemes Nagy J.	Zalatna	Igen.
Székelykeresztur	16. Szécsi Gyuláné	Betfalva	Igen.
	17. Nagy Zsigmond	Nagygalambfalva	Igen.
Bordos	18. Molnár Lajosné	Csöb	Igen.
	19. Nagy Elek	Havadtő	Igen.
Küküllőszéplak	20. Buzogány János	Bonyha	Igen.
	21. Vári Dénes	Termiujfalu	Igen.
Kede	22. Major Domokos	Rugonfalva	Igen.
Nagyenyed	23. Aved Istvánné	Marosujvár	Nem.
	24. Ferencz József	Tövis	Nem.
	25. Basa Gerőné	Székelykocsárd	Nem.
	26. Lengyel Ferencné	Piski	Nem.
	27. Buzogány Kálmán	Arad	Nem.
Kolozsvár	28.		Az egyházközségnek küldve
	29.		
	30.		
H.-jánosfalva	31. Demeter Mihály	Kaca	Igen.
Sz.-iván-laborfalva	32. Vargha Ferencné	Kovászna	Igen.
	33. Kovács Ödönné	Kézdivásárhely	Nem.
	34. Barabás Ferenc	Uzon	Nem.
Vargyas	35. Máthé Sándor	Olasztelek	Igen.
	36. Lukács Béláné	Bardóc	Nem.
	37. Benkő József	Száldobos	Nem.
M.-szentbenedek	38. Cseh József	Medvés	Igen.

I. Az egyházközség neve	II. A gondozó neve és címe	III. (hol a könyvtár is van)	IV. Válaszolt-e
Küküllődombó ...	739.	Magyarkirályfalva	
Szentháromság ...	40. Nagy Gyula	Bede	Nem.
Székelyszentmihály	41. Vargha Ferenc	Kisfalud	Igen.
	42. Kiss Gergelyné	Sükö	Nem.
Lókod	43.		
	44.		A lelkészek-
	45.		nek
	46.		átadva.
	47.		
H.-keményfalva ...	48. Nagy Miklós	Szentkeresztbánya	Igen.

Összesen felállitottunk 48 drb Szórványkönyvtárt, ebből 18 küldeményt az egyházközség cimén küldöttünk, mert ezt a szórványgondozó lelkész igy kivánta. Viszont 30-at postán a gondozók cimére küldöttünk, ebből elismerő válasz jött 22 (az egyházközségek cimére küldöttek közül csak egy).

Szétküldtünk összesen 1360 drb különböző könyvet és füzetet, átlag egy könytár részére 25—30 drbot. A könyvek értéke (árjegyzék szerint) 22.640 leu. Portó és csomagolási költség (hivatalos bélyeggel együtt) 2356 leu.

Ez a vállalkozás tehát eddig 24.996 leujába került az Iratterjesztőnek, mely alig másfélévi fennállása alatt már ezzel az áldozatával is bizonyságot tett szükségessége és életképessége mellett. Itt azonban még nem állunk meg. Továbbra is fejleszteni kivánjuk ujabb könyvek megküldésével a már felállitott szorványkönyvtárunkat, — továbbá pedig uj könyvtárakat is létesitünk olyan helyeken, ahol ez szükségesnek és hasznosnak látszik. Eziránu megkereséseket Szent-Iványi Sándor ügyvezető cimére kérünk. Szeretettel kérjük egyuttal azokat, akik még nem válaszoltak a könyvküldemény megérkezésére vonatkozólag, hogy ezt minél hamarább tegyék meg, mert ujabb könyveket csak ebben az esetben fogunk küldeni részükre.

Beresztelki üdölő-telep, Marostorda vármegyében, a Kolozsvár—szászrégeni autóbuszjárat mentén! A görgényi havasok közelében, kies vidéken! Nagy park, több épület. Nyitva május 15-től szeptember 15-ig! Napi teljes ellátás 100—120 leu. Alkalmas: gyenge, étvágytalan, kimerült, ideges gyermekek és felnőttek üdülésére. Orvosi felügyelet!

Ugyanott csoportos gyermeknyaraltatás külön épületben. Mirigy-, csont- és bőrtuberkulozisban, fertőző tüdőbajban szenvedők nem vétetnek fel!

Gyermekeket kisérő nélkül is felveszünk, testi és szellemi felügyeletéről teljes mértékben gondoskodunk. Külön szobában napi 100 leuért, a nyaraltatott gyermekcsoporttal együtt, közös termekben, napi 50 leuért.

Bővebb felvilágositással szolgál a Romániai Magyar Nők Központi Titkársága Cluj-Kolozsvár, Str. Cogălniceanu (Farkas ucca) 8. sz. Irodai órák: d. e. 11—1-ig. *A Romániai Magyar Nők Központi Titkársága.*

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Rovatvezető: Ürmössi József.

Főtiszt. püspök ur és családja a magyar mintavásárral kapcsolatosan látogatást tettek Budapesten. Ottani unitárius testvéreink nagy szeretettel és ünnepléssel vették körül a főpásztort. A „Brassai Sámuel Ifjusági Kör", a „Cserkész-csapat", és a Perczelné Kozma Flóra „Unitárius Leányegyesület" ünnepséget rendeztek a főpásztor tiszteletére a Koháry-utcai templomban, hol közvetlen meleg ünnepségben részesitették, melyet a főpásztor üdvözlő szavakkal köszönt meg.

Budapestről egy napra, vitéz dr. Kozma György, kir. közjegyző, hive és barátja meghivására, lerándult Hódmezővásárhelyre, hol az unitárius hivek a templomban összegyülekezve köszöntötték a püspököt, örvendezve a nem várt, meglepetésszerü látogatásnak. Mindkét helyen kedves emlékeket szerezve és hagyva, pünkösd szombatjára érkezett haza kedves családjával együtt.

Autó a magyarországi alföldi unitárius missziónak. Amerikai unitárius testvéreink nagyon komolyan veszik a vallásos missziói munkát. Hogy dr. Csiky Gábor missziói lelkész és társai hosszu alföldi utait megkönnyitsék, gyüjtést rendeztek s rövid idő alatt megérkezik az első unitárius missziói autó Budapestre. Most az autó üzembetartására (benzin, javitások stb.) is gyüjtenek Amerikában.

A mi missziónk. Az előbbi hirrel kapcsolatosan elgondoljuk, hogy micsoda nagyszerü missziói munka vár itt ez országban reánk s szegénységünk miatt milyen tehetetlenül állunk a sok tennivalóval szemben. Nekünk nem kellene autó, megelégednénk az 1800 (300.000 leu) dolláros autó árával; ennek a pénznek a kamatjából szép missziót tudnánk csinálni.

A városon szolgáló cselédleányokhoz, a főtiszt. püspök ur előszavával, Sigmond Józsefné tiszt. asszony hiterősitő, biztató felhivást irt, melyet a püspök ur körlevél alakjában küldött szét az illető egyházközségek papnéi által a szolgáló leányokhoz az év elején. Most igen érdekes beszámoló értesitések jönnek ezen hiterősitő irányu mozgalom eredményéről. A lelkészek jelentik, hogy a szétküldött biztató felhivások jóleső, épitő hatással voltak a szülőfalutól távol élő leányokra s hálásan köszönik a megemlékezést és biztatást.

Dr. Nagy Zoltán volt ügyvéd, néhai Nagy Lajos esperestanár fia, ki az utóbbi évek sulyos megpróbáltatásait, nehézségeit átszenvedte, f. évi április végén a kolozsvári kórházban elhunyt. Temetésén egyházunk vezetősége testületileg részt vett.

A lelkészi kongrua januári *„Ordin de Plat"*-ja (fizetési rendelet) végre május 30-án megérkezett. Az adóhivatal a kifizetéssel nem nagyon biztat. Jellemző ezzel szemben, hogy a fizetési „Stat"-ok felterjesztésére vonatkozólag az a rendelet jött, hogy az áprilisi kongruát az I. félévi globális adónyugta felterjesztése nélkül nem fogja kifizetni. Hiszen ha a január, február, március havi járandósá-

gokat megkapták volna a lelkészek, akkor ki tudnák fizetni, de igy, mikor még a januári illetményt sem kapták kézhez, miből?

A D. F. Egylet ifjusági köre. Egy régi irás került kezünkbe harminc évvel ezelőtti időből, melyen az 1900. évben megalakult „Dávid Ferenc-Egylet Ifjusági Kör" tisztviselőinek és választmányának neve van a következőkben: Védnök: Boros György, elnök: Tóth Ernő, alelnökök: Kelemen Lajos, Pálfi József, titkár: Biró Pál, pénztárnok: Barabás István, jegyző: Költő Gábor, aljegyző: Nagy Elemér. A választmány tagjai: Elekes Dénes, Márkos Albert, Ürmösi József, Raffaj Károly, Gálfalvi Sámuel, Pap Domokos, Koncz János, Benedek Miklós, Kriza János. A ma élő alapitók a 30 év távlatába visszatekintve a jelenből, jóleső megnyugvással állapithatják meg, hogy az elültetett csemete szép sudár fává fejlődött. Örvendezünk a szép munkát, missziót teljesitő mai D. F. Egylet ifjusági köre tevékenységének, melyre oly nagy szüksége van kicsiny egyházunknak.

II. Ifjusági Dalosverseny Marosvásárhelyen. Május 2—3. napjain gyönyörü ünnepség keretében zajlott le a II. Ifjusági Dalosverseny Marosvásárhelyen, a tavalyinál is sokkal nagyobb érdeklődés mellett. Ez évben egyik főgimnáziumunk sem képviseltette magát az énekkari versenyeken, de örömmel vettük tudomásul az egyéni versenyzőink teljesitményét, amennyiben a középiskolások *hegedüversenyében* ugy az alsó- mint a felsőtagozaton az első dijat kolozsvári gimnáziumunk növendékei nyerték: *Halászi* Sándor I. g. o. és *Márkos* Albert VI. o. tanulók személyében. A zongoraversenyben az alsó tagozaton az első dijat a „kis unitárius zongoramüvésznő": *Deák* Erzsébet nyerte. A főiskolai hallgatók énekversenyén a népdalcsoportban *Koródy* Ferenc joghallgató, klasszikus csoportban *Bede* Emil papnövendék — mindketten unitáriusok — vitték el az első dijat. E szép eredmény bizonysága annak, hogy ifjuságunk lelkében még él a drága magyar dal iránti szeretet s élnie is kell, hiszen csak az a nép erős és csak az a nép él mind az idők végezetéig, amely a dalt szereti.

Diákbál Kövenden. Pünköst első napján kedves bált rendeztek a kolozsvári unitárius kollégium növendékei szegény társaik felsegélyezésére. A kedves és fordulatosan összeállitott müsort reggelig tartó tánc követte.

Pályázati hirdetés. A Budapesti Unitárius Misszió Ház Diákinternátusa (IX., Rákos-u. 3) az 1931—32. tanévre a felvételek iránti kérvényeket a Misszió Ház vezetőségéhez 1931 julius hó 1-ig kell beadni. Felvételért folyamodhatnak érettségit tett ifjak és egyetemi főiskolai hallgatók. A kérvény mellé csatolandó: szegénységi bizonyitvány, érettségi bizonyitvány, illetőleg az egyetemi tanulmányt igazoló index.

Néhány németnyelvü hitbuzgalmi munka áll rendelkezésünkre, melyeket Németország jelenkori kiváló vallásos gondolkozói irtak. Németül tudó lelkészeinknek, vagy ez irányban érdeklődő olvasóinknak szivesen küldenénk ezek közül nehányat — ingyen. Öt-tiz leu

portóköltség beküldésével (a távolság szerint) forduljanak az érdeklődők az Unitárius Iratterjesztőhöz, Kolozsvárt.

Pályázat a lelkészi állásra. — Szám: 447—1931. U. P. Nyugalombavonulás következtében megüresedett recsenyédi unitárius egyházközségünk rendes lelkészi állására pályázatot hirdetek. Az állással járó javadalmak az egyházközség által kiállított díjlevél szerint a következők: 1. 64—67 kalongya buza (25 kévés) az egyes hivektől. 2. 64—67 kalongya zab (25 kévés) az egyes hivektől. 3. 20—21 véka buza vagy törökbuza. 4. 14—15 véka zab. 5. 28—30 szekér tüzifa beszállítva. 6. 4 hold 1077 □-öl szántó Forgó határban. 7. 1 hold 644 □-öl réti kaszáló. 8. Legeltetési és trágyázási jog birtok szerint. 9. 3 szoba, konyha, kamra, nyári konyha és sütőből álló lakás, 727 □-öl belsőség és 480 □-öl veteményes és gyümölcsös kert, továbbá megfelelő gazdasági épületek. 10. Állami fizetéskiegészítés (kongrua). A pályázók kötelesek kérvényüket a belsőemberek választásáról szóló törvény 13-ik §-ának megfelelően fölszerelve, Balázs András esperes afiához Dârjiu—Székelyderzs, posta Archita, jud. Odorheiu, f. évi junius 25-ig benyujtani. Kolozsvár, 1931 junius 2. *Dr. Boros György,* püspök.

Hősök ünnepe Vargyason. Mint értesülünk, felemelő ünnepséget rendezett vargyasi egyházközségünk május 25-én a világháboruban elesett 104 fiának emlékoszlop-leleplezése és felavatása alkalmával. Jövő számunkban részletesen is meg fogunk emlékezni erről az ünnepségről.

Halálozás. Csókfalvi *Faluvégi András,* nyug. állami iskolai igazgató-tanitó, életének 77-ik évében, 44 évi tanitói müködés után, meghalt Sepsiszentgyörgyön. Bölöni Vilmos, kolozsi lelkésztársunk, apósát gyászolja az elhunytban. Legyen az elköltözöttnek pihenése csendes. — *Özv. Jancsó Lajosné* szül. *Benedek Irma,* székelyszentistváni ref. tanitó neje, életének 48-ik, özvegységének 20-ik évében hosszu, sulyos szenvedés után elhunyt. Benedek Gábor, kökösi lelkésztársunk nővérét gyászolja az elköltözöttben. Emléke legyen áldott.

Egyről-másról.

„*Gramafon-prédikálás*". Egyik amerikai unitárius lelkész cikket irt azok ellen a prédikátorok ellen, akik beszédeiket papirról olvassák fel. Az ilyen prédikációból épen az hiányzik, ami pedig különösen az egyházi szónoklatban elengedhetetlenül szükséges: a lélek, az élő, eleven kapcsolat a prédikátor és hallgatói között. A szószék nem tanári katedra s az egyházi beszéd nem valami száraz tudományos értekezés. Még a reprodukáló müvészeteknél is, mint amilyen pl. a zongora-játék, éneklés, szavalás — sokkal nagyobb hatást vált ki, ha azt nem kottából, hanem szabadon adja elő a müvész; sőt, másoldalról még a gramafon-lemez egyébként tökéletes felvétele is háttérbe szorul a közvetlen előadás élő, szines és meleg árama mellett. Ez a meggyőződés különben ma már a müvelt nyugaton

mindinkább tért hódit, épen ezért mi sem tartjuk helyesnek, hogy egyes lelkészeink épen most próbálják ujitásként bevezetni a jegyzetből való prédikálást.

A Filippi-szigetek unitáriusai. Örömmel adunk hirt arról, hogy a Filippi-szigeteken is terjed a szabadelvü kereszténység eszméje. Az amerikai unitáriusok főtanácsi ülésére most érkezett meg Gregorio Aglippay érsek, a Filippi-szigetek Független Egyházának feje, hogy összeköttetést keressen az unitáriusok és saját egyháza között. Körülbelül huszonnyolc évvel ezelőtt hatalmas szellemi mozgalom indult meg a Filippi-szigeteken, melynek eredményeképen máig mintegy ötmillió azelőtt római katholikus hivő tért ki és megalapitotta a Független Egyházat. Aglippay érsek többek között az alábbiakat mondotta el egyházáról: „Nem ismerünk el semmi féle dogmát, sem semmi féle szent iratot mást, mint amit a szabad kutatás és haladás módszerei teológiai dolgokban igazolni tudnak. Az ember gyarló, de értelme Istennek olyan adományával teljes, mely magasabb meglátásokra is képessé tesz minket. A tudomány a mi leghüségesebb kisegitő társunk. A Filippi-szigetek Független Egyháza az utóbbi időben nagy érdeklődéssel és kimondhatatlan örömmel olvasgatta az unitárius egyház könyveit és tanitásait; mély meglepetéssel és hálával vettük tudomásul, hogy szabadelvü és tudományos eszméink megegyeznek.“ Aglippay érsek most arról tárgyal Amerikában, hogy lelkész-növendékeik egyrésze unitárius teológiai iskolákban tölthessenek pár évet és hogy lelkészeik időnként csere-prédikációkat tartsanak.

Irodalom.

Gyallay Domokos: *Hadrakelt emberek.* Elbeszélések. Minerva. 1931. 122 oldal.

Ismét megjelent egy kis kötet, mely a Minerva kiadóvállalatának diszére és becsületére fog válni. Gyallay-Pap Domokos nyolc elbeszélését tartalmazza ez a könyvecske, egyik kedvesebben és üdébben van megirva, mint a másik. Az a könnyedség, amellyel szerző elénk tárja mondanivalóit, emlékeztet a nagy „mesemondó“-ra, Jókai Mórra. Mindössze talán a fantázia tündérvilága és a stilus drámaisága hiányzik Gyallaynál ahoz, hogy ő meg a *ma* nagy mesemondójává legyen. Ez a hiány azonban csak az összehasonlitásnál tünik ki, amely összehasonlitásra viszont nincs semmi szükség. Az a nemzedék, amelynek Jókai irt, a maga tétlen szenvedésre kárhoztatott világából, az osztrák elnyomatás mocsarából, csak egyképen menekülhetett, ugy, ha a csillogó fantázia a délibábos képzelet tündérvilágába emelkedett. Hiszen akkor csak egyet lehetett tenni: várni. Egy jobb korra, mikor majd az uralkodó belátja, hogy csak a kiegyezés és alkotmányos élet alapján lehet kormányozni ezt a népet.

Ma azonban egészen más a helyzet s ennek megfelelően mások feladataink is. Ma egyenesen bün volna a való élet, a tett mezejéről, a tétlen álmodozás és a passziv várakozás hamis felhői közé burkolni be magunkat. Ma csak komoly, bátor, cél- és öntudatos munkával remélhetjük sorsunk jobbrafordulását elérni. S ezt a mentalitást iparkodik megvalósitani az erdélyi magyar lelkekben Gyallay. Megmutatja elbeszéléseiben, hogy mi is voltunk és vagyunk legalább is annyit érők, mint a többi nép körülöttünk — s ezzel bátorságot önt belénk. Viszont kedélyes és humoros történeteivel, melyeket a nagy háboru vérzivataráról mesél, meggyőz arról, hogy az élet nem valami legyőzhetetlen, rettenetes rém, hanem ahelyett inkább mező, mely a buzgón igyekvőnek aratást kinál.

A nyolc novella közül a legelsőt mutatványképen leközöltük lapunkban is. Ezen kivül nekünk a „Gondjaim egy kard miatt" cimü tetszett leginkább. Ajánljuk ezt a könyvecskét minden olvasónknak szives figyelmébe. Sz. I. S.

Beérkezett könyvek, melyekről, helyszüke miatt, csak jövő számunkban emlékezhetünk meg: *Jancsy* László: A misztikus intuició. *Gyallay-Pap* Zsigmond: A nép és az intelligencia.

Az Unitárius Irodalmi Társaság pályázatot irt ki János Zsigmond fejedelem életrajzának megirására. Az Unitárius Irodalmi Társaság, dr. Ferenczy Géza elnök adományából, a következő pályázatokat irta ki: 1. Megirandó János Zsigmond erdélyi fejedelem élet- és jellemrajza. E pályamü dija 12.000, azaz tizenkettőezer leu. Pályázati határidő 1932 május 1. 2. 3.500, azaz háromezerötszáz leu pályadijat tüz ki unitárius vonatkozásu történelmi elbeszélésre, versre vagy festményre. E pályázat határideje 1931 szeptember 1. Pályázatok géppel vagy idegen kézirással és jeligés levél kiséretében adandók be a kitüzött határidőig S. Nagy László főtitkárhoz Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 37. A pályadijak a birálat alapján egy vagy több munkának is kiadhatók. A pályázatokon bárki részt vehet, amennyiben a kitüzött feltételeket szem előtt tartja. Kolozsvár, 1930 február hó. *Vári Albert,* elnökhelyettes. *S. Nagy László,* főtitkár.

Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben a kereskedő és iparos pályára!

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

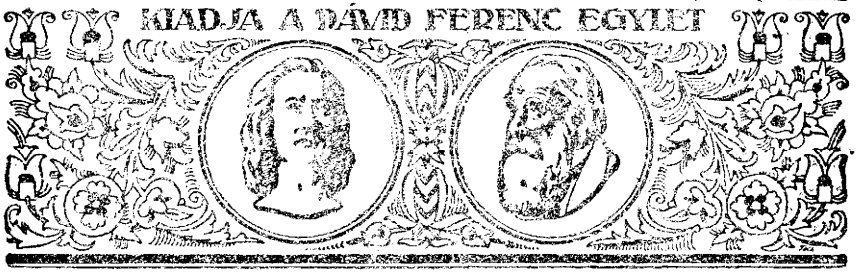
Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 julius. 7. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Miss Tagart és barátja.

Van-e közöttünk, ki a Tagart nevét nem ismeri? Régi név, régi emlékek hordozója. 1858-ig nyulik vissza az az élénk szinü selyem fonál, amely ezt a nevet szemünk előtt lebegteti.

Az osztrák abszolutizmus kiadta a rendeletet a magyar iskolák bezárására, ha kellő számu tanárral nem tudja ellátni az egyház. Kolozsvári főiskolánk feje fölött függött a damokles-kard. „Minél nagyobb a veszedelem, annál közelebb az isteni gondviselés", ekkor is beigazolódott.

Angol unitárius testvéreink közül egy kiváló férfi, Paget János, már jó ideje erdélyi polgár volt. Neje báró Wesselényi-leány. Nagy tekintélynek örvendett ugy is, mint Erdélynek egy nagyszabásu könyvben ismertetője s ugy is, mint minta-gazda. Nekünk, unitáriusoknak, figyelmes és jóindulatu hitrokonunk. Két vezérünk: Káli Nagy Elek főgondnok és Kriza János, jó helyre fordultak a mentő munka izgalmai között. Megkérték Pagetet, hogy vegye föl ügyünket. Tanácskozzék a Britt- és Külföldi Unitárius Társulattal, hogy küldjenek segitséget s ha lehet, jöjjön hozzánk egy képviselőjük.

Ugy történt. Tagart Edvard kapta a megbizást. Az eredmény tekintélyes pénzsegély és a stipendium lett, melyeket azóta nagyon sok teológusunk élvezett és élvez ma is Manchester College-ban.

Egyéb is történt. Tagart lelkész magával hozta szépséges zsenge ifju leányát, Luciát. Milyen nagy szerencséje az apának, hogy van aki ápolja, mert Tagart pap beteg lett haza térő utjokban Brüsselben. Angol orvos volt mellette; mást is hivtak, de ismeretlen okból oly láz ütött ki rajta, hogy pár nap alatt meghalt.

A leányra gondolva, alig tudjuk elképzelni, milyen nagy volt az a próba, melyet e gyöngéd ifju teremtés kiállott. Ha azonban életében tanusitott nagyszerü lelki energiáját figyeljük, meg kell ál-

Vári Albert ur
Loco
Str. Al. Vlăhuţă 6 [Bolyai-u.]

pitanunk, hogy ez a nagy lelki megrázkódás lett életének minden nagyra felavató élménye.

Tagart Luciát atyja halála és az erdélyi ut Erdély apostolává avatta. Ifju szivét meghatotta az a sulyosan fájdalmas helyzet, melyről olyan megrázó adatokat hallott Erdélyben. Azt is el tudta képzelni, hogy ha a kolozsvári kollégiumot bezárják, az unitárizmus életfonala elszakad.

A miveltség utját nem szabad eltorlaszolni kelettől nyugat felé. Ugy történt. 1860-ban megindult az első diák Londonba Simén Domokos személyében. Azóta, ha nem is érték egymást az ifjak, máig egész sereg tanult először Londonban, azután Oxfordban el egészen mostanig.*

A fiatal Tagort kisasszony a székely-magyar ifjaknak jó barátjok lett és maradott élete végéig. Háza otthonuk lett először a fiuknak, azután a Channing House leányainak. A véletlen szerencse kedvezett az akkor még nagyon fiatal Ferencz Józsefnek, hogy megismerkedett Miss Tagarttal és életök végéig folytatták az ismeretséget, mint jó barátságot.

Miss Tagart nagy kedvelője volt a kirándulásnak. 1901-ben az uj kollégium megnyitására, 1910-ben a Dávid Ferenc születésének 400-ik évfordulójára s később is egész társaságokat vezényelt hozzánk, hogy minél többen ismerjék meg „szép Erdélyországot". Itt mindig jól érezte magát, mert a Channing House magyar leányai ugy ölelték körül, mint nevelő anyjukat. Miss Tagart jó módban élt, szép háza és bájos kis kertje volt London északi részében.

Angliában egyházának egyik nagy tekintélye volt. A Britt- és Külföldi Unitárius Társulatnak olykor igazgatósági tagja. Alapitója a *postai missziónak*, annak a nagyszerü vállalatnak, amely azt tüzte célul, hogy az országban és a külföldön szétszórtan élő unitáriusokat, főleg a leányokat levelezés, könyvküldözés utján összetartsa, segélyezze, sorsukról gondoskodjék. Miss Tagart erre a gyönyörü célra irodát rendezett be a házánál s több kedves nő segitségével bonyolitotta le a nagy terjedelmü levelezést.

Ebben a munkában s életének kedvessé és kellemessé varázsolásában elválhatatlan társa volt Miss Hill Florence. Egy hozzá hasonló, tanult, jószivü, nemes gondolkozásu nő, aki Miss Tagartot minden utjára elkisérte, tehát hazánkat is többször meglátogatta. Miss Tagartot 88 éves korában ünnepelték barátai, elhalmozván minden tisztelettel és kedvességgel. A közelnapokban érte ugyanez a kitüntetés Miss Hillt. Egy szép és diszes albummal lepték meg barátai és tisztelői. Tisztelői között volt püspökünk, aki hálásan köszönte meg azt is, hogy hazánk és egyházunk jó barátját, Miss Tagartot oly hiven támogatta s a mi leányainknak Londonban utmutatója és kedves tanácsadója volt. Miss Hill, az ünneplést meg-

* Midőn e sorokat irjuk, érkezett Kolozsvárra Fikker János Oxfordból két évi tanulás után, jutalomkönyvekkel és pénzzel.

köszönve, ezt irta az Inquirer-ben: „Nagy megtiszteltetésnek és örömnek tekintettem, hogy a postai misszió munkájában első elnökünket és alapitónkat segithettem.“ A püspök urnak adott és mindenkinek szóló köszönő levélben irja: „Soha sem fogom elfelejteni azt a fényes fogadást és szivességet, melyben a mi szeretett Miss Tagartunkat és az én csekély személyemet részesitették, midőn Kolozsvárt és Dévát meglátogattuk.“

Amit mi Erdélyben teszünk angol barátainkért, azt nekünk a hála és a baráti tiszta érzés sugallja.

TŰZHELY MELLETT

Erdős Mihályhoz.

Valahányszor, ha megzendül
A lelkemnek hurja:
Mindannyiszor vele föl sir
Életemnek multja.
Multon lettem pályavesztett...
S a göröngyön végre,
Itt is, ott is föl-föl csillan,
Mi lelkemet érte.
Guzsba kötött, tört szárnyakkal,
Ki repülne messze?
De egy csokor vadvirágot
Mégis kötök össze.
Neked küldöm maghintőnek
Arra messzi tájra,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Emlékszel-é, a hegy alatt
A cseresznye fákra,
Öregségben fölistápolt,
Kicsiny iskolánkra.
Ajtód előtt virágos kert
S az iskola állott,
Rajtad pedig a jó kertész
Szaktudása látszott.
Mi voltunk itt a csemeték,
Mi, a sok kis gyermek;
Lelked s kezed ápolgatá
A csemete-kertet.

Itt nyilott meg a részedre
A magasztos pálya,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Itt volt! ha szánk csinytevésen
Néha rosszul járt el,
Feddő szavad igy dicsért meg:
„Haszontalan fráter“.
Itt gyujtád föl a lelkemben
A tudomány lángját,
Itt dönté le a sors kezе
Fölötte a máglyát.
Lefojtva bár s fénytelenül,
Mégis ég a máglya,
Az ihlet-ár lágy szelétől
Ki-ki csap a lángja.
Akkor veszem a tollamat
És le irom nótám:
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é még rám?

Emlékszel-é, itt rajzoltam
Költőt, királyt szépen,
Oly tisztán, hogy felismerted
Mindannyit a képen.
Lerajzoltam a térképet,
Dolgozatot irtam,
Te elszedted, hogy megőrizd,
Én miatta sirtam.

Nem tudtam én akkor még azt,
Mi az érték rajta,
De te tudod, a müvészet
Bimbait most hajtja.
Szekrényedbe be is zártad,
Hagyád a vizsgára,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Te tudtad és érezted azt,
Mondtad az apámnak:
Ne kösse meg lelkét s kezét
Egyetlen fának.
De az apám nem nézte azt,
Hová viszen vágyam:
„Egy gyermeket adott Isten,
Maradjon itt nálam!“
Irtson gyomot, törjön ugart,
Mint ahogy ő tette,
Erre volt az én apámnak
A legnagyobb kedve:
Itt fogant meg, itt törött le
Az oltásod ága!
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Igy lettem a vadvirágok
Szeretője szépen,
Ezt is, amit neked küldök,
Itt szedtem a réten.

Bencéd.

Bár szeretem e szent rögöt
— A szabadban szép is —,
O de tudom: te megérzed,
Hogy a lelkem vérzik.
— Tiéd legyen a jutalom,
Mit elértem azért,
Tépett álmom foszlányain,
Fogadd el e babért.
Mig virág kél a részemre
A költészet fáján,
Most egy szirmán megkérdezem:
Emlékszel-é még rám?

— Cseresznyefás kisfaluból
Eltávoztál régen,
Ott maradt a virágos kert,
Kint a falu szélen.
Eltávoztam én is onnan,
Elhivott az élet,
Emlékemben büszkeségül
Vittelek én téged.
Husz év multán, lehet, még több...
Ó a szép emlékek!
Megérzed-é, hogy felőled
Még ma is beszélnek.
Husz év multán, lehet, még több...
Emlékszel-é rája,
Tanitványod szivében kél
A legszentebb hála.

Izsák Domokos.

Gergő három győzelme.

Irta: **Gyallay Domokos.**

II.

Gergő második győzelme jóval később, egyetemi hallgató koromban játszódott le.

A mi egyetemi éveink Kolozsváron heves mozgolódások között zajlottak le. Nagy nemzeti mulasztásokat akartunk helyre hozni, nagy magyar célokat akartunk megvalósitani. Az erdélyi magyar falut ki akartuk ragadni a tudatlanságból. Rengeteget gyüléseztünk, forrongtunk, vitatkoztunk, kirándulásokat rendeztünk a nép közé.

Ezeknek a lázas éveknek egyikében nagy tervekkel mentem haza szülőfalumba karácsonyi vakációra.

A fonót, ezt a léha, korhadt falusi szervezetet meg fogom reformálni, nemesebb tartalommal fogom megtölteni. Azalatt, mig

otthon leszek, minden este elmegyek a fonóba, felolvasok, előadásokat tartok elmaradott falusfeleimnek, határoztam el.

Akkor már tisztában voltam a módszer fontosságával. Anyagbeosztást csináltam: fokról-fokra fogom hallgatóságomat a müvelődés titkaiba bevezetni!

Első alkalommal egyik kiváló irónk egyik legszebb elbeszélését fogom felolvasni, amely meseszerü hangjával, egyszerü szerkezetével nagyon közel áll a nép lelki világához.

Tervemet közöltem szomszédasszonyunkkal. Zsuzsa nénivel, aki törzsökös tagja és szóvivője volt a fonónak. Tudtam, hogy ő jobban közhirré fogja tenni a nagy ujságot, mint száz dobos.

A meghirdetett estén hónom alá vettem a diszkötéses könyvet és beállitottam a fonóba. Sokan voltak nők is, férfiak is. Hiszen a mi népünkben meg van a vágy a müvelődésre! — állapitottam meg.

Tisztelettel fogadtak, középre ültettek, a függő petroleumlámpa alá.

Ünnepies csönd támadt, amint a könyvet kinyitottam és olvasni kezdettem a novellát. Figyelnek! — örvendeztem. Csak az orsók halk pergése hallatszott és néha egy-egy félénk köhintés.

A történet véget ért, behajtottam a könyvet s kérdően néztem a társaságra.

Tompa, tiszteletteljes pillantások, itt-ott idegenkedő mosolygás. Ügyetlenek, még a tetszésüket sem tudják kifejezni!

— Noshát, hogy tetszett? — akartam megoldani nyelvüket. — Hires, szép munka, maguknak is tetszett bizonyosan.

Azt hiszem, kialakult volna a kedvező vélemény, ha először az a csufszáju, izgága („pap-turó") Feleki Pista nem szól a dologhoz.

— Ilyen tudománnyal, kérem igen szépen, Gergő is elő tud állani! — szólt felém a sarokból. — Ugy-e, Gergő? Te is tudsz efféle beszédet mondani!...

Gergő ott kuttogott hátul egy padon, mint ahogy az szegény, elcsigázott szolgalegényhez illik. Sovány arca kigyult, amint nevét emlitették, röstelkedve pillantgatott felém.

— Már hogy tudnék, Pista bácsi! — tiltakozott. — Nem tudok én ilyen szépet...

Az asszonyok fölserkentek, Gergő felé nyujtogatták nyakukat és nyelvelni kezdtek rája, mint a libasereg a közéje tévedt bárányra.

— Bizony tudsz te, ha akarsz! Nem szégyen az, ha tud valaki. Csak ki vele, mutasd meg!...

Mindnyájan biztatták Gergőt, mintha valami sérelmet akartak volna megtoroltatni vele, amit én követtem el rajtuk. A hangulat mind ellenségesebb lett irányomban.

Uri diplomáciával, magam kezdtem Gergőt leghangosabban biztatni, csak meséljen, én is nagyon fogok örülni.

Végül engedelmeskedett Gergő, előbbre ült kis kerek székre s elinditotta a maga történetét. Mulatságos történet volt a „Királyné

asszony hét leányáról". Csakhamar magam is önfeledten csüngtem szavain. Nagyszerüen szinezte előadását, pompásan jellemezte alakjait, egyes jeleneteket valósággal megjátszott.

Óriási sikere volt, még a mese végén is erre-arra dőltek az emberek a nevetéstől.

Az öreg Feleki diadalmasan fordult felém:

— No, ugye? Pedig nem is könyvből nézte!...

Egyszerre megvilágosodott előttem kudarcom oka! Könyvből néztem, persze! Tilosba tévedtem könyvemmel: egy évezredek óta szabadon hömpölygő, élő, ragyogó müvészet utjába!... Könyvből néztem, amit Gergő, az istenáldott művész, könyv nélkül is el tud mondani.

Bukásom nagyobb volt, semmint azt azon este megitélhettem.

A falu napokon át mind azon mulatott, hogy Gergő milyen akkurátusan földhöz teremtette a tudós urat.

Feledtem még egyszer diszkötéses könyvemmel a fonóba menni.

III.

Rég volt, boldog békesség ölén...

Most itt a háboru próbája!

Használni fogom az alkalmat s eloszlatom azt a bántó tudatot, hogy Gergő győzedelmesen ragyog fölöttem.

Erre fordult gondolatom, amint oda értem a huszonkettős ezred frontszakaszához.

Mekkorát fog nézni Gergő, mikor rája köszönök. Félénk tisztelettel fog rám tekinteni: én főhadnagy vagyok, ő egyszerü közkatona. Akadozni fog, nem fogja tudni, hogy milyen hangon szóljon hozzám.

Talán a medáliámat is észre veszi!

Én pedig nyájas, leereszkedő leszek hozzája. Vigasztalni fogom, megnyugtatom a háboru veszedelmei felől.

— Bátorság, Gergő! — fogom neki mondani. — Nem hal meg mindenki a harctéren. Látod, én már a harmadik évet töltöm ide künt s egy kis sebesüléssel szerencsésen megusztam.

De nemcsak jó szót fogok adni Gergőnek. Cselekedni fogok érte: megkérem a század parancsnokát, hogy amint alkalom nyilik rája, vezényeltesse hátra az első vonalból, ugy sem igen fogja használni venni a jámbornak. Gergőnek — persze — nem árulom el közbenjárásomat, ugy is tudni fogja, hogy az én kezem van a dologban... Sőt, bizonyosan haza is meg fogja irni, hogy milyen jót cselekedtem vele.

Hatalmas jóltevő! Ez lesz az én győzelmem Gergő barátomon...

Megérkeztem a huszonkettősök első zászlóaljához. Elkértem a lajstromot, csakugyan ott volt Máthé Gergely neve a harmadik század közhonvédei közt.

A harmadik századhoz siettem.

A dolog jól kezdődik: a harmadik század parancsnoka iskolatársam. Könnyü lesz vele a Gergő ügyét megtárgyalnom. De majd később, visszajövet, most hadd lássam emberemet. A trénhez fogom vezényeltetni.

— Máthé Gergelyt szeretném látni — mondtam a századparancsnoknak.

— Annyira érdekel? — kérdezte csodálkozva. — Csupán érte fáradtál ide?

— Gyermekkori játszótársam volt...

— Hát csak nézd meg, a hadapród majd oda kalauzol, nekem sürgős jelentést kell irnom az éjszakai csetepatéról. Hadapród, kisérd el a főhadnagy urat!

Elindultam a hadapród nyomában. Fedezékek, futóárkok szövevényén botorkáltunk végig, mig végre egy kis ciheres erdőbe érkeztünk, amely elhajolt a front irányából. Néhány lépést tettünk befelé a ciheresbe.

Meggyökerezett a lábam!

Kis tisztáson bükkfa-galyból ütött, alacsony ravatal állott: a ravatalon az én Gergő barátom! Szelid, halvány arca, mintha rám mosolygott volna a füstös, véres köpenyeg alól.

— Hogy történt... mikor? — kérdeztem reszkető döbbenettel a hadapródtól.

— Az éjszaka... őrjáraton...

— Szerencsétlen, ugyan hamar megkapta!

— Megkapta, tudni való volt, hogy meg fogja kapni — bólogatott a hadapród. — Kitünő katona volt, maga vállalkozott a nehéz feladatokra. — Én eleget hevertem odahaza, amig mások szenvedtek idekünt! — szokta mondani. Az éjszaka egy öreg népfölkelő helyett állott be az őrjáratba. — Menjen vissza, öreg, magának családja van odahaza, értem nem olyan nagy kár!... Holtan hozták vissza társai...

Összeroskadt lélekkel álltam a Gergő ravatalánál, alázatos hódolattal néztem nyugodt, szelid arcára.

— Gergő!... harmadszor is legyőztél engemet. Fölém kerültél... most már örökre, utólérhetetlenül!...

(Vége.)

●●●

Az elhagyott gyermek.

Egy kis gyermek, szegény gyermek
Ott a kapu előtt,
Megállit, kérdez és vallat
Minden járó-kelőt.

„Drága nénik, jó bácsikák,
Mondják, kérem szépen:
Látták-e az édes anyám
Oda lenn a réten?

Nefelejtset szedett-e már
A piros kötőbe?
Mezei szép virágokból
Koszorut kötött-e?

Tegnap este, mikor elment,
Megcsókolt s azt mondta:
„Jövök mindjárt“ és én várom
Tegnap este óta.

Bácsik, nénik, ha találnák
Valahol az anyám,
Kérdezzék meg, miért késik,
Nem is gondol már rám?

Éhes vagyok, nincs kenyerünk,
Üres a kamara,
Ruhám rongyos, nincsen amit
Fölvegyek magamra.

Nem is tudok már állani,
Fáradt beteg vagyok,
Ugy fáj, ugy bánt, ugy gyötör, hogy
Oly soká itt hagyott.“

Ezt is üzen, azt is üzen,
Kéri, hivja, várja,
De hiába, nem ad semmit
Az anya, fiára.

Az alszögön zene-bona,
Muzsikaszó, ének,
Ifju asszonyt táncra kérik
A deli legények.

Bút feledve, gondot üzve,
Nótás kedvvel járja,
Mig ott hagyott kicsiny fia
Otthon sirva várja.

Lőrinczy Miklós.

Vargyas ünnepe.

A világháboru 105 áldozata emlékére emelt Hősök emlékoszlopának leleplező és felavatási ünnepsége.

Meghatóan szép gyász-ünnepély keretében avatták fel a vargyasi közönség nagyfoku áldozatkészségéből emelt müvészi kivitelü hősök emlékszobrát május 25-én, pünkösd másodnapján, Vargyason.

A község ünneplő közönsége a vidékről nagyszámban odasereglett vendéggel délután fél 3 órakor gyülekezett az emlékmü előtt. Pont három órakor testületileg megjelentek az ünnepélyen szereplő egyesületek, magukkal hozva hódolatuk és gyászuk kifejezéséül gyönyörü szép élővirágból kötött koszoruikat.

A helybeli D. F. E. férfidalárda megható alkalmi éneke töltötte be a sziveket a fájdalmas emlékezés áhitatával. Azután Dobai István vargyasi unitárius lelkész mondott magas szárnyalásu ünnepi beszédet. Megemlékezett a hősök virágékes századairól és az apák és fiuk fájdalmas sejtéssel megkeseritett bucsucsókjairól, mely után a becsületért feláldozták övéik iránt érzett forró szeretetüket, de

azért mégis énekszóval mentek előre. Előre az orosz pocsolyákban, az olasz kősziklák között, éhezve, fázva is mentek, akik közül 105-ön sohasem látták viszont a Rika, Hagymás alatt levő édes otthont. Mikor a fogság szomoru életét és a katonák hazasóhajtó lelkét festette a szónok, a D. F. E. férfi-dalárda könnyeket kiváltó hatással énekelte a háttérben „Volga-Volga . . .“ c. borongós hangulatu éneket. Azután lehullt a lepel a szoborról. Fáradt oroszlán fölé a béke angyala borul, jelképezi, hogy a 105 oroszlánmódra harcoló hős örök álma fölött virraszt a béke szelleme. „E 105 hősi halál legyen váltsága a jövőben milliók életének“. Ezzel fejezte be a szónok . . . óh bár ugy lenne!

Nagy hatással szavalt Fülöp Anna és Tompa József — a szobor alkotó müvésze — alkalmi verseket. Ezután a testületek tisztelegtek.

A hadiárvák nevében Máthé Juliska, a küzdő bajtársak közül Dimén Ferenc, az unitárius egyházközség nevében Máthé Ferenc gondnok, az állami iskola képviseletében Tóth Péter tanitó, a nőszövetség nevében Imets Mózesné, az Ifjusági Egylet részéről Máthé Ferenc Szőcs, a dalárda képviseletében Székely Ferenc, a községi tanács nevében Bodor Ferenc helyezett szebbnél-szebb koszorut a jeltelen sirokban nyugvók ezen szép sirkövére. A helybeli református leányegyházközség nevében Jancsó István nyugalmazott igazgató-tanitó tisztelgett és a kisbaconi református egyházközség nevében emelkedett hangulatu és gyönyörü hasonlatokkal gazdag beszéddel Tompa Zsigmond ref. lelkész, a szobrászmüvész bátyja, adózott a hősök áldott emlékének.

A szoborbizottság nevében, melynek tagjai: Szabó Vilmos, nyugalmazott százados, elnök, Kiss Károly, igazgató-tanitó, ügyvezető, Felcser Lukácsné, Andorkó András, Máthé Sámuel, Máthé György, Farkas Ferenc és Farkas János, az ügyvezető lendületes szavak keretében a szobrot átadja felügyeletre a községnek, kérve, hogy féltő gonddal őrizze a becses emléket. A szobrot a község nevében Szabó Imre segédjegyző veszi át, méltányolja a nagy áldozatot, a müvészi izlést a szobor megválasztásánál és igéri, hogy a sokezer könnyel áldott emléket méltóan fogja gondozni és őrizni a község.

A szobor épitési munkálatainál, az ünnepség rendezésénél fáradhatatlan és elismerésreméltó munkát fejtett ki a bizottság és kiváló ügyvezetője, akit a dalárda magas szinvonalu szerepléséért külön elismerés illeti.

Az ünnepség méltó befejezést nyert Zilahy Lajos: „A tábornok“ cimü szinmüvének előadásával. A zsufolásig megtelt szinházterem közönségének nagyvárosi nivót megütő élvezetes előadáshoz volt szerencséje. A darab főszereplői kivétel nélkül a legsikeresebben oldották meg feladatukat. A rendezésben Felcser Lukácsné és Kiss Károly nagymüveltségü lelke domborodott ki. László Sándor főszerepe mellett a diszletek megteremtésével is müvészit alkotott.

Péter Rózsika, a Máthé S. házaspár szereplését a közönség elismeréssel jutalmazta. Felcser Lukácsné a grófnő szerepében a darab méltóságát emelte és müvészetével közvetlenné tette. Székely Ferenc a főorvost drámai erővel, Sütő Ferenc az alorvost hüen alakitotta.

A többi szereplők is mind dicséretre méltóan szerepeltek.

Vargyason az emlékezés és hódolat a hősök szent nevéhez méltó kereteket öltött. *(Az „Erdővidéki Hirlap"-ból átvéve.)*

Egyleti élet és munkásság.

Az iszlói nőszövetség jól sikerült mükedvelői előadást rendezett a D. F. E. ifjusági körével karöltve április 12-én. Szinre került Szigligethi Edének a „Csikós" cimü népszinmüve. Szerepeltek: Mátyási Mariska, Kelemen Erzsébet, Demeter Anna, Kodok Mihály, Tóth Ferenc, Réthi József, Csoba Mihály, Csoba János, Demeter János, Demeter József, Demeter Albert, Réthi Antal, Tóth Imre, Tóth Vencel és Kelemen Dániel, akik mind jelét adták rátermettségüknek és készültségüknek. Mig ilyen ifjuságunk van, fajunk fennállása kétségtelen. A betanitás munkáját özv. Kerestély Jánosné tanitónő végezte nagy rátermettséggel. Az erkölcsileg és anyagilag jól sikerült előadás tiszta jövedelmét iskolai célokra forditják.

Itt emlitjük meg azt is, hogy április hó 5-én iskolás gyermekek gyermek-szindarabot adtak elő nagy sikerrel és kedvességgel. Előadták Csürös Emiliának a „Manók bünhödése", „A kiváncsi vadrózsa" és a „Jön a tavasz" cimü darabjait. Szerepeltek: Kelemen Rozália, Incze Ibolya, Kovács Ida, Marton Ilona, Halász Zsuzsánna, Kodok Margit, Tóth Márton, Kodok Jenő, Kodok Imre, Bartha János, Kis Sándor, Kodok Sámuel, Kerestély János, Kovács Sándor, Kodok Sándor és Bartha József, akik mindnyájan jól sikerült munkát végeztek.

Dicséret illeti a tanitónőt odaadó fáradozásáért. *F. J.*

A vargyasi D. F. E. Férfi Dalárda sikere Udvarhelyen. A pünkösd harmadnapján megtartott udvarhelymegyei Dalosversenyen szép sikert ért el Erdővidék egyetlen résztvevő dalárdája, a vargyasi D. F. E. Férfi Dalárda. A haladó férfikari csoport I. diját, egy ezüst serleget nyert, a Romániai Magyar Dalosszövetség ajándékát. A siker a vargyasi dalárda magas szinvonalu képzettségének elismerése. Ez a nap egész Vargyas község népének örömnapja volt s teljes elismerése a szeretett és fáradhatatlan karnagy, Kiss Károly igazgató-tanitó iránt.

Egyről-másról.

Érdekes egyházközségi lap. Egyik ezévi számunkban hirt adtunk arról, hogy Erdélyben is vannak már nyomatott egyházközségi lapok. Most kaptunk kézhez Angliából egy hasonló célu egyházi lapocskát, mely igen érdekes megoldását választotta az egyetemes és a helyi érdekek összeegyeztetésének. A lap cime igen hosszu s még hozzá angol is, tehát helyesebbnek tartjuk, ha a szerkesztője nevét emlitjük meg inkább. W. J. Dumble Stourbridge (Wollessott) városi lelkész szerkeszti, s minden családnak jár, mely az ő vezetése alatt áll. Tizenhat oldalból áll a lap, melyből 4 oldalt ott helyben nyomnak ki s ez a 4 oldal kizárólag csak egyházközségi hireket közöl. A belső 12 oldalt azonban készen kapják meg s abban az egyetemes unitáriusságra vonatkozó cikkek, hirek és tudósitások foglaltatnak. Ezt a készen kapott 12 oldalt azután belefüzik a helyi 4 oldalba s az egészet egyben küldik meg minden odavaló családnak. Ez eljárás célja nyilvánvaló: olyan családoknak is küldenek ily módon egyetemes egyházi közleményeket, akik egyébként az egyetemes egyházi lapokat (mint pl. az Inquirer) nem rendelnék meg. Érdekes módszer s talán nálunk sem lenne lehetetlen ezt megvalósitani. Itt emlitjük meg különben, hogy Dumble lelkész urat, kit olvasóink közül többen ismernek 1928. évi ittjárta óta, londoni lelkésznek hivták az egyik ottani egyházközség hivei.

Az igazi lelkész — művész. Ez a cime egyik, a Christian Register-ben megjelent (május 31) cikknek. Szerző kimutatja, hogy az irodalom és a művészet ismerete és gyakorlása minden lelkésznek elsőrendü feladata kell, hogy legyen, mert az istentisztelet és vallásos élet mélyebbé és ihletőbbé tételével azokra elkerülhetetlen szükség van.

Az amerikai unitáriusok egy év alatt 1545 hallgató és 818 adófizető taggal szaporodtak az 1930—31. évi kimutatások szerint.

Az amerikai unitáriusok Nőkszövetsége májusban tartott évi gyülésén számolt be tevékenységéről. E beszámolóból látjuk, hogy müködésük milyen áldásos volt az unitárizmus terjesztése és elmélyitése terén. Az amerikai Nőszövetség tehát korántsem csak jótékonysággal foglalkozik s ami jótékonyságot gyakorol, azt is inkább intézmények létesitésével, semmint alamizsna-osztogatással végzi. Az ő példájuk okulásul szolgálhat azok számára, akik nálunk a mi Nőszövetségünk munkáját szeretnék csak a jótékonyságra szoritani le.

A cseh unitárius egyház, mint már jeleztük mult számunkban, állami elismerést nyert. Most már munkája is határozottabb irányt szerzett. Dr. Capek és neje Prágában munkálkodnak négy más lelkész segitségével. Felváltva végzik az istentiszteleteket Prágában, Karpotsche Rus-ban, Rahovnik-ban és még két más filiában. Most épitenek Prágában egy modern, több emeletes székházat, melynek első emelete már készen is van.

Egyházi éneklés. G. W. Woodhouse, a Harvard-egyetem zenetanára előadást tartott egyik bosztoni unitárius egyházközségben. „A zene — mondotta — ritmusból, melodiából és harmonniából áll. Ezek között a legfontosabb a ritmus. Valószinüleg a zene kialakulása során is a ritmus a legősibb és leglényegesebb elem." Nálunk, ahol a melódiát még talán betartják templomi énekléseink során, de a ritmust annál kevésbbé — hiszen fél, negyed, vagy egész értékü hangjegyeket ugyanegy időtartammal szoktak énekelni — nem ártana erre egy kis figyelmet forditani. A dallam monotonná tételével sokszor elvész maga a zenei gondolat is éneklésünk közben.

Lelki nevelés Sokat halljuk emlegetni manapság: a jövendő gyermekeinkben van. Viszont gyermekeinknek lelkét s ennek megfelelően nevelésüket csak felületesen ismerjük és alig végezzük. Sokat hangoztatott panasz az is, hogy iskoláink — a tananyag folytonos változása és lehetetlenül nehézzé való tétele miatt — ugy el vannak foglalva a tanitással, hogy a nevelésre, legyen az szellemi, erkölcsi vagy lelki, alig tudnak valamicske időt is forditani. Kell tehát, most inkább, mint valaha, hogy a vasárnapi iskolák, ifjusági és nőegyletek, valamint természetesen a Dávid Ferenc Egylet, vegyék kezükbe gyermekeinknek a lelki nevelését. Ezért jövő számunktól kezdődőleg népszerü és könnyen érthető stilusban állandó ismertető cikkeket fogunk közölni, melyek egyrészt a gyermek lélektan legujabb kutatásait, másrészt pedig a vallásos nevelés modern felfogását, célját és módszerét fogják olvasóink elé tárni. Tervbevettük egyuttal egy „Vasárnapi Iskolák Szervezete" néven alakitandó egyesület megalakitását is, mely a D. F. E. keretén belül a vallásos nevelés ek megkönnyitését és általánossá tételét volna hivatva munkálni. Reméljük, hogy ez irányu kezdeményezésünk olvasóink tetszésével fog találkozni.

Beresztelki üdölő-telep, Marostorda vármegyében, a Kolozsvár—szászrégeni autóbuszjárat mentén! A görgényi havasok közelében, kies vidéken! Nagy park, több épület. Nyitva május 15-től szeptember 15-ig! Napi teljes ellátás 100—120 leu. Alkalmas: gyenge, étvágytalan, kimerült, ideges gyermekek és felnőttek üdülésére. Orvosi felügyelet!

Ugyanott csoportos gyermeknyaraltatás külön épületben. Mirigy-, csont- és bőrtuberkulozisban, fertőző tüdőbajban szenvedők nem vétetnek fel!

Gyermekeket kisérő nélkül is felveszünk, testi és szellemi felügyeletéről teljes mértékben gondoskodunk. Külön szobában napi 100 leuért, a nyaraltatott gyermekcsoporttal együtt, közös termekben, napi 50 leuért.

Bővebb felvilágositással szolgál a Romániai Magyar Nők Központi Titkársága Cluj-Kolozsvár, Str. Cogălniceanu (Farkas ucca) 8. sz. Irodai órák: d. e. 11—1-ig. *A Romániai Magyar Nők Központi Titkársága.*

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Rovatvezető: Ürmössi József.

Anyák napja. Az unitárius egyházi társadalom megadta ez évben is a tiszteletet és hódolatot az „édes anyák"-nak junius 7-én, vasárnap. A délelőtti istentiszteleten Ürmösi Károly esperes tartott igen kedves és hangulatos alkalmi egyházi beszédet. Délután 3 órakor pedig Szentiványi Sándor és egy alkalmi biz. nőtagjai rendezésében, a kollégium tornatermében, jól sikerült és élvezetes műsoros délután volt. A műsort a magyar zenekonzervatóriumi leány-énekkar szereplése vezette be, akik Mihályfy Irén énektanárnő szakavatott vezetése mellett Sztojánovits Jenő: „A válogatós lepke" cimü darabját énekelték, melyben szólóénekkel szerepeltek: Simonka Ilonka, Bild Emi, Ürmösi Magdus, Szekernyés Ica, Herceg Baba, Braun Baba, Bokor Klári. Az anyák napja jelentőségét szép vonatkozásokban méltatta Szentiványi Sándor lelkész, ki azután az egyes pontokat is békonferálta az ő ismert szellemes és kellemes modorában. Lőrinczy Gábor egy kis gyermekcsoportot „A tündér csókja" cimü alkalmi szindarabra tanitott be, akik mind igen kedvesen szerepeltek.

E műsorpontok után egyórai élvezetes szünet volt tésztaevéssel, virág-, konfetti- és szerpentin-csatával, zsákbafutással és ping-pong-versennyel egybekötve. Szünet után négy pár kis fiu és leány, névszerint: Pap Dodó, Vásárhelyi Jánoska, Sikó Laci, Márkos Bandi, Ürmösi Jucika, Hadházy Évike, Lőrinczy Évike és Vas Rózsika a „*Kör magyar*" nemzeti táncot mutatták be, Dunky Kató tánctanárnő betanitásában, Ürmösi Magdus zongorakisérete mellett. Sófalvi Lajos, ismert szavalóművész, az ujabb költők műveiből szavalt egy pár verset, melyet a közönség nagy élvezettel hallgatott. Ütő Lajos ig.-tanitó zongorakisérete mellett Bede Emil papnövendék népdalokat adott elő, kedves-rokonszenves hangja és előadása sok ujrázást váltott ki a hallgatóságból. A kedves és hangulatos délután rendezéséért köszönet és elismerés illeti azon lelkes unitárius asszonyokat és leányokat, kik az előkészités, a rendezés fáradságos munkájában részt vettek és segitettek.

A főtiszt. püspök, az alsójárai egyházközség egyhangu választása folytán, Ütő Kálmán kolozsi énekvezért hasonló minőségben Alsójárába kinevezte. Jó szerencsét és áldásos munkát adjon Isten mindkét fél számára együttesen.

Külföldön tanult lelkészjelölt akadémitáink közül közelebbről hazaérkeznek Angolországból: Fikker János, Rostás Dénes.

Amerikából: Lőrinczy Géza. Franciaországból: ifj. Ferencz József. Miután a végzett teológiai hallgatók közül senki sem pályázott az ösztöndíjra, ezért a főtiszt. püspök ur Pethő István hitoktató lelkészt küldi ki a jövő tanévre Angliába.

A kolozsvári főgimnáziumunk tanári kara, felsőbb rendeletre, Őfelsége II. Károly királyra esküt tett junius 23-án. Egyházunk képviseletében dr. Varga Béla egyházi főjegyző vett részt az eskütételen.

Az „Arany János Emlékegyesület" Nagyszalontáról 60 drb „Arany János emléke" cimü könyvet küldött vizsgai jutalomkönyvül való kiosztásra. Az ajándékot a két főgimnázium között egyenlően megosztotta, az E. K. Tanács és a főtiszt. püspök ur hálás köszönetet mondott az Egyesületnek e szép ajándékért. Ugyancsak köszönettel vettük a „Minerva" irodalmi és nyomdai müintézet igazgatóságának e célra adott 44 drb könyvadományát.

A székelyek gazdasági szakiskolája. Ami után olyan régen vágyódott az egész öntudatos székelység s unitárius egyházunk is, az Isten segedelmével az ősz folyamán megvalósulást nyer, mert a földmivelésügyi miniszter ur 137.117—1931 sz. alatt engedélyezte unitárius egyházunknak a gazdasági szakiskola megnyitását Székelykereszturon. Egyházunk, a tőle telhető áldozattal minden lehetőt meg tesz, hogy ez a népünk jelenére és jövő fejlődhetésére messze kiható intézmény sikerrel működhessék. E sikerhez biztató jel, hogy az iskola vezetésére dr. Nagy Endre szamosmegyei gazd. egyl. titkárt megnyerte egyházi főhatóságunk. Az ő általánosan ismert gazdasági szaktudása, közvetlen megnyerő előadói készsége, biztositék az iskola szakértelemmel való vezetésére. Most már székely fajunk és népünk megértésétől, belátásától függ, hogy gazdasági ismerete, haladása fejlesztésére e kinálkozó jó alkalmat felhasználja. Hisszük, hogy e tekintetben sem fogunk csalódni székely népünkben!

Az Unitárius Teológia-Akadémia évzáró ünnepe junius 23-án tartatott meg. Imát — az ifjuság éneke után — Gálffi Lőrinc tanár mondott. Csifó Salamon dékán az évi beszámolójában rajzolt helyzet felett nehéz egyszeri hallásra itéletet mondani, mert amennyi örvendetes, felemelő és lelkesitő jelenséget hallottunk, éppen annyi szomoru és lehangoló esett a mérleg másik felébe is, csak itt az a sajnos, hogy az *„egyenleg"*-nek nem örvendhetünk. Sokkal előnyösebb lett volna az intézetre és ifjuságra, ha a felemelő és lelkesitő jelenségek olyan tulsulyba billentették volna le a mérleget, hogy a másik könnyedén felemelkedjék. Ha majd az „Értesitő"-ben olvasni fogjuk az évi beszámolót, visszatérünk erre az egyetemes egyházunkat érdeklő tárgyra és jelentésre.

Most e helyen csak annyit emlitünk fel, hogy a növendékek közül pénzbeli jutalom és pályadijakat nyertek: Fülöp Árpád, Székely Sándor, Nagy Sándor, Rázmán Mór, Erdő János, Kökösi Kálmán, Sükösd Pál, Bede Emil.

Feltünő sok pályatételre vagy nem volt pályázó, vagy a pályázat eredménytelen maradt.

A külföldi ösztöndijakra sem jelentkezett egy pályázó sem.

A dékán és főtiszt. püspök ur lelkes, buzditó szavakkal szóltak az ifjusághoz. Bizunk benne, hogy eredménye lesz.

Tanitói és kántori állásra váró okleveles jelöltek szándékukat a püspöki irodába jelentsék be, lakásuk és más körülményeik ismertetésével.

A szorványok gondozására most a nyári szünidőben jó alkalom nyilik azon lelkészek számára, akiknek falujában vagy közelében papnövendékek szünidőznek. Egy-egy vasárnap elvégzik a szolgálatot ott a faluban s azalatt a lelkész elmegy a szorványban lévő hiveit táplálékban részesiteni. Erre nagy szükség van. Ha egyházunk nyomoruságos anyagi helyzete miatt ezen cél előmozditására nem tud segitséget nyujtani, lelkészeinknek az ilyen alkalmat áron is fel kell használniok.

Dalosünnep a Székelyföldön. A napilapokból örömmel olvastuk azt a nagyszabásu dalosünnepet, mely Székelyudvarhelyen a pünkösdi ünnepen lezajlott. A dal általános hóditása és terjedése mellett örömünkre szolgált, hogy unitárius D. F. Egyleti dalárdáink közül részt vettek és dijat nyertek: a szentábrahámi Farkas Gábor karnagy vezetésével, a vargyasi Kiss Károly karnagy vezetésével, az alsóboldogfalvi Papp Samu karnagy vezetésével, az ujszékelyi Fazakas Péter karnagy vezetésével és a székelyszentmihályi Kádár Balázs karnagy vezetésével. Szeretettel köszöntjük a sikerrel működő lelkes dalárdák tagjait és az érdemes karnagyokat. Csak előre, tovább: „A dal éltet“...

Nyugtázás. Az egylet pénztárába április 20-tól junius 20-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Bustya István Vulkán, Sándor Gergely Brassó, id. Szentgyörgyi János Nagyszeben, Mérész Józsefné Fogaras 1930-ra; özv. Kiss Józsefné, Csiki Erzsébet, Jenei Margit Vulkán, László Domokos Lupény, Unitárius Egyházközség, Dávid Ferenc Egylet Fiátfalva, Ajtay János Kolozsvár, Németh Albert Székelyudvarhely, Lengyel Ferencné Szemeje, Rátz Pálné Szőkefalva 1931-re; özv. Graef Antalné Kolozsvár, Szinte Ferenc Brassó, Vári Albert Kolozsvár, Fekete József Fogaras 1929—30-ra; Unitárius Egyházközség Fogaras, Botár Annuska Torockó 1927—31-re; Kádár Lajos, Markovics Jánosné, Fodor Lajosné Fogaras, özv. Barabás Jánosné Torockó 1930—31-re; Molnos Lajos Fogaras, Kis János Fogaras 1928—30-ra; Olajos Nándorné Perbal 1927—29-re; Fekete Dénes Székelyudvarhely 1924—31-re; Papszt Gyula Kolozsvár 1929—31-re; özv. Biró Andrásné Kolozsvár 1926—30-ra. — Alapitói dijban fizetett: özv. Pál Mátyásné Kolozsvár 150 leut. Kolozsvár, 1931 junius 20. *Gálfi Lőrinc*, pénztáros.

Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben a kereskedő és iparos pályára!

Irodalom.

Jancsi László: A misztikus intuició. Az egyetem filozófiai intézetében készült dolgozat. Dunántul R. T. Egyetemi Nyomdája Pécsett nyomása. 1931. 104 oldal.

Fenti könyv sok szempontból tarthat érdeklődésre számot. Mindenek előtt kellemesen fog meglepni, hogy Jancsi László budapesti hitoktató lelkészünk az, aki ezt a könyvet irta s már magában ez a tény is örömmel kell, hogy eltöltsön minket, hisz a mai nehéz időkben a megsokszorozódott teendők annyira elfoglalják lelkészeinket, hogy tudományos munkálkodásra alig marad idejük. Másodsorban pedig tárgyáért kell, hogy különösen is érdekeljen minket ez a könyv. Tárgya ugyanis az intuicionális megismerés egyik faja, az u. n. „misztikus" intuició. Kant 1781-ben kiadott „A tiszta ész kritikája" c. müvében pontosan körvonalazta, hogy tiszta, azaz „józan" eszünk segitségével, mit ismerhetünk meg. E megismerésen felül, az értelmi, fogalmi megismerésen tul azonban vannak még jelenségek, értékek, amelyekről sejtelmünk van s amelyeket megismerni szintén vágyunk. E másféle megismerési lehetőségről Plátótól és Plotinostól kezdve egészen Bergsonig, sokan irtak. Tulajdonképen állandóan ott kisértett ez az emberi gondolkozás mélyén, de meghallgatásra mindig csak egyes kiválóbb, vagy pedig — legtöbbször — abnormális személyek részéről talált. Ma azonban mégis az ujság ingerével hat. A mult század vége ugyanis, sőt bizonyos mértékig a jelen század eleje is, a matériálizmus sekély vizeiben vergődött; a józan ész egyeduralmát hangoztatta, miközben napjainak történései a józan ész legelemibb törvényeit is megcsufolták. Különös, de még a mi mai gépekre berendezett világunk sem él a kétszerkettő törvényei szerint, annál kevésbbé teszi ezt a lélek, amely ha a józan ész kalitkájába zárják, legfeljebb nem dalol, de nem is változik rabbá. A lélek értékeinek s ezzel a világ rejtett titkainak is megismerésére az intuicionális megismerés utján kell törekednünk s ezen az uton oly messzi juthatunk el, mint maga az Isten, aki szintén, vagyis ős és örökkévaló lélek s csak ezen az uton közelithető meg. Nehány nevezetesebb misztikus önéletrajzából, valamint ujkori gondolkozók irásaiból szerző összeállitja a misztikus elmélyülés fokozatait s a koncentráció, kontempláció és unió állapotában elemzi azokat. A munka tudományos megbirálása nem tartozik feladatunkhoz, azt e kis lapnak sem terjedelme, sem rendeltetése nem is engedi. Ez irányban érdeklődő olvasóinkat a „Keresztény Magvető" következő számához kell utasitanunk, ahol bizonyára részletes és tudományos birálatot fognak majd közölni e könyvről.

Fentiekhez mi még csak egy megjegyzéssel kivánunk járulni. Bár e könyv filozófiai módszerrel és célkitüzéssel foglálkozik, mégis komoly jelentősége van vallásos szempontból is és különösen a mi számunkra. Szerény megitélésünk szerint ugyanis, az unitárizmus

most van ujjáéledésének embrió korában. Iskolás meghatározások szerint ugyanis, mig a római katholikus egyház magát az egyházat és a pápai tekintélyt, a protestáns egyházak pedig a Bibliát tették a kijelentés alapjaivá és mértékadóivá, addig az unitárizmus a józan eszet. A kijelentésből, Istenre és a világra, meg az emberre vonatkozó vallásos elvek közül csak azt fogadta el állitólag az unitárizmus, amit a józan ész valószinünek talált. Ennélfogva tehát az unitárizmus az értelmi megismerés fegyvereivel harcolhatott csak, minek következtében bizonyos távolságon tul nem is haladhatott. Nézetünk szerint ez a felfogás, bármennyire jellemzi is az *unitáriusokat*, még sem igaz az *unitárizmusra* nézve. Tény az, hogy az unitárizmus keres valami olyan kritériumot, mérleget, kémiai választóvizet, melynek segélyével különbséget tehet a babona és a vallás között, kitalált dogmák és Isten parancsolatai között, a sötét afrikai élet orvosságos-embereihez sem méltó kuruzslások és a lelki élet szükségleteinek megfelelő liturgiális tevékenységek között. Az is tény, hogy a józan eszet s ennek tudományát, a rációnálizmust, sokáig fegyvertársul fogadta el az unitárizmus, mert abban az időben még a természettudományok is gyerekcipőkben jártak, hogy a lelki tudományokról ne is beszéljünk. Tény az is, hogy ezeknek segitségével tisztitó folyamatot inditott meg, melyek a keresztény dogmák közül sokat tagadásba vettek, mint valószinütleneket. Sőt még azt is elismerjük, hogy igen sok unitárius szemében az unitárizmus nem volt egyéb, mint ezeknek a tagadásba vett dogmáknak örökös cáfolgatása, azaz negativitás. Az unitárizmus azonban s annak prófétái mindig megmaradtak az eredeti értelem mellett, amellett, hogy bármilyen eszközzel, de különböztessenek a babona és a vallás között. Sőt, tovább megyünk, minden kor nevezetesebb unitáriusai soha sem is szüntek meg lelkileg is kutatni Isten igazságai után. Crooker már régen, Dr. Varga Béla meg 1930-ban a Channingről irott értekezésében leszögezték, hogy a nevesebb unitárius teológusok misztikusok voltak, ha a miszticizmusnak józanabb és modernebb felfogása szerint is. Nézetünk szerint tehát az unitárizmus megujhodása is ezen az uton fog eljönni. A modern lélektan, a szellemtudományok, sőt természettudományok megállapitásainak figyelembe vételével, az intuiciónak ujabban világosabbá tett törvényei segélyével uj, lelki megismerési mód kinálkozik, mely a józan észből kiindulva, de annak a kanti határokon messze tul vezető távolságáig érve, fog Isten igazságai után kutatni, babona és vallás között különbséget tenni és egy tökéletesebb, teljesebb vallásos életet megalapozni. Ennek az elkövetkező unitárius megujhodásnak egyik intő jele s talán téglája is lesz ez a kis könyvecske, melynek iróját épen ezért meleg szeretettel köszöntjük. Sz. I. S.

Gyallay-Pap Zsigmond: A nép és az intelligencia. Az Erdélyi Fiatalok Falu Füzetei. Első szám. Lyceum-nyomda, Cluj. 1931. 66 oldal.

Őszintén szólva, nagy meglepetéssel olvastuk végig ezt a köny-

vet, bár — hozzá kell tennünk — kellemes meglepetéssel. Szerzőt régóta ismerjük, mint a D. F. E. Ifjusági Körének kolozsvári elnöke, komoly és értékes munkásságával, régóta nagyrabecsülésünket és szeretetünket vivta ki, de ilyen tartalmas és szakszerü munkának a megirására még erdélyi kissebbségi vezetőink közül is kevés embert tartottunk volna képesnek. Tulzás nélkül állithatjuk, hogy ez a könyvecske korszakalkotó a maga nemében. Mindazt, amit már évek óta nagy zajjal, sok szónoklattal és mellveréssel, de bizony vajmi kevés eredménnyel végeznek a falu problémáját megoldani akaró uj nemzetgazdászok, Gyallay összefoglalta, biztos alapokra fektette s utmutatásaiban messze tul is szárnyalta ebben a könyvben. Hogy ezt megtehette, mindenesetre az Erdélyi Fiatalok c. Kolozsvárt megjelenő ifjusági lap köré csoportosuló főiskolai hallgatók érdeme, kik pályázatuk hirdetésével e munkát életre hivták. Illesse őket ezért köszönet és főképen jóakaratu támogatás ugy erkölcsi, mint anyagi téren azok részéről, akik nálunk még támogatni tudnak, hogy szépen megkezdett „Falu füzeteiket" tovább fejleszthessék.

Mindjárt a könyvnek a cime helyeslésünkkel találkozik. A nép és az intelligencia viszonyban állanak egymással, amelyet elszakitani nem szabad s — hisszük — nem is lehet. Különösen nálunk az intelligencia nagy százaléka a falu szellemileg legértékesebb elemében alakul ki, mintegy képviselői a falunak az országos horizontu élet parlamentjében. Más kérdés azután, hogy ezek a képviselők mennyiben felelnek meg a beléjük helyezett bizalomnak s mennyiben képviselői lényegileg is a falunak. A politikai élet sok példával szolgál nekünk arra, hogy a képviselők nem mindig ugy és azért harcolnak, mint amiért a parlamentbe küldettek. Vannak képviselők, akik egészen meg is feledkeznek arról a választókerületről, amely mandátumot adott nekik s csak ha közeleg az uj választások ideje, akkor fordulnak ismét kerületükhöz mézes-mázas szókkal. Ez természetesen baj s különösen az a kultur-politika képviselőinél, akik vajmi ritkán s csak sulyos, válságos órákban, egy kis palotaforradalom rendjén kerülnek ujraválasztás alá, amikor viszont aztán rendesen ki is buknak. Ezzel szemben azonban e hanyag, vagy áruló képviselők mellett, a politika mezején is akad nagyon sok buzgó és odaadó reprezentáns, aki egész életét küldőjének, fajának és falujának szenteli; csakhogy az ilyenek rendesen az ellenzéki fronton találhatók, mint a mi hajdani drága emlékü Ugron Gáborunk, s ellenzéki fronton — alkotni — keveset lehet. Van azonban egy harmadik csoport is, azok, akik nem a faluból, vagy legalább is nem közvet-

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig épiteni, javitni, haladni, rendet csinálni, békitni, szeretni és gyülölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanitót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hüséges hazafi, tiszta életü polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

lenül származtak. Az a tapasztalatom, hogy ezek, akik hangzatos prófétáink szerint „nem értik" a falut, mégis többet és főleg önzetlenebbül tesznek a faluért, mint sok faluról származó s részben elfogult, részben pedig a nagyvárosban tulságosan és kézzel-lábbal boldogulni vágyó ivadék. Ennek pedig az a magyarázata, hogy egyetemesebb szempontból tudja nézni a falut. Mert amilyen hiba az, ha a városi intellektuel csak irodalmi, politikai és gazdasági gyarmatnak tekinti a falut, ép olyan tévedés azt hinni, hogy a falu önmagában és csak önmagáért élhet. Mind e két véglet ellen természetesen küzdeni kell s ebben — nézetünk szerint — kiváló segitséget nyujt számunkra ez a kis könyv. Szerző nyitott szemmel nézi e kérdést s egyaránt ráolvassa a multban elkövetett hibákat intelligenciára, falura, sőt kormányzó körökre, miniszterekre is. Nem tagadjuk, sokszor fáj, olyan kiméletlenül tapint rá a háboru előtti magyar intelligencia mulasztásaira, de elismerjük, a jó orvos módszerével jár el, hogy pontos diagnozist tudjon adni. A háboru utáni falut szintén éles szemmel figyeli meg s rámutat a kiábrándultak, vagy Oroszországból hazatértek csoportjaira, akik uj elemet alkotnak az öregek és konzervativokkal szemben. S itt kénytelenek vagyunk rámutatni a könyv egyetlen hibájára, amelyről természetesen bőven lehet vitatkozni, hogy hiba-e vagy nem. Szerző t. i. tulságosan komoran fogja fel s főképen pedig igen elskatulyázott elemeknek tekinti a háboru utáni falu konzervativjait és elégületleneit. Ugy képzeli, hogy ez most már mindaddig igy is lesz, amig az öregek ki nem halnak s az elégületlenek radikális örökségükké nem teszik a falut. Ezért odáig megy, hogy pl. a pap egyedüli életlehetőségének azt látja, ha az békén hagyja a harcoló és szemben álló felnőtteket s csak az ifjuságra forditja minden figyelmét, melyre a harcoló felek még nem féltékenyek. Ez az, amit kissé elhamarkodott megállapitásnak tartok, még pedig saját tapasztalataimon okulva. Magam is erre a megállapitásra jutottam nehány évvel ezelőtt s csak az ifjuságban láttam az egyetlen megoldást. Ám kellemesen kellett csalódnom. A konzervativok és elégedetlenek csoportjai nem algebrai fogalmak, amelyekkel végleg, mint ilyenekkel kell kalkulálni, hanem emberek, akik szenvednek, kiábrándulnak, elégedetlenkednek és maradiskodnak, tehát állandó változásnak vannak kitéve, ami természetes is, mert maga az élet is, a problémák is egyre változnak. Én például örömmel állapithatom meg, hogy olyan emberekkel dolgozom most együtt, akik egyrészét, mint javithatatlan és megcsökönyösödött maradit, vagy pedig fékezhetetlen elégedetlenkedőt eddig kihagytam számitásomból. Mondhatná erre ugyan valaki, hogy én városiakkal dolgozom. Igaz, tulnyomó részben igaz, de épen az egész egyetemes egyház területére kiterjedő missziói munkám közben sokszor jutok érintkezésbe falusiakkal is és falusiakat vezető emberekkel is, akik ezt a tapasztalatomat a maguk adataival egyre nagyobb és nagyobb mértékben támasztják alá. Csoda is lenne, ha a mai kisebbségi sorsban és a közös gaz-

dasági nyomoruságban össze nem találkoznának, egymásra nem hatnának és meg nem változnának ezeknek a különvált csoportoknak legalább is a jobbjai. Már pedig épen a falu az, ahol a jobbak végén is vezető szerepet fognak játszani, inkább, mint a városban, ahol pénz és politika az arra nem valókat is felszinen tarthatja sokáig. Erre az összebékélésre igen hathatós segitséget jelent a vallás is. Szerző ugyan kijelenti, hogy e munkában nem érintette a falu elsődleges vezetőjének, a papnak igehirdető munkáját, mert könyve szociológiai irányban iródott meg. Mi azonban még sem hagyhatjuk hangsulyozás nélkül ezt a mindennél fontosabb ágát sem a falu életének, már csak azért sem, mert szomoruan kellett hallanunk épen egyházi vezető férfiaktól, hogy a gazdasági probléma fontosabb ma, mint a vallási; és hogy egy kúttal több áldást hoz a falura a pap, mint hogy ha egész életén át prédikál. Pedig hát, de sok forrás bedugult már falun, pusztán és városon, mig az evangélium örök forrása mindenütt frissen buzog, ahol hivő lelkek szomjukat oltani hozzá sietnek! Csakhogy persze, ahol épen azok vezetik a szomjas népet földi forrásokhoz, akiknek legelső sorban kellene ezekhez a lelki forrásokhoz terelgetni őket, ott nem várhatjuk, hogy az evangélium krisztály-tiszta vize be ne dugúljon és meg ne áporodjon. Ha a vallásnak semmi más jóhatása sem lenne is, mint csak az, hogy az egyetemesség magasságába emelt lelkeknek megmutatja az egymáshoz vezető utat, már csak ezért is legelső sorban kellene felhasználnunk azt a falu problémájának megoldására.

Ezek azonban mind csak észrevételek, amelyek nem azt jelentik, mintha ezek mellett nem lenne a könyvben egész sereg kiváló megállapitás és követésre méltó javaslat. Amint halljuk, ezzel a könyvvel, illetőleg az abban foglaltakkal külön is foglalkozni fog az ez évben megtartandó ifjusági konferencia. Reméljük, hogy az ott elhangzó hozzászólások méltóak lesznek ennek a könyvnek igazi értékeihez. Minden olvasónknak és különösen a konferencián résztvevőknek melegen ajánljuk e könyvet megvételre. Megrendelhető az Iratterjesztő utján is. Ára 30 leu. Sz. I. S.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 augusztus. 8. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Én élni akarok.

Ha megkérdezed, a legöregebb ember is azt feleli, hát, ha Isten is ugy akarja, szeretnék élni még bár nehány napot. Megis tudja magyarázni miért. Nem szeretném itt hagyni szegény öregemet, az élettársamat. Az is okul szolgál, hogy még tud dolgozni egy keveset, tehát hasznát veszik. Eszébe jut, hogy a kis unokák erősen megszokták, s ő gondjukat tudja viselni. De ennél s mindennél több előtte az, hogy szép az élet, jó élni. Az irás szerint: szép az élet s jó a mi szemeinkkel nézni a napot.

Igy beszél az öreg ember, mert ő már bölcs, ő már tudja, hogy a földön nincsen drágább kincs az életnél. De nem igy beszél az ifju. Ő indulatos. Könnyen megharagszik, hamar elvesziti a türelmét, sőt unja, ha az öregek neki tanácsokat adnak, s legtöbbször nem engedik, hogy ugy éljen, s ugy cselekedjék, ahogy szeretne. Ez a türelmetlenkedés igen sokszor esztelen, meggondolatlan cselekedetre inditja az ifju embert. Rá bizzuk fiatal olvasóinkra, hogy ő mondja el mire szokott gondolni a türelmetlen ifju ember.

Ifjunak, öregnek igazat adunk mikor azt mondja: én élni akarok. Ez helyes. Ehhez joga van mindenkinek, de az élet csak ugy szép, ugy kedves, ha még az ifju is bölcsen, okos megfontolással, előrelátással intézi az életet. Akarjon élni, és akarjon jól élni. Igyekezzék boldog lenni mindenki, mert ehez joga van. Isten ugy és azért teremtette az embert, hogy boldog legyen. Kedves olvasóm akarj élni, akarj boldog lenni s ha jól imádkozol megsegit az Isten.

dr. B. Gy.

Kelemen Lajos tanár ur
Loco
Str. Iuliu Maniu 24 [Szentegyház-u.]

TŰZHELY MELLETT

A dévai rab.

A dévai várbörtönben
Mélyen a föld alatt,
Régi, kopott deszkapadon
Haldoklik a hős rab.

Arca sápadt, ajka néma,
Nem ül mosoly rajta;
Didereg, de nincsen aki
Féltőn betakarja.

Nedves falról, csorgó vizzel
Oltogatja szomját;
A mélységes vak sötéttel
Enyhiti sok gondját.

A test beteg, sorvad, szárad,
Nem sok van már hátra;
Tárva, nyitva, ásva a sir,
A hőst oda várja.

Nincs harangszó temetésén;
Koporsója puszta.
Nem kisérik ismerősök
Az utolsó utra.

Sirjára az őszi szelek,
Falevelet hordnak;
Vihar dulja, viz elmossa,
Nem tudni, hol porlad.

— Meghalt a hős, de él a hit,
És hitben a szellem;
Amelyért tett és kitartott
Mindig rendületlen.

Szájról-szájra adják a szót,
Kelet, Nyugat vallja:
„Egy az Isten" — és a vallást
Hiven őrzi, tartja.

Nincs erő, mely utját állja,
Mindig előbbre tör.
Évszázadok hamis tana
Előtte mind ledől.

Érje vihar, támadjanak
Haraggal ellene;
Tűr s győz mindent a nagy eszme,
A Dávid szelleme.

Lőrinczi Miklós.

Két évforduló.

(Kazinczy halálának és Bölöni Farkas Sándor északamerikai utazásának emlékére.)

Augusztus 23-án száz esztendeje lesz annak, hogy Kazinczy Ferenc, a nyelvujitó meghalt és szeptember 3-án szintén száz esztendeje, hogy Bölöni Farkas Sándor, „az északamerikai utazó" a Columbia fedélzetén az Amerikai Egyesült Államok szabad földjét megpillantotta.

A magyar irodalmi és tudományos élet tervbe vette, hogy e két évfordulót hálás emlékezettel megünnepli. Nemcsak a datum véletlen összeesése az oka annak, hogy az évfordulóról egy nehány

sorban meg akarunk emlékezni. Hanem az a barátság, az a levelezés által való összeköttetés is, melyben az országos hirü s már idős Kazinczy a költői babérokra vágyó s a diáktógát csak alig levetett fiatal diákkal állott. Sőt ezen kivül van még egy külön okunk is, amely kedves kötelességünkké teszi a Kazinczyról való hálás megemlékezést. Kazinczy 1816-ban bejárta Erdélyt. Ez utjáról kiadott *Erdélyi leveleiben* rólunk unitáriusokról többször emlékezik. Nem lesz felesleges az emlékezéseket felidézni.

Kazinczy az utleirást többször megfogalmazta, a kéziratot beküldötte erdélyi ismerőseinek és jóbarátainak, kiknek megjegyzéseit és észrevételeit tekintetbe véve sokat változtatott az eredeti szövegen. Igy tudjuk, hogy a többek között magának Bölöni Farkas Sándornak is érzékenyen esett, ahogy Kazinczy „erről az unitárius diák"-ról megemlékezett s tiltakozott az ellen, hogy Aranyosrákosi Székely Sándorral egy kalap alá fogva emlitse. Mert „gyalázásnak" tartotta vele „parallelizáltatni".

Kazinczy*) rólunk először a III. levelében emlékezik meg. Ezeket irja a Kolozsvárról szóló levélben: „Az unitáriusok temploma az azzal együtt álló collegiummal uj izlésü, csinos. Harsogott orgonája a zsoltár mellé, midőn egy délután ott elmenék. Belül a templomban e felirás áll: Az egyetlen egy isten tiszteletére. Kivül: In honorem solius dei MDCCXCVI. Templomnak felirás nem kell. Kiki tudja, micsoda és ki tiszteletére épült s bölcs parancsa volt a bölcsnek, hogy az a gyakor és szükségtelen emlegetés által ne profanáltassék. De itt az épittetők még örvendének a pleonasticus szólásnak. S ki akarhatná őket nem olcsó örömekben megháboritani? De hány templomainkon áll ugyanaz nekünk is, minden más normáju kereszténynek s nem kevesebb igazsággal? Sőt az egyethivő, a polytheista görög és a pantheista bölcs is; az elsőbb sok istent azért mondván, mert az egy munkáját meleg képzelete szép tévedésiben többek között osztotta fel; a másik mindent mondván s felejtvén, hogy a minden is egy.

„De tiszteljük a tanitásokat, ne feszegessük".

A következő levél (IV.) Tordáról szól s ebben magunkról a következőket olvassuk: „Barátaim az unitáriusok collégiumába vezetének el. Ha annak kisded, földbe sülyedt, képzelhetetlenül rossz épületéről szabad volna következtetni: ugy e tudományos intézet felől sok jót mondani épen nem lehetne. A XVI. század szurdékai! Templomuk uj s izlés nélkül épült, sőt izléstelen. Az unitáriusok tornyaikon, valamint a két más rokon felekezetén is, az egész Erdélyben kakas, csillag, vagy kereszt helyett nincsen egyéb egy tekénél. Mintha egy rövid rud végére almát szurtak volna fel.

Rector-prof. Abrudbányai Szabó Sámuel úr akkor jöve hozzánk, mert nem találtuk vala házánál, midőn épen fekünni akaránk. Egy lelkes, szives, kisded öreg, kinek arcán látni vala, ami lelkében

*) Kazinczy F. utazásai. Budán, 1839. Összeszedték Bajza és Schedel.

lakott. Éltem az óra kedvezésivel s egyéb dolgom lévén Kolozsvárt, minthogy dogmák iránt akarhattam volna tenni kérdéseket, kérém, nézne annak, ki, bármit halland, megborzadni ugyan nem fog s beszélné elő, felekezetemet az övétől mely tanitások választják el. Teljesité kérésemet zelotai lángolások s theologiai tudományosságának fitogtatása nélkül. Amit monda, nekem nem látszott egyességben azon profeszioval,*) mely itt e század eleje körül magyar nyelven s negyed rétben nyomtattatott; s rektor-prof. ur ugy adá feleletét, hogy egy-két pillantás mulva bizvást egyéb tárgyak felől szólhatánk. Talán nem tanultam tőle egyebet, mint azt, hogy a socinianus név nekik nem kedves, az antitrinitárius még kevésbé; és hogy ők Erdélyben beszédben és irásban unitáriusoknak neveztetnek.

Sokat dolgozott magyar nyelven s első ifjusága óta. Forditotta Marmontelnek Enkáit (Incas) és a Mezei Éjeket, melyeknek sem egyike, sem másika nem volt soha kedves olvasásom. Dolgozásai mind kézirásban maradának. Született Abrudbányán 1756 karácsony elsőjén; Göttingát 1791. látta. Felejthetetlen előtte a nap, melyen Berlinben Spalding préposthoz rettegéssel lépe, titkolni akarván, mely felekezet tagja, de akitől mégis örvendezve jött el; mint nekem az, mely engem egy más szint hordó, de jó ember ismeretségébe juttatott".

Tordáról Marosvásárhelyre s innen Szentbenedekre ment br. Szentkereszti Sámuelhez. Az uton találkoztak Kozma Gergely szentgericei pappal. A találkozást igy irja le (VI. levél): „Amint Szent Benedeknél elmenénk, egy kék talérisu pap bajusszal és szakál nélkül, hermelin kabaláján, hasonlóan cselédje is, megállt a Gyulai szekere mellett. A kék taláris Magyarországon sem szokatlan, valamint a bajusz nem szakál nélkül. De nem értém azt az ismeretes, biztos bánást. S ime most a pap sarkantyut ada lovának s sebesen jöve felém, amit még inkább nem értettem. Egy férfi vala, kit szerencsém volt mind leveleiből ismerni, mind dolgozásaiból: Kozma Gergely ur, szentgericei unitárius predikátor, a Gályarabok forditója". Amint az uton beszélgettek, jött gróf Toldalagi Zsigmond egy cselédje s meghivta őket urához. Kozmának halaszthatatlan dolgai voltak, nem akart velük tartani. De meggondolta magát, dolgait cselédjére bizta s társaságukban töltötte az estét. „Megillete jósága s ugy felejtém kék talárisát s bajuszát szakála nélkül, mint hitét, melyre semmi gondom. Szeretem a melegvért, a meleg érzést, több az mindennél".

Szebenben Székely Miklós fizika-professzorral találkozik. A találkozást (X. levél) igy irja le: A Koronánál vacsoráznak. „Mellettem egy jó arcu idegen üle, kivel azon figyelemnél fogva, melyet idegennek nem ismertek iránt is kell mutatni, beszédbe juték. Ohajtám, valamely történet engedné tudnom nevét, midőn Döbrentei

*) V. ö. Boros: Dr. Brassai Sámuel élete. 262 s köv. l. és Irodalomtörténeti közlemények. II. 405—407. l.

felkele székéről s ugy álla balja mellé, hogy az idegen közt és közöttem üresen maradott a hely. Ez most hirtelen fordula felém, megnevezé magát s prof. Kézy ur felöl teve kérdéseket, kivel együtt vala Göttingában: Székely Miklós ur, hasonlóul fizikát tanitó professzor az unitáriusoknál Kolozsvárt. Társaságában kedvesen és haszonnal vala az estém s másnap örömem vala ismét meglátni, még pedig ekkor már szebeni ref. préd. Keresztes István urral, ki most neveztetik theologiát tanitó profeszornak Enyeden".

Utjában visszafelé Tordán megint megáll s résztvesz egy istentiszteletünkön, melyet (XXII. levél) igy ir le: „Vasárnap vala s még nem ütötte el a 9-et, midőn Tordára beértem. Látni akarám az istentiszteletet az unitáriusoknál s préd. Barabás Sámuel urat megkértem, mondana oly tanitást, melyből ismérhetném, mik választanak el bennünket egymástól. Rosszkor jövék. A prédikációt ma egy kolozsvári kiküldött deáknak kelle tartani. Ha nem tudtam volna, mely felekezet templomába léptem, az enyéim közt véltem volna magamat. A kettőnek temploma, énekei, melodiája azonegyek. Ugy teszik invocatióikat a férfiak is, szemük elébe tartván kalapjaikat, mint mi és ahogy ezt taval láttam tenni a prussiai királyt Bécsben. A szép nem él azon elsőséggel, hogy ülve görbed székére.

A deák fekete rövid dolmányban, fekete zsinorból vert övvel, sarkot érő sötét kék s bárannyal prémzett magyar mentében, melyet palást gyanánt lebegtete vállain, álla fel s beszédét annak jelentésén kezdé, hogy az aratási időhöz képest a munkásság felől fog elmélkedni. Ekkor felolvasá a szent leckét, prédikációja collegiumosan vala feltarkázva az egyptusi, görög, zsidó, persa, assyrus királyok, bölcsek, hadi vezérek neveikkel. Megbánám, hogy életemnek két óráját igy vesztém el minden haszon, minden öröm nélkül.

Valahára vége vala iszonyu kinaimnak s a deák most buzditást teve Socin hiveihez, hogy Luthernek valamely szász és igy gazdag felekezetét a templomépitésben segéllenék. Kérdést tevék Barabás urnál, ki megengedé, hogy a Zrinyi veres kucsmájával papi székében foghassak helyet, miként történik ez. Erdélyben a templomot épiteni akaró, de arra magát elégtelennek érző bejelenti szükségét a kormányszéknél s megnyervén annak engedelmét, az kihirdettetik minden religiobeli templomban, akármely felekezeten légyen.

Soha életem két óráját jobban, mint itt, el nem vesztegettem."

Ezek az *Erdélyi levelek* reánk vonatkozó részei. Sok tekintetben tanulságosak. Kortörténeti jelentőségük is nagy. Kazinczy vallásos kérdések iránt való meleg érdeklődését is mutatják. Minden szabadelvüsége mellett is kiérzik belőlük bizonyos elfogultság. Pedig Kazinczyt Patakon azzal vádolják, hogy ő csak olyan protestáns, mint Pierre Bayle, aki minden vallás ellen protestál. Kolozsvárt az unitárius templom feliratát, mint fölöslegest, kifogásolja, mert hiszen templomnak nem kell felirás. De a szebeni református templom felirását megdicséri: Deo creatori redemptori sanctificatori S. Coetus fidelium Helv. Confess. MDCCLXXVI. Igaz, hozzá teszi, hogy csak

e felirásból tudjuk meg a házak sorában, hogy templom. Ami pedig a tordai istentiszteletre vonatkozó ítéletét illeti, ebben teljes mértékben igaza van. Csak egy nehány prédikációt kell ebből a korból elolvasnunk s azonnal látjuk, milyen ókori dohos szag áramlik belőlük. Maga Körmöczi, e kor három (másik kettő Szabó Sámuel és Kozma Gergely) kiváló unitárius szónokának egyike, leveleiben kiméletlen bírálatot gyakorol a korabeli prédikálás e módja felett. Mintha csak magát Kazinczyt hallanók! Igen kevesen, csak a legkiválóbbak tudták lerázni magukról a kor e tudományos ballasztját. Nálunk Körmöczi, a reformátusoknál Szilágyi ismerték fel legelőször a bajt s ők igyekeztek uj stilust, uj gondolatokat, modern eszméket bevinni a templomi szószékbe.

Kazinczy száz év előtti megjegyzései ma sem érdektelenek. Még ma is sok papra nézve találók lehetnek.

De Kazinczyt nemcsak ezek a rólunk elejtett megjegyzései füzik hozzánk és a mai dátumhoz, hanem az a meleg barátság is, melyet Bölöni Farkas Sándor iránt, a XIX. század elején minden szabadelvü mozgalom élén álló, az irodalom és nemzeti szellemü miveltség ügyéért lelkesen agitáló vezér iránt érzett. Kazinczynak iránta, mint „magyar Schiller" iránt előlegezett bizalma nem valósult. De Farkas Sándort épen vele ápolt barátsága s erdélyi utja alkalmával történt személyes találkozásuk ébresztette fel s téritette arra a tudatra, hogy az ő számára nincsenek költői babérok tartogatva s vezette arra az utra, melyen az erdélyi közmivelődés terén elévülhetetlen érdemeket szerzett. Ez a politikai tudományokkal való beható foglalkozás s ennek révén az amerikai utazás elhatározása és ez utazásról kiadott könyve.

Nem célunk e könyv rendkivül nagy kulturtörténeti jelentőségét itt e lapokon méltatni. Más helyen és más alkalommal tesszük ezt.*) Itt csak időrendi dátumok egyezésére akartunk rámutatni. Kazinczy fáradhatatlanul munkás kezeiből a halál már kiütötte a tollat, mikor Bölöni Farkas Sándor gróf Béldi Ferenccel hosszu és tanulságos európai utazás után, augusztus 23-án „a hires new-foundlandi Bank"-ra ért, melyen négy egész nap kellett vesződniök, mig átküzdötték rajta magukat. Kazinczy fáradt teste pedig nyugodtan pihent már az anyaföld ölén, mikor szeptember 3-án ujjongó lélekkel köszöntötték Amerika szabad földjét, melyen „az emberiség jussai kihirdettettek".

Dr. Gál Kelemen.

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig épiteni, javitni, haladni, rendet csinálni, békitni, szeretni és gyülölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanitót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hüséges hazafi, tiszta életü polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

*) Bölöni Farkas Sándor, az északamerikai utazó. Utazásának százéves fordulójára. Pásztortüz. 1931 jul. 26.

Isten.

Az, aki mindent teremt és igazgat,
Ki elé borul szegény és gazdag,
Ki védelmet ad parasztnak, királynak
S akihez durva szavakkal kiáltunk:
Ez az Isten!

Az, aki illatot ad a virágnak,
Csacska csicsergést a dalos madárnak,
Aki szüz rügybe pattant egy erdőt
S eloszlat minden vészjósló felhőt:
Ez az Isten!

Az, akihez, ha ver a gálya,
Fennen hangon emigy kiáltja
A gyarló, átkos száju ember,
Aki hazudni, sirni is mer:
Isten! Isten!

Kit imáinkba dicshimnuszokkal,
Egekig érő templomtornyokkal,
Panasszal, átokkal illetünk,
Pedig Tőle függ álom-életünk:
Ez az Isten!

Bede Emil.

Beresztelki üdölő-telep, Marostorda vármegyében, a Kolozsvár—szászrégeni autóbuszjárat mentén! A görgényi havasok közelében, kies vidéken! Nagy park, több épület. Nyitva május 15-től szeptember 15-ig! Napi teljes ellátás 100—120 leu. Alkalmas: gyenge, étvágytalan, kimerült, ideges gyermekek és felnőttek üdülésére. Orvosi felügyelet!

Ugyanott csoportos gyermeknyaraltatás külön épületben. Mirigy-, csont- és bőrtuberkulozisban, fertőző tüdőbajban szenvedők nem vétetnek fel!

Gyermekeket kisérő nélkül is felveszünk, testi és szellemi felügyeletéről teljes mértékben gondoskodunk. Külön szobában napi 100 leuért, a nyaraltatott gyermekcsoporttal együtt, közös termekben, napi 50 leuért.

Bővebb felvilágositással szolgál a Romániai Magyar Nők Központi Titkársága Cluj-Kolozsvár, Str. Cogălniceanu (Farkas ucca) 8. sz. Irodai órák: d. e. 11—1-ig. *A Romániai Magyar Nők Központi Titkársága.*

A szülők és gyermekeik *)

Amióta az ember hatalmába keritette a magasságot és a mélységet, gyakran halljuk, hogy a merészek, az álpróféták és az apostolok hirdetik itt is, hirdetik ott is, hogy manapság már nincsenek csodák. A fejlett ész és az előrehaladott tudomány előtt nincs titok és nincs már tovább lehetetlenség. Mert az a porszemnél is kisebb ember ugy, amint akarja és kedve tartja, most ott kovályog, ott repdes a felhők fölött a csillagok közelében, máskor meg a tengerek mélyén az őslakók, a halak birodalmában látni és venni észre őt, amint tova siklik, tova rohan hajójával, át a vizek titokzatos, végtelen tömegén.

És vannak — bár nagyon szomoru —, de sokan vannak, akik hisznek, akik nem figyelnek és nem gondolkoznak, csak követnek. Mert ha csak egy kissé is fölfigyelnének és elgondolkoznának, már mindjárt észrevennék azt, hogy az álpróféták mondása csak haszontalan bölcselkedés és téves állitás. Mert csodák ma is éppen ugy vannak, mint voltak a multban és lesznek a jövőben is. Sőt bátran mondhatjuk és feltétel nélkül állithatjuk azt, hogy most a jelenben még sokkal több és nagyobb csoda van és történik, mint volt és történt a multban.

Hát nem csoda-e már mindjárt az a fennti állitás, amely a földi tudomány által oly merészen és mostohán megnyirbált isteni hatalom fölé igyekszik emelni az embert és az észt? Vagy a történelem, amely napjainkban a szemeink előtt lejátszódik, amelynek cselekvő hőse éppen maga a tudományával és eszével dicsekvő ember, aki rombol, tör, zuz és pusztit mindent, amit valaha a szeretet alkotott és a békesség teremtett. És mennyire ritka és mennyire csoda számba megy az a szép és kedves jelenség is, amikor azt látjuk, hogy a szülő gyermekét és a gyermek pedig az ő szülőit megbecsüli, szereti és ugy tiszteli, amint kell, amint azt az együvé tartozandóság, az összekötő kapocs, az egymásközti viszony megkivánja és megköveteli.

Ritkaság és csoda számba megy a szeretet ápolása és a jóság gyakorlása napjainkban már nem csak ott a nagyvilágban, hanem magában a családi körben is.

Nem szép, nem kedves és nem dicséretes megállapitás ugyan, de a lelkinyugalomért az igazságot, még ha veszedelemmel jár is, meg kell mondani és föl kell tárni.

Nincs békesség a családban, nincs szeretet és nincs egyetértés a szülők és a gyermekek között. Ádáz harcok és tusakodások szintere a legtöbb családi kör, ahol állandó a harag és folytonos a gyülölködés. Nincs válogatás a szavakban és keresettség a gondolatokban. Marja, aki birja és szabja, aki tudja. Romlás, pusztulás, visszaesés, baj, nyomoruság itt mind nem számit. Az egymástól különvált, fölbomlott családtagok egyéni akarata, vágya és célja elsőbb

*) Mult számunkban beigért sorozatunkat a lelki nevelésről csak jövő számunkban fogjuk megkezdeni e cikknek hasonló tárgya miatt. Szerk.

mindennél, fontosabb és szentebb az egységes egybeforrt közösségnél. Szerénységről, alázatosságról és jóságról még csak beszélni sem lehet. Az állandó és a folytonos versengésben ma itt, holnap meg ott a vezetés. Ma a szülő a győztes és holnap pedig már a gyermek parancsol és uralkodik. A megalázott és kisemmizett szülők pedig tehetnek akármit, jöhetnek és mehetnek, mert azt az oly könynyelmüen eljátszott és lejáratott tekintélyt és szülői hatalmat visszaszerezni már nem tudják.

Mint porba sujtott kárvallott-égettek, ott állnak lehorgasztott fővel, szomoru arccal a dicső mult üszkös roncsai fölött. Magukba szállva, megtörten keseregnek mintegy megbánva azt, hogy nem voltak elég óvatosak, előrevigyázók és szemfülesek a dolgaikban. És mennyire igazuk van, mennyire helytálló az igy kisemmizett, szomoru véget ért szülőknek e megállapitása. Mert tényleg ugy van az, amint azt ők maguk is mondják, hogy a figyelmetlenség és a gondatlanság a legtöbbször okozója annak, hogy a szülők ugy és olyan egyszerre lejárnak.

Mondom és irom mégegyszer, hogy a figyelmetlenség és a gondatlanság, amely veszedelemmel és rontó jelenséggel, ha mindjárt nem is mindenhol, de a legtöbb családi körben, találkozunk.

A szülők közötti állandó viszálykodás és perpatvar, a vadabbnál vadabb szitkozódás és átkozódás mind, mind világos dokumentumai és bizonyságai annak, hogy a családi nevelők rossz utakon járnak és nagyon, de nagyon figyelmetlenek és gondatlanok. Letértek a szeretet ösvényéről és az angyali jóság helyett olyan módokat és formákat követnek, amelyeknek alkalmazásával nem csak maguknak, de sokat ártanak kicsiny gyermekeiknek is. És éppen azoknak, éppen gyermekeiknek ártanak a legtöbbet, kik, hogy hüek legyenek és igazaknak találtassanak, minden bizonnyal előbb-utóbb, de végig csinálják, megismétlik mindazt, amit szüleiktől láttak, tanultak és hallottak egykoron.

Ha a szülők átkozódtak és káromolták az Istent, akkor ők is átkozódnak és minden bizonnyal káromolják az Istent. Ha pedig loptak, akkor ők is, ha mindjárt nem is sikerül, de alkalmatos pillanatban megpróbálják és lopnak.

A példa követésén, a látottak és hallottak ilyennemü hüséges megismétlésén nem is kell, de nem is lehet nagyon csodálkozni. Hisz ugyan ezzel a hüséggel, nyomába lépéssel és a példa tökéletes követésével már az állatvilágban is találkozunk. Már az állatvilágban is igyekszik a kisebb a nagyobbat, az ifjabb az öregebbet követni és lehetőleg mindenekben utánozni.

A macskakölyök éppen ugy, mint az anyamacska, ha szerét és módját ejtheti, belenyal a tejfölös fazékba. A róka fióka is éppen ugy, mint az anyaróka, ha a körülményei megengedik, a tyukot, a csirkét megfogja és fölfalja.

Az okozott kárral, a vesztesek nagy bánatával azután mitsem törődik. Örvend a jólsikerült fogásnak és vágyai kielégitésének.

Becsület, emberség, erkölcs itt is, ott is mind-mind ismeretlen fogalmak és számításba sem jöhető jellemvonások. Sőt a legnagyobb ellenségnek és rossz barátnak tartják mindig azt, aki a valódi és tökéletes ember ezen mindennél drágább és szentebb értékeiről még csak emliteni is mer valamit.

Mennek, rohannak és haladnak azon az uton, amelyet a szülőktől, a család nevelőitől ismertek és tanultak meg. Templom helyett a korcsmába, a müvelt és erkölcsnemesitő egyesületek és szövetkezetek helyett pedig a rossz és bűnöző veszedelmes társaságokba mennek. Ahol a legnagyobb pontossággal és hüséggel tovább üzik, tovább hajtják azt, amit az elődöktől láttak és tapasztaltak. Duhajkodnak, veszekednek, verekednek és hősies buzgósággal, lelkesedéssel és kitartással küzdenek meg a tele pálinkás és boros poharakkal. Azé a dicsőség és az elismerés jutalma, aki tovább birja és tovább tartja. Gyalázat a jutalma pedig annak, aki e füstös, kormos társaságtól megiszonyodva menekül és igyekszik attól megszabadulni.

Szomoru jelenség, kétségbeejtő helyzet, amelyen javitani törvénnyel, de még a szuronyok hatalmával sem lehet. Itt annál erősebb, sokkal hatásosabb javitó eszközre van szükség. Itt csak a szülők, a családi nevelők segithetnek rendes életmódjukkal és példás magaviseletükkel. A családi körben már romlásnak indult és a külvilágtól méginkább befeketitett lelket csak a szülők, a jó házi nevelők képesek tisztára mosni és mindig megóvni, megvédeni a portól és a szennytől.

Az alázatosság, a szerénység és a jóság előtt a kisértő, a rossz, a bün mindig megtörik s még csak meg sem kisérte azt, hogy helyet kérjen és vegyen magának, teljes észrevétlenül tovább áll.

Munkásságával ezt a sikert, a kisértőt ily csufosan megszégyenitő szép és jó eredményt igyekezzék minden szülő elérni. Tettével és minden eljárásával törekedjék arra, hogy a bünt, a rosszat megtörje és akkor merem mondani és merem állitani, hogy gyermekei is jók, igazak, hüségesek és mindig alázatosak lesznek. Figyelmetlenségükért, gondatlanságukért nem bünhődnek a szülők és nem szenvednek az utódok.

Mert élve a közmondás igaz szavaival, hogy „jó fának csak jó gyümölcse terem“ — a jó szülőknek is csak jók, szelidek és alázatosak lehetnek a gyermekei is.

Lőrinczi Miklós.

Hymen. Három eljegyzésről adunk hirt: *Gvidó Katica,* Gvidó Béla esperes afia bájos leánya és *Péterffi Mihály* küküllőszéplaki unitárius lelkész; *Péterffi Nuńka,* Péterffi Gyula torockói igazgató afia bájos leánya és *Gál Gyula* torockószentgyörgyi lelkész; *Borbély Baba,* Kolozsvár és *Benczédi Domokos* torockói lelkész afia jegyesek. Isten segitse a jegyespárokat boldog házasságok megkötésére!

Válasz Izsák Domokosnak.)*

(Az Unitárius Közlöny 1931. évi 7-ik számában irt versére).

Köszönöm Neked a tanitványi hála gyöngéd megnyilatkozását, mely nekem a legteljesebb elismerés a mult munkájáért.

Köszönöm Neked, hogy 20 év multán nekem is életjelt adtál szellemi erőd kiválóságáról, érzésvilágod mélységéről.

Köszönöm Neked, hogy lelkemet visszahivtad a mult egyik olyan periodusára, mely életem egyik legszebb és leggazdagabb emléke.

Köszönöm Neked, hogy alkalmat adtál a válasz-adásra, hogy szólhatok Hozzád e lap hasábjain és szólhatok általad egykori tanitványaimhoz és szólhatok ahoz a néphez, melynek körében 7 évig teljesithettem a nevelésnek, oktatásnak és vallás erkölcsi életnek kulturmunkáját.

Emlékszem-e e multra? Hogyne emlékezném! Hiszen ott kezdettem meg az életet, ott alapitottam családi tüzhelyet, ott éltem, ott dolgoztam oly szeretettel, megbecsüléssel körülvett környezetben, hogy tövis nem szurhatta kezemet, bántás nem érhette lelkemet, tőr nem járhatta szivemet.

Hogyne emlékezném! Hiszen minden körülmény adva volt nekem ott. Köztetek, kicsinyeknél, nagyoknál egyaránt, hogy ifjui lelkem, tettrekész akaratom épithesse nevelői munkáját iskolában, templomban, kulturegyesületekben, benn a községben, családokban, künn a mezőn mindenütt, ahol kellett és ahol erre alkalom adatott.

Hogyne emlékezném a faluvégi énekvezér-tanitói lakra, cseresznyefás kertjére, ajtó előtti virágos kertre és régi, öreg iskolájára, hiszen azok voltak mindennapi munkálkodásomnak szentelt helyei, testet és lelket pihentető oázisai.

Emlékszem-e Reád, általad 50 főnyi tanitványaim mindenikére? Jól emlékszem és mély nyomokat hagyott lelkemben a Ti kerekképü, rózsás arcotok, élénk tekintetek, rugalmas egészséges fürgeségetek. Jól emlékszem egyforma ősi „Konyha-patak-menti" népviseletetekre, ősi talajból fölbuggyant romlatlan erkölcseitekre, vallásos, hazafias székely lelketekre, mindenre fogékony, gyors felvevő képességü lelketekre, melyre irni, melyre épiteni, melyet csiszolni, melyet fogékonnyá tenni minden jóra és nemesre: nekem könnyü és gyönyörüséges volt.

Emlékszem-e Reád? Igen! A jó rajzosra, a szép iróra, a helyesen fogalmazóra és minden elemi tudományban kiváló tanitványomra, szüleidre és élet körülményeitekre.

Ambiciózus lelked most 20 év multán vissza sir a multra, hogy miért kellett ketté törjön a Te pályád, 20 év multán ugy gondolod, ugy érzed, hogy a multon lettél pályavesztes és azt hiszed, hogy a

---

*) Mint a tanitó és tanitvány közötti viszony örvendetes jelét, leközöljük ezt a cikket is.

rögnél maradásoddal letörött az én oltásom ága. Ne hidd azt és ne keseregj fölötte! Nem vagy pályavesztes! Nem törött le az én oltásom ága! A változott viszonyok és körülmények mélyebb szemlélete szilárdan alátámasztják azon meggyőződésemet, hogy ott vagy Te ma, ahol kell legyen minden székely ember: Az ősi rögön! Azon a rögön, mely alapja fennmaradásunknak. Nem tört le az én oltásom ága! Mert teljesiti lelked azon szellemi munkát is, mely faji fennmaradásunk biztos záloga. Boldog lennék, ha Te ezt most is, — miképpen ezelőtt 20 évvel mindent megértettél, — megértenéd és kesergő lelked megnyugvást találna.

Hiszen, hogy megértesz engem, mert látom, hogy szivedben most is él a tanitvány legszebb lángja: *A hála.*

Torda, 1931. julius hó 14-én. **Erdős Mihály.**

„Székely földmives iskola."

A 2-ik vagy 3-ik elemi osztályos olvasókönyvben volt benne az a bájos kis vers, melynek cime: „Az első csizma" és amelyben közvetlen hangulatfestéssel volt leirva az az öröm, melyet „Dani bácsi" érzett boldog örömében, midőn a vásárból megkapta szülőitől az első pár csizmát.

Valami ilyen, ehez hasonló jóleső örömérzés tölti be lelkünket most, amidőn elmondhatjuk, hogy az első székely földmives iskola 1931 október 15-én megnyilik Székelykereszturon. Régi vágyunk és óhajtásunk teljesül e megvalósulással. Áldassék érte Isten nagy neve!

Visszagondolok azokra a vágyakra, tervekre, tárgyalásokra, melyeket az „Udvarhelymegyei Földmives Szövetség", később a Vármegyei Gazdasági Egylet keretében, gyülésein e tárgyban több, mint 10 éven át folytattunk. A vármegye vezető embereinek egyhangu óhaja volt egy gazdasági szakiskola létesitése. Azóta, e célért küzdők közül, többen örök pihenőre tértek, de az élők — abban a hitben vagyok — ma örvendező lélekkel adnak hálát Istennek a megvalósulás lehetőségéért s hisszük és reméljük, hogy a felvirágoztatás, a cél további elérése, megvalósitása szempontjából segitségére lesznek az iskolát megvalósitó Unitárius Egyháznak.

Mi ez iskolának a célja? Nem gazdatisztek, béresbirók, botos-ispánok nevelése, hanem okszerüen, tudatosan gazdálkodó kisgazdák nevelése, akik a földmives iskolában tanult, elsajátitott hasznos ismereteket otthon, falujokban — ha kell, minden gunyolás, lekicsinylés ellenére is — próbára teszik, diadalra viszik. Tudjuk, hogy népünk középkoru, öregebb rendü tagjai közt vannak maradiak, a régi, megszokott mivelési módokhoz ragaszkodók, akiknek nem kell trier rosta, nemesitett, tisztitott vetőmag, mély szántás, műtrágya stb., de tudjuk azt is, hogy világot látott, tapasztalt középkoru és ifjabb nemzedékünkben vannak sokan, akik ezek iránt érzékkel rendelkeznek, vágynak, szeretnének irányban haladni, de ed-

dig nem tudták elsajátitani, mivel nem volt hol. Ilyen haladni vágyó ifju-nemzedék számára nyilik meg a székelykereszturi földmives iskola.

Ez iskolába 4 elemi iskolai végzettséggel vesznek fel 14—30 éves ifjakat. Az iskolai tanitás minden év október 15-én kezdődik és április 15-én ér véget, ekkor a növendékek hazamennek és otthon a tanultak alapján folytatják tanulmányaikat. Az oktatás — a nyári hathónapos megszakitással — 2 évig tart, melynek sikeres elvégzése, az iskola nyilvánossági jogának megadása után, egyéves katonai szolgálatra jogosit. Az Unitárius Egyház több ingyenes és kedvezményes ösztöndijat (segélyt) ad a jóigyekezetü, szorgalmas növendékek számára.

Kérjük a lelkészeket — felekezeti különbség nélkül —, tanitókat, népünk vezetőit, hogy buzditsák a szülőket, hogy küldjék gyermekeiket e nagy jelentőséggel biró iskolába.

Teljék be s évről-évre népesedjék be ez iskola és terjedjen a többtermelés, jobb minőség termelés kulturája s nyomában legyen anyagi megerősödés, uj élet ezen a drága, megszentelt ősi rögön.

Ü. J.

Egyleti élet és munkásság.

A Székelykeresztur köri D. F. E. ez évi közgyüléséről lapunk zárta után részletes, szép jelentés érkezett. Jövő számunkban hozzuk.

Az „Udvarhelyi Dávid Ferenc-Egylet" 1931. évi augusztus hó 9-én (vasárnap) d. u. 2 órakor Ghipeș—Gyepes községben tartja meg müsoros évi rendes közgyülését az alábbi programmal: *I. Istentisztelet.* 1. Gyülekezeti ének. Vezeti: Fulöp Domokos homoródalmási énekvezér-tanitó. 2. Imát és egyházi beszédet mond: Ifj. Máthé Lajos szentábrahámi lelkész. 3. Közre énekel a gyepesi D. F. Férfidalárda. 4. Gyülekezeti ének. *II. Műsor.* 1. Elnöki megnyitó. 2. Szaval: Vass Klárika k. a. 3. Énekel: Kővári Jakabné tiszteletes asszony, orgonán kiséri Pálffy Ákos énekvezér-tanitó. 4. Felolvas: Vass Albertné urasszony. 5. Szaval: Kelemen Imre, homorodujfalvi lelkész. 6. Hegedüszóló: Báró Piroska k. a. 7. Előadást tart: Szentiványi Sándor, kolozsvári lelkész. 8. Szaval: Orbán Istvánné, székely asszony. 9. Költeményeiből felolvas: Vári Domokos, homoródszentpáli lelkész. 10. Énekel a gyepesi D. F. Férfidalárda. 11. Szaval: Kerekes Mózesné, székely asszony. 12. Szaval: Kővári Jakab, kénosi lelkész. 13. Elnöki bezáró és gyülekezeti ének. *III. Hivatalos rész.* 1. A mult gyülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesitése. 2. Titkári jelentés. 3. Jelentések: *a)* könyvtárról, *b)* pénztárról. 4. Elnökségnél előre bejelentett inditványok.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Egyházi hírek.

Rovatvezető: Ürmössi József.

Főtiszt. püspök ur julius 10 óta Karlsbadban üdül, augusztus első hetében jön haza.

Az E. K. Tanács julius 1-én és 2-án tartotta meg üléseit, melyet juniüs havában a bizonytalan áll. költségvetési helyzet befolyása miatt nem tarthatott meg. A gyülés bő és terjedelmes, 62 pontból állt tárgysorozatából e helyen kiemeljük a főbb pontokat és intézkedéseket. Elnöki előterjesztések kapcsán a Főtiszt. püspök ur bejelentette az Amerikai Unitárius Társulat évi közgyülésének egyházunkhoz küldött üdvözletét. Részvéttel emlékezett meg Dr. Várady Aurél haláláról. Elnökileg elintézett ügyeket tudomásul vette. Az esperesi vizsgálatokról feldolgozott — hét egyházkörről szóló — jelentésből megnyugvással állapitotta meg az E. K. Tanács, hogy a vallás-erkölcsi élet terén általánosságban hagyatlás nincs, egyes helyeken a vallásos buzgóság örvendetes emelkedést mutat, de vannak helyek, ahol a részvétlenség, közönyösség aggodalomra ad okot.

A kolozsdobokai egyházkörben a kolozsi egyházközségben kevés aránylagosan az urvacsorával élő hivek száma. A szováti felekezeti iskolánkban az iskolalátogatást Dr. Gál Kelemen köri f. ü. gondnok végezte.

Aranyostordai egyházkörben uj és biztató élet indult meg verespataki egyházközségünkben az uj lelkész és neje buzgó munkássága nyomán. Aggodalomra ad okot a bányavidéki egyházközségeink (Lupény-Vulkán) helyzete, hol a munkabeszüntetések miatt hiveink megélhetése veszélybe jutván, a fennmaradás kérdése forog kockán. Örömmel üdvözölte az E. K. Tanács Ádámosy Gábor kövendi lelkészt 25 éves szolgálati jubileuma és Weress Béla petrozsényi lelkészt 10 éves szolgálati jubileuma alkalmából. Utasitotta a torockószentgyörgyi belső ember atiait, hogy az ifjuság vallás-erkölcsi nevelésére nagyobb gondot forditsanak, mert magaviseletük ellen panasz merült fel.

Küküllőköri egyházkörben az egyébként élénk és buzgó vallásos élet összhangját zavarja *a bethlenszentmiklósi* egyházközségben duló papellenes és mellettes pártoskodás, ami válságos lehet az egyházközségre. Sajnálatos, hogy a külömben vallásos buzgóságukról ismert *magyarsárosi* hiveink körében a templomi ülőhelyek kérdése egyenetlenséget támasztott. E. K. Tanács adatokat kért be a kérdés megoldására.

Marosi egyházkörben felekezeti iskoláinkat az esp. vizsgálattal kapcsolatosan K. Nagy Árpád f. ü. gondnok, Lörinczy Miklós tanitó, nev. ü. biz. tag kiséretében szakszerüen megvizsgálták. Reméljük a jelentés az év-végi iskolai jelentésekkel együtt fel fog érkezni. Ez egyházköri jelentéssel kapcsolatban E. K. Tanács kimondotta, hogy jövőben a leányegyházközségeknek nemcsak a számadása küldendő be, hanem a vallás-erkölcsi állapotokról is jelentés teendő.

Udvarhelyi egyházkörben megnyugvással vette tudomásul E. K. T., hogy vargyasi és homoródszentpáli egyházközségeinkben

a rend és béke helyreállt, a szenvedélyek lecsillapultak és a törvény tisztelete győzött. Ez mindig kívánatos volt, de a mai világban különösen az. Elismeréssel emlékezett meg E. K. T. azokról a kegyes adományokról, melyek ez egyházkörben különösképen nagy számban tétettek. A vizsg. szék ajánlatára köszönetet mondott Bálint Balázs kénosi énekvezér tanitónak a kiváló és szép sikerü egyh. énektanitásért.

Felsőfehéri egyházkör három egyházközségében Datk-, Alsórákos- és Olthévizen a férfiak és az ifjuság körében nagy hanyatlás van a vallásos élet-templomlátogatás tekintetében. Sajnos, hogy még a prezsbiterek körében is ez az eset. E. K. Tanács szigoru vizsgálatra utasitotta az egyházkör vezetőségét, a bajok továbbterjedése megakadályozására. Reméljük, hogy mielőbb jobb hireket fogunk hallani. Megnyugvással vette tudomásul E. K. T., hogy nagyszebeni egyházközségünkben a gyakoribb papi látogatás lehetősége folytán, élénkebb egyházi élet indult meg.

Háromszéki egyházkör vizsgálat jelentéséből örömmel vette tudomásul, hogy a vallásos élet, templomlátogatás terén fokozodó buzgóság volt észrevehető brassói, kökösi, szentiványlaborfalvi és más egyházközségeinkben is. Szomoru kivételt képez e tekintetben a *bölöni* egyházközségünk, hol a lélekszámhoz arányitva nagyon kevés a templomlátogatók száma 1800—2000-ből 100—120—200! Belső surlódások, viszálykodások miatt az egyleti élet is szünetel. Az egyházkör vezetősége a szükséges orvoslások megtételére felhivatott. E. K. Tanács köszönetet mondott Farkas József sepsiszentkirályi ig. tanitó urnak, ki, más vallásu létére is, önkéntes buzgóságból unitárius egyh. énekeinket az iskolás gyermekeknek tanitotta. E. K. Tanács elismerő köszönetet mondott Dr. Szentiványi Gábor köri f. ü. gondnok urnak agilis munkásságáért, hogy csaknem minden egyh. község vizsgálatán részt vett. Sajnálatos jelenségként van felemlitve az esp. vizsgálat jegyzőkönyvében, hogy a három magyar felekezethez tartozó *sepsiköröspataki* egyházközségben a pünkösti előtti hetekben egy r. kath. Ferencz-rendi barát a protestánsokat becsmérlő sorozatos prédikációkat tartott, ami nagy visszatetszést szült. Ilyenek a régi időkben sem voltak kívánatosak, de a mai kisebbségi helyzetünkben valósággal elitélendő eljárás, mert nekünk békességre, összetartásra van szükségünk.

Az 1931. évre szóló költségvetést véglegesen nem tudta megállapitani E. K. T., mivel a nagy összegü deficit elenyésztetése, illetve redukálása végett visszaadta átdolgozásra a pénzügyi bizottságnak.

A székelykereszturi főgimnázium 1931—32. évi költségelőirányzatát elfogadta, illetve az alsó tagozat költségeinek fedezésére a „Közalap“ hozzájárulását megállapitotta.

Az E. K. T. megbotránkozással vette tudomásul, hogy Kádár Balázs volt felekezeti tanitó neve alatt bünügyi feljelentés tétetett egyházunk főpásztora és egyik főgondnoka ellen.

Dr. Pázsint Mihály volt széplaki lelkésznek 1931 febr. 1-től engedélyezte nyugdijilletményei kiutalását. Köszönettel tudomásul vette, hogy Dr. Ferencz József és testvérei s sógornői együttesen

40,000 leus alapitványt tettek egyházunk közszükségeinek fedezésére „kilyéni Ferencz József és neje kissolymosi Gyergyay Anna“ alapitvány cimen, továbbá Balázs András esperes és neje 3000 leus alapitványt tettek a theol. akad. részére; Vajda Béláné urnő a haranglábi egyházközségünkben tett 1000 leus alapitványt.

Az Unitárius Leányotthon előljáróságának felterjesztésére engedélyt adott a szabályzat oly módon való változtatására, hogy a növendékek létszámát 10-el növelhetik és egyetemi hallgatónők is felvehetők az intézetbe.

Osváth Árpád egyh. tanácsos által, a Szervezeti törvény modositások tárgyában beadott inditványra ugy határozott, hogy miután e tárgyban több inditvány és módositó javaslat érkezett be, de a vallásügyi törvény 51 §-a szerint, az ehez megjelenő végrehajtási utasitás alapján, a megjelenéstől számitott egy éven belül egyházi szervezeti törvényünknek ugy is átdolgozásra kell kerülnie, ezért az inditvány tárgyalását akkorra halasztja.

A székelykereszturi Földmives iskola 1931—32 évi beinditása ügyében megtette az előkészületeket és szükséges intézkedéseket.

Iklandi egyházközségnek engedélyezte uj papi ház épitését. A vargyasi egyházközség közgyülésének a papi és énekvezér fakepe tárgyában hozott határozatát jóváhagyta.

Egyházunk sulyos anyagi helyzete miatt az „iskola-látogatói“ intézmény beállitását elhalasztotta, azonban a köri nev. ügyi bizottságokat intenzivebb munkára hivta fel.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A kolozsvári unitárius kollégium főgimnáziumába az elmult iskolai évben beiratkozott 204 tanuló, ebből unitárius 149. Az elért tanulmányi eredmény minden tekintetben kielégitő. A vizsgálatra állott és osztályozott 197 tanuló közül javitó vizsgálatra utasittatott 30 (15·23%), osztályismétlésre bukott 15 (7·62%). Összesen bukott 45 (22·84%), sikerrel vizsgázott 152 (77·16%). A legjobb osztályok a II. és VII. osztályok voltak, amelyekben nem kapott elégtelen osztályzatot senki. Kitüntetéssel lépett felsőbb osztályba 21, dicsérettel 14 tanuló. Az egész intézet 6 legjobb tanulója: 1. Ifj. Nagy Zoltán VI. o. t (9·48), 2. Márkos András I. és Tövisi József II. (9·47), 3. Papp Domokos II. (9·46), 4. Márkos Jenő IV. és Raffaj András IV. (9·43). A juniusban tartott IV. osztályba való felvételi vizsgálatra állott 18 tanuló közül sikerrel vizsgázott 15 (83·33%). A baccalaureátusi vizsgálatra jelentkezett 8 régi és 14 uj kandidátus. A régiek közül sikerrel vizsgázott 5 (62·50%), az ujak közül pedig 10 (71·43%).

A jövő iskolai évre a beiratások és szeptemberi vizsgálatok időpontjára nézve a mult évi törvényes rendelkezések az irányadók. Ha a nyár folyamán más rendelkezések érkeznének, hirlapok utján adja tudomására az érdekelteknek az igazgatóság. Eszerint a be-

iratások ideje azok részére, akiknek nem kell javító, vagy felvételi vizsgálatot tenni, aug. 25—31. A vidéki tanulóknál, hogy a kétszeres utazási költséget megtakaritsák, ettől eltekint az igazgatóság és elfogad beiratásokat szept. 13-ig. A javító vizsgálatok szeptember 1—5, a IV. osztályba való felvételi vizsgálatok szept. 5—10 napjain lesznek. A javító vizsgát tett tanulók szept. 6—8, a IV. o.-ba való felvételi vizsgán átment tanulók szept. 11—12 napjain iratkoznak be. A beiratkozási kérvényminták az igazgatói irodában állittatnak ki. Az uj tanulók a következő okmányokat nyujtsák be a beiratkozás alkalmával: 1. Állami anyakönyvi kivonat; 2. Lelkészi keresztlevél; 3. Állampolgársági bizonyitvány; 4. Iskolai bizonyitvány; 5. Ujraoltási bizonyitvány. Az iskolai év szept. 15-én nyilik meg.

Azok a tanulók, akik más középiskolából óhajtanak átlépni, az elvégzett osztályok mindenikéről iskolai bizonyitványt kötelesek felmutatni.

Jó magaviseletü, jó tanuló, szegénysorsu unitárius tanulókat az intézet a jövő iskolai évben is — anyagi erejéhez mérten — segélyezni fog.

A székelykereszturi unitárius főgimnáziumba a lefolyt iskolai évben beiratkozott 147 tanuló, ebből unitárius 96. Az osztályvizsgálatok utáni tanulmányi eredmény minden tekintetben kielégitő. Osztályoztatott 145 tanuló, előlépőnek minősült 110 (75·87%), javító vizsgálatra utasittatott 26 (17·93%), ismétlőnek maradt 9 (6·20%). Összesen bukott 35 (24·13%). A legjobb eredmény az V., a leggyengébb a VI. oszt.-ban volt. A dicséretes fokot legtöbben az I. osztályban érték el, ahol 25 tanuló közül 11-nek 7·50-en felül van az általános osztályzata. A juniusban tartott IV. osztályos felvételi vizsgálatra jelentkezett 15 tanuló, sikerrel vizsgázott 13 (86.67%). A baccalaureátusi vizsgálatra jelentkezett összesen 17 tanuló, akik közül sikeresen vizsgázott 4, kik közül 1 régi és 3 uj (23·53%). A gyenge eredményt főként az okozta, hogy a módositott törvény szerint természetrajzból is románul kérdezték a tanulókat, habár e tárgyat egész középiskolai tanulmányuk ideje alatt anyanyelvükön tanulták. E nehézség egyébiránt általános volt és sulyát érezték tanulóink a kolozsvári bizottságnál is.

„Korcsma helyett a templomba". A folytonos nyári munkában kifáradt kisadorjáni hiveink a saját maguk épülésére és a vallásos élet fejlesztésére julius hó 19-én délután a kistemplomukban egy igen kedves vallásos délutánt rendeztek. A templomban megjelent ifjak és öregek nagy száma bizonyitotta és példázza azt, hogy a jól és helyesen nevelt és vezetett hivek, amikor arra mód és alkalom van, inkább mennek még az ünnepi délutánokon is a templomba, mint a korcsmába. Fekete József lévita-tanitó afia szép, jó és találó megnyitója, ifj. Lőrinczi Miklós és Bustya Sándor végzett tanulók kellemes éneke és a hét iskolás gyermek alkalmas szavalása külön-külön, de összesen is nagyban és sokat emelték az összejövetel ünnepélyességét. Ifj. *Ekárt Andor* lelkész afia a Jóel próféta II/28 verse alapján tartott alkalmi beszédével a szenvedésben vi-

gasztalást, az elhagyatottságban pedig reményt osztogatott, bizalomra és kitartásra buzditott. De mindennél talán megnyugtatóbb az a válasz, amelyet a szülők és gyermekeik egyöntetüen adtak *Lőrinczi Miklós* tanitó afiának a „Szülők és gyermekeik" c. előadására. Megállapitva és megmondva azt, hogy Kisadorjánban a szülők kötelességtudók, gyermekeik pedig engedelmesek és jók. — Bár mindenütt igy lenne. Szép délután, jó emlékek e meghasonlott világban. Illesse ezért dicséret Fekete József lévita-tanitó afiát. L. M.

Értesités. A firtosváraljának 3 évenként szokásos találkozója ez évben esedékes lévén, idejéül aug. *23-ika* van megállapitva. Erről az érdekelteket ez uton is értesitem — felkérvén a megjelenésre. A régebbi találkozások kedves emléke inditson utra a megjelölt napon, azon reménységgel, hogy a mostani nehéz időben is kedves leszen a szülőföld és otthoni véreink látása s hogy ez ujabb találkozás is ujabb kedves emlékekkel gazdagitandja majd sziveinket. Kér és hiv Pál Ferenc.

Sz. 593/1931.

U. P.

Pályázati hirdetés.

Pályázatot hirdetek a magyarsárosi unitárius felekezeti elemi iskolánál miniszteri engedélyezés folytán az 1931/32. tanév kezdetével szervezendő II. tanerői állásra, mely állás tanitónővel töltendő be. Pályázni szándékozók pályázati kérvényeiket képesitő okmányaikkal és egyéb szükséges mellékletekkel folyó évi augusztus 12-ig küldjék be Gvidó Béla esperes afiához Dicsőszentmártonba. Az állás javadalma az egyházi főhatóság által megállapitandó kezdő-tanitónői fizetés.

Kolozsvárt, 1931 julius 27.

Püspök helyett:
Dr. Varga Béla,
főjegyző.

Gyermekvilág.

A meglőtt veréb meséje.

Irta: *Filep Andor.*

Öcsikének aranysárga haja volt, fitos orra és kék szemei. Persze, ti azt gondoljátok, hogy az arca olyan fehér volt, mint a tej és csak a közepén mosolygott elő egy kis pirosság, mintahogy rátok mosolyogna a szép fehér tejbe hullott piros rózsaszirom.

Öcsike boldog volna, ha tudná, hogy ilyen szépet gondoltok róla, és ha én megmondanám neki, hogy tudja, egész nap egyebet sem csinálna, csak mind mozsdana, hogy ilyen szép legyen.

Ilyen meleg nyárban, azt hiszem ti is szivesen mozsdanátok egész nap, ha anyukátok engedné.

Látjátok, Öcsike még fürdeni sem akart menni; a reggelijét, ebédjét, az uzsonáját is épen csakhogy bekapta és szaladt a kertbe. Madarat akart lőni.

Én mondtam neki, hogy inkább célba lőjjön, megcsináltam a céltáblát is, de ő feléje se ment.

„A céltábla nem tud repülni" — mondta.

S az öreg céltábla szinte sirt mikor látta, hogy a madarak, hogy repülnek el Öcsike lövései után.

Én annak örvendtem, hogy Öcsike nem találta el a madarakat, de busultam, hogy a madarak elmennek és többet nem jönnek viszsza. Az egyik szemem kacagott, a másik sirt. És csakhamar a kacagó szemem is elkezdett sirni. Mert amikor a madarak elmentek, a kertünk nem maradt üresen.

„Vig élet van itt!" zümmögték a cserebogarak és mindenünnen rátelepedtek a fák leveleire. Egy zöld kalapos hernyó is előmerészkedett valahonnan és átkiabált büszkén a szomszéd kertek hernyóihoz: „Ide jőjjetek, itt izletesebb a levél." És zöld, piros, sárga-fekete ruhás vendégek másztak és araszoltak a faderekakon, hogy a cserebogaraktól üresen hagyott helyeket elfoglalják. „A fecskék is elmennek!" sietett megjegyezni egy kék potrohu légy és örömében jót csipett az arcomon.

„Ó drága barackfáim, szilvafáim, almafáim, körtefáim, mi lesz belőlem, ha ezek megeszik a levelecskéket!" obégattam és sietve felmásztam a ház tetejére, hogy a kéményben lakó fülesbagolytól tanácsot kérjek.

„Bölcs fülesbagoly", — szólitottam meg mély tisztelettel, „Öcsike elkergette a kertből a madarakat s a bogarak és a hernyók mind megeszik a fák leveleit. „Azért jöttem, hogy tanácsot kérjek tőled." A fülesbagoly elrendezte frakkját és megigazitotta a pápaszemét; aztán minden habozás nélkül felelt: „Nem szeretem, hogyha lövöldözik a madarakat, de azt se szeretem, ha a gyereket megverik, mert akkor sirnak és én nem tudok tőlük aludni. Az alvás pedig, mint tudjuk, legfőbb táplálékunk az élet lakomáján".

„Elvegyem a flobertet Öcsikétől?" szóltam bele a beszédjébe, mert eszembe jutott, hogy ha sokáig beszél, sok levelet megehetnek a hernyók és a cserebogarak.

„Az öregek beszédébe ne szólj bele!" dorgált meg szigoruan a fülesbagoly. „Különben, ha jól meggondolom", folytatta a tanácsadást, „a verebek zavarják legjobban az álmaimat és én nem bánom, ha Öcsike lőni fogja a verebeket".

„Miau" — helyeselt neki a cica a padlás-ablakból s mikor a fülesbagoly odanézett, mégegyszer elmondotta, hogy miau, mert arra gondolt hogy majd ő eszi meg az Öcsike meglőtt verebeit.

„Ó bölcs fülesbagoly", kérdeztem ismét, „de mi legyen a falevelekkel?" „Mi közöm nekem a falevelekhez? Öcsike lődözze csak a verebeket", ripakodott rám és hátat forditva ismét szunyókálni kezdett a fülesbagoly. Elkergetném a kéményből, gondoltam, de akkor kitől kérjek tanácsot?

Tele hintettem hát az udvart buzaszemekkel, hogy gyüljenek össze a verebek. Öcsike megbujt az ajtó mögé és közéjük lőtt, amikor sokan voltak.

Egyiket eltalálta. Az alsó csőrét lőtte el. A madár repdesni kezdett és szeretett volna életében még utolsót csiripelni, de a szájából kiömlő vér belefolyt a torkába. Nem tudott csiripelni és azután nem tudott szuszogni sem. A szárnyai mind lassabban vertek, lezuhant a földre. Meghalt.

Öcsike eldobta a puskát. Szeretett volna odamenni a verébhez, hogy kezébe vegye, megsimogassa, csőrét helyre tegye, a vért lemossa róla, megetesse tiszta buzával, betakarja fehér takaróval. De mielőtt Öcsike egyet is lépett volna, a farakás mögül előugrott a macska és elkapta a meglőtt verebet.

Öcsike bement a szobába és sirt.

Én vettem a flobertet és elkergettem a kéményből a vén fülesbagolyt. A verebek utánna repültek és jól megtépdesték a frakkja szárnyát.

Aztán vettem a céltáblát, a hátára ráirtam: „Cserebogaraknak és hernyóknak a kertben tartózkodni tilos!" és ráakasztottam egy fára a kertben".

Aztán lefeküdtem a legnagyobb almafa alá és álmodtam egy kis fiúcskáról, aki kezéből etette a madarakat és az arca olyan fehér volt, mint a tej, csak a közepéből mosolygott rám egy kis pirosság, mintahogy rátok mosolyogna a szép fehér tejbe hullott piros rózsaszirom.

Irodalom.

Szentmártoni Kálmán kereszturi tanár afiának Heraklides Jakabról irott munkáját — mint értesülünk — a berlini Ungarische Jahrbücher megbizásából Dr. Szalai Béla részletesen ismertette ugyanannak a folyóiratnak a hasábjain. Ritka eset, hogy iróinkról minden külön protekció és közvetités nélkül Berlinben is tudomást szerezzenek, miért is szerzőnek melegen gratulálunk.

Dr. Ferenczi Sándor: *A madarak öregkortól eltérő tollszinezete atavisztikus jelenség-e, avagy a környezet hatásának tulajdonitandó?* Négy avigeográfiai térképpel, két fényképpel és két szines melléklettel. Doktori értekezés a szegedi M. Kir. Tudományegyetem mathematikai és természettudományi karához benyujtva. 1931.

Midőn fenti doktori értekezésnek nyomtatásban való megjelenéséről örömmel értesitjük olvasóinkat, egyuttal azt is hozzáfüzzük, hogy Ferenczi Sándor a doktorátust „magna cum laude" megszerezte. E munka részletes ismertetését, sajnos, szakértelmünk hijján és lapunknak céljára és terjedelmére való tekintettel, mellőznünk kell. Szerzőnek azonban, ki kolozsvári kollégiumunk tanára, ez uton is melegen gratulálunk. Sz. I. S.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

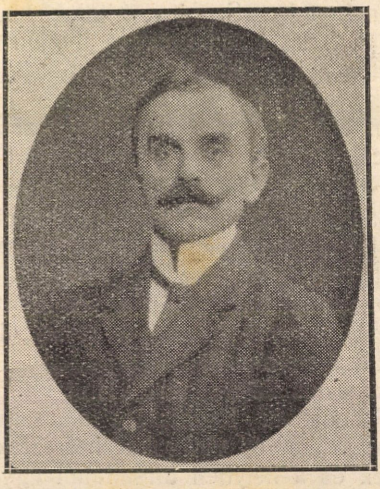
Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 szeptember. 9. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Bálint Balázs (1882—1931).

Az unitárius nevelő mintaképe, kit hosszu, munkás élete és hüséges szive érdemesitett lapunknak erre az első oldalára. Halálát gyászoljuk meg, de életét kövessük!

Vári Albert ur
Loco
Str. Al. Vlăhuţă 6 [Bolyai-u.]

Bálint Balázs.
1882–1931.

Mint viharban az erős tölgy, derékban törött ketté a Bálint Balázs munkás élete. Halála előtt egy héttel még halotti nótát zengett egyik kedves tanitványa felett, de a sirhoz már nem kisérhette el: utközben kidőlt, ágyba esett, honnan még egy utolsó erőfeszitéssel feltámolygott, hogy napirenden lévő munkáját, az iskolai beirást elvégezze. S el is végezte. Azonban a tulerőltetett munka által meggyötört, erős akaratu, de gyönge testet 1931. évi augusztus hó 26-án hirtelen elragadta a kérlelhetetlen halál...

Bálint Balázs Firtosváralján született 1882-ben. Elemi iskolába is ott járt. A költői lelkületü József János tanitványa volt. Gimnáziumi és képezdei tanulmányait Székelykereszturon végezte. Huszonhat évig tanitott; előbb Lókodban, később Kénosban. Tanitói és kántori hivatalában a pontosság mintaképe volt. Nemcsak tanitott, hanem nevelt is. Tanitványait illemre, a szülők, előljárók és a nagyobbak tiszteletére nevelte. Világosságadó égő fákl a volt, amely — mig másoknak világitott — önmagát emésztette meg. Élete sok betegséggel, operációkat átélő szenvedéssel tarkitott, nehéz pálya volt, de nem eredménytelen. Szerény, kitartó munkás, de megalkuvást nem ismerő, gerinces jelleme miatt pályáján sok tövisszurás érte, mely érzékeny lelkén sajgó sebeket ejtett, de a kijelölt, egyenes utról soha le nem téritette. Szorgalmas munkáját hatóságai elismerték. Az eredményes tanitásért kitüntetést, az egyházi énektanitásért elismerést, a gyümölcsfatenyésztésért pedig jutalmat nyert.

Erős lelke gyenge testben lakózott. Hosszantartó, nehéz betegségek gyötörték. Szilárd akarata sokszor átgázolt a veszedelmeken, de most elsodorta a szenvedések örvénye, pályája derékba törött. Sokszor figyelmeztettem: „Vigyázz magadra, a tulfeszitett munka nem válik javadra.“ Ő azt felelte: „Hajt a vérem, nem állhatok ellen.“ Most a gyönge test valamelyik alkotó része eltörött s az egész összeomlott. A tulfeszitett munka mártirja lett...

Temetése augusztus 28-án volt. Holt tetemét a templomban ravatalozták fel Kénosban. Ravatalára a család koszoruja mellé szebbnél szebb koszorukat és virágokat helyeztek tisztelői, tanitványai, tanitó-egyletek és a helybeli társadalmi egyletek, melyek között szépségével feltünt a helybeli nőegylet hatalmas, őszirózsákból diszesen font, gyönyörü koszoruja, amely felséges pompában fejezte ki az elmulás gondolatát. Az Isten alkotta, gyönyörü természet ingyenes ajándékának illatával, szépségével nem versenyezhet a drága pénzen vett művirág... A nőegylet gondolata követésre méltó, szép példa!...

A ravatalt a gyászoló család mellett a gyermeksereg, a tanitványok sora, a presbiterium és a nőegyleti tagok — alkalmi, gyászlobogódiszben — állották körül. Könnyekig megható, a tisztelet-

adásnak felséges, szép látványa volt... A templom nem volt képes befogadni a helybeli, a lókodi és a vidékről nagy csoportokban összesereglett gyászközönséget.

A koporsó felett imát és gyászbeszédet Kővári Jakab helybeli lelkész mondott, találó képekben és hasonlatokban mutatva be azt a buzgó tanitói munkát, melyet a megboldogult életében kifejtett. A pályatársak és barátok nevében Pálffy Ákos mondott érzékeny bucsut; a megyei tanitó-egylet nevében Szabó János, a tanfelügyelőség részéről pedig A. Mărginean tanfelügyelő tartott tartalmas emlékbeszédet.

A templomból a — két müködési községe között elhuzódó hegyormon álló — lókodi köztemetőbe kisértük. A sirnál, mint volt lókodi munkatársa, Vári Domokos szentpáli lelkész bucsuzott a jó baráttól költői lendülettel; a szülőföld nevében pedig Bálint Albert gyepesi lelkész meghatottan mondott istenhozzádot a rokonnak, falusfélnek, a Firtos szülöttjének. A sirdombon Kővári Jakab kivánt békés nyugalmat.

A temetésen, a tanitványok és hivek hatalmas serege mellett, résztvett a tanitói és tanfelügyelői kar testületileg, a lelkészi és jegyzői kar számos tagja.

A család sorsa tragikus tanitóözvegyi és árva sors: bizonytalan jövővel és rendezetlen sorsu gyermekekkel...

Személyi vonatkozás, de érdekes a megboldogultnak halála előtt egy héttel hozzám intézett utolsó szava:

„Rosszul érzem magam, fáradt vagyok nagyon,
ezt a sok szenvedés nemsoká' itt hagyom...
Isten veled, pajtás, betegség már gyötör,
ugy lefekszem most, hogy nem kelek soha föl."

Mire ravatalánál igy válaszoltam:

„Életed minta volt, halálod dicsőség,
munka-mártirjaként fogad Téged az ég;
hült porodra perdül le baráti könnyünk,
Isten veled, pajtás, soha sem feledünk."

Pálffy Ákos.

Felhivás. Erzsébetvárosra 3—4 tanonc (ipart tanuló és 3 év alatt felszabaduló, 13 életévüket betöltött ifju) kerestetik az asztalos iparra. Felhivjuk falusi olvasóink figyelmét erre a jó alkalomra. Pályázók a lelkésztől hozott ajánlás alapján forduljanak Solymossy István ipartestületi elnök urhoz, Dumbraveni-Erzsébetváros. A szülők megnyugtatására közöljük, hogy e városban van unitárius lelkész, aki a fiuk hogylétét kereszténi buzgósággal fogja gondjaiba venni, de ezen kivül is, elhelyezésük a legjobb mestereknél fog történni.

Én és az Isten.

És jött az Isten,
És hozzám jött az Isten,
Hogy összeförjön, hogy leferítsen,
Hogy álmaim össze-vissza hányja
S reményeimet tapossa sárba . . .
És összeförjön, hogy ne éljek tovább.

És jött az Isten,
És hozzám jött az Isten,
Hogy felemeljen, hogy megsegítsen,
engem az ősi lázadó pogányt,
Aki magának is, másnak is csak árt.
És felemelt, hogy éljek csak tovább.

És jön az Isten,
És hozzánk jön az Isten
S megsegít minket sok-sok lázadó pogányt,
S afelett, hogy leferítne,
Afelett, hogy összeförne
Felemel, hogy éljünk csak tovább.

Engem, Téged: sok lázadó pogányt!

Bede Emil.

Lelki nevelés.

Iskolai szövetkezetek*).

„Nem jó az embernek egyedül lenni". Ennek a bibliai igazságnak nemcsak családalapitási, hanem társadalmi és gazdasági szempontból is nagy jelentősége van. Gazdasági és társadalmi helyzetünk napról-napra mind szigorubban követeli, hogy az ember ne maradjon egymagára, hanem bizonyos életcélok munkálására és elérésére társuljon, szövetkezzék. Ezt a gondolatot valósitották meg a különböző jellegü szövetkezetek.

A fogyasztási szövetkezetek tagjaikat olcsó és jó áruval látják el s megóvják az áru-uzsorától. A tejszövetkezetek tagjaik tejtermékeit dolgozzák fel s értékesitik megfelelő áron. A hitelszövetkezetek olcsó kamatu pénzt adnak tagjaiknak s védelmezik a kamatuzsorától. Ezek az ugynevezett „alapszövetkezetek", melyeknek egyike, másika ma már feltalálható minden élni akaró, haladni vágyó községben. Az alapszövetkezetek hajthatnak bármely más irányu ágazatokat, melyeknek mindenike összetartozandóságot, anyagi előnyöket, jóllétet, boldogságot munkál a kellő lelkiismeretes vezetés és a tagok buzgó kitartása mellett.

*) E rovatban gyermekeink lelki nevelésének gyakorlati megvalósitásáról fogunk cikkeket közölni.

Ahol ilyen szövetkezetek vannak, ott lüktetőbb az élet, nagyobb az összetartás, könnyebb a megélhetés amellett, hogy a szövetkezetek anyagi és erkölcsi támogatásban részesithetnek egyeseket, közületeket, iskolákat, egyházakat.

A népet a szövetkezeti élet megismerésére, a szövetkezet előnyeinek megértésére csak hosszas felvilágositó, szövetkezeti nevelő munka által lehet fokról-fokra ránevelni. A szövetkezeti életre nevelő munkában a legtermészetesebb alapvető munkát az iskolai szövetkezetek végezhetik. Ilyen iskolai szövetkezetek ma már nemcsak a külföldön, hanem itthon is vannak ugy a közép, mint az elemi iskolák mellett. Egy ilyen elemi iskolai szövetkezet szervezését és müködését óhajtom megvilágitani. Egyetlenegy példára, saját iskolai szövetkezetünkre hivatkozom csupán, mert más iskolai szövetkezetet nem láttam, de megengedem, hogy népesebb helyeken, nagyobb iskoláknál, nagyobb forgalommal lehetnek szebb eredménnyel müködő szövetkezetek is.

Iskolai szövetkezetünk időben fiatal: 2 éves.

Iskolánknak 80 tanulója egyenkint 5 Leu, összesen 400 Leu üzletrész jegyzésével hivta életre. Erről beszél az „Üzletrészkönyv", melybe a jegyzett üzletrészek vannak bevezetve. Akik „kinőnek" az az iskolából, üzletrészeiket kivehetik. Vannak, kik kiveszik; vannak, kik otthagyják öccseik, hugaik javára.

A szövetkezetet 1 ellenőr, 1 boltos, 1 könyvelő, 3 igazgató és 3 felügyelő vezeti. Ezek szerepe a következő:

Ellenőr (a tanitó) felügyel mindenre. Ő a kulcsár. Szükség szerint kinyitja és bezárja a boltot, amely egy külön, erre a célra szolgáló szekrényben van elhelyezve. Felvilágositást ad „szakkérdésekben": bevásárlás, számlázás, könyvelés stb. Megárazza a számlával vásárolt árukat. Dönt vitás kérdésekben.

Boltos kiadja az árukat készpénzfizetés ellenében a tizperces szüneteken és a tanitás kezdete előtt. Tanitás után ellenőrnek átadja a kulcsot. Hónap végén beszámol az áruval és pénzzel „erkölcsi felelősség" mellett. A boltos személye szükség szerint havonta változhatik. (Pénzkezelés a jellem próbája.)

Könyvelő egy könyvbe bevezeti a számlákat a vétel- és az eladási ár különbségének feltüntetésével. Pl.: Áruk értéke 100 Leu. Beszerzésnél 10% engedmény, haszon 10 Leu... stb. Könyvelő személye is változhatik időnként, hogy minél többen gyakorolják a könyvelést.

Igazgatóság gondoskodik az áruknak pontos időben való beszerzéséről, a boltos igazságos sáfárkodásáról.

Felügyelőbizottság ellenőrzi a tagok hüségét. Megtérésre inti a „tévelygőket" s figyelmezteti, hogy ismétlődő esetben kizáratnak a szövetkezet „áldásaiból": osztalék, ajándék, a közös játéktárgy használata stb.

Minden tisztség tiszteletbeli és dijazatlan. Legszebb jutalom, ha valakiről megállapitottuk a leltárnál, hogy: „pontosan elszámolt". Az

iskolai szövetkezet adót sem fizet, mivei miniszteri rendeletek védelme alatt áll. Az iskolai szövetkezet a legszorosabb fiui kapcsolatban van a helybeli „Hangya“ anyaszövetkezettel. Bevásárlásait nála eszközli, mely neki 10% kedvezményt nyujt s az iskolai szövetkezet ebből a kedvezményből él.

Ime: dióhéjban egy „irka-firka“ szövetkezet.

Az üzleti eredmény az utolsó évben a következő volt:

Alaptőke tanév elején	550	Leu
„ „ végén	1000	„
Évközben kiosztatott	550	„ tehát
az évi tiszta nyereség	1000	„

A tiszta nyereséget részben a tanulóknak irószerekkel való segélyezésére (a karácsonyfával kapcsolatban), részben pedig a testi nevelés céljaira fordítjuk. A mult tanévben pl. a leánykáknak játékgummi-lapdákat, a fiuknak bőrlapdákat és egy futbalt is vásároltunk a nyereségből.

Érdekes, hogy a kicsinyek milyen nagyoskodó komolysággal fogják föl szerepeiket. Mert a kicsinyek is lehetnek nagyok kicsiny dolgokban, mint a nagyok is sokszor kicsinyek maradnak nagy dolgokban.

Meggyőződésem szerint az iskolai szövetkezetre szükség van ott is, ahol jól vezetett, erős falusi szövetkezetek vannak, de ott is, ahol egyáltalán nincsenek. Ahol vannak, ott biztositja a meglevők jövőjét, ahol nincsenek, ott épiti a jövő alapjait.

Bár az iskolai szövetkezet is anyagi alapon áll, mégis nagyobb az erkölcsi hatása. A gyermek lelkébe bevési az összetartozandóság érzését, a tulajdon s főképpen a közös tulajdon szentségét és sérthetetlenségét. („A másé nem a Tamásé!“) Haszontalan, léha játékok helyett komolyan készíti elő őket a jövő nagy feladataira. A pénzkezelés latba veti a jövő emberét megbizhatóság szempontjából. Tehát sok nevelő, erkölcsi hatása van. Ebben a bizalmatlan, gyanuskodó, szunyogtüsszentésben is tevebőgést látó, lelkibetegségek miazmáival fertőzött, hazug légkörü világban — nekem sok lelki gyönyörüséget okoz a naiv, romlatlan gyermeki lélek jóhiszemü, bizakodó munkája, mert azt is tudom, hogy az öregfába oltott nemes ág hamarább törik, könnyebben hervad; mig a fiatalba oltott szilárdabban áll s hosszabb életü . . .

Pálffy Ákos.

Eljegyzés. *Dániel Zsigmond* vadadi tanitó eljegyezte *Szász Edithet,* boldog emlékü Szász András lelkész leányát 1931 augusztus 23-án. Isten áldása legyen a kötendő frigyen. — *Osváth Esztike* Kobátfalva és *ifj. Pál Dénes* unitárius lelkész Magyarzsákod, 1931 augusztus 25-én tartották eljegyzésüket. Minden külön értesités helyett. A magunk részéről Istennek áldását kérjük az eljegyzésre, hogy váljék az áldásos és boldog házassággá is.

Remény szárnyán szebb jövőbe...*)

Harminc év viharszárnyain
Vaj' hol iramlik az élet?...
Vagy tán vakon fut előlünk
A feledés örvényének?...

Mért nem áll meg pillanatra
A sors mostoha kereke,
Hogy emlékét — ködhomályból —
Minden sziv napfényre vesse?...

Mert emlék, im, ég szivünkben,
Szomorú is... néha kedves,
Mely a sors vészes hullámin,
Mint enyészet, titkon repdes...

*

Testvérim! egy szép perc ölén
Szálljunk magunkba s im, lássuk:
Melyek szomorú emlékink
S miben áll a boldogságunk?...

*

Letünt századok küszöbén
Sokat hányódott szent hitünk;
Mi temérdek könnyár s bánat
Jutott osztályrészül nekünk!

A sors ostora mily sokszor
Sújtott galádul mi reánk,
Mért hogy „Egy Istenünk" nevét
Fennen hirdette dics'imánk.

De a sziv unitárius...
Bátran vallja: „Egy az Isten!"
S ez „Egy Isten" megvéd, megóv,
Ha Ő velünk, veszély nincsen.

Vészfelhőt oszlat fejünkről
S két kezünket fogva vezet...
Boldog leend majd szent hitünk,
Mely érte türt és szenvedett.

Szeret is Ő minket nagyon,
Mert lám! harminc év tanuja,
Ódon, szürke falairól
Hitünk fényét csak úgy szórja.

Harminc éve, hogy büszkén áll,
Új iskolánk, e zajos vár...
De ki tudja benn' a jövő
Örömmel, vagy bánattal vár?...

Mi bizzunk csak szebb jövőben...
Sziv s lélekkel rajta tehát:
Imádjuk szent Istenünket
S áldjuk e közös, jó anyát!

Tartsunk ki ez anya mellett
S érte büszkén verjen szivünk!
Mert ha ő él, szent hitünkben,
Mi is örökre élhetünk.

Kolozsvár, 1931 szept.

Almási Gyula.

Ápotemkin riport az udvarhelyi körből.

Potemkinről, II. Katalin orosz cárnő miniszteréről, bizonyára hallottak már olvasóink s tudják róla, hogy miképen csapta be uralkodónőjét. Potemkin ugyanis a cárnőtől hatalmas összegeket kapott az orosz falvak felvirágoztatására, telepitésekre, stb., amiket ő, jó orosz szokás szerint, lassankint el is költögetett, de a saját mulatozásainak költségeire. Egyszer azonban a cárnő meg akarta nézni, hogy mennyire haladt már az a munka, amire ő olyan sok pénzt áldozott s ezért kiséretével beutazta az országot. Most már Potemkin mit csináljon? Hatalmas nagy vásznakat festetett virágzó falvakról, épületekről, templomokról, miegyébről s amerre csak elhaladt

*) A kolozsvári új kollégium épitésének 30 éves évfordulójára.

a cárnő, ő az ut két oldalán felállittatta azokat a vásznakat. Távolból tényleg ugy nézett ki, mintha csakugyan falvak és épületek lettek volna; valóságban azonban csak a hatalmas orosz puszta volt ott nehány nyomoruságos, festett vászonnal feldiszitve. Ezután a zseniális csalás után potemkiniádáknak neveztek minden olyan jelentést, mozgalmat, életet, amelyről csodás dolgokat hazudoztak össze, de amelyekből alig volt valami igaz a valóságban.

Sajnos, az emberek ma is sok potemkiniádát visznek véghez. Az élet azonban, amelyet pedig annyit szidunk, ennek az emberi csalafintaságnak sokszor épen az ellenkezőjét produkálja. Kishitüségből, bizalmatlanságból, félelemből s ezer másféle lelki gyengeségből kifolyólag, sokszor vagyunk ugy, hogy az életnek napsugaras oldalát nem akarjuk látni, az emberek jóságában, becsületességében, kiválóságában nem akarunk hinni, jó hirekben, bizakodó jelentésekben nem tudunk bizni. Ha valami jót hallunk, legyintünk egyet: Potemkiniáda! De ha elmegyünk a helyszinére, sokszor megbizonyosodunk, hogy mi tévedtünk, mi csalódtunk, mert az a jó hir, az a becsület, az a virágzó élet, amit nem akarunk elhinni: igaz! Az ilyen kellemes csalódásokról szoktuk mondani, hogy *ápotemkin*-élmények, a hazugságnak vagy nagyitásnak, a potemkiniádának ellentétei igazzá való bizonyulásai.

Ilyen ápotemkin-élményben volt részem most, augusztus hónapjában, amikor az udvarhelyi unitárius egyházkör sok faluját bejártam s az egyházi élet lüktető energiáját saját tapasztalataim alapján lemértem. Nem azt akarom mondani, hogy az onnan érkező jelentéseknek nem hittünk s azért vártunk nagyon keveset az ottani élettől, hanem csak azt, hogy a mai nehéz, megpróbáltatásokkal teljes világban fekete szemüvegen át néztünk arrafelé is. De milyen igazi öröm fogott el, amikor a fekete szemüvegen is átsugárzó fénynyel felénk ragyogott tiszta sugárzásában az a kép, amelyről eddig azt hittük, hogy szine fakó s vásznán a gazdasági válság pókhálója éktelenkedik.

Gazdasági válság? Hát igen, az van ott is, de — hála az égnek — nem olyan mértékben, mint ahogyan azt a napilapok tudósitásaiból olvassuk. Találtam olyan falvakat is, ahol senkinek sem volt tizezer leunál több adóssága. Viszont majdnem minden unitárius faluban van hitelszövetkezet, mely a papok irányitása mellett iparkodik emberségesen kezelni a megszorult gazdákat. Általában a hitelszövetkezetek igen jó szolgálatot tesznek mindenfelé és egyáltalában nem lekicsinylendő üzletmenettel rendelkeznek. Egyik faluban a hitelszövetkezet több mint másfélmillió leu kinlevőséggel bir, azaz annyit adott kölcsön a gazdáknak. S ha már a szövetkezeteknél tartunk, emlitsük meg a tejszövetkezeteket is, amelyek ebben a körben szép számmal találhatók s óriási jelentőségüek. Hogy egyebet ne emlitsünk, a fajtehenek beállitásán és szakszerü kezelésén kivül, ma tulajdonképen egyedüli jövedelme a falunak a tejszövetkezet. Mikor mindennek lement az ára elképzelhetetlenül és nevetségesen

alacsony összegekre, egyedül a tejtermékek azok, amelyek valamennyire még tartják áraikat és jövedelmet hoznak a falusiaknak.

A fogyasztási szövetkezetek is megteszik a maguk feladatát, bár értékükből levon az a — elismerjük — kényszerítő körülmény, hogy a fogyasztási szövetkezet, információim szerint, csak kocsmával együtt képes megfelelő bevételről gondoskodni, ami egy-két egyházközségünkben azt eredményezte, hogy fogyasztási szövetkezetet nem akarnak felállitani. (Remélem, ez a pár szavas megjegyzésem fel fogja hivni szövetkezeti embereink figyelmét erre a kérdésre s a Közlönyben közölhetek olyan cikkeket, amelyek bebizonyitják, hogy igenis, a fogyasztási szövetkezet kifizeti magát kocsma nélkül is.)

Hogy rátérjünk közelebbről az egyházi életre is, illesse nyilvános köszönet és elismerés az udvarhelyköri belsőembereket azért a buzgó és lelkes munkájukért, amelyet olyan jóleső-érzéssel tapasztaltam. Összehasonlitásokat nem akarok tenni, bár amerikai hitrokonaink érdekes versenyt inditottak ezen a téren az egyházközségek között s pontokkal jelölve egyleti munkát, templomlátogatást s miegymást, minden évben sorrendet állitanak fel az egyházközségek között a végzett munkának és a hivek számának megfelelően Egyszóval, csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy bár minden körben igy menne a munka, mint itt! Akár a nagy egyházközségeket vizsgálom, mint Vargyas, Derzs, Szentpál, Okländ stb., akár a kisebbeket, mint Kénos, (ahol az egész községben nincs kocsma, az ifjak közül talán egyetlen egy sem dohányzik, a Brassóban szolgáló ifjak 9000 leu értékben temetkezési egyletet, felszereléseket adományoznak eklézsiájuknak stb.), vagy mint Székelyimuzsna, (ahol a kis nőszövetség huszezer leuját odaadta kántori lakás épitésére s ez összegen felül is közmunkával, adományokkal sietett segitségül), vagy mint Gyepes', (ahol majdnem a semmiből renoválták az orgonát, templomot stb.), szóval akármerre nézek, mindenütt azt látom, hogy az egyletek anyagi téren is segitségére siettek az egyházközségeknek s ez uton is a legszebb példát szolgáltatják mindnyájunk számára. Szellemi téren azután meg igazán szép munkálkodás folyik e kör egyleteiben. A körigyülésről, ha a tudósitás idejében beérkezik, még e számunkban irunk, most csak annyit akarunk megjegyezni, hogy Vargyason például 600—700 ember jelenlétében tartanak minden vasárnap Dávid Ferenc Egyleti estélyeket s e számtól csak arányszámuknak megfelelően maradnak el a többi egyházközségek is. A kör egyleteinek szellemi nivójára jellemző, hogy tudomásom szerint ez a kör az első, amely Unitárius jeligére pályázatot hirdetett s a pályázat eredményeképen Bence Domokos versére Pállfy Ákos szerzett gyönyörü melódiáju, unitárius köri jeligét „Egy az Isten" cimen. Legujabban pedig a kör nagytekintélyü és buzgó esperesének inditványára egy kis gyüjtemény kiadását tervezik, melyben az egyletek számára felhasználható verseket és felolvasásokat akarnak közreadni. A gyermeknevelés terén is érdekes kisérlet a Dobai István „Jézust Követő Gyermekek Társasága", valamint a gyermekszövet-

kezet, amit Pállfy Ákos szervezett meg. Mindkettőről lapunkban irni fogunk.

Nem akarom hosszura nyujtani ezt a kis beszámolót, amelyet nem az Udvarhelyköriekért irtam, hanem a többiekért: azokért, akik esetleg éppen ugy kétségeskedtek egyházunk erejében, mint én s akiknek a számára ennek a körnek intenziv és lelkes munkássága talán ilyen ápotemkin élmény, kellemes csalódás lesz. Adja Isten, hogy más körökben is érjenek engem s egész vallásközönségünket hasonló kellemes csalódások s akkor egyházunkat nem féltem semmiféle válságtól, legyen az gazdasági, vagy politikai.

Szent-Iványi Sándor, D. F. E. titkár.

Hirdetmény.

A miniszteriumilag engedélyezett *Cristur—székelykereszturi unitárius gazdasági iskola igazgatósága* közhirré teszi, hogy az iskolában a tanitás f. évi október 15-én megkezdődik. A téli félév tart április 15-ig s azután a tanulók a tanárok irányitása és ellenőrzése mellett folytatnak gyakorlatot a saját, illetve szülőik gazdaságában. Az iskola I. osztályába felvétetnek 14—30 éves, magyar anyanyelvü román állampolgárok, kiknek a következő feltételeket kell igazolniok felvételi kérésükben:

a) kereszlevéllel azt, hogy betöltötték 14-ik életévüket, de a 30-ikat még nem;

b) községi előljárósági bizonyitvánnyal azt, hogy maguknak, vagy szüleiknek legalább 2 hold mezőgazdasági ingatlanuk van;

c) iskolai bizonyitvánnyal azt, hogy legalább 4 elemi osztályt végeztek;

d) orvosi bizonyitvánnyal azt, hogy egészségesek és munkaképesek;

e) községi előljárósági bizonyitvánnyal azt, hogy ugy ők, mint szüleik kifogástalan magaviseletüek.

Az iskola növendékei az intézetben konviktusi étkezést kaphatnak, a husz éven aluli növendékek pedig bennlakást is. 6 havi konviktusi dijban beszolgáltatandó egy öl tüzifa, egy mm. buza, 30 kg. kukorica, 5 kg. zsir, készpénzben pedig azon felül 1.720 Lei, mely utóbbi összeg megváltható tüzifa, árpa, burgonya, kukorica, vagy buzával. Internátusi, könyvtári, szerszámhasználati stb. dij 6 hónapra 1000 Lei. A konviktusi dij 2 havonként előre fizetendő, az internátusi dij pedig 2 egyenlő részletben szintén előzetesen.

Szegénysorsu és jó igyekezetü növendékek részére bizonyos számu ingyenes, illetve félkedvezményes helyek állnak rendelkezésre.

A felvételi kéréseket f. évi október 1-ig kell beadni az iskola igazgatóságához a székelykereszturi régi gimn. épületben, mely kéréshez csatolni kell a fentebbi pontok alatt felsorolt okmányokat és dijkedvezmény kérése esetén a községi előljárósági szegénységi bizonyitványt is. Bővebb felvilágositásokkal az iskola igazgatósága szolgál.

Egy levél, amelyből tanulnunk kell.)*

Schöppner Sámuel, v. borászati főfelügyelő, lapunk egyik legönzetlenebb barátja, a gazdaügyeknek lelkes munkása levelet irt a szerkesztőnek. Ez a levél nem a nagy nyilvánosság számára iródott, mégis szükségesnek tartjuk közlését, mert sokat tanulhatunk belőle. A keresetlen egyszerü szavak olyan emberre vallanak, aki nem csak szóval, hanem tettekkel is részt vesz a magyar gazdaközönség és a gazdaügyek támogatásában.

Ime a levél:

... Végre kilátás van arra, hogy Romániában az első magyarnyelvü gazdasági szakiskolát felállitják. Későre jutottunk idáig, de hangsulyozom, nem elkésve. Állitólag az anyagiak hiánya miatt késett ily sokáig ez az iskola. Ez lehet ugyan igaz, de csak azért, mert mindazok, akiknek módjában állott volna, egyáltalán, vagy csak keveset áldoztak erre a fundamentális célra. Ezt a szót, hogy fundamentális, különösképen akarom hangsulyozni, mert az erdélyi magyarságnak alapját, fundamentumát egy türhető viszonyok közt élő gazdaosztály képezi.

... Ha ez az alap meginog, — pedig a jelek szerint már lazulni kezd —, akkor összeomlik az épület ugy, hogy később felépiteni már alig lehet.

... Minden számottevő tényezőnek össze kell fognia tehát abban a létkérdést jelentő munkában, amely a gazda- és kisgazdaosztály talpraállitását célozza. Most kell e kérdéssel komolyan foglalkoznunk, amig még nem késő.

A gazda oktatására, tanitására sohasem volt még annyira szükség, mint most. Szükséges ez különösen azért, mert gazdálkodásunk rendszerét a változott viszonyokhoz mérten kell átalakitanunk. Aki ezt nem teszi, annak el kell vesznie.

Tudnunk kell, hogy adott viszonyaink mellett, miből kaphatjuk a legnagyobb jövedelmet? Milyen állatokat tartsunk és azokat észszerüen hogyan neveljük és takarmányozzuk? Mit és hogyan termeljünk?

Igaz, hogy mindezen kérdésekre a szakkönyvek és szaklapok legtöbbször megadják a szükséges utasitásokat, de ezek csak elméletiek. Az elmélet és gyakorlat között pedig gyakran igen hosszu az ut.

A gazdasági iskola feladata lesz, hogy az elmélet és a gyakorlat közötti távolságot áthidalja és az elméleti ismereteket a gyakorlatba is átplántálja ...

Épen ezért magam is örvendek, hogy az első romániai magyar gazdasági szakiskolát végre felállitják.

Ezelőtt 10 évvel igéretet tettem, s ezen igéretet ezelőtt 3 évvel mértékadó körökben Kolozsváron megismételtem. Azt mondtam, hogy amennyiben egy magyarnyelvü gazdasági iskolát állitanak fel, ugy

*) A „Mezőgazdasági szemlé"-ből átvéve.

én mint szász ember, egy 2 holdas szőlő telepitéséhez szükséges szőlőoltványokat ingyen ajánlom fel az iskolának. Ezen igéretemet most is fenntartom.

Egy gazdasági iskola fenntartásához sok pénzre van szükség. Ezt össze kell és össze is lehet hozni. Adjon mindenki, akinek módjában áll, áldozzon mindenki ezen célra valamit, mert hangsulyozom, hogy a magunk helyzetén is csak a kisgazdán keresztül segithetünk. Ha a kisgazda tönkremegy, létünk fundamentuma pusztul el...

Látogatás az unitárius cserkésztáborban.

— Riport. —

Balatonszepezd, 1931 julius. Az alkonyodó nap sugarai játszanak a magyar tenger szinekben örökké változó vizén, amikor megpillantom a parttól nem messze fekvő erdő szélén a magyar unitárius cserkészek nyári táborát. — A 345. számu János Zsigmond cserkészcsapatot a budapesti egyházközség lelkes vezetői szervezik meg 1929 januárjában s ugyanazon év karácsonyakor veszi át a csapat vezetését Pethő István unitárius lelkész, a csapat jelenlegi parancsnoka. Egy esztendő elteltével már, 1930 nyarán, együtt van a 40 cserkészből álló tábor Dunabogdányban s követi azt az idei táborozás, amelyiken már 55 fiatal cserkész vesz részt. — Örömmel és büszkeséggel szemléltem, hogy ezek a fiatal gyerekemberek milyen komolysággal és lelkesedéssel végzik cserkészmunkájukat. Nem fáradtak akkor sem, amikor gyakorlatozniok kell, nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgattak, amikor az erdélyi magyar unitárius ifjuság helyzetéről és mozgalmáról előadást tartottam előttük. Egészséges vidámsággal veszik ki részüket a nyári vakációzás nyujtotta szórakozásokból. A nyilvános esti tábortüzeknél felcsendül ajkukon a a dal s a falu lakossága és az idegen vidékekről összegyült nyaralóközönség áhitatos figyelemmel hallgatja a cserkésznóták után elénekelt régi erdélyi magyar dalokat és egyházi énekeket. Viselkedésük és fiatalos lelkesedésük az egész környék népe előtt megbecsülésüket vivta ki. Becsületes hüséggel méltók arra a névre, melyet csapatzászlójukon viselnek, mert bizonyságot tudnak tenni arról, hogy erdélyi székely-magyarok és unitáriusok.

Ferenc József.

A kolozsvári Unitárius Nők Szövetsége őszi előadássorozatát október 6-ikán kezdi. Az előadások mindig szerdán d u. 6—7-ig lesznek az unitárius kollégium disztermében Az idén az összes előadásokat nők tartják, különösen nőket érdeklő problémákról.

Mózes Mihályt, Edélyből elszakadt unitárius testvérünket, aki a honvédelmi minisztériumban mint százados szolgál, ez év tavaszán a vaskoronarend keresztjével, aug. 7-én pedig a háboruban szerzett érdemeiért a vitézi cimmel tüntették ki.

Egyleti élet és munkásság.

Jelentés

a nagyajtai D. F. E. Nőkszövetségének 1930/31. évi munkásságáról.

Az egyesület az év folyamán is igyekezett megközeliteni kitüzött célját, amely az ön- és közmüvelődés terjesztése, a karitativ munka, az egyesületi szellem élesztése volt, az egymás megértése, az egymásközötti békesség és az együttérzés által.

Az évi müködés az 1930 november 23-iki gyüléssel vette kezdetét, amelyen ujabb három évre elnöknek választatott: Taar Gézáné, alelnök: özv. Györke Béláné, titkár: Gyulai Ilona tanitónő, jegyző: Téglás Józsefné, ellenőr: özv. Péterfi Lőrinczné és pénztáros: Bartha Lajosné.

Az év folyamán, minden második vasárnapon, tartatott 8 rendes és 2 rendkivüli összejövetel. Az összejövetelek programja szépirodalmi tanulságos felolvasások, ismeretterjesztő előadások, ének és szavalatok előadása, a napi események gondolatkicserélő megbeszélése volt, amelyekben a vezetőség és a tagok élénk részt vettek. Minden összejövetel egyházi énekkel kezdődött és végződött, amely után kedves közvetlenséggel az egyes tagok rendre, megfelelő imádságokat olvastak fel, amelyek ugy az imádkozókra, mint a hallgatóságra mindig mély hatást gyakoroltak.

A Nőkszövetségének négyszólamu dalárdája a dalkultusznak is nagy buzgósággal áldozott az év folyamán. Több évi buzgó tanulása folytán, elég erőt érezvén, az országos dalosversenyre is benevezett s bár valószinü ezen versenynek ez évről való elmaradása, felkeltett ambiciója nem mond le a feltett szándékról. A dalosversenyen való részvétel utiköltségeinek részbeni előteremtése céljából egyfelől, másfelől, hogy az egyesület tagjainak családja között egy kellemes, közelebbi kapcsolatot létesitsen és az együttérzés szellemét ezzel is növelje, a vezetőség a tél folyamán három családias összejövetelt rendezett teaestélyek cimen, amelyen a vezetőség által gondosan megválasztott, kedves szolid müsor, a Taar Géza lelkész által mindvégig vidám hangulatot keltő konferánszok feledhetetlenné és jövőre is kivánatosokká tették ezen estélyeket. Minden ilyen estélyünkön mintegy 40—50 családunk (90—100 lélek) vett részt, mert felekezeti iskolánk helysége, hol az összejöveteleket tartottuk, többnek befogadására képtelen volt. Ezen családi összejöveteleknek a nagy erkölcsi haszna mellett megvolt a megfelelő anyagi bevétele is.

A jótékonysági munka rendjén, amely egyesületünknek természetes velejárója lett, ez év folyamán is, most már mint elmaradhatatlan teendőt, rendezte meg a karácsonyfa-ünnepélyt. A szegény gyermekek didergését enyhiteni és felekezeti iskolánk valamennyi

növendékének karácsonyi örömet szerezni, igaz lelki gyönyörüségére szolgált az ünnepély rendezésén fáradozó asszonyoknak. Egyesületünk kis árvájáról, aki a kolozsvári árvaleánynevelő intézetben talált elhelyezést, az évi féltartásdij fizetése mellett sem feledkezett meg. Lelkész az ősz folyamán egyik kolozsvári útja alkalmával személyesen meglátogatta; az intézet számára az egyesületi tagok által adományozott szőteményeket kézbesitette és a kis árva testi és lelki állapotáról az egyesületnek jelentést tett.

Fönntartottuk az állandó érintkezést a Romániai Kisebbségi Nőegyesület Központi Titkárságával is. Az ezen Nőegyesület által Beresztelkén létesitett gyermeknyaraltató telep berendezéséhez, tagjaink természetbeni adományaival mi is hozzájárultunk s jól esett a ma annyira szükséges egységes kisebbségi munkába nekünk is belekapcsolódni.

Végül a magunk anyagi lehetőségeit is igyekeztünk gyarapitani, amidőn egyesületünk helyiségeinek világitására 2 körégő lámpát s a nagyobb ünnepségek alkalmából való berendezkedéshez 50 drb. összecsukható széket vásároltunk mintegy 5000 lei értékben.

Ha valami jót tettünk s ha valamiben erkölcsi sikert érhettünk el, legyen áldott az Örökkévaló Isten érette!

Titkár.

A „Székelykereszturi Unitárius Egyházkör Dávid Ferenc fiókegylete“ ebben az évben julius 20-án *Korondon* tartotta évi rendes közgyülését. Az unitárius templom szinültig megtelt a vidékről érkezett vendégekkel és Korond község unitárius és más felekezetü hiveivel. Az ünnepség három része egyfolytában tartatott s egyik a másikat egészitette ki.

A gyülekezeti éneket Ürmössy Gyula kereszturi segédlelkész imája követte, utána ifj. Máthé Lajos szentábrahámi lelkész mondott egyházi beszédet az őszinteségről, elitélve a mai időket, amikor az őszinte beszédnek, cselekedetnek olyan gyakran hiányát érezzük. Az énekszámokat Zsakó Gyula énlaki és Fazakas Sándor kereszturi énekvezér-tanitók vezették.

Az istentiszteletet követő templomi ünnepély Pap Mózes elnök megnyitó szavaival kezdődött. Szerető, meleg beszédében bölcs utmutatásokat adott a mult emlékeihez ragaszkodó és azokat tisztelő székely lakósságnak a jövőben megőrizendő, illetve kimüvelendő lelki élet felé. A megnyitó beszédre Gyulai Árpád helybeli lelkész válaszolt keresetlen, közvetlen szavakban s üdvözölte a község nevében a vendégeket. Felolvasás következett ezután, melynek során Ütő Lajos kereszturi lelkész a vallásról és az erkölcsről beszélt. Tartalmas előadásába belehimezte a Korond-vidéki mondákat s átfonta azokkal a székely nép minden nagy kérdését, vallásos és erkölcsi életét épen ugy, mint azoknak folyományát: életbenmaradását. A hallgatóság: vidéki vendég és falusi nép egyformán élvezte a helyénvaló fejtegetéseket, melyek szakszerüségük mellett a szép, költői

megnyilatkozásokat sem nélkülözték. Az ünnepséget meleghangu költemények fejezték be. Jakab Albertné sz. Gálfy Irén unitárius vallásos tárgyu verset szavalt őszinte átérzéssel. Fülöp Árpád, végzett theol. akad. hallgató Mécs Lászlónak „A királyfi három bánata" cimü költeményét ismertette meg a mélyérzésü verseket szerető közönséggel. Őszinte meghatottságot váltott ki Bardócz Irénke szavalata, ki Pakots Károlynak „Hivnak a fekete szirtek" cimü versét adta elő.

Az ünnepség után a közgyülés következett, mely nem fárasztotta, inkább fellelkesitette az egybegyülteket. Boros Jenő egyleti titkár alapos évi jelentéséből mindenki érdeklődéssel hallgatta, hogy a kereszturi körbe tartozó egyesületek, elsősorban az ifjusági egyesületek és a Nőszövetségek lelkesen munkálkodnak s mind szellemi, mind anyagi vagyonukban egyre gyarapodnak. A javaslatok során a közgyülés elfogadta azt az inditványt, hogy a jövő évi közgyülést az egyik tavaszi hónapban rendezzék, *egybekötve a dalárda versennyel.*

Az ünnepség után vendégek és vendéglátók a fürdő-telepen ebédeltek s ott töltötték el az időt a késő esti órákig. Utólag mindenki hálával gondolt Gyulai Árpád helybeli lelkész barátságos vendégszeretetére, ki az ünnepség előkészitését és rendezését köszönetet érdemlő alapossággal végezte el. De köszönet illeti, — s ezt a szereplők a helyszinen is hangsulyozták —, a község lakósságát is, mely őszinte együttérzéssel s nagy lelkesedéssel vett részt az ünnepségen s tette azt jelenlétével még értékesebbé. Gy. P. Zs.

Egyházi hirek.

Rovatvezető: ÜRMÖSSI JÓZSEF.

Főtiszt. püspök ur augusztus 6-án érkezett haza Karlsbad-fürdőről s itthon még szükségessé vált három heti pihenés után a hivatali teendők végzését jó egészségben ismét megkezdette.

Szeretettel köszöntjük a főpásztort s tartós jó egészséget kivánunk részére.

Az Erdélyi Muzeum-Egylet folyó évi vándorgyülése elnökül püspök urunkat választotta meg, ki augusztus 28-án Nagyenyeden tartott gyülésen igen tartalmas és általános tetszést keltő megnyitó beszédet mondott, melyet a napi sajtó részletesen közölt.

E vándorgyüléssel kapcsolatosan főtiszt. püspök ur Dr. Gál Kelemen köri felügyelő-gondnok urral vizsgálatot tartott a nagyenyedi egyházközségünkben, honnan 30-án délután átmentek Marosujvárra és az ottani leányegyházközséget oly módon szervezték, hogy állandó segédlelkésze legyen s erre az állásra főtiszt. püspök ur Végh Mihály lelkészjelöltet nevezte ki.

A magyarsárosi népes felekezeti elemi iskolánknál a közoktatásügyi miniszter ur engedélyezte a második tanerő beállitását, mely állásra főtiszt. püspök ur Gálfi Julia okl. tanitónőt nevezte ki. Reméljük, hogy az uj tanitónő — ki Gálfi András lelkész leánya és a mult tanévben nyert képesitést — ifjui ambicióval és kötelességérzettel fog megfelelni fontos hivatásának. Jó sikert kivánunk!

A nyárádgálfalvi egyházközség pályázatot hirdetett a tanitónői állásra. Rédiger Gézáné Bartha Emilia kapta a szavazatok többségét s őt a püspök ur ki is nevezte. Rédigerné kiváló szolgálati bizonyitványokkal rendelkezik s igy reméljük, hogy felekezeti tanügyünk terén is kivánt sikerrel fog munkálkodni. Isten segélje!

A mészkői egyházközség most renováltatta ősrégi templomát és tornyát s uj orgonát szereltetett. Az ünnepélyes átadás és felavatás szeptember 20-án vagy október 4-én lesz, melyen főtiszt. püspök ur és Dr. Varga Béla egyházi főjegyző is résztvesznek.

E. K. Tanács augusztus 17-én tartott ülést, melyen letárgyalta az 1931. évi költségvetést. Minden téren redukálásokat eszközölt, hogy a deficitet fokozatosan eltüntethesse, ami a pénzügyi bizottság körültekintő munkája alapján — reméljük — sikerülni is fog. Áldozatokat kell hozni mindenkinek pénzben és több munka vállalásával, mert ez ma minden téren igy van.

Egyházunk anyagi helyzete szükségessé tette a szolgálati évüket betöltött tanárok nyugalomba bocsátását. Ez alapon E. K. T. kimondotta Pap Mózes, Vass Domokos és László Gyula tanárok nyugdijazását. Önként kérte nyugdijazását — egyházunk anyagi helyzetére való tekintettel is — Dr. Gál Kelemen tb. igazgató-tanár, kinek kérését a Tanács méltányolta s nyugalomba helyezését kimondotta. Méltányló elismeréssel emlékezett meg az E. K. T. mindenik tanár 40 évi buzgó munkásságáról, de külön kiemelte Dr. Gál Kelemen tb. igazgató-tanárnak a tan- és nevelésügy érdekében kifejtett kiváló munkásságát.

Az E. K. Tanács kimondotta, hogy megtakaritás szempontjából a megürült állásokat uj rendes tanárokkal nem tölti be, hanem csak helyettes és óraadó tanárokat alkalmaz. A számtan-fizikai tanszék a kolozsvári főgimnáziumnál — a szertár kezelése miatt — betöltendő lévén, erre, szükebbkörü pályázati hirdetés alapján, Bálint Domokos székelykereszturi tanár afia pályázott, kit az E. K. Tanács meg is választott.

Megállapitotta az E. K. Tanács a székelykereszturi főgimnázium 1931/32. évi költségvetését s kimondotta, hogy az algimnázium (I—IV. oszt.) fenntartásához 650.000 leu központi segéllyel járul hozzá.

A kolozsvári unitárius egyházközség tervezett házépitési ügyét nem hagyta jóvá az E. K. Tanács, mert a szükéges amortizációs kölcsön nyujtására nem látott megfelelő garanciát.

A székelykereszturi gazdasági iskola megnyitására megtette a szükséges előkészületeket. Dr. Nagy Endre gazd. egyleti titkárt megbizta az igazgatói teendők végzése mellett az iskola beindításával és Dr. Elekes Dénes főgimnáziumi felügyelő-gondnokot felkérte, hogy a felügyelő-gondnoki tisztet ez iskolánál is vállalja el.

Az E. K. Tanács, a kollégiumi igazgatóság javaslatára, Dr. Ferenczy Sándor óraadó tanárt a természetrajzi szakra helyettes tanárnak megválasztotta.

Amerikai hitrokon testvéreink irántunk való érdeklődésüknek ujabb bizonyitékát adták azáltal, hogy Dr. Dexter és neje európai körutjukban felkerestek minket. Több napig időztek itt és dr. Varga Béla főjegyző kalauzolása mellett több vidéki egyházközséget látogattak meg. Dr. Dexter jelentős állást tölt be az Amerikai Unitárius Társulatnál, neje pedig az Unitárius Nőkszövetségénél. itt időzésük alatt a püspök ur és családja fogadták a vendégeket. Egy heti időzés után Magyarországra mentek.

A főtiszt. Püspök ur az ősz folyamán püspöki vizsgálatot akart tartani az aranyos-tordai egyházkörben, de az egyházkör és egyházközségek vezetői, a nyomoruságos gazdasági helyzetre és állapotokra való tekintettel, kérték a vizsgálat elhalasztását. Püspök ur a kérést figyelembe vette.

Szent-Iványi Sándor kolozsvári lelkész, lapunk szerkesztője, az Udvarhelyköri D. F. Egylet meghivására Gyepesben előadást tartott s ez utjával és nyári időzésével kapcsolatban az egyházkör több egyházközségét meglátogatta, azokban előadást tartott és prédikált. Mindez — a köri esperes jelentése szerint — igen élénk elevenitő hatással volt népünk lelki életére s kivánatosnak tartja az ilyen időnkénti látogatásokat. Ez a jelentés is arra int, hogy áldozzunk többet misszióra!

Cseh-szlovák unitáriusok. Közel a Moldva folyó partjához, szemben a császárok hires hidjával egy ősrégi épület öt-hatszázéves falait bontogatják. Az ős-huszita világ rejtett emlékeiről most egy irásos kő, majd egy rejtett szoba falai tesznek tanuságot. Az ős épület homlokfalát védi a históriai emlékek törvénye, de benn uj élet jeleit hirdetik a renovált falak, melyeken tul egy év alatt megszületik a jövendő unitárius temploma s minden olyan helyiség, melyre a modern unitárius missziónak szüksége lesz. Ha nem is gondolunk a dicső mártirság beszédes jeleire, boldog reménység ringat a jövő titkos igérete fölött, mert lám egy lelkes reformátor: Dr. Capek vezér után két nő és három férfi apostol küldi szét négyezer unitárius hivő nevében az uj unitárius evangéliumot. Ma már Prágán tul két uj vidéki központunk van, de lesz több is.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Lelkész-kibucsuzó Recsenyéden. Julius 12-én megható templomi ünnepség keretében bucsuzott el Gál József nyugalomba vonuló lelkész a recsenyédi egyházközségtől, hol 41 évig végezte nagy szerénységgel és alázatossággal, de buzgó lelkiismeretességgel és elismerésre méltó kitartással a lelkipásztori munkát. Egy élet munkaerejét, vasszorgalmát és törekvő buzgalmát áldozta Isten országa szolgálatára, gyülekezete s családja javára.

A népes kibucsuzó ünnepély a köztiszteletnek és elismerésnek találó kifejezése volt. Gál József, mint rendes lelkész első és utolsó beszédét a recsenyédi templom szószékéről mondotta. A kettőnek gondolatai egybekapcsolódtak: akkor jó reménység töltötte be szivét, most Isten iránti hála és a hivekért továbbra is imádkozó apostoli szeretet. Távozó lelkész imája és bucsubeszéde után, Balázs András, köri esperes, alkalmi gondolatokkal gazdag beszéd keretében tolmácsolta az egyházi Főhatóság elismerését, méltatva Gál József érdemeit egyházi és egyházköri szempontból. Az Udvarhelyvidéki Lelkészkör nevében Sigmond J. elnök mondott szives „istenhozzádot" a mindig előzékeny és szives kartársnak.

Az egyházközség különböző testületei következtek ezután s nemcsak szavakban mondottak bucsut a lelki atyának, hanem különböző ajándékokkal igyekeztek kedveskedni, hogy azok által a bucsuünnep emlékét maradandóbbá tegyék. Igy: id. Máthé István a kebli tanács és egyházközség nevében, szives szavak keretében, egy diszesen keretezett elismerő emlékiratot nyujtott át; Ráduly József a község részéről üdvözölte; Fekete Miklósné a Nőegylet nevében meleg hangon mondva bucsut, egy diszes virágtartót, ékes csokorral ajándékozott a távozó papnénak; Szabó Dénes az ifjuság képviseletében egy imakönyv átadásával köszönte meg a gondos oktatást, majd 2 iskolás gyermek, Máthé Dénes és Fodor Eszter gyermekded közvetlenséggel elmondott beszéd kiséretében egy szép sétapálcát ajándékoztak az öreg lelkipásztornak, kivánva, hogy használja sokáig. Végül Vári D., sztpáli lelkész, gyülekezete nevében mondott köszönetet a sok szolgálatért, melyet Gál József hosszu szolgálati ideje alatt ott is végzett és Pálfi Ákos a köri tanitóság részéről juttatta kifejezésre elismerését a csendben, de sikeresen munkálkodott lelkész iránt, élvezze sokáig a jól megérdemelt nyugalmat. *S. J.*

Papi nász. Benczédi Domokos, torockói pap szeptember hó 6-án délben tartotta esküvőjét Borbély Babával Kolozsvárt az unitárius templomban. Szép számu közönség gyült ide egybe, hogy tanuja lehessen a lélekemelő ünnepségnek. Az impozáns nászmenetben ott lehetett látni Torockó képviselőit is — egy pártás lányt, két menyecskét és két férfit — festői népviseletben. Az esketési szertartást a püspök ur végezte, bőséggel adván a sok megszivlelendő, értékes tanácsot az ifju párnak.

Esküvő után az uj pár a násznép kiséretében a New-York szálló egy külön éttermébe vonult ebédre, honnan d. u. 4 órakor autókon kivonultak a fiatal pár uj otthonába, Torockóra. Itt a papi ház pitvarában a nagy számban egybegyült hivek nevében Péterfy Gyula üdvözölte az ifju párt, meginditó hangon figyelmeztetve a fiatal papnét azokra a kötelességekre, amik rá ebben az erős, törhetetlen hitü, buzgó unitárius eklézsiában várnak. A beszédre Gálffy Zsigmond igazgató válaszolt násznagyi minőségben, megigérve, hogy a szárnya alatt ideérkezett uj papné ismerni és teljesiteni fogja kötelességeit, amik rá különösen az unitárius nőmozgalmakban várni fognak a jövőben. Ezután az uj pár szeretteik és jóbarátaik kiséretében bevonult a szépen berendezett, barátságos uj otthonba.

Később a községi vendéglő nagy termében mintegy 70 teritékes vacsora volt. Itt számos felköszöntőben éltették az uj párt, kivánván nekik áldásos hosszu életet, kölcsönös megértést és zavartalan boldogságot. E jókivánatokhoz, ugy hisszük, lapunk olvasói is kész örömmel csatlakoznak.

Hetvenezerlejes alapitvány az első magyar gazdasági iskolának. A kitünően szerkesztett „Mezőgazdasági Szemle" havi folyóiratból vesszük a hirt, hogy egy szász birtokos, aki egyuttal a lap tulajdonosa is, felajánlott az unitárius egyház által alapitott és ez év október 15-én megnyiló székelykereszturi téli gazdasági iskola számára 10.000 darab szőlőoltványt, két hold szőlő betelepitésére. Az alapitvány értékét véve, mintegy 70.000 lejre tehető. Schöppner Sámuel ur maga is kihangsulyozza levelében, hogy ő szász nemzetiségü. Érdemes e dologgal kissé szembenéznünk. A szász Schöppner Sámuel laptulajdonosa a magyarnyelvü „Mezőgazdasági Szemlének", 70.000 lejes alapitványt tesz egy most megnyiló magyar gazdasági iskola számára. Hová emelkedik fel igy az alapitvány erkölcsi értéke? Micsoda fáklya lobban fel itt az erdélyi magyar kulturális küzdelmek sötét egén! Dicsérjük-e, méltassuk-e hosszasabban Schöppner Sámuel sövényfalvi birtokos tettének jelentőségét, vagy megkérdezzük-e a sulyos sorscsapásoktól sujtott magyar gazdaközönséget, hogy ott van-e legalább a Schöppner lapjának előfizetői között? Hogy megértette-e a beszédes tettet, s ha pénzzel nem, legalább egész szivvel és magyar lélekkel ott van-e a most megalakult első erdélyi magyarnyelvü gazdasági iskola mellett? Ugy érezzük, illetlenség lenne dörömbölni, amikor a lélek beszélt. Amikor átsuhant a magyar közéleten egy szivárvány. Galambősz ember küldötte. Nézzetek fel reá reménységgel és küldjetek egy áldást feléje.

Dr. N. E.

Pálffy István. Az elmult nyár folyamán halt meg élete 80-ik évében Tarcsafalván. Egyszerü székely köznemes létére is méltónak itéljük, hogy róla e lap hasábjain pár szóban megemlékezzünk. Mert Pista bácsi hosszu életén át olyan mintaszerüen vezette kis gazdaságát s maga is olyan becsületes, józan és takarékos életet folytatott, hogy példaképpen szolgált községe minden gazdaemberének. Aztán nemcsak magának élt, bár gyermekei virágkorukban elhaltak. Takarékos élte gyümölcseiben részeltetni kivánta nemcsak kiterjedt rokonságát, hanem egyházközségét is. A tarcsafalviak gyönyörü szavu, árpádkorabeli „szent harangja" a háboru áldozatául esett. Pista bácsi saját költségén öntetett másikat helyette. Jó karban tartott szép házát szintén az eklézsiának hagyományozta s ezentul ott a tarcsafalvi unitárius fiatalság fog vendégszerető otthonra találni.

Az elmulást, a halált az egyszerü falusi emberek józan meglátásával szemlélte s csak olybá vette, mint a mindennapi esti nyugovóra térést. De a rendszerető gazda pontosságával erre a szükségképpen bekövetkező végre is gondosan előkészült: kijelölte nyugvóhelyét már régebben elköltözött áldott lelkü felesége mellett, elkészittette, megiratta sirkövét, megvásárolta koporsóját és szemfedőjét. Meghagyta, hova és hogyan állitsák fel ravatalát s hogy ez is hibátlanul essék meg, próbaravatalozást rendezett: a temetkezési intézet emberével felállittatta a nyujtópadot a nagy házba, rátétette a koporsót, a szemfedőt, a koszorukat s hogy a kép annál elevenebben megmaradjon előtte, az igy elkészitett ravatalt lefényképeztette.

Mikor aztán békével türt hosszas szenvedés után kiadta lelkét, a fénykép nyomán pontosan meg lehetett vetni az ágyat a hosszu éjszakára, éppen csak Pista bácsit kellett belefektetni. És ő ott nyugodtan alhatja a siri álmot. Mert szépen, értelmesen megfelelt az embert érdeklő két legsulyosabb kérdésre: hogyan kell élni és hogyan kell meghalni. (ma)

„Szivemet hozzád emelem"

Női imakönyv, szerkesztőségünknél megrendelhető: fehér kötés 200 L., bőrkötés 200 L., egyszerübb bőr- " " " " sarokkal 100., 80. és 60 Leu. " " " "

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

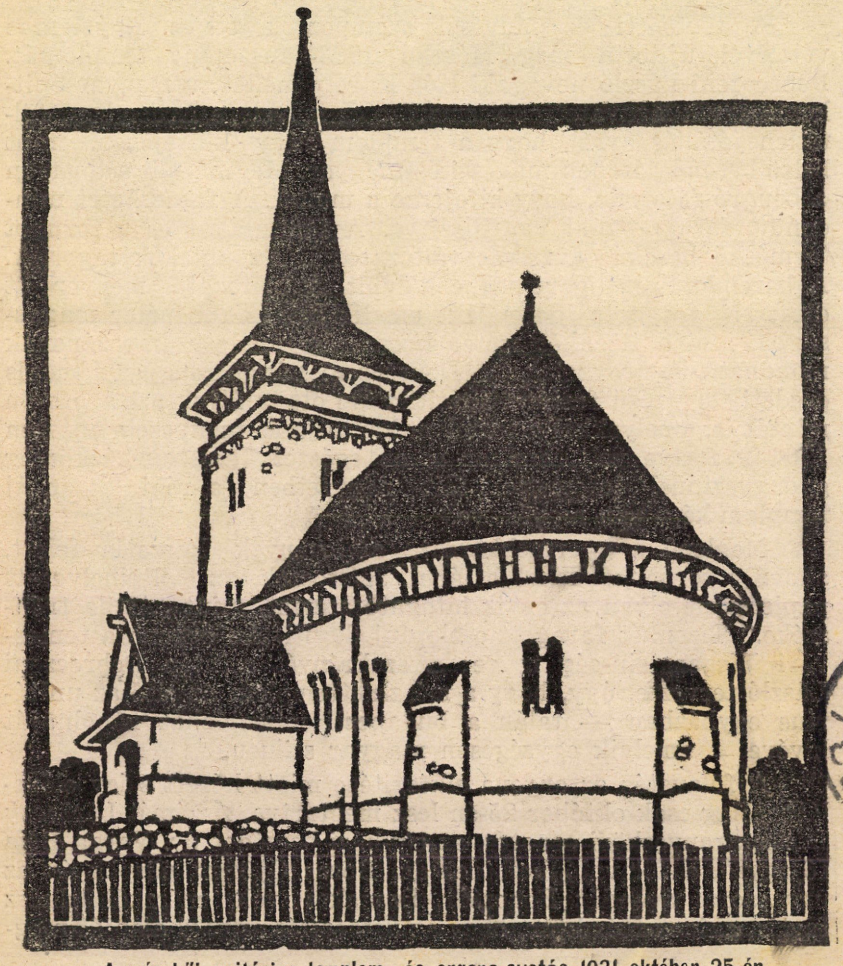
Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 3 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 október. 10. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

A mészkői unitárius templom- és orgona-avatás 1931 október 25-én.

Vári Albert ur
Loco
Str. Al. Vlăhuţă 6 [Bolyai-u.]

Templom és orgonaavatás Mészkön.

Sok templom épült föl vagy ujult meg az utóbbi évtizedek alatt anélkül, hogy történeti és művészi szempontok érvényesültek volna. Különösen elszomoritó az újitásoknál elkövetett sok mult rombolás és művésztelenség. Megszámitani sem lehetne hány gyönyörü festett menyezetet mázolták át „gyöngyszinre" csak ebben az évszázadban. Ez bizony legtöbbször a lelkészek lelkiismeretét terheli, akik elfelejtették, hogy a templomot nem szabad egy kor divatja szerint épiteni, mert az mintegy az örökkévalóságnak épül. A felelősséget vállalni kell s a templomot föltétlenül úgy kell megépiteni, hogy az kifejezze az évszázadok lelkét s legyen művészileg is a legértékesebb, amit nem a község, de az egész egyház vagy faj teremteni képes.

A történeti és művészi szempontok teljes figyelembe vételével újitotta meg Mészkő 1783-ban épült templomát. Debreczeni László neve, aki Kós Károly mellett a magyar épitkezés egyik legavatottabb ismerője és művelője Erdélyben, föltétlen jótállás arról, hogy a templom úgy külsejében, mint belső berendezésében művészi és magyar. Megmaradt a tornyon a beugró fatornác, hogy kifejezze a multat. A faszerkezet mindenütt faragásokkal van diszitve. A támfalakat és a tornyot terméskő berakások teszik változatossá. Az ablakok tagoltak. A berendezés pedig remekbe készült. A boltozatos menyezetet diszesen faragott gerendák emelik hat és fél méter magasságba, ami a tizenkét méter hosszuság mellett impozánsnak mondható. A négyzeteket a Debreczeni László magyar s mégis eredeti tervezésü festései ékesitik. De ott találjuk azt a három mintát is, amelyekkel a templom karzatja és menyezete egészen 1904-ig festve volt, amikor is az egészet az egyházközség gyöngyszinnel lefestette. Két négyzetben a régi és az új templom képe van megfestve.

Meglepő a gyermekkarzat, a legények karzatja felett, ahová a toronyból lehet bejárni. A szószék, az elől elhelyezett papiszékkel olyan az egyik látogató szerint, mint „Attila trónszéke." Tizenkét faragott oszlopfej diszíti. Az orgona a temesvári Wegenstein-cég műve; a szekrényét szintén Debreczeni László tervezte, úgy, hogy a mészkői templom az első az unitárius egyházban — talán a budapesti misszióház kápolnáját kivéve — amelyik egységesen magyar stilusu.

A fölavatás az orgona elkészítése miatt késett s igy előreláthatólag csak október 25-én lesz megtartva. Az imát Lőrinczy Dénes aranyosköri esperes, az egyházi beszédet dr. Varga Béla főjegyző, a fölavató beszédet dr. Boros György püspök és az urvacsorai ágendát Benczédi Domokos volt mészkői lelkész tartja, akinek főérdeme, hogy az újjáépités anyagi alapját meg-

teremtette. A délutáni műsor kiemelkedő eseménye: Kelemen Lajos előadása.

Kivánatos volna, hogy a mészkői templom és orgona fölavatását közeli és távoli vendégek sokasága tegye valóban erdélyi kultureseményé.

Balázs Ferenc
lelkész.

Mészkő, 1931 szeptember 28.

TŰZHELY MELLETT

Szeretet és tiszteletben megbecsült

Bálint Balázs

volt tanitónk utolsó utjára kisérő éneknek irta: *Sándor Gyula* kénosi gazdálkodó, presbiter; énekelte „Világosság szent Atyja" dallamára az egész gyászközönség a temetőbe vezető uton.

1. Elvégeztem szent Atyám
munkám, melyre biztál
a kertben, hol engemet
munkássá fogadtál,
hogy ápoljam és gondozzam
virágaim s Te-néked számbaadjam.

2. Az enyészet hűs szele
énreám fuvala,
elmém, mely világola:
fáklyám kialuva.
Búcsuzom hű hitvesemtől
és az árva, ittmaradt négy gyermektől.

3. Im két egyház hivei*)
fájó érzelmekkel
könnyezi tanitóját
őszinte részvéttel,
kinek pontos munkásságát
megköszönjük, s áldjuk szive jóságát.

*) A lókodi és kénosi.

4. Urnak háza s iskola
szeretett hajlékim,
hiveim s tanitványim:
minden örömeim,
búcsut intek, búcsut mondok
legyetek mind az épségben állandók.

5. Búcsut int mező s a kert -
barázdái s fái,
emlékét örökitve
minden oltványi —
s az elmaradt gyermeksereg,
tanitója után a könnye pereg.

6. Tisztelendő szolgatárs
kivel csak egy évig
valánk a lelki mező
igyekvő munkási;
az Úr légyen tovább Veled,
a búcsuzó szolgatárs inti neked.

7. Atyánk nyugtasd békén meg
az elfáradt szolgát,
ki oly buzgón éneklé
szent neved zsoltárát;
dicsőitsd meg lelkét ott, fenn,
a sirókat vigasztald meg idelenn.

Brassai és a mai ifjuság.

Brassai serleget avató beszéd

(Budapesten a Brassai Ifjusági Körben: 1931 október 4-én).

Ezelőtt 80 esztendővel egy öreg fejü, a szokottnál magasabb, görbülő dereku, erdélyi férfi menekült a dunaparti kettős város keleti oldalába. Neve körül színes mesék és komoly legendák röpködtek. Látták a lánchidon havasi pásztor daróc ruhájában, kezében kemény bikkfa bottal. Senki sem merte megszólítani és csakhamar eltünt. Erdély osztrák katonai parancsnoka Urbán kémjei nyomon kisérték, de nem birták elfogni. A bújdosó személyében egyszer csak megjelent Brassai Sámuel és kilenc esztendő alatt Pesten sem zenei, sem irodalmi, sem tudományos esemény nem történt nélküle. Az ő őszinte lelkéből sarjadzott a legelső ifjúsági lap gondolata. Homlokára cimül irta, amit egész életében gyakorolt: „Fiatalság Barátja".

Mi történt veletek Erdélyből ide szállott ifjak, hogy az erdélyi legendák csodás hősét életre hivtátok és nevét hozzátok méltóan szerény zászlótokra védőszentnek fölírtátok?

Talán feledtétek, hogy Brassai ifjúkorának lelke a pireai források vizére járt szomját oltani? Homértól Ciceróig nem találtatok klasszikusabb nevet kihez tanácsot kérni járjatok?

Talán nem tudjátok, hogy élete hosszú száz esztendeje alatt a tudósok, bölcsészek, írók és kritikusok új és mindig újuló serege mérgezett nyilakkal igyekezett leűzni olimpusi magasságából?

Avagy azt véljem, hogy ama márciusi ifjúság lelke szállott meg titeket, amely a 48-asokat tizennégy esztendővel megelőzve „szívük tiszta lángolatát vitte elébe", mert mithoszi alakot látnak benne „a tudomány szent szövétnekétől átlángolt férfiut, kihez elfojtott örömmel sóhajtanak tudományos szomjuk enyhültéért".

Bármi legyen kérdéseimre a felelet: üdvözöllek nemes ifjak. Igazatok van. Jobban nem választhattatok volna!

Ha ti itt egy sokat szenvedett nemzet fővárosában, mint hozzá hasonlóan tudományra szomjazók édes otthonra leltetek! Ha lenni, ha élni, ha tanulni és tudni, ha hinni és dolgozni akartok, megtaláltátok benne a nagyszerű példányképet. A valódi erdélyit. Azt, aki azért tudja végig botanizálni Erdély bérceit, hegyeit és rónáit, mert kis gyerek korában megedzette meztelen lábát a torockói Székelykő oldalából szüntelenül hulló éles kőtörmelék között.

Előttetek az az ifjú, akit apja serdülő korában bebocsátott könyvtárába és rábizta, hogy tanuljon meg tanulni. Benne látjátok azt a tanitó-mestert, aki a Názáretitől tanulva: a szemléltetve tanítást bevezette Erdély iskoláiba 40 esztendővel a nagy Eötvös József előtt.

Ő az az emberbarát, aki elhagyva a 99-et, nem pihen míg meg nem menti az egy eltévelyedettet. Nemesen dobogó jó szivének melegétől sok száz fiú és leány nyert életerőt.

Tudós után óhajtotok haladni, Brassai az, aki önerején beölelte lelkébe az ismeretek minden árnyalatát azért, hogy szétoszthassa embertársai között.

Ifjú barátaim, ha magatoknak eljegyzett Brassai határtalan szerénysége megengedé, öntudatra, bátorságra ébresztéstök kedvéért kimondanám: nézzétek, keressétek benne Erdély Széchenyijét. Ő volt az, aki nagy merészen egymagában megalapitotta Erdély tudományra tanitó akadémiáját. Mellőzöm azt a kisérletét, hogy a közgazdaság alapját tevő bankismeretre ő oktatta először honfitársait, de hangsulyozom, hogy az anyanyelvet ő harcolta be a magyar iskolába, s mire csak szüksége lehetett az akkori középiskolának, az összes tudományok alapvető irodalmával ő látta el.

Senki sem értette meg jobban, egy kortárs sem védelmezte oly őszintén Széchenyit.

Amit Széchenyi egész nemzetének, Brassai Erdély köznépének, a falunak „a feudalizmus vetett ágyán pihenők" számára dolgozó tömegnek igyekezett megszerezni és átadni.

Itt, hol a Széchenyi és Tisza-lakomák hevitett levegőjében évről-évre újra föltámad a halottak hallhatatlan lelke, jó, ha kitöltetik lelkökből az elevenitő lélek. Jó, hogy megjelenjenek a bizonytalanság hullámzó élet-tengerén, ők, akiknek volt hitök egy szebb jövőben, akik tudtak áldozni vért, életet. És jó, hogy most beléphet e megdicsőült szentek társaságába Brassai.

Titeket megmentett a tulzás vádjától az a magyar nemzet, mely Brassainkat bejuttatta a halhatatlanok pantheonjába. Legyetek büszkék reá!

Brassai az ifjúságért élt. Brassai addig él, amíg a magyar ifjúság él. Az ifjúságnak találkozni kell Brassaival, mert ő mindig a korral haladott. Együtt született a XIX-ik százzal, együtt élt vele. Együtt van itt veletek és együtt lesz amíg ti meg nem tagadjátok magatokat.

Brassai hitt a haladásban, de soha sem tagadta meg azt a hitet, amely újra látja Istent mindenben, amit a tudomány megvilágosit. Ifjak jaj nektek, ha nincs hitetek az Egytökéletesben, mert nélküle szárnyszegetten hull alá a legbátrabb elszántság.

Ifjak, aki panasszal, aki a sors ellen zugolódva leereszti szárnyát, az ne vegye ajakára a Brassai nevét. Aki elvakult fictiónak tartja a hitet, az a hitet megtagadta és a hitetlennél alább való. Megtagadja önmagát, meg az embert és máris elveszítette az élet lehetőségét. De hát elég élni? Elég, ha csak vegetálunk, ha mint a rossz napszámos azt nézzük, hogy mikor éri el a nap a látóhatárt? Hát az ember nem arra van teremtve, hogy maga is teremtsen? Hát az ifjú ereje azért van fölhalmozva, hogy egyszer gátot szakitva tova rohanjon és útjában elsodorva mindent végül elveszitse önmagát?

Én ismerem az életet. Ettem a pesti bolsevizmus kenyértelen ebédjét. De ha magam a csüggedésre hajlandó volnék, ami nem vagyok, megszégyenitve fölébresztették volna jobb énemet azok az ifjak, akik elégedettek voltak, ha napjában egyszer ülhettek asztal mellé.

Azt hiszitek, szégyenlem bevallani, hogy akkor, itt az unitáriusok püspökhelyettese szivesen elfogadott egy órai tanitásért olyan csésze teát, amelyben épen csak tea nem volt, de volt meleg viz?

Nem ifjú barátaim! Ha valaha szégyeltem vagy kerültem volna a munkát, midőn megismertem Brassait, belenézhettem

csodás hosszú életébe, azóta hiszem és hirdetem, hogy nekünk magyaroknak, nekünk székely magyaroknak csak a becsületes, kitartó, a soha nem lankadó munka biztosítja fajunk fennmaradását, boldogulását.

A Brassai-serleg legyen és maradjon a tudásért, a haladásért és a szebb jövőért küzdés szimbóluma!

Dr. Boros György.

Egyleti élet és munkásság.

Az „Udvarhelyköri D. F. Egylet" évi rendes közgyülését Gyepesen, augusztus 9-én d. u. 2 órakor tartotta. Kedves és kellemes találkozója volt e nap az udvarhelyköri unitáriusoknak. A szép napsütésben jókedvűen mosolygott a ragyogó bádoggal ujonnan fedett torony s a népes gyülekezet boldog örömmel ment a szépen megrenovált templomba, hogy elismeréssel legyen a kicsiny, de áldozatkészségben nagy és erős gyepesi gyülekezet iránt.

A lelkes gyülekezeti ének után a kör vendége, ifj. Máthé Lajos szentábrahámi lelkész mondott áhitatos imát és Mt. 14. 26—37. igék alapján méltóságos hullámzásu építő beszédet. Istentisztelet alatt bemutatkozott a helybeli két szólamu dalárda és bizonyságot tett arról, hogy jóakarattal szép sikert lehet elérni.

Istentisztelet után az egyesület elnöke, Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész mond tartalmas megnyitó beszédet, melyben programmul D. F. eszméinek megvalósitását tüzi az egyesület elé. Ennek szolgálatában áll egyházunk, mint egy féltő jó anya, hogy a szivekbe oltsa a hitet és védje kultúránkat és fajiságunkat. Kevesen vagyunk a nagy munkához, de erős akaratunkkal megnyertük eddig is a mások elismerését.

Az elnöki megnyitó után megható közvetlenséggel, igazi lányos finomsággal szavalta Vass Klárika k. a. Kiss József „Az én imádságom" c. költeményét. Kőváriné Pálffy Margit a gyakorlottság biztonságáról kellemes hangon énekelt egyházi műdalokat. Pálffy Ákos organa kisérete mellett. Az egylet szeretett alelnöke Vass Albertné nagyságos asszony felolvas: A nő élete alapjául az otthont jelöli meg és ezen a bázison kell az egyesületi életének is felépülnie, minek életmagva a hit és erkölcs. Az asszony hivatása pedig a lelki élet mélyitése, ennek eszköze a komoly és becsü-

letes munka, ami minden alacsonyrendű vágyat megsemmisit és meghatározza a jövő nemzedék életirányát a tettre való nevelés által. A gondolatokban gazdag és kivitelében formás felolvasást a hallgatóság őszinte elismeréssel jutalmazta.

Kelemen Imre szokott rutinnal szavalt Reményik verseket, majd Báró Piroska hegedült.

Az egylet vendége, Szent-Iványi Sándor tartott megkapóan szép és sziveket emelő gazdag tartalmu előadást. Markáns hasonlatokkal, erőteljes vonásokkal bizanyitja Isten létét és ezt a szent bizonyosságot, mint a központi D. F. E. üzenetét ajándékozva e gyülekezetnek s viszonzásul tőle az előadó őszinte hálát és szeretetet nyer.

Orbán Istvánné és Kerekes Mózesné székely asszonyok szavalatait a gyülekezet elismeréssel hallgatta, hasonlóképpen Vári Domokos tartalmas verseit és Kővári Jakab szépen kidolgozott szavalását. E szép és tartalmas műsor után elnök a szereplőknek hálás köszönetet mond és a gyülést bezárja.

A gyülés második részén az egylet titkára, Dobai István felolvasta az egyes tagozatok 1930—31. telén végzett munkájáról kimeritő jelentését, amit a gyülés elismeréssel hallgat meg és a titkárok munkájáért köszönetet szavaz. Ezután az egylet adminisztrativ ügyei kerülnek tárgyalás alá.

Este kedélyes hangu közös étkezés után az ifjúság örömére táncmulatság volt.

E szép unitárius nap emléke sokáig élni fog a jelenvoltak szivében.

Egyházi hirek.

Rovatvezető: ÜRMÖSSI JÓZSEF.

Lelkészi beköszöntő Recsenyéden. Fazakas Jenő erzsébetváros-medgyesi h. lelkész 1931 szeptember 6-án tartotta beköszöntőjét a recsenyédi egyházközségbe. A sok mindenféle forgalomba került hirekkel szemben álljon itt a beiktatást végző Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész egyházköri jegyző jelentéséből az alábbi tárgyilagos megállapitás:

A papi lakás felé vezető kis ucca bejáratánál zöld ágakból készült kis diszkapu, a templom élő virágokkal feldiszitve s a napi ülőszék előtti tér falevelekkel és virágokkal beszórva volt, mely

tények mutatták a beköszöntői ünnepélyre történt előkészületet. A papi lakásban összegyülve az új lelkész testvérei, rokonai, vidéki belső emberek, kik között ott láttuk Ütő Lajos székelykereszturi lelkész is, mintegy 40 intelligens személy volt jelen, várva a már előre biztositottnak látszó beköszöntői ünnepély sikerét. A harmadik harangozás után a papi lakásból testületileg vonultunk a templomba és ott örömmel láttam, hogy a nők ülőszékei tele voltak; a férfiaké nem annyira, azonban ott is sok falusi földmives foglalt helyet. A templom tehát diszes és elég nepes volt, semmi lehangoló és zavaró körülményt nem láttam.

Gyülekezeti ének után, én mint beiktató lelkész, a Méltóságos Püspök úr és köri esperesünk nevében üdvözöltem a gyülekezetet, bemutattam az új lelkészt, felolvastam a kinevezési okmányt, ami láthatólag jó hatást gyakorolt a közönségre s végül fölhivtam az új lelkészt beköszöntő imája és beszéde megtartására. Ifjú lelkész emelkedett imát, majd 10 perces beköszöntő beszédet mondott nagy szónoki lendülettel, melyben keblére ölelte kivétel nélkül a recsenyédi hiveket. Előadása lebilincselő, szónoki ereje nagy, miáltal az egész gyülekezet teljes elismerését érdemelte ki.

A beköszöntő beszéd elhangzása után, én léptem a szószékre és vázoltam a lelkészi munka terhét és a hivek kötelességét általában ebben a mai szorongatott helyzetben, majd megemlékeztem néhai Fazakas Lajos volt esperesemről, mint egyházunk egyik legnagyobb szónokáról és lelkiismeretes, pontos espereséről, kinek fia Recsenyéd új papja, kit én már kis gyermek korában engedelmes, jó fiúnak ismertem s azután is szerény és munkás ifjúnak láttam.

Ezután az Udvarhelyköri lelkészkör nevében Sigmond József elnök, a recsenyédi egyházközség nevében egy öregebb bácsi, a D. F. Ifj. egylet nevében egy ifjú legény és a Nőegylet nevében egy hajadon üdvözölte az új lelkészt, ez utóbbi egy virágcsokrot is nyujtva át neki. Az üdvözlésekre lelkész szép hasonlatokkal teljes és találó, szivből jövő, szónoki lendülettel előadott beszéddel valaszolt.

Templomozás után mintegy 60 teritékes bankett volt a papi lakásban, melyen az intelligenciából kb. 30-an vettek részt; a többiek falusi gazdák és asszonyok voltak, felerészben h. szentmártoniak. Szentpálról talán nem volt ott senki. Itt több pohárköszöntő hangzott el. Uj lelkész is mondott két sikerült pohárköszöntőt.

Fülöp Mózes kidei lelkész öregkorára és szolgálati éveire való tekintettel, félévi szabadságot kért. Püspök úr engedélyezte.

Göncz Mihály szentiványlaborfalvi lelkész beadta nyugdijazás

iránti kérését. A nyugdijbizottság a kérelmező orvosi felülvizsgáltatását határozta.

Sigmond József hom.-jánosfalvi lelkészt a főtiszt. püspök úr a székelyudvarhelyi unitárius egyh. község lelkészévé kinevezte. Reméljük, hogy személyében oly alkalmas lelkipásztort kap e gyülekezet, kinek vezetése alatt a béke, egyetértő munka utjaira vissza térnek és haladhatnak. Beköszöntője okt. 18-án lesz, egyh. főhatóság képviseletében Ürmösi József püsp. titkár vesz részt.

Kiss Sándor volt székelyudvarhelyi lelkészt szülőfaluja, Homoródjánosfalva lelkészének megválasztotta és a püspök úr ki is nevezte. Okt. 11-én beköszöntött.

Dr. W. Drumond angolországi (Oxford) hitrokon barátunk, ki már több izben megtisztelt látogatásával, f. év szeptember 20—25 napjain ismét itt időzött közöttünk s érdeklődött sorsunk és helyzetünk iránt.

Kádár Balázs volt unitárius felekezeti tanitó úr helyreigazítást kér folyóiratunkban megjelent ama hirre vonatkozólag, mely a püspök úr ellen történt bünvádi feljelentéssel áll kapcsolatban. Nekünk adatszerü tudomásunk nincs arról, hogy Kádár Balázs tanitó a nevében beadott vádiratot nem ismerte el magáénak és a nyilatkozatot a biró tudomásul vette.

Az Unitárius Közlöny szerkesztősége a tanitó úr kivánságára ezennel nyilvánosságra hozza a püspök úrhoz irt leveléből a következő részt: „Én annak idején, amikor tudomást szereztem a Főtisztelendő úrat nevem alatt ért támadásról, siettem az emberi méltósághoz illő kötelességemnek eleget tenni abban, hogy a nevem alatt történt nyomoru visszaélést s mély felháborodásomat a Főtisztelendő úr tudomására hozzam addig is, mig törvényesen igazolhatom ezt.“

Főtisztelendő püspök úr a következő kinevezéseket és áthelyezéseket eszközölte:

Rostás Dénes akadémista lelkészjelöltet kinevezte h. lelkésznek erzsébetváros-medgyesi egyházközségbe.

Fikker János akadémita lelkészjelöltet a kolozsvári egyh. községbe segédlelkésznek.

Végh Mihály lelkészjelöltet a marosújvári leányegyházközségbe h. lelkésznek.

Gál Margit volt nyárádgálfalvi tanitónőt kinevezte az iszlói iskolához.

Ifj. Kádár Lajos fogaras-nagyszebeni lelkész betegsége miatt három hónapi szabadságot kért. Helyetteséül Török Mihály lelkészjelöltet küldte ki a főtiszt. úr.

Brassai Sámuel emléke. A Brassai Sámuel emlékbizottság Budapesten az országos kaszinóban 1931 október 4-én a nagy polyhistor emlékezetére serlegavató ünnepi vacsorát rendezett. A serlegavató emlékbeszéd tartására Brassai bácsi életének alapos ismerőjét és életiróját, dr. Boros György unitárius püspököt kérték fel, ki ezt készséggel vállalta. E célból dr. Boros püspök úr október 3-án Budapestre utazott és (hétfőn) október 5-én este 8 órakor (nálunk 9 órakor) a Studióból a rádió közönségének is előadást tartott a nagy Brassai életéről.

Unitárius Teol. Akadémia okt. 1-én délelőtt tartotta 1931—32. tanévi megnyitó ünnepélyét. Imát dr. Kiss Elek teol. tanár mondott, ünnepi megnyitó beszédet Csifó Salamon teol. dékán tartott „A keresztény egyház evangéliumi, apostoli és pásztori hivatásáról". Rámutatott arra, hogy a vallás eszmei szépségét és igazságát igyekezni kell visszaállitani a maga eredeti szinvonalára. Ezt erős, kitartó munkával, hivek pásztori munkálásával lehet elérni. Az ifjúsághoz főpásztori buzditó beszédet dr. Boros György pöspök tartott; Péter apostolt, mint erős kősziklát mutatva fel előttük, mint az apostoli küzdelem mintaképét, ki nehéz lelki válságokon ment át, de az első pünköst lelkesedésében diadalra vitte a Jézusi evangéliumi kereszténységet. A teol. akadémia hallgatók száma I—IV. éven 30. Az I. évre 8 új hallgató vétetett fel.

A kolozsvári unitárius kollégium fiuelemi iskolájának és főgimnáziumának évmegnyitó ünnepélye szeptember 1-én d. e. 9 órakor folyt le a kollégium disztermében. Az „Erős várunk nékünk az Isten" elhangzása után imát mondott Vári Albert vallástanár, majd az igazgató tartotta meg évmegnyitó beszédét. Dr. Ferencz József isk. felügyelő gondnok és a püspök úr őméltósága lélekből fakadó és lelket megkapó szavai után a „Tebenned biztunk eleitől fogva" egyházi ének zárta be az ünnepséget. A tanitás az elemi iskolában szeptember 1-én, a főgimnáziumban 3-án kezdődött.

A beiratkozásik eredménye a következő: 1. **Fiúelemi iskola:** 1. oszt. 17 (9 unit., 7 ref., 1 luth.), 2. oszt. 21 (9 unit., 11 ref., 1 róm. kath.), 3. oszt. 21 (12 unit., 7 ref., 2 róm. kath.), 4. oszt. 22 (15 unit., 5 ref., 2 róm. kath.) Összesen beiratkozott 81, vallás szerint való megoszlás: 45 unit., 30 ref., 5 róm. kath., 1 luth. A mult iskolai évben a beratkozási létszám 83 volt, ebből unitárius 48. 2. Főgimnázium: I. oszt. 49 (36 unit., 9 ref., 2 róm. kath., 2 luth.), II. oszt. 34 (21 unit., 7 ref., 2 róm. kath.), III. oszt. 37 (34 unit., 1 róm. kath., 1 luth., 1 baptista), IV. oszt. 22 (13 unit., 3 ref., 3 róm. kath., 3 luth.), V. oszt. 20 (16 unit., 3 ref., 1 luth.), VI. oszt. 29 (23 unit., 3 ref., 3 róm. kath.), VII. oszt. 33 (21 unit.,

10 ref., 3 róm. kath.) Összesen beiratkozott 224 tanuló, kik közül 164 unit., 35 ref., 13 róm. kath., 11 luth., 1 baptista. Létszámgyarapodás a mult iskolai évhez mérten 20 tanuló, unitárius tanulók létszámnövekedése 15.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Áldozatkészség egyházi intézményünkért. A székelykereszturi főgimnázium megmaradásáért egyhangu lelkesedéssel hozza meg áldozatát a székely unitáriusság. Egyik legszebb példáját nyujtotta a jövőért való áldozásnak Rava egyházközség, ahol a hivek 84 véka buzát adtak össze s pénzben 444 Leut; három nemeslelkü atyánkfia: Kecskés Dénes megyebiró, Kedei Dénes presbiter és Izsák Dezső pedig dijtalanul szállitották be a gabonát az intézet részére. Óhajtásuk az, hogyha a jelenben nem is tudnak fiaik közül tanittatni, megmaradjon az iskola unokáik tanulásának biztositására.

Id. Vajda András, a kolozsvári unitárius egyházközség harangozója rövid, de sulyos szenvedés után szeptember 16-án elhunyt. 66 évig élt és ebből 35 éven keresztül az egyházközség hü szolgájaként szerezte azokat az el nem pusztuló érdemeket, melyekért egy társadalom becsületesnek, hűnek nevez valakit. Nagy, gyàszoló családján kivül emlékét őrizzük mi is és testvéri érzéssel hisszük, hogy odaát az örök jutalmazás hazájában megfogja hallani a helybenhagyó szózatot: „Jól vagyok jámbor és hü szolgám, kevesen voltál hiv, többre bizlak ezután". Legyen a mi emlékezésünk és hitünk áldott, az ő nyugalma csendes.

Imaház felavatás Nagyteremiben. Nagyteremi unitárius kicsiny egyházközségünk romokból templomát kiemelte, újraépitette. A jóságos Isten segedelméből 1931 október 11-én d. e. 10 órakor, templomszentelési ünnepéllyel adtuk át ismét ezen hajlékot, a lelkiek közhasználatára. Az ünnepély programja a következő volt: 1. Gyülekezeti ének. 2. Imádkozik: Mátyus Gergely köri közügyigazgató. 3. Közének. 4. Egyházi beszédet tart: Gvidó Béla küküllőköri esperes. 5. Püspöki megáldó: Dr. Boros György Őméltóságától. 6. Az épités történetét felolvasta: Péterfi Mihály lelkész. 7. Ének urvacsora osztásra. 8. Urvacsorai szertartást végzett: Székely Tihamér egyházköri jegyző. 9. Bezáró ének. Istentisztelet után: a) tisztelgések; b) Püspök Ur elnöklete alatt közgyülés; c) 1 órakor szerény közebéd; d) fél 3 órakor: Főtisztelendő püspök úr közremüködésével vallásos ünnepély s ezt követőleg a küküllőköri lelkészek értekezlete, melyen eőadást tartottak: Kovács István magyarszentbenedeki és Pál Tamás küküllődombói lelkészek.

Nyilvános köszönet. 48 éves unitárius férfi, aki mint gazdatiszt, majd mint bérlő jó viszonyok között élt, rendre elveszitette látását, vagyonát gyógykezelésre forditotta, végül teljesen megvakult és engedélyt kapott bodega felállitására. Erre a célra a püspök úr adakozásra hivta fel a jószivü embereket. Enyed városban ezernyolc leut, Kolozsvárt néhány nap alatt ötszáznyolcvan leu-val voltak szivesek megsegitni: Dr. Boros György 200, Tana Ferenc 100, Vaska Dezső, dr. Gál Kelemen, Ferencz József, Vári Albert, Demény Andor, Király József, Müller Géza 40—40 leut. További adakozásokat szivesen fogad a szerkesztőség.

Prágában szépen virágzó unitárius gyülekezet van. Szeretnék diszes irodájukat a Dávid Ferenc tordai képével ékesitni. Aki megajándékozza őket, akár csak a kis képpel, beiratja nevét ez új s máris népes gyülekezet aranykönyvébe.

A brassói unitárius egyházközség templomépitése ügyében a főtiszt. úr az alábbi köriratot bocsátotta ki:

Sz: 1801—1931.
U. P.

Körirat

Esperes, k. f. ü. gondnok, egyh. tanácsos, lelkész, tanár, tanitó, egyházközségi gondnok afiaihoz és egyházunk minden tagjához.

Bizonyos megnyugvással és jóleső érzéssel vettem tudomást arról, hogy brassói egyházközségünknek 15 éves küzdelme a város által felajánlt templomhelyért sok akadályoztatás után a siker felé közeledik, amennyiben a város, immár negyedszer, a terület átadására vonatkozólag határozatot hozott. Unitárius egyházunk vezetőségének is mindig főgondját képezte, hogy a közel 2000 lélekszámmal biró, napról-napra szaporodó és igy egyházilag is mind fontosabbá váló brassói egyházközségünkben is unitárius templom épüljön.

Midőn most az ügy a megvalósitás stádiumába jutott, brassói hiveink a halaszthatatlannak látszó épitkezés érdekében minden módot és eszközt fel akarnak használni arra, hogy a meglevő, de a feladat nagyságához aránytalanul kevés pénzalapot a szükségesre kiegészithessék.

Ezt a célt szolgálja brassói lelkészünknek az a tiszteletre méltó terve, mely szerint inkább az impérium változás utáni idők szellemét tükröző beszédeiből egy 10—12 iv terjedelmü kötetet ad ki az Unitárius Irodalmi Társaság könyvsorozatában, megfelelő birálat után, melynek tiszta jövedelmét az épitkezés költségeire szánta. Számit arra, hogy Brassóban unitárius hiveink és más felekezetü

ismerősei körében a könyvből nagyon tekintélyes számu példányt tud elhelyezni. De a téglák összehordásában segítségére kell mennünk brassói lelkész afiának mindnyájan, hogy a maga elé tüzött kettős célt: az anyagi erő szaporítását és az unitárius szellem népszerüsítését minél inkább valósithassa. Hiszem, hogy ezt a hittel és lelkesedéssel irt könyvet nemcsak egyházközségeink és az egyletek, nemcsak egyházi és világi vezetőink, hanem minden valamire való unitárius ember igyekezni fog magának megszerezni.

Felhivom tehát egyházközségeinket, hogy a brassói templomépités ügyét általánosságban, valamint brassói lelkész afia tervét a kebli tanácsban, nőszövetségben és ifjúsági körben mielőbb tegyék megbeszélés tárgyává s mindenekelőtt a könyv megrendelése és terjesztése érdekében úgy hiveink, mint más felekezetü testvéreink körében minden lehetőt kövessenek el. Alig van egyházközség, amelyből többen-kevesebben Brassóban ne telepedtek volna le s igy a támogatás már ezért is indokolt.

Egyházközségeink vezetőségét a Főpásztor szeretetteljes gondoskodásával arra is kérem, hogy levelem és az előfizetési felhivás megfelelő ismertetése után akár maguk, akár egy arravaló buzgó egyháztag elsősorban gondnok afia vagy az egyházfiak által az előfizetések gyüjtését és annak ára beszedését az ügyhöz méltó gondossággal eszközölni sziveskedjenek október 10-ig a gyüjtés eredményéről közvetlenül E. K. Tanácshoz mulhatatlanul jelentés küldését kérem, melynek elmaradása esetén azt fogjuk feltételezni, hogy lelkész és egyházközség részére 1—1 példányt megrendelnek s azok árának a kongruából levonásába beleegyeznek.

Egyébként az ügyben minden további lépés brassói lelkész afiával intézendő.

Kolozsvár, 1931 szeptember hó 24.

Atyafiságos szeretettel:
Dr. Boros György
unitárius püspök.

Irodalom.

Erdély Története. Irta dr. Jancsó Benedek. A szerző utasításai szerint kiadásra rendezte Gyallay Domokos. Cluj-Kolozsvár, 1930. 387. lap. Ez a derék munka régen érzett hiányt pótol. „Az erdélyi magyar szellemi élet a maga elárvultságában nagyon nélkülözte Erdély tüzetes történetét". Trianon óta az erdélyi magyarság csaknem teljesen tájékozatlanul áll a maga multját illetőleg.

Ha a külön erdélyi történelem a dolog természeténél fogva régen is beolvadt és elsikkadt a nemzeti történelem folyamában, menynyivel inkább el kell vesznie és halványulnia ma, a mai államjogi helyzetben. Már pedig a multat, a saját multunkat ismernünk kell. Ezért hiánytpótló ez a könyv. Itt összefüggő, világos képet kapunk Erdély népeinek, de kivált az erdélyi magyarságnak történeti életéről. Szerény, de bátor véleménynyilvánítást Erdély őslakóiról, a római continuitásról, Erdély népeinek letelepedéséről és egymáshoz való viszonyáról. Világos áttekintésben vonul fel előttünk a külön erdélyi fejedelemség történeti élete. Itt csak az szur szemet, hogy a mi János Zsigmondunkat hit tekintetében ingadozónak mondja. (Ugyan bizony mikor ment János Zsigmond hit dolgában rák-módra **visszafelé?**) Igen tanulságos s a mai nemzedékre szinte az újság ingerével hat az 1848—9-i szabadságharcnak s az ezt követő eseményeknek története a kiegyezésig. Hálás gondolat volt jegyzetben külön is ismertetni a különféle elméleteket — hidegen, tárgyilagosan és elfogulatlanul — Erdély román népének eredetéről, valamint a székelyek eredetének kérdéséről. Ez utóbbi kérdés egyéb iránt tüzetesebb elmélyedést is megbirt és megérdemelt volna. A könyvet Gyallay Domokos hitrokonunk rendezte sajtó alá s látta el jegyzetekkel. Szerető gonddal és körültekintéssel. Az unitárius toll itt nem jár dicstelen úton, mert Erdély történetét magyar nyelven legelőször Aranyosrákosi Székely Sándor irta meg Erdélyország története cimen 1845-ben. A máig is legrészletesebb erdélyi történelem irója pedig szintén unitárius, a nagytudományu Kővári László (Erdély Történelme I—IV. kt. 1859.) **(P. M.)**

Kovács Lajos brassói unitárius lelkész „Ébresztgetés" cimen egy könyvet jelentet meg 10 ív terjedelemben, melynek tiszta jövedelmét az építésre már nagyon megérett brassói unitárius templomépítés költségei fedezésére szánta. A könyv előfizetési ára 100 L., de 10 külön füzetben is megjelenik füzetenként 10 L. árban. Amint az előfizetési felhivás mondja: e dolgozatokban az egyházias érzés és faji öntudat, a hit ereje és a gondolkozás szabadsága egyformán kifejezésre jut. A magunk részéről örömmel üdvözöljük a tervet már a nemes cél érdekében is és kifejezzük azon reménységünket, hogy unitárius egyházunk tagjai nemcsak maguk rendelik meg e könyvet, hanem mindent megtesznek arra, hogy azt ismerőseik körében minél buzgóbban terjesszék. Szerző arra kéri azokat, akikhez előfizetési iveket küldött, hogy azokat még rendelés nélkül is okvetlenül mielőbb hozzá visszajuttatni sziveskedjenek.

Az Unitárius Iratterjesztőnél kaphatók: Balázs András: Ez a hely szentföld Bibliai tárgyú képek és levelezőlapok

különféle nagyságban. Czérer: A konyhakert à 15 Leu. Virág Elek: Sertéstenyésztés és hizlalás à 40 Leu. Tormay Béla: Borjuk fölneveléséről à 15 Leu. Hauer Géza: A fejőstehénről à 15 Leu. Dr. Páter Béla: A gyümölcsfák betegségei és ellenségei, valamint a gyümölcsfák terméketlenségének okai à 40 Leu. Dr. Gladden-Kiss: „Keresztény Pásztor" ára 240 Leu-ról 160 Leura szállittatott le.

Székelység. A székelyföldet és népét ismertető havi folyóirat. Szerk. Bányai János. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely.

Egy új folyóirat első számát mutatjuk be olvasóinknak. Célja, hogy néprajzi, irodalmi, természettudományos és történelmi szempontból figyelje és ismertesse a székelyek lakta területet. Szép és nemes a cél s szerkesztőjének neve már magában is garancia arra, hogy a lap meg fog felelni hivatásának. Kiváló irógárdát is sorakoztatott fel maga mellett, kik közül Szentmártoni Kálmánt, Gyallay Domokost, Kelemen Lajost és Ütő Lajost a mi olvasóink is ismerik. A lap azonban csak úgy fejlődhetik ki, ha megfelelő számú előfizetőre tehet szert. Ezért hivjuk fel olvasóink figyelmét is a folyóiratra. Előfizetési ára ez évben 40 Leu.

Sz. I. S.

Tekintettel arra, hogy a Naptárt és a Közlönyt ugyanaz a nyomda állitja elé s az utóbbinak várnia kellett, mig az előbbi elkészült, e számunk megkéséséért olvasóink szives elnézését kérjük. Szerk.

A tanitók részére Nagyenyeden rendezett tanfolyamról irt beszámoló, valamint több más cikk is, helyszüke miatt, jövő számunkban jön.

Keresünk két tanoncot Kolozsvárra egyiket késes és köszörüs, a másikat képkeretező és üveges szakmára. Utóbbinál teljes ellátás mellett. Levélbeli jelentkezést lelkész ajánlólevelével lapunk szerkesztőjéhez kérünk.

Megjelent az 1932-es Unitárius Naptár, melyet a tiszteletes urakhoz már szét is küldtünk. Ez évben sokkal hamarább, bővebb tartalommal és olcsóbb árban (20 leu) jelent meg a Naptár, miért is reméljük, hogy az egy unitárius család asztaláról sem fog hiányozni. Kérjük lelkész afiait, hogy a körlevélben jelzett dátum előtt jóval, legalább is december 15-ig küldjék vissza az el nem adott Naptárakat, hogy még értékesithetők legyenek.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca)17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 november. 11. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

Meghivó.

A Dávid Ferenc-Egylet tisztelt tagjait ezennel van szerencsém meghivni folyó évi november 28-án délután $^1/_2$4 órakor Kolozsvárt tartandó *közgyülésünkre.* Kérem és várom, hogy minél többen jelenjenek meg. Szükségünk van egymás biztatására és erősitésére, mert a napok sulyosak, az életviszonyok nem kedvezők. Nekünk bizalommal kell lennünk a jövő iránt. Nekünk biznunk kell tagtársaink és hiveink áldozatos buzgóságában, mert még ha az anyagi viszonyok nehezek volnának is, ami fájdalom ugy van, lélekben erőseknek, kitartóknak és egymás bátoritására elszántaknak kell lennünk. Védenünk és erősitnünk kell dicsőséges multra tekintő Egyletünket. Egységben van az erő s aki ez ellen vét, hütlen lesz Dávid Ferenc lobogójához.

Közgyülésünknek egyik fontos tárgya a revideált Szabályzat megállapitása lesz s ezzel kapcsolatban megfelelő határozatok és intézkedések.

Egyben kérem a fiókegyletek elnökeit, illetőleg titkár afiait, sziveskedjenek évi jelentésüket, számadásaikat és esetleges javaslataikat november 15-re beküldeni.

Kolozsvárt, 1931 október 26.

Dr. Boros György,
ügyvezető-alelnök.

Vári Albert ur
Loco
Str. Al. Vlăhuţă 6 [Bolyai-u.]

Küzdelem.

Irta: *borosjenői Szegedy Márta.* Budapest.

Vonagolva, sikoltva, jajgatva,
Véres betük gömpölyögnek felém
És én állok, mozdulatlan állok
Gunyos igazságok görnyedő hegyén.

Vörös az ég, izzik a lég,
Süvit a szél, éget a láng,
Szalad a gyáva, feszül az agy,
Ember! az élet bús foglya vagy!

Bágyadtan, félősen, zokogva
Emberkezek nyulnak énfelém
S én állok, megtörten állok
A szédítő meredek peremén.

Nem látok semmit, nem nézek senkit,
Undorodva érzem, hogy ember vagyok,
Tehetetlenségem kinzó fájdalmában
Hitvány életemért vadul dacolok.

Előttem a mélység, hátam mögött fertő,
Felettem sötéten komor az ég
S én állok, szilárdan állok,
Egy lépés — s elrejt a hivó szakadék.

Démoni világ, bünösen jó világ
Kacag s csilingel felém
S én tántoríthatatlan tisztaságban állok
Bizó akaratom hivő erején.

Közgyülési megnyitó beszéd.

Van szerencsém a közgyülés tisztelt tagjait hitrokoni érzelmekkel üdvözölni.

Mielőtt tanácskozásunkat megkezdenők, engedjék meg nekem, hogy szives figyelmöket egy-két percig igénybe vegyem.

Nem akarok szólani a mai közgyülés tárgysorozatába felvett kérdésekről. Azok az egyházi és iskolai közélet egy évi mozzanatait ölelik fel: nem foglalnak magukban semmi különöst és rendkivülit. Különben is a tárgyalás rendjén mindenki felszólalhat, közölheti gondolatait, hogy a közgyülés formába önthesse a hozandó határozatokban kicsiny körünk közvéleményét. Amiért én egy-két percre szót kértem, az egyfelől egész unitárius egyházunk sulyos és komoly aggodalmat keltő anyagi helyzete; másfelől a lelkekben titokban élő, mérgező s azért kivédhetetlen meghasonlás szelleme.

Ha valakinek fejében az a gondolat villanna meg, hogy: hát mi közünk nekünk, kolozsdobokai egyházkörnek, melynek meg van a maga törvényelőírta teendője, mindezekhez, annak azt felelném: nem akarok én a felvetett gondolatokra határozatot hozatni, csupán a lelkeket szeretném hangolni, hogy érezzék meg a mi egyházunk nagy szükségét, mert lehetetlen, hogy ne fájjon a tagoknak, ha betegség kinozza a szervezet középpontját.

A kiméletlen szigorral végrehajtott agrár-reform, ennek következtében igen jelentékeny bevételi összegek hiánya, az államsegély jogtalan megtagadása, illetőleg szomoruan nevetséges összegben való utalványozása, sőt azoknak tervbe vett igen jelentékeny redukciója olyan nehéz helyzetbe sodorta az egyházat, amilyenre a mai nemzedék csak az egyháztörténelemből tud példákat. Már-már az unitárius gondolatot reprezentáló intézményeink létének gyökeréig ér a baj. Sőt egyik intézetünk egyik ágának megszüntetését kénytelen volt a főhatóság kimondani. Az ötvenes évek szorongattatásai között leglelkesebb vezetőink lelkét kinozta már a gondolat, hogy mi lesz velünk, ha egyházi autonómiánk ereje már lehanyatlott s csak a mult emlékeként él és ha nem tudjuk előteremteni azokat az anyagi eszközöket, melyek intézményeink fenntartására szükségesek?

Kihez fordulhatott volna az egyház vezetősége egy ellenséges világ közepette máshoz, mint a hivők áldozatos lelkéhez? És ahol legnagyobb volt a szükség, ott volt legközelebb az isteni gondviselés: megáldotta a hiveket a hűségnek és az égő áldozatnak szent lelkével. Az a nemzedék hozzá nőtt és felemelkedett annak a sötét és tragikus korszaknak nagy feladataihoz és a sulyos kereszt terheihez.

Félek feltenni a kérdést: vajjon a jövő történet irója mit fog megállapitani a mi nemzedékünk magatartásáról? Ha belenézünk a lelkünkbe s mi magunknak bizalmasan feltesszük a kérdést: megtettünk-e mindent, ami tőlünk telt vallásunkért, intézményeinkért, lelkünk nyugalmáért, vajjon felelhetnénk-e őszinte lélekkel egy megnyugtató és határozott igennel?

A másik nyugtalanitó mozzanat, amit szóvá akarok tenni, az a titkon és ellenőrizhetetlenül bujkáló, a lelkeket rontó és megfertőző meghasonlás szelleme, amely hol itt, hol amott felüti fejét s mindenütt csak egyenetlenséget és bizalmatlanságot szül, megtartás és épités helyett rombol, ösztönzés és munkára serkentés helyett csüggeszt, szervezés és erősités helyett zilál és bomlaszt. Nem tudom és nem is keresem e beteges tünetnek az okát. Ha egyéni, önző érdekek huzódnak meg mögötte, akkor az az individuális történésnek egy sajnálni való, szánalmas formája, mely többre becsüli a saját önző érdekeit egyházunk hitéleti és kulturális előhaladásánál, kitörölhetetlen foltot és árnyékot vet a forrás lelkére és jellemére. Ha egyházi közállapotaink és életünk javitása a célja, akkor a legjobb esetben is egy rosszul választott és hibás eljárási mód, amely komoly kétségeket támaszt a forrás itélőképessége felől. Minden

esetben azonban olyan harcolási mód, amely nem keresztényi és nem unitárius. És messze távol áll a jézusi etika szeretet-parancsától.

És távol áll a létfentartás ösztönös sugallatától is. Nincs nekünk elég bajunk, melyeket özönével zudit ránk kisebbségi helyzetünk, nemzeti és felekezeti szempontból egyaránt? Nem vesszük észre, hogy más magyar felekezetek az öntudatra ébredés friss lendületével gyürköznek nemzetvédelmi és hiterősitő munkára? Hát saját magunkat kell nekünk a falakon belül marcangolnunk? Nem kellene-e inkább a veszély ösztönös érzésében szeretettel összebujnunk és közös erővel, egységes lélekkel szántogatnunk és forgatnunk az unitárius ugart? Hát teljesen elvesztettük volna erkölcsi és szellemi tájékozódásunkat elhivatásunk felől?

Tisztelendő közgyülés! Azt hiszem, hogy ezek a keserü szavak a közgyülés egyetlen tagjára sem vonatkoztathatók. Hogy mégis szabadságot vettem magamnak ezek elmondására, oka az, hogy bármelyikük találkozhatik az unitárius közélet porondján ilyen disszonáns hangokkal és megdöbbentő kezdeményezésekkel. Számot akartam adni arról, hogy milyen gondolatokat váltanak ki ezek lelkemben s hogyan értékelem gyakorlati magatartásunk irányitása szempontjából. Ugy vagyok meggyőződve, hogy egyházunk és az unitárius gondolat érdekében való volna, hogy Önök is ugy itéljék meg e szomoru jelenséget. Mert a helyes értékelés megcsillanása megadja majd gyakorlati magatartásuk irányvonalát.

Egyetlen mozzanat van egyházunk életében, mely nemcsak megnyugtató, hanem egy jövő fejlődés biztató lehetőségét nyujtja s ez *a székelykereszturi földmives iskola szervezése* s a jövő iskolai évtől müködésbe inditása. Én ettől az intézettől nagyon sokat várok. Várom székely népünk gazdasági kulturájának emelését s vagyoni boldogulásának és jólétének megalapozását. Vallásos lélekkel a gondviselés munkáját kell látnunk abban a tényben, hogy amikor egyházi életünk minden területén csak a leépités rémével találkozunk, legalább itt, ezen az egy területen az épités munkáját végezhetjük.

Ezek után üdvözlöm a közgyülés mélyen tisztelt tagjait s tanácskozásunkat megnyitom.

A kolozsdobokaköri közgyülésen elmondotta:
Dr. Gál Kelemen.

Az Unitárius Nők Szövetsége előadássorozatának programmja: *November 4.* Kovács Dezsőné: Uj idők, uj emberek. *November 11.* Brósz Ilona: A társadalmi berendezés uj formái. *November 18.* Dóczyné Berde Amália: Hogyan kapcsolódik a népmüvészet életünkbe. *November 25.* Velits Zoltánné Br. Jósika Marianne: Szociálpolitikai intézmények célkitüzései. *December 2.* Dr. Sulyok Istvánné: Szociálpolitikai eredmények. Az előadások az Unitárius Kollégium disztermében, mindig szerdán délután 6 órakor lesznek. Minden érdeklődőt szivesen látunk.

A temetőben.

Most van a nap lemenőben,
Itt vagyok a temetőben.
Egy vasárnap nyári este,
Ép az utam arra vitt be.
Megállok egy uj sirhantnál,
A szép nyári alkonyatnál.
A sirhanton hervadt rózsák,
Elnémultak itt a nóták.
Dalos lány volt a lakója:
Szomoruság van azóta.
Hej, sokan megsiratták őt,
Godozzátok a temetőt.

Tovább megyek, másik sirnál
Megállok a feliratnál.
Négygyermekü édes apa
Eltemetve az van oda.
Bus özvegye, négy gyermeke
E sirkövet emeltette.
S a kegyelet sirkövére
Uj koszorut font föléje.
Mig olvasom föliratát
És nézem a koszoruját,
Hálaérzet csak egyre nőtt,
Gondozzátok a temetőt.

Most meg itt áll apám sirja,
Mintha lelkem ujra sirna.
Mert e földhöz te kötöttél,
Maradjak a göröngyöknél.
Részemre ezt láttad jónak,
Engedtem a hivó szónak.
— Nem akartam messze menni,
Csak e honnak fia lenni.
Lenni dicső nevü magyar,
Mig a sirhant el nem takar...
Takar igy majd szántó-vetőt,
Gondozzátok a temetőt.

Rám borult az esti homály,
Emlékimet viszem tovább.
Tovább megyek, hiv az élet,
Ami egykor itt ér véget.
Ezer emlék, tenger bánat,
Sirok fölé vissza járnak.
S hol kegyelet-könnyet sirnak,
Ott virágok mindig nyilnak.
Mig más helyen besüppedt sir,
Ott feledés csontkeze ir.
Virág helyett vad dudva nőtt,
Gondozzátok a temetőt.

*

„Boldog idők szemfedője,
Szülőfalum temetője."

Benczéd. **Izsák Domokos.**

Beszámoló

a tanítók és tanítónők részére rendezett tanfolyamról, mely a nagyenyedi Bethlen-gimnáziumban 1931 aug. 15-től aug. 27. déli 12 óráig tartatott meg.

A megnyitón imát mondott Juhász Albert vallástanár, a tanfolyam rendezésének célját ismertette Csefó Sándor tan. képző igazgató. A tanfolyam hallgatóit Ilyés Gyula ref. egyh-ker. felügy. üdvözölte.

A halgatók száma 54 volt, kik közül 47 ref., 7 unitárius. Névszerint: Kiss Dénes Kökös, Gál Jenő M. Zsákod, Fazakas Sándor Székelykeresztur, Ajtay József Rava, Péter Margit Dicsőszentmárton, K. Nagy Irma Ikland és Simon Anna S. Kőröspatak.

Előadók: *Vásárhelyi János* püspök h. 2 óra.

A keresztény aktivitás programja.

Juhász Albert vallástanár 6 óra.

A Heidelbergi káté gondolat menete, a vallástanítás anyaga, célja, tanterve. Mintatanítás: a gutaütött meggyógyítása, Jézus hatalma a bűn felett.

Unitárius egyháztörténelem az erdélyi fejedelmek korában.

Csifó Salamon teológiai vallástanár 10 óra.

Unitárius egyháztörténelem I. Lipót, III. Károly és Mária Terézia idejében.

Az alkotmány, szervezeti törvény, hitvallás, kijelentés s ezek tanításmódja, Isten létezése, szerepe, az ember viszonya Istenhez, Isten személye s a világhoz való viszonya, Jézus tanításai, személye és jelentősége, szentlélek, egyház, örök élet hite, tevékenység az egyházközségben egyénileg és gyülekezetileg.

Jancsó Sándor tanár 4 óra.

Egyháztörténet: a fegyveres vallásüldözés kora kezdettől 1540-ig, Rudolf trónralépéséig történt események. Rudolf ideje, a jezsuiták, Basta, Bocskay. I. Lipót, a gályarabság és annak irodalma.

Zalányi István tanár 4 óra.

Pedagógia: Stoy, Ziller, Rein, Spenczer személyiség pedagógiája: Linde, Schneller, Katorp, Förster... fizika kísérleti lélektan, kisérleti pedagógia, állampolgári nevelés, nemzeti nevelés, pedagógiai naturálizmus, az új iskola.

Pădurescu román tanár 4 óra.

Román irodalom: Eminescu, I. Creanga, I. Slavicic, Nicolae Gane din Moldova, I. Luca Carageale, Vranca, D. Zamfirescu, Alexandru Vlahuța, Gh. Coșbuc.

Dr. Gardu Kálmán és dr. Harmath János 2 óra.

A szövetkezés eszméje, célja. Mi a tanitó feladata a Hangya szövetkezetek szervezésénél.

Dr. Kristóf egyetemi tanár 4 óra.

Magyar irodalom történet: a magyar irodalom legújabb fejlődése. Ady és Petőfi költészete, a magyar dráma fejlődésének kiemelkedőbb mozzanatai. A magyar lira, szépprózа, a kritika fejlődése.

Csefó Sándor tan. képző igazgató 3 óra.

Fizika: Röntgen sugarak, Rádió. A világ egyetem.

Elekes V. tanár 3 óra.

Történelem: Erdély történelme, mint a változások sorozata. Erdély középkori történelme. A XVIII. század története.

Veress Gábor zenetanár 2 óra.

Templomi énekeink ritmusa, népdal a műzenében.

Dezső Dénes tanár 2 óra.

Gazdaságtan: Általános állattenyésztés, keresztezés, apró állatok megválasztása.

Petrovai Tibor 2 óra.

A hitelszövetkezetek megalakulásának fontos. Ügyvezetés.

Ivan Domnariu 2 óra.

Román mintatanitás: a főnevek neme, fogalmazás.

Felméri Sándor s. tanár 3 óra.

Kimutatás: A határozott és határozatlan névelő. Alanyi és tárgyas igeragozás. Mese: a nyúl és a sün.

Lőrinczi Ferenc tanitó 2 óra.

Kimutatás: Fogalmazás készítés a II-ik és IV-ik osztályban a fürdésről.

Pongrácz I. 2 óra.

Ének: Ennek tanítása. Mintatan: Oh seregek nagy Istene.

Baranyai K.-né 3 óra.

Kézimunka: Művészi kötés, bársony vasalás.

Rapp Károly 3 óra.

Kézimunka: Drótból különféle tárgyak.

Rapp Károly 2 óra.

Testgyakorlat: A testnevelés és keersztül vitelének beosztása. Élettani méltatása, pedagógiai megvilágítása. Svéd, német és dán rendszerű gyakorlatok végeztetése.

Kovácsi Pál 2 óra.

A modern rajztanítás. Mintatanítás a II. osztályban.

Elekes Viktor 1 óra.

Az iskolai törvények ismertetése.

Dr. Gardu Kálmán 1 óra.

A Bethlen-kollégium története.

A tanfolyam augusztus 27-én d. e. 11 órakor ünnepély keretében fejeződött be. Szivemet hozzád emelem elhangzása után Vásárhelyi János hüspökhelyettes mondott imát és beszédett. A hallgatók nevében Péter Albert Héderfái tanító köszönte meg a főhatóságoknak a tanfolyam megszervezését, az intézet vezetőségének a szeretetteljes és bánásmódot, jó és izletes testi ellátást, továbbá a mai időben ritkaság számba menő udvariasságot.

Ezután következett az alkalmi vegyeskar: „Szállj szivünkbe szent igazság" cimű Hymnusza, melynek befejezése után Juhász A. vallástanár záróbeszéde és a bizonyítványok kiosztása következett. Záróének: Tebenned biztunk eleitől fogva.

A szellemi táplálék után következett egy olyan bucsú ebéd, melyhez hasonlót sok felekezeti tanító csak álmában lát, de itt sem tudja megkóstolni, mert idő előtt felébred.

Társaskirándulásaink: A Hangya központhoz, Fischer—Ambrózi-féle telephez. A Detonata, Tordai-hasadék, Marosújvári sóbánya, mindmegannyi kedves emlék fog kisérni göröngyös, szúros itthoni utazása inkban.

Rövid két hét, de ez alatt feledtetni tudták velünk a sulyos gondokat. Tudásunk bővült, hitünk erősbödött s így szilárdabb elhatározással fogunk a küzdelmes munkához, reméljük sikeres lesz az eredmény. Ehhez a biztatást a fő forrásból kaptuk, mely ezt a tanfolyamot szeretettől vezéreltetve megszervezte és módját találta annak, hogy teljesen ingyenes legyen. Örök hála és köszönet érte.

Kiss D.

Leányaink sorsa.

Az unitárius papnék közremüködésével szolgálatban levő pár száz leányhoz levelet küldöttünk az év elején. Kezüket keresték és igyekeztek megfogni a kedves papnék. Volt is eredménye, de ezt az apostoli mentőmunkát nem lehet elég sokszor ismételni.

Hogy milyen veszedelemben forognak a városon szolgálók, különösen Bukarestben s általában a Regátban lakók, arról a Bukarestben megjelenő „Egyházi Ujság“ 21. számából átvett alábbi cikk bő tájékozást nyujt.

A cikket s magát az ujságot is melegen ajánlom lelkészeink figyelmébe.

Dr. Boros György, püspök.

Az erdélyi falvak regáti kitelepülőinek nagy tömegéből napszámos és cseléd válik. Az itteni élet tüzkeresztségét számukra a gonosz, kizsákmányoló munkaadókkal és gazdákkal való első összetüzésük s a rendőrséggel való megismerkedésük jelenti, amiket nagyon kevésnek van szerencséje kikerülni. Innen kezdve aztán rohamosan olvadnak be azon városi proletáriátusba, amely a Regátban speciális nemzeti proletáriátusnak volna nevezhető. A románság nagy tömegeinek ez csupán átmeneti állapot, csak a mieink számára válik életsorssá. Apró kenyérérdekeik ösztönös védelméből következik, hogy idegen származásuk hátrányain könnyitendő, szinte kivétel nélkül, a többségi népből keresik élettársukat, akivel „összeálljanak“. Ezen a réven gyermekeik feltétlenül orthodoxok lesznek már a „Maternitate“-kban, mely szülészeti kórházakat és gyermekmenhelyeket rendesen orth. társ. egyesületek tartanak fenn és ez gyermekeik számára a jobbik sors; a rosszabb az, ha az uccán maradnak, amikor a szülők külön válnak. Proletár-házasságok u. i. nem szoktak tartósak lenni. Eredeti hitfelekezetükhöz, attól kezdve, hogy megindultak a lejtőn, a beleszületésükön kivül hovatovább semmi nem köti. Templomba nem járnak, de azért van vallásuk: az ucca tömeg-hite. Ez a babonákból összegyülemlett bizonytalan lelki valami, ami sejt egyet s mást az ég felett és föld alatt, de a kereszténységtől mérhetetlenül messze áll. Társadalmi életük az uccán, közterekben és a korcsmában folyik. Sovén környezetük hangos hazafisága egy-két korcsmai vereség után lelkükben a megbujó nemzeti

közönyösséget váltja ki. Elenyésző, kevés az olyan, aki cseléd- és munkássorsban is tisztességben és hüségben megmaradva, tiszta családi életben, elvesztő lelki károk nélkül érkeznék meg életének végére.

Az ügyesebbek, élelmesebbek és ambiciózusabbak azonban a fenti csoportból tekintélyes számban és hamar elkülönülnek és amint felteszik az első gallért, illetve felhuzzák az első selyem harisnyát, két éles iker-tipussá formálódnak:

„Janoș", a bolti szolga, üzleti kifutó, banktakarító, urasági inas, stb., stb., a „szaladj János, rohanj János-magyar" egyik regáti változata. Szorgalmas, megbizható, mindenre alkalmas. Egyelőre nincs neve, nincs neme, amig majd esetleg „Domnu Ion"-ná növi ki magát s egy később megrajzolandó tipusban ismerjük fel ujra.

„Gulaș Julișca", a női megfelelője. Szobalány, bonne, kiszolgáló, stb., stb. Nyitva előtte az ut a perzsaszőnyeges lakástól a venerás kórházig, amilyen a szerencséje és ügyessége... Egyek „Janoș"-sal abban, hogy mindenek előtt évről-évre kevesebbet és rosszabbul beszélnek magyarul, az „Universul"-t olvassák vagy semmi mást; szülőföldjükre hova-tovább csak sátoros ünnepeken gondolnak és Jánossal soha-soha nem találkoznak, mert kölcsönösen többre néznek, mint aminek látják a másikat...

*A székelyszentmihályi Egyházköri közgyülésről.**

Gyönyörü idővel köszöntött be folyó év julius 14-ike. Kasza, sarló megindult már, az ő éltet adó mankóján. Hogy egy évnek fáradságos munkája után arassa le a diadalmat E földön minden élő ember által nélkülözhetetlen, áldott buzakalászt. Hogy ujból meglehessen a mi imádságunk, a mi mindennapi kenyerünk.

De e napon mégis sokunknak kezében elpihent a kasza, elpihent a sarló. Hogy sokunk által soha sem látott és sokak által 30 év óta nem látott ünnepélyen testben és lélekben megjelenhessünk.

Nevezett nap, már egy-két héttel azelőtt, ünnepi köntösben öltözve emelkedett ki a többi hétköznapok egyhangu sorából. Gondolatban, érzésben már egy-két héttel elébe mentünk e kiemelkedő napnak, hogy sebzett lelkünk őszinte szeretetével hivjuk és vezessük be. Valami „Hozsánna"-félével óhajtottuk volna köszönteni. És hogy miért tartottam én e napot annyira lélekemelőnek, e kérdésre a feleletet az alábbi esetek adják meg.

— A háboru ideje alatt, amikor a fronti szolgálatból fölvál-

* A fent leirt közgyü és lefolyása ismeretlen előttünk, de meg vagyunk győződve, hogy a lelkek szeretetben való egyesülése nem hidegségből vagy közönyből, hanem talán csak feledékenységből, a helyzet meg nem értéséből kifolyólag maradt el. Ebből a szempontból közöljük le ezt a cikket, hogy más közgyülésekre tanulságul szolgáljon. (Szerk.)

tottak, hogy egy pár napig pihenőben legyünk, nekünk is szoktak Istentiszteletet tartani. Mi, unitáriusok oly szétszórtan voltunk, hogy számításba sem jöhettünk. Ezért, ahol én voltam, soha sem tartottak Istentiszteletet a mi vallásunk szerint. Megvallom őszintén kissé árvának, elhagyatottnak éreztem magamat. A többiek az ők vallásuk szerint imádkoztak.

En is jogosnak éreztem magamat arra, hogy az én hitem szerint imádkozzam. Ez azonban föltünt a körülöttem levő társaimnak és azt kérdezték: Te milyen vallásu vagy? Én nyugodtan feleltem, hogy „unitárius vagyok". Voltak olyanok, kik ujból kérdezték, hát az milyen vallás? Sértett a kérdés, hogy még vannak olyan emberek, kik nem tudják, hogy unitárius vallás is van. Később a háboru zivatarai között orosz fogságba kerültem és ott voltam addig, mig a bolsevizmus forradalmi hullámai kicsaptak. Ekkor ugy éreztem, hogy tán sikerülne valahogy hazajönni. Ez a tervünk, egy nehány társammal együtt, leirhatatlan szenvedés és nélkülözések között, sikerült is. De utközben sokszor be kellett térnünk az orosz civilekhez élelemszerzés végett. Akkori időben még az oroszoknál erős vallásos szellem uralkodott. Mit, szerintem, inkább elvakitásnak, mint vallásnak lehetett nevezni. T. i. a lakosság szobáinak falai körül voltak aggatva, általuk szentnek hitt képekkel, mely képek közt volt olyan is, amelyet csakugyan nem lehetett szentnek nevezni. Mert akiről azok a képek fel lettek véve, még akkor is éltek és hajszolták bele az emberiséget a vérfürdőbe. De mindegy, nekik szent volt. És ezek mindenikének egy-egy imát kellett mondani, mielőtt ettek volna, mert azt hitték, hogy ha valamelyik kimarad a tiszteletből, az meg fogja tagadni tőlük az Isten áldását.

Általában véve, nem voltak rossz lelkü népek. Mert élelmükből nekünk is adtak. De minden esetre megvárták, hogy ugy imádkozzunk, mint ők. Én azonban soha sem tudtam erre rászánni magamat. Mely magatartás ujabb megjegyzést vont maga után. És kérdezték ők is, hogy milyen nemzetiségü vagyok és milyen vallásu. Mikor a kérdésükre feleletet adtam, (persze nem hitték, hogy mi kulturnépek vagyunk), összenéztek. És az egyik bölcselkedő orosz mondta a többieknek: „nó látjátok ezek azok a poháné-poháné népek (szóval: pogánynak nevezett), akikről a háboru alatt annyit beszéltek, hogy még emberevő pogányok is vannak. Lehet, hogy ez is azokhoz tartozik." Én azonban magyarságomnál és vallásomnál fogva, annyira fölül éreztem magamat e megjegyzésen, hogy még bosszankodni sem tudtam rajta.

De mégis fölteszem a kérdést: Lehet-e az a mély tó, vagy tenger, mely évek multával ki ne apadna, ha abba valahonnan uj viz nem buzogna? Alig hiszem. Az ember hosszu évek alatt idegen és kényszerült környezettől körülvéve s még hozzá, ha lelki bántalmai is vannak, megmaradhat-e hite épségében? — bizony nehezen.

Az egyházköri közgyülés és ünnepély alatt, a látottak és hallottak nyomán, a jelenvoltak lelke megtelhetett vallásunk iránti érzés-

sel és szeretettel. Az érző lélekre nagy hatással volt, mely hatástól felmelegülve, elvonult lelki szemeim előtt a mult szomoru emléke. És azokból, kik hitemben bántottak, szerettem volna nehányat fülön ragadni és ide állitani — ime, nézd meg, hogy kik vagyunk.

Ilyen érzések között tartott az ünnepély egészen az estéli órákig. Ekkor került sor rá, hogy a fehér asztalnál is megjelenhessünk. Mi, mint az Egyház presbiterei és tagjai, ugy gondoltuk, hogy ez a hely az, ahol a lelkünk szabadon ölelkezhetik a mi vezetőink lelkével. Mi ugy gondoltuk, hogy ez a hely az, ahol a mi ismert *lelki fájdalmainkra balzsamot hintenek.* Mi, kik itt élünk az unitárius világszélen, a „végváron", mi vártuk e pillanatot, mint beteg az orvosokat, aki még reménykedik, aki még élni akar. Hogy ha az egyik orvos nem, de a másik fölfedezi a bajt, utat, módot talál rá, hogy hogyan lehessen gyógyitani. Mi ugy gondoltuk, hogy köszönteni fogjuk egy ujabb 30 évre vezetőinket és hüséget igérve egyházunk iránt: törekedünk arra, hogy a végvár békéjét helyreállitsuk, hogy maradhasson meg lelkünkben az az édes gyermekkori emlék a konfirmációból, amely igy hangzik: „Hiszek egy Istenben, a mindenható Atyában". — De sajnos erre nekünk alkalom nem adatott. Mintha mindenki megfeledkezett volna arról, hogy itt fájó érzések vannak, vagy tán mindenki félt bontogatni a még fájó sebet, gondolva, meggyógyul az ugy is.

Mi vártunk, vártunk valamit egész az ünnepély végéig. Itt érzéseimhez és érzéseinkhez megint őszinte kell hogy legyek, mely azt sugta: hogy az ünnepélyről egy kissé csalódott szivvel távozánk.

Bencéd. Izsák Domokos.

Egyházi hirek.

Rovatvezető: ÜRMÖSSI JÓZSEF.

Egyházi főtanácsi gyülés. Folyó évi egyházi főtanács ideje november 29. és következő napjaira tüzetett ki.

„Brassai-serleg" felavató ünnep. Lapunk októberi számában röviden megemlitettük, hogy a Budapesti Brassai Ifjusági Kör serlegavató ünnepet rendezett október 4-én. Az ünnepségekről részletesebb tudósitásban az alábbiakban számolunk be:

Az ünnep október 4-én este 8 órakor kezdődött az Országos Kaszinó nagytermében és meghitt, bizalmas, hitrokoni és baráti találkozója volt Budapest és környékén lakó unitáriusoknak, kik igen szép számban gyültek össze az ünnepségre s nagy szeretettel és melegséggel vették körül a főpásztort. Unitárius nagyjaink és vezető embereink közül ott voltak: Józan Miklós püspöki vikárius, Dr. Mikó Ferenc helyettes államtitkár, Br. Dr. Daniel Gábor, Dr. Tóth György kuriai biró, Dr. Nyiredy Jenő, Dr. Kozma Jenő, Dr. Csiky Gábor lelkész, Barabássy István táblabirő, Barabás István lelkész, Dr. Zsakó

István, Dr. Mikó Miklós, Vitéz Dr. Nyiredy Géza és még mások, 100-nál több számban. Az estélyt, Brassai Sámuel nagy nevéhez méltóan, megtisztelték megjelenésükkel Dr. Ripka Ferenc Budapest főpolgármestere, Dr. Ravasz László ref. püspök, özv. dr. Csiky Jánosné Hegedüs Irén, a Magyar Asszonyok Orsz. Szöv. képviseletében. Kolozsvárról ott voltak: Dr. Hintz György és neje Boros Ella, Kovács Kálmán tanár, Végh József hirlapiró, Ürmösi József püspöki titkár. Az ünnepi vacsora az emlék-serleg felavatásával kezdődött. Mielőtt a vacsorát felszolgálták volna, Dr. Boros György püspök mondotta el áhitatos csend és figyelem között lapunk mult számában leközölt tartalmas és lelkes serlegavató beszédét. Az ifjuság nevében vitéz Dr. Nyiredy Géza vette át a Brassai-serleget oly frappáns, ügyes, lelkesitő beszédben, mely mindenkinek szeméből könnyeket csalt ki, mert abban benne volt Erdély lelkének megértő, szerető hitrokoni, testvéri hangja és az a szent fogadalom, lelkesedés, mely az ifjuságot, az uj nemzedéket, Brassai bácsi szelleme köré csoportositja. A Magyar Asszonyok Orsz. Szöv. nevében özv. Csikyné Hegedüs Irén mondott meghatóan kedves, közvetlen üdvözletet és egy eddig nem ismert epizódot Brassai bácsi életéből. Az ifjuság nevében Dr. Borbély András ifj. köri elnök mondott köszönetet a püspök urnak szives fáradságáért.

Lelkészi beköszöntő a székelyudvarhelyi unitárius egyházközségben. Október hó 18-án tartotta meg Sigmond József volt homoródjánosfalvi lelkész beköszöntőjét Székelyudvarhelyen. A beköszöntő szép és bensőséges egyházi ünnep keretében folyt le, melyet a testvéri együttérzés és összetartozandóság jellemezett. Az udvarhelyi unitárius hiveink várták már ezt a napot, hogy a lelkek és érzések felszabaduljanak a hosszantartó várakozás terhe alól. Hálás és szépszámu gyülekezet tett bizonyságot az uj lelkész várásáról és a szeretet jegyében tett frigykötésről.

A zsufolásig megtelt szép templomban az unitárius hiveken kivül megjelentek a különböző felekezetek képviselői, a róm. kath. főgimn. és a ref. tanitónőképző intézet kiküldöttei. Résztvett a Ref. vegyes Dalkör a kolozsvári dalversenyen dijat nyert megható szép énekével: „Az Ur pásztorom".

A gyülekezeti ének elhangzása után Ürmösi József püspöki titkár olvasta fel a püspöki kinevezést, melynek alapján Balázs András köri esperes felhivta az uj lelkészt beköszöntő beszéde megtartására. Sigmond József lelkész áhitatos ima után a Rom. I. 15 v. alapján arról a készségről beszélt, mellyel ő a Krisztus evangéliuma hirdetésében munkálkodni óhajt, a mai nehéz és sulyos helyzetben. Apostoli jellegü tartalmas beszéde, szép és megnyerő hangu közvetlen előadása mély hatást tett a gyülekezetre.

Balázs András esperes beiktató beszédében az apostol szavaival figyelmeztette az uj lelkészt, hogy viseljen gondot a nyájra, melyben az Ur őrizővé elhivta. Sokoldalu tapasztalaton alapult megszivlelendő intései és utmutatásai bizonyára megtalálták az utat a lelkipásztor és a gyülekezet szivéhez.

Ürmösi József püspöki titkár az Egyházi Főhatóság és a főpásztor üdvözletét tolmácsolta Jeremiás proféta III. 15 v. alapján kifejtve azon bizó hitét, hogy a gyülekezet ebben a lelki válságokat élő korban „szive szerint való pásztort" kapott az uj lelkészben és apostolnőt az uj papnéban, kik mindketten eddigi munkásságukkal bizonyságot tettek erről ezirányu szép és elismerést érdemlő munkásságukkal.

A lélekemelő egyházi ünnepély után az egyházközség egyes testületei és a testvéregyházak képviseletében üdvözlések voltak. Az egyházközség presbitériuma élén Halmágyi Samu tanár üdvözölte komoly és mélyenjáró szavakkal az uj lelkészt. A Nőegylet nevében Ébert Andrásné urnő nyujtotta át a női lélek melegségéből fakadó beszéd kiséretében az uj papnénak a szép virágcsokrot. A Leányegylet szeretetét Márton Ilonka tolmácsolta. Külön élmény volt az unitárius tanulóifjuság nevében megnyilatkozó, kis poéta leánynak, Deák Bertának meleg, ragaszkodó és tartalmas üdvözlő beszéde. A kartársak részéről Kővári Jakab kénosi lelkész mondott szivből jövő üdvözlőbeszédet. A testvéregyházak örömét, együttmunkálkodó készségét a ref. és luteránus egyházak képviselője, Vajda Ferenc esperes fejezte ki. A nagysikerü templomi ünnepség után az uj lelkész hivei és tisztelői a Barkóczy-féle étteremben rendeztek nagyszabásu bankettet, amelyen Balázs András esperes a királyra, Ébert András tanár Dr. Boros György püspökre mondott felköszöntőt, akit táviratilag is üdvözöltek. Jodál Gábor dr. a Magyar Párt nevében, Győrfi István a hivek, Szlávik Ferenc, kath. főgimnáziumi igazgató az intézet és tanári kar, Osváth Árpád ügyvéd a székelykereszturi kör nevében fejezte ki az uj lelkész és családja iránt becsülésüket és szeretetüket. Az elhangzott számos pohárköszöntő során mély hatást tett Benedek Mózes jánosfalvi egyszerü harisnyás székelynek fordulatos és meleg bucsuvétele volt papjuktól, akinek müködése elé nagy várakozással tekint az egész Székelyudvarhely magyarsága.

Istentisztelet a misszióház templomban. Vasárnap, okt. 4-én délelőtt püspök ur a Misszióház templomában, az érdeklődő szép számu, az egész templomot zsufolásig megtöltő gyülekezetben, istentiszteletet tartott. Luk. 5 r. 1—5 v. alapján tartott egyh. beszédének főiránya arra terjedett ki, hogy e zaklatott világban önmagunk, lelki énünk megtalálása adhat helyes irányt és megnyugvást, ez pedig csak ugy történik meg ha a Jézus biztatása alapján a lelki élet terén mélyebre bocsátjuk a hálót. A helyesen és logikusan felépitett és öntudatos unitárius érzésre buzditó beszédje mély benyomást tett hallgatóságára. Józan püsp. vikárius a maga és gyülekezete nevében üdvözölte a püspököt.

Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben a kereskedő és iparos pályára!

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Meghivó. „Az Unitárius Tanitók Általános Egyesülete“ 1931. évi rendes közgyülése a november hóban (később meghatározandó időben) tartandó Főtanács kezdete előtti napon d. u. 4 órakor Kolozsváron, az unitárius kollégiumban lesz, melyre a tagokat tisztelettel meghivom, illetve a körök képviseltetését kérem azzal a felhivással, hogy mindenik kör kiküldöttje a kör arra vonatkozó „Nyilatkozat“-át hozza irásban, hogy a kör kivánja-e „Általános Tanitó Egyesületünknek“ „A Kisebbségi Tanitók Országos Egyesület“-ébe való belépését, ugyszintén arra vonatkozó megbizatását, hogy a kör nevében szavazhasson az „Elnöki Tanács“-ba küldendő tag megválasztásánál.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Felolvasás: A tanitó szerepe s annak jelentősége a nép körében, az egyház és iskola életében. (Lőfi Béla.) 3. A körök évi müködésének beszámolója a kiküldöttek által. 4. A Szövetségtanácsba és az Országos Szövetség elnöki tanácsába kiküldendő tag megválasztása. 5. Előterjesztések, inditványok.

Kolozsvárt, 1931 október 15. **Patakfalvi Zsigmond.**

Az Unitárins Irodalmi Társaság közgyülése 1931 november 28-án délután 3 órakor lesz.

Lelkész-kibucsuzó Homoródjánosfalván. Lélekemelő, szép ünnepség zajlott le október 4-én Homoródjánosfalván. Sigmond János Székelyudvarhelyre távozó lelkész bucsuzott 17 évi szolgálat után h.-jánosfalvi hiveitől. A 17 év alatt nemcsak a szószékről hirdette Isten igéjét, hanem egyházi és társadalmi téren is oly munkát végzett, mely méltán váltotta ki népének szeretetét, megbecsülését. Hiv segitő társa volt ezekben a munkákban hitves társa, aki férjének fele segitsége, egyházközségének igazi papnéja volt. Nem csoda, ha a bucsu bensőséges, fájó volt. A 400 éves ősi templom zsufolásig megtelt helybeli és vidéki közönséggel. A szépen feldiszitett ősi templom zokogástól volt hangos. Felhangzott az örök szép zsoltár: „Te benned biztunk eleitől fogva...“, mely után kibucsuzó lelkész Pál apostol II. Kor. VIII. rész 11. verse alapján tartott bucsubeszédet. Ezek után Gálffy Dénes orgona kiséret melletti meleghangu énekes bucsuzója következett. Majd László Károly az egyházközség és a gazda-kör nevében bucsuzott, László Zsigmond pedig a polgári község nevében mondott istenhozzádot. A nőegylet nevében Benedek Lászlóné tolmácsolta elnöknőnek a nőegylet szeretetét és ragaszkodását; majd László Mózesné és Mezei Hektorné egy

megnagyitott fényképet adtak át az elnöknőnek a nőegylet 10 éves fennállása emlékéül, amely egyuttal bucsu is volt. Két ifju leány, magyarosan himzett ruhában, 32 szál virágból álló fehér csokrot nyujtott át, mintegy szimbolumát a 32 ifjui léleknek — az ifjusági egylet nevében. Nagyon kedves volt a kis Gálffy Lenke, aki az iskolás gyermekek nevében bucsuzott papbácsitól, papnénitől és a kicsi iskolatárstól, Zolikától. Végül Báró József városfalvi lelkész a városfalvi hitelszövetkezet nevében és mint kartárs vett bucsut. Lelkész és lelkészné meleg szavakban köszönték meg a szivből fakadó jókivánatokat. Templomozás után népes bankett volt, melyen több pohárkőszöntő hangzott el a távozó lelkészre és családjára.

Egyházközsége szivből kivánja távozó lelkészének, hogy uj állomáshelyén is olyan szeretetet és megbecsülés találjon, amilyenben része volt H.-jánosfalván. A jövő felé hittel és jó reménységgel néz, hogy uj lelkésze, aki H.-jánosfalva szülötte, a megkezdett munkát szeretettel tovább fogja folytatni. Adja Isten, hogy ugy legyen! Jelenvolt.

A marosujvári unitárius egyházközség október 24-én a helyi vendéglő nagytermében egy sikerült müsoros estélyt rendezett. A lelkész bevezető és záró szavain kivül a nagyenyedi és marosujvári mükedvelő gárda kitünő előadásai, Ménesy Miklós és Bede Emil énekszámai — cigányzene kisérettel — egészitették ki a müsort. Az ügyes és lebilincselő számok után felzugó tapsorkán legjobb bizonyitéka az estély sikerének. Gratulálunk. Végh Mihálynak, az egyházközség ifju lelkészének e kulturmunkáért és Isten segedelmét kérjük az eljövendő munka megvalósitására! B. E.

A kolozsvári unitárius egyházközség előljárósága pályázatot hirdet a megüresedett harangozói állásra. A pályázati kérvények az unitárius lelkészi hivatalhoz (Cal. Victoriei 11. szám) november 8-ig beadandók. Ugyanitt tekinthetők meg a pályázati feltételek is.

Boros Gizella. Boros Mihály tordátfalvi birtokos 20 éves leánya, Gizella, hirtelen elhunyt. — A testvéreken és a nagykiterjedésü rokonságon kivül gyászol az egész vidék ifjusága. Mi pedig megihletődve és megdöbbenve állunk a számunkra mindig meglepetéseket tartogató sors kegyetlen elbánása előtt. Ujján karikagyürüvel, mosolylyal ajkán, kacagva dől a halál hideg karjai közé. Csinos termetével, gyönyörü arcával ugy állott mindig ellőttünk, mintha a székely nép költészetének testet öltött alakja lenne, halálával pedig ugy, mint egy *szép székely ballada.* Kedvességével, szorgalmával büszkesége volt az apának és testvéreknek, szerénységével a rokonoknak és ismerősöknek. Temetése okt. 29-én volt Tordátfalván. Pihenése legyen csendes, emléke áldott.

Dávid Ferenc-emlékünnep. Nagy hitalapitónk mártir halála emlékére november 15-én délután 5 órakor az Unitárius Kollégium disztermében a Dávid Ferenc-Egylet emlékünnepélyt tart. Elnöki megnyitó, Kelemen Lajos tanár felolvasása, a nagy reformokat méltató költemények és énekek keretében fejezzük ki hálás tiszteletünket első püspökünk iránt. Hiveinket és az érdeklődő közönséget ezen az uton hivjuk meg.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába julius 1-től október 30-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Simó József Petrozsény, özv. Kiss Józsefné, Gábor Micike, ifj. Palatka Lőrincné Ópiski, Geréb Mózesné Firtosmartonos, Máté Sándor Olasztelek, Bedő Albert Homoródszentmárton, Unitárius Egyházközség Homoródszentpál, Unitárius Egyházközség Karácsonfalva, Unitárius Egyházközség, Balázs András, Fülöp Domokos, Dávid Ferenc Ifjusági Egylet, Unitárius Nőegylet Homoródalmás, Pálffy Dezső Marossóspatak, özv. Pálffy Jánosné Csegez, özv. Bedő Józsefné Alsórákos, Sigmond Ferenc Hidvég, Mérész Józsefné Fogaras, özv. Macskási Lajosné Kolozsvár, Kelemen Árpád Székelykál, Máté József Brassó 1931-re; Unitárius Egyházközség Sepsiszentkirály, Bálint Balázs Kénos, Pál Mihály Gyepes, Unitárius Egyházközség Homoródszentmárton, Bencze Gábor Homoródszentpál, Kiss Béla Homoródalmás 1930-ra; özv. Sándor Mózesné Kénos, Simén Domokos Homoródalmás, Dr. Jancsó Ödönné Kolozsvár 1929-re; Unitárius Egyházközség Kénos 1928-ra; id. Gagyi Sándor Alsóboldogfalva, Agyagázi Sándorné, Bencze Dénes Okland 1927—1930-ra; Borbély N. Miklós, Zalányi Samu Torda 1931—1932-re; Unitárius Egyházközség Csehétfalva 1926—1931-re; Ekárt Andor, Ekárt Andorné Csehétfalva 1930—1932-re; Dávid Ferenc Egylet, Unitárius Egyházközség Medesér 1924—1930-ra; Nagy Vencel, Pál János Medesér 1929—1930-ra; Szabó Kálmán, Derzsi Pál, Pálffy Albert Medesér 1925—1930-ra; Egyed Albert, Dr. Máthé István, Vass Albert, Unitárius Egyházközség, Máthé Mózes Okland 1927—1931-re; Barabás Lajos Székelykeresztur 1929—1930-ra; Forczády Sándor Besztercze 1928—1930-ra; Kádár J. Istvánné Olthéviz 1932-re; Dr. Zsakó Andor Budapest 1930—1931-re.

Alapitói dijba fizetett: özv. Bohdál Károlyné Kolozsvár 500 leu (második részlet).

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L-egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

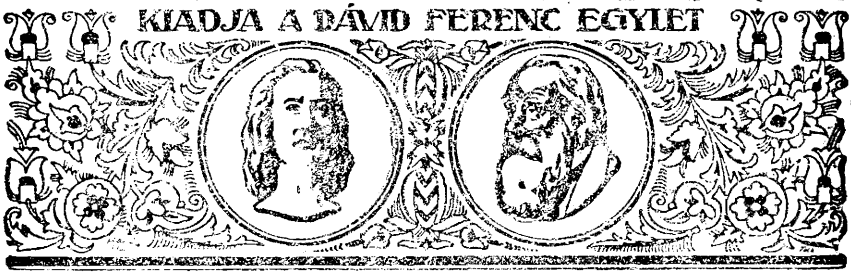
Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 december. 12. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Özv. Ferencz Józsefné
Kissolymosi Gyergyay Anna
(1840–1931.)

November 15-én délután 6 órakor örök álomra hunyta le szemeit néhai, boldog emlékezetü, nagy püspökünk özvegye, a mi „nagyasszonyunk". Ma már ott nyugszik kint a fenyők alatt, a házsongárdi csöndes temetőben, férjével egy sirban, hogy majdan poraik összevegyüljenek, amint sziveik elválaszthatatlanul összeforrva éltek itt, a létnek kivételesen hosszu országutján és amint lelkeik — hitünk szerint — ismét egyesülni fognak odafent, az örökkévalóság fényes honában. Ha van halál, melyet hazatérésnek nevezhetünk, mert céltalan bolyongást, kinzó számüzetést és sóvárgó vágyódásokat old fel, akkor a mi nagyasszonyunk örök álomba való merülése ezerszeresen ilyen. Bárhogyan fájjon is nekünk eltávozása, ha ismerjük életét és értjük lelkének érzésvonalát, tudnunk kell, hogy halála csak nekünk látszik eltávozásnak. Az ő számára régóta sóvárgott, boldog megérkezés volt az, megérkezés ahoz, kit egy félszázadon át körüldédelgetett áldott szerelmének megannyi drága ajándékával; hazaérkezés hozzá, kihez a — számára annál a félszáz évnél is tengernyivel hosszabb idő kinzó végtelenségén — három esztendő megmérhetetlen egyedülvalóságán át annyiszor epedve vágyott. Hiszen százszorta hosszabb volt ez az utolsó három év — nélküle, mint a megelőző hatvan — vele. Nem volna illő tehát, hogy a mi veszteségünk önző könnyeivel elhomályositsuk az ő nyereségének tiszta ragyogását, mert hiszen nyereség volt számára a halál, az ő édes urának, élete egyetlen drága napjának elköltözött lelkével való egyesülés boldog elnyerése.

Vári Albert ur

Loco

Str. Al. Vlăhuţă 6 [Bolyai-u.]

Nem arra való hát ez a pár sor, hogy fájdalmat keltsen, hanem, hogy emlékezni segitsen. Nem temetni akarunk, hanem inkább felfedezni. Nem azért jöttünk, hogy sirjunk, hanem, hogy tanuljunk. Emlékezni szeretnénk a mi nagyasszonyunk drága életére; fel akarjuk fedezni azokat a belső szép tulajdonságokat, amelyek őt erre a névre érdemessé tették és tanulni vágyunk példájából, hogy teljesebbé váljon a mi — csak hiányokban gazdag — életünk.

Ha azt kérdezzük: miért volt „nagyasszony" a mi nagyasszonyunk, egyszerre a vonzódásnak és szeretetnek ezernyi hulláma rohanja meg a szivünket, nem tudunk nyugodtan analizálni, csak azt érezzük, hogy csodáltuk, mert *ő* volt, hogy szerettük, mert *ő* volt, hogy nagyasszony volt, mert *ő* volt, mert olyan volt, hogy lehetetlen lett volna őt nem csodálni, nem szeretni és nem hivni nagyasszonynak. Mint ahogyan a bolygó csak forog vonzó napja körül, élvezi melegét s örvend sugarának, de tulságosan közel van ahoz, hogy fizikai törvények miértjeit boncolgatni tudja — ugy mi is el kell, hogy távozzunk tőle egy pillanatra, ha meg akarjuk érteni titkát. Hadd kérdezzük hát először inkább csak általánosságban ugyanezt a kérdést.

Arra a kérdésre, hogy mi tesz általában egy asszonyt nagyasszonnyá, a legvalószinübb felelet ez: a nagy idők. Nagy idők teszik az asszonyokat nagyasszonyokká. Vizsgáljuk meg az erdélyi magyar nagyasszonyok történelmi-glóriás alakjait. A Zrinyi Ilonák és Lórántffy Zsuzsánnák magasztos életei mögött mindenütt ott tornyosulnak a nagy idők komor fellegei, melyeknek villámlásai a szelid anyákból és törékeny lelkü hitvesekből a nagyasszonyokat elővarázsolták. Igaz ugyan, hogy ennek a sokszor keresztrefeszitett fajnak alig voltak szélcsendes napjai, hogy számunkra minden évszázad egyaránt megpróbáltatásokkal teljes, minden idő egyformán nagy idő volt az életbenmaradás hősi tetteket követelő utján — de talán épen ez is az oka annak, hogy annyi áldott emlékü nagyasszonnyal ajándékozott meg minket az Isten.

Ez a kérdés különben nem azonos a zseni és a kor viszonyának sokat vitatott problémájával. Az erdélyi magyar nagyasszony más s számunkra sokkal többet jelent, mint a női zseni, vagy a hősies asszony. A franciák Jean d'Arc-jai, az angolok Florence Nightingale-jei, a modern Madam Curie és a suffragettek intellektuális harcosai női zsenik, hősies asszonyok, bátor amazonok voltak, kik oda áldozták életüket valami magasztos eszme pompás oltárára s vagy feláldoztattak rajta, vagy oltárképpé lettek azon. Nálunk is voltak istenszomjas szüzek, ezekből lettek a magyar szentek; lobogó tüzü honleányok, ezek a mi örökkévaló egri amazonaink; és magas ideálokért küzdő asszonyhősök, ezek a magyar ugar nő-mártirai. De a magyar nagyasszony más s nekünk több, mint ezek az egyedül küzdő pusztai rózsák. A magyar nagyasszony inkább valami csodaszép folyondárhoz volna hasonlitható, amelynek szüksége van az anyaföldre, de valami támasztékra is ahoz, hogy a nap felé

kússzon. Valami csodaszép folyondárhoz hasonlitható, amely dicsőséges multu várfalakra kúszik s ugy körülöleli az omladozó köveket, hogy végül is nem lehet tudni, vajjon a kő emeli-e a folyondárt, vagy a folyondár tartja azokat össze. Közben pedig gyönyörü virágokat hajt az a folyondár.

A magyar nagyasszonyok rendesen anyák, hüséges feleségek; onnan nőnek ki a család drága talajából s a zseni viharral küzdő egyedülvalóságától eltérően, megmaradnak gyökerükkel a földben, miközben lelkük drága ideálok omladozó falaiért harcol. Ez a magyarázata annak, hogy mig a pusztai rózsánál vitatható e kérdés: vajjon a vihar növelte-e azt olyan dacosan széppé, vagy anélkül is olyan lett volna — addig a nagyasszony fogalmánál láthatóan bebizonyosul ez a felelet: a nagy idők termelik a nagyasszonyokat. Nagy idők nélkül maradnának önfeláldozó anyák, hüséges hitvesek, de ahoz, hogy nagyasszonyokká nemesüljenek, szükséges a drága patináju várfalak ingása, roskadozása, melyet ez a fenséges folyondár védőleg körülöleljen. Ezért tartjuk mi a nagyasszonyt a magyar nő legmagasabb rendü asszony-tipusának, hiszen a magyar katona legdédelgetettebb fegyverneme sem a hóditó rohamista, hanem a háztüzőrző honvéd.

Ilyen nagy idők nagyasszonya volt a mi áldott lelkü püspöknénk is, akinek életét ez alkalomra tanulságul hivjuk. 1840-ben született s végig élte a magyarság történetének legviharosabb 92 évét. Látott egy szabadságharcot és egy világháborut, egy kiegyezést és egy vereségnélküli leveretést; megérte Erdély unióját és elszakittatását, az abszolutizmust és az 1918 utáni békét. Soha magyar szemekből annyi könny nem fakadt, magyar ajkakról annyi sóhaj el nem hangzott, magyar szivekben annyi reménység fel nem sarjadt és el nem hervadott, mint az ő életében. Csoda-e hát, hogy nagyasszonnyá tette őt ez a sok-sok lelki tájfun? Ha nem is csoda, de mindenesetre Istennek drága ajándéka volt az, hiszen millió magyar asszony közül épen nekünk, unitáriusoknak adta őt, a legkisebbb és legmagyarabb, tehát a legtöbbet megpróbált erdélyi felekezetnek.

Hogy milyen erőssége volt gyötrődő magyarságunknak ez az Isten küldötte asszony, arra felelni tud az a sok áldás, mely feléje hangzott, a sok egyesület, melynek elnöknője vagy vezetője volt. Az intézményes, lélekerősitő munkán kivül azonban az ő egyéni, személyes erényei is léleknyugtató, buzditó hatással voltak. Elég volt vele találkozni, jóságosan mosolygó szemeibe nézni, kedvesen régies szavait hallani s felfrissülve, uj erőre kapva távozott tőle az ember. Azok közé az asszonyok közé tartozott, akik puszta megjelenésükkel is ékesebben beszélnek, mint sok kiváló szónok. Voltak hiányok is benne, de a hiányok ezen fajai olyanok, hogy akkor válnának kárrá, ha megvolnának. Hiányzott belőle épen az, amit fennebb elkülönitettünk a nagyasszony fogalmától. Soha sem gondolta magáról, hogy zseni, soha sem akart világmegváltó gondolatokat kitalálni; ennek következtében hiányzott belőle az intellektuális hiuság, a szellem

külön utakon járó gőgje. Soha sem hitte magáról, hogy különlegesen jelentékeny asszony s épen ezért vált azzá — nagyasszonnyá. A női zseniket és asszonyhősöket vagy megkövezi, vagy kineveti, vagy megbámulja a világ, de mindezt távolról, mint valami más világból való csodát. A nagyasszonyok azonban vonzanak magukhoz s közelükben az a vágyunk támad, hogy megcsókoljuk a kezüket, lábaikhoz üljünk és megnyugodjunk náluk. A nő-zsenik egy világ fáklyái, a nagyasszonyok áldott házi tüzhelyek. Amazok csak világítanak, ezeken pedig egy nemzedék fenntartó eledele fő meg.

A mi nagyasszonyunk jóságos szemei elhulló nemzedékek szíveibe adták vissza a hitet, vigasztaló szavai csüggedő lelkek százaiba oltották bele a reménység drága bimbóját, a mindig nyitva püspöki lakásból soha sem távozott ugy senki, hogy valamit magával ne vitt volna vagy a zsebében, vagy a szivében.

Mindezt pedig csak azért tehette meg nagyasszonyunk, mert törhetetlenül hitt és bizott azokban az ideálokban, melyeket gyönge karjaival körülölelt. Ez a kicsiny egyház és az erdélyi magyarság nála egyet jelentettek, melyeknek lételében és fennmaradásában kétkedni lehetetlenség. Számára nem volt más eshetőség, más világ, ép oly kevéssé gondolt volna arra, hogy elhagyja egyházát, vagy ezt a földet, mint amily kevéssé foglalkoznék bármelyikünk is manapság azzal, hogy müködési körét áttegye a holdba. Szivében az „itt élned-halnod kell" mottója imádság és szent esküvéssé vált, s ő igazán nem volt az a lélek, aki ne vegye komolyan akár az imádságot, akár az esküt. Komolyan vette: itt élt és itt halt meg s közben még csak gondolatban sem vétett ez ellen a hitvallás ellen.

Erdélyi unitárius lányok és asszonyok, a mi nagyasszonyunk példája kötelező! Csak az nevezze őt nagyasszonyának, csak az merjen sirján és emlékezetén könnyet ejteni, aki érti és megtartja ennek a hitvallásnak elkötelező titkát.

Meg kell még emlékeznem arról az anyaföldről is, ahonnan ez a drága folyondár kinőtt; be kell mutatnom a mi nagyasszonyunkat otthon. Hiszen a nagyasszonyt a női zsenitől épen az különbözteti meg leginkább, hogy mig annak nem nagyon tanácsos vizsgálgatni otthoni életét, addig emennek épen ez életnek az ismerete válik igazán dicsőségévé és ismertetőjévé. A világ hires asszonyainak a számára az otthon csak hálószoba, ahol a harcokban fáradt test megpihen, vagy rejtekhely, ahol különcségeit, idegességét, lelkének kevésbé ragyogó indulatait ledobhatja. A nagyasszony számára azonban az otthon — fészek, az egész teremtett világ kicsiny mása, hol életét leéli s amelyből, ha honvéd-harcát megállni ki is rándul néha, csak ide tér vissza, hogy ujra éljen. Tulajdonképen minden nagyasszonynak álma és ideálja, amiért odakint harcol, az, hogy olyan boldog és meghitt fészekké varázsolja a világot, mint az ő otthona.

A mi nagyasszonynnk otthona áldott fészek volt, csen-

des, de erős sziget, melynek partjain az élet zavaros hullámzása megtörött.

Hat gyermeket nevelt fel; unokák, vők, menyek áldják a nevét. Gyermekei és unokái maguk tudnak bizonyságot tenni arról, hogy milyen volt ez a nevelés. Az az áhitatos szeretet, mellyel ajakán csüggtek még akkor is, amikor már jóformán beszélni sem tudott, mutatja, hogy ennek a nevelőnek még a halálos ágyán is voltak mondanivalói. És hogy a pázmányi szatira: „a napa asszony képe, ha nádmézből van, akkor is keserü a menyemasszonynak" — mennyire csak szatira és nem életigazság, bizonyitja az a szeretet, mellyel gyermekeinek élettársai vele szemben viselkedtek.

Háztartásában maga volt az erdélyi magyar gazdasszony mintaképe. Asztalánál kevés napon hiányzott vendég, ennek ellenére soha sem volt zavar a kamarában. Ezt az eredményt pedig nem a fényes püspöki fizetés, mely nagyon is arányban volt kicsiny egyházunk szükös viszonyaival, érte el, hanem az a háziasszonyi beosztás és takarékosság, mely a gondos, magyar asszonyoknak dicsérete és dicsősége. A mi modern világunk annyira hozzászokott a költekezés, sőt a pazarlás felületességéhez, hogy ma már csak ritka, de annál követendőbb a takarékos háziasszony régi mintaképe. Szinte kicsinyeskedésnek, túl prózai foglalatosságnak kezdjük tartani a takarékoskodást s ebből a tévhitünkből még a mai válság szoritó karjai is alig-alig tudnak felébreszteni. Pedig a takarékosság a legromantikusabb dolog, aminthogy az igazán prózai kicsinyesség a tékozlás. Egy ház legkiábránditóbb helye az a láda, ahová a látszólag fölösleges dolgokat dobjuk s a háztartás legprózaibb ügye a meggondolás nélküli pénzdobálás. Viszont romantikusabb dolog kevés van, mint az a körültekintő gondoskodás, hogy csak ugy és csak az történjen a házban, ami szükséges, jó és hasznos. A beosztással élő asszony költő és feltaláló egy személyben, a költekező asszony pedig — egyszerüen felületes.

Legutoljára hagytuk ennek a boldog fészeknek legkiválóbb lakóját és a nagyasszony életének legközpontibb gondolatát s egyuttal legdrágább értékét, az ő édes urát, a néhai püspököt. Ha nagyasszonyunk a család anyaföldjében élt s lelkével drága ideálok féltett várfalaira kuszott fel, hogy azokat védően körülölelje, akkor férje volt az az inda, melyen odáig ért.

Hiábavaló próbálkozás lenne megfesteni próbálni, hogy milyen odaadó, igaz szerelemmel csüngött férjén a mi nagyasszonyunk. Ennek az érzésnek tiszta derüje és felmagasztosult lángolása tulszép ahoz, hogy szavakban elmondható lenne. Nagyasszonyunk szerelme olyan volt, mint Platónak, a görög álmodónak az elképzelése, mely szerint a férfi és a nő földi életük megkezdése előtt *egy idea* voltak s idefent csak azért váltak széjjel, hogy el nem muló vágyakozással keressék egymást. Az ilyen szerelem azután nem érzéki indulat, hanem ősi, szent elküldetés, hogy ismét egyesülve, az emberi eszme tökéletességét megvalósitsák. Az érzés lobogása mellett azonban arra

is tudott ügyelni ez a feleség, hogy férjének eszmei szárnyalása meg ne akadjon tőle. Vannak, akik szeretetükkel körülbástyázzák a férfit s még a könyvre is féltékenyek, mert órákat rabol el együttlétüktől. Olyanok is vannak, akik nemtörődömségből nem hagynak egy nyugodt percet, egy csendes zugot élettársuknak, ahol álmainak szines szárnyait kibontsa. A mi nagy püspökünk legtöbbet még szellemi téren is feleségének köszönhet, aki még a gondolatot is őrizte, mely férjének szemeiben felvillant. De ehez lemondás kell, sőt önfeláldozás, féltékenység nélküli meghajolás az eszmék istennője előtt. Erre pedig csak a különösen nagy szerelem képes, olyan, mint a mi nagyasszonyunk szerelme.

Férje halálával tulajdonképen véget is ért a mi nagyasszonyunk igazi élete. Az a 3 év már, ami azóta eltelt, csak kényszerü várakozás volt, várakozás a viszontlátásra. És még talán valami más is, csodálatos példa, drága ajándék Istentől, hogy megmutassa nekünk, hogyan kell elviselni a legnagyobb és legszörnyübb csapást.

Amikor átköltözött a feje nélkül maradt család a püspöki lakásból az uj lakásba, a fájdalomtól megtört nagyasszonyt csak ugy lehetett rábirni a számára fogalommá vált régi fészek elhagyására, hogy előtte vitték eltávozott édes urának életnagyságu képét. Az érzésnek az a szinfoniája, mely ebben az egy jelenetben zeng és dalol, legendák magasztos emlékeire méltó.

Három évi várakozás és hősies szenvedés után Isten megjutalmazta őt a viszontlátás boldogságával. Nagyasszonyunk még egyszer és utoljára lakást cserélt. Ennél az utolsó költözködésnél már nem kellett előtte vinni férjének arcképét. Földi szemeinek utolsó villanása amugyis bizonyára ezt a szeretett arcot látta, lelki szemei pedig örök fényességre nyiltak, melyben a vég és kezdet nélküli Isten jutalmazó keze az elszakadás nélküli találkozást és a megfakulás nélküli képet nyujtja számára.

Számunkra drága ajándék volt élete, melyet követni: kötelesség!

Legyen pihenése csendes!

* * *

A temetés nov. 17-én d. u. 3 órakor folyt le. A templomban felravatalozott koporsónál, valamint a sirnál is dr. Boros György püspök ur tartott emelkedett orációt és imát, mindkét helyen gyászdalokat énekelt a teológia énekkara Ütő Lajos karnagy vezetésével.

Sz. I. S.

Kérjük olvasóinkat, hogy ha olyan hittestvérünkről tudnának, aki egyházközségeinktől távol él s igy unitárius pásztorolásban nem részesül, értesitsék (a pontos cimet mellékelve) szerkesztőségünket, hogy az összeköttetés felvételére lépéseket tehessünk.

Téli hangulatok.

Haho! Haho!
Az első hó.
Az első fehér, égi pehely.
A szivem, ez a régi kehely,
Megtelik ujra szent örömökkel,
Kis gyermekkorom álmaival.

Este a néma, alvó szobában
Villog a kandallóban a tüz,
Libbenő lángja rásüt a falra
S gyermeki, éber álmokat üz.
Néha egy kis láng titkon kilobban,
Által az alvó ablakokon,
Megvilágitja az ucca sötétjét
S hulló pelyhek közt tova-oson.

Reggel a néma, alvó szobában
Én vagyok első lábrakelő
S mintha eldugott titkokra lesnék,
Szorongó szivvel várok az ágyban,
Hivjon a hajnal pirja elő.

S aztán haho! haho!
Látom a hunyt szemü hajnalon át
A rejtett titkot, a nagy csodát:
Hull a hó! Hull a hó!

* * *

Meghalt a nyár s az ősz is oda,
Kihullt az életünkből sok csoda.
Nem süt meleget a nap-korong,
Szivünkön ujra titkos bú borong.

Kertünket belepte most a hó,
Lent, a vár alatt, befagyott a tó.
Hideg szél fuj át a határon,
Fehér hópelyhek nyiltak a fákon.

* * *

Téli zárt tettünk már a kapunkra,
Vendégek jöttek mégis udvarunkra,
Irdatlan nagy fejü hó-emberek
S ugy örvend nekik a gyermeksereg.

Pedig a hó-ember olyan hideg,
Nincs benne szlv és nincsen ideg,
Az ajka néma, semmit sem beszél,
A szeme kialudt, fekete szén.

Nincs apja, anyja, se testvére,
Csak a jó tapad hideg testére.
Csókot az arcára senki se ad,
Mosoly az ajakán soha sem fakad.
Rajta nevetnek vig gyerekek,
Ó, emberek! Szegény jó-emberek!

Vigyázzatok, drága kis gyerekek,
Ne legyetek ti is jó-emberek.
Legyen nektek meleg a szivetek
És szivetekben legyen szeretet.

Fekete Lajos.

Id. Máté Lajos 40 éves lelkészi jubileumára.

Sok derék, munkás papja volt évszázadok folyamán át szeretett egyházunknak, kik áldásos munkálkodásukkal az egyház ügyét hatalmas lendülettel vitték előre s kiknek nevét méltó elismeréssel jegyezték föl egyházunk történelmének lapjain. Az egyház-épitő becsületes munka nem mindig csak a központokban s nagyobb vezető személyiségek részéről történik, hanem apró, kis falucskákban, a periferiákon is lehet szép, épitő, eredményes és elismerésre méltó munkát folytatni. Egy ilyen kis falucska előbbvitelén, hiveinek boldogitásán lankadatlan hangya-szorgalommal buzgolkodó lelkipásztorról akarok megemlékezni következő soraimban.

Ez a becsületes és lelkiismeretes munkás id. Máté Lajos firtosváraljai lelkész, az én szülőfalum nagy energiáju papja, ki már több, mint 40 esztendeje szántogatja az ugart, veti a magot, müveli az Ur szőlőjét. Firtosváralja nem nagy falu, hiszen csak 300 lelket számlál; a Firtos-hegy tövében, tehát a szép Nyikó eredeténél fekszik. Tőle északra más vallásu falvak és félelmes nagy erdőségek vannak. Ide, ebbe a végvárba, erre a perifériára kivánkozott és jött a szép Bethlenszentmiklósról Máté Lajos, mint ifju lelkész, a dolgozni akaró ember s itt végzett 35 esztendő alatt olyan kiváló és szép munkát, melyet dicsekedéssel állithatok mások elé követendő példaadásul.

Lássuk, mit is végzett hát Máté Lajos, az én kedves szülőfalum papja 35 esztendő lefolyása alatt.

Papi hivatását a legkomolyabban fogta föl. Szószéki szolgálata azokban a népszerü és a falusi nép számára érthetően szerkesztett és nagy lelkesedéssel előadott prédikációkban mindig magával tudta ragadni a templomot nagy buzgósággal látogató hiveket. Mint diák egyetlen nyári vasárnap is el nem maradtam volna a templomból, honnan haza menve, csaknem minden alkalommal el kellett mondanom a prédikáció rövid tartalmát édes apámnak, ki,

bár gyakran járt a templomba, mégis kikérdezett, hogy lássa, megfigyeltem-e a beszédet. De ha ki nem kérdezett volna az édes apám, ugy is figyeltem volna, mert Máté Lajos lelkészünk oly érdekesen és lelkesen szónokolt, hogy arra nem figyelni lehetetlen volt. Az ő szónoklatai — elárulom — megkedveltették velem a lelkészi pályát és nagy mértékben hozzájárultak ahoz, hogy teológus legyek akkor, amikor volt kereszturi és kolozsvári osztálytársaim közül erre a pályára senki nem lépett s engemet is lebeszélni igyekeztek erről. És itt egy — eddig senkinek el nem mondott — diákkori megfigyelésemet is el kell mondanom. Mint nagyobb diák, egy nyári vasárnapon a templomunkból kijövet hallottam, hogy egy idegen uri ember, ki szintén a templomban volt s kit ma sem tudok, hogy ki volt, azt a megjegyzést tette egy másik, vele lévő, uri embernek: „Ez már igazi szép és jó beszéd volt, boldogan hallgattam ezt a falusi embereknek mondott, lelkes prédikációt; szivesen hallgatnám máskor is.“ Ez volt Máté Lajos szószéki szolgálata.

De ő nemcsak a szószéken volt mintaszerü lelkész, hanem a közügyek és a társadalmi élet terén is. Firtosváralja népe az ő fáradhatatlan buzgóságának köszönheti, hogy haladni és kulturálódni tudott, hogy temploma és középületei jókarban vannak, hogy megfelelő jó utja készült „sárba esett“ Váraljának a „dombon ülő Pálfalva“ felé. Hangya-szorgalmának és a közügyet mindennél előbbre tenni tudó áldozatkészségének eredménye az, hogy kicsiny és igénytelennek látszó falunknak vizvezetéke van s rokonaink már egy jó pár évtized óta a Firtos vizét isszák. Egyházi és községi gyüléseken puritán tisztasággal irányit, vezet, dolgozik még akkor is, ha ezért nem a hála és elismerés kenyerével, hanem a gorombaság és értetlenség durva köveivel dobják. Szives és udvarias házigazda, kinek ajtója tárva-nyitva állott előttünk, váraljai diákocskák előtt s tőle és kedves családjától sok mindent tanultunk.

Az egyetemes egyház életében is számottevő tényező volt mindig. Hacsak betegség nem gátolta, lelkiismeretes pontossággal jelent meg minden alkalommal a Keresztur köri és főtanácsi gyüléseken s felszólalásaival és nem egyszer egyházi lapokban közzétett tanácsaival (pl. nyugdijügyünk) vitte előre egyházunk szent ügyét.

Ennek a több, mint 40 esztendőn át lelkiismeretes és szorgalmas lelkésznek munkássága elismeréséül az elmult nyár augusztus 23-án — Firtosváralján tartott találkozási ünnepélyünkön — jubileumi ünneplést rendeztünk, melyen a firtosváraljai eredetü Kozma Zoltán szentmiklósi lelkész mondott az érdemeket elismerő, szép prédikációt és Pál Ferenc oklándi tb. esperes üdvözölte a jubiláns lelkészt, ki szép szavakban köszönte meg a nem várt ünneplést. Templomozás után mintegy 40 teritékes bankett is volt, hol többen pohárköszöntőkben fejeztük ki nagyrabecsülésünket Máté Lajossal és családjával szemben. Ez alkalomból egy alapot létesitettünk a jubilált lelkész nevére közadakozás utján, amely a mai szük pénzviszonyok között is szép eredménnyel végződött, amennyiben már 5000 leu

van befizetve az alapra. Remélni szeretjük, hogy még növekedni fog ez alap a tisztelők jóakaratából.

Máté Lajos még áll a poszton és — bár a nyár folyamán egy sulyos és aggasztó betegség tette próbára erejét — végzi ifjui lelkesedéssel és szorgalommal szép hivatását. Adja Isten, hogy még évekig lehessen jó egészségben szülőfalum papja, hivei örömére és haladására.

Karácsonfalva. **Bálint Ödön,**
unitárius lelkész.

A mészkői unitárius templom felavatása.

Október 25-én (vasárnap) avatták fel lélekemelő ünnepség keretében a mészkői unitárius hivek ujjáépitett templomát. A templom a XIII-ik században épült és először 1783-ban renoválták. Most ujabb renoválás vált szükségessé és ez — a hivek áldozatkészségéből — most fejeződött be. A munkálatok Debreczeni László tervei szerint készültek s a templom igazi magyaros stilusával irányadóul szolgálhat arra, hogy hogyan lehet és kell régi templomaink renoválásánál a történelmi szempontoknak megfelelően igazi magyart alkotni. Külsejében a templom, különösen délkeletről tekintve, egészen impozáns, bár kisméretü. A torony fatornácának, valamint a templom széles ereszének faragott, festett gyámjai, a berakott terméskövek és az ablakok részleteikben is müvészi értéküek és magyarok. De különösen remekbe készült a templom belseje. Az épités munkáját Kereki András odavaló képesitett ácsmester vezetésével, helybeli ácsok végezték. A boltozatos, famunkás mennyezetet faragott gerendák tartják s a Debreczeni László szinpompás mintái diszitik. Az eredeti, 1783-ból származó mintákból is meg van örökitve három. A legények karzatja felett még egy karzat elfért a gyermekek számára. Az uj szószék az eléje épitett papi-székkel, a megujitott padok, a zsoltár-mutatók, a fali lámpatartók, az ujonnan ajándékozott urasztala, mely Zsigmond Ferenc tanitó és neje ajándéka, de legkivált a négy változatos, pedálkupolás, teljesen uj orgona — a temesvári Wegenstein-cég alkotása — mind ugyanabban az eredeti magyar stilusban készültek, amelyikben a templom maga.

Az ujjáépült templom és az uj orgona felavatását Dr. Boros György unitárius püspök végezte, akinek kiséretében Mészkőre érkezett Dr. Varga Béla püspökhelyettes, Lőrinczy Dénes tordai esperes és még az unitáris egyházi és közéleti férfiak és nők közül Pálffi Márton tanár és leánya, Dr. Kiss Elek teol. tanár, Mikó Lőrinc egyh. titkár, Dr. Gyergyay Árpád professzor és családja, Ürmösi József püsp. titkár és felesége, Dr. Ferenczy Sándor tanár. A felavatás ünnepélyes istentisztelet keretében zajlott le. Az istentiszteleten, Lőrinczi Dénes tordai esperes imája után, Dr. Varga Béla püspök-

helyettes hirdette az igét. Luk. 9. rész 62. verse alapján kifejtette, hogy ebben a hitevesztett, csüggedt embervilágban hiábavaló a sok elmélet, szónoklat, bele kell feküdni a munkába, bele adni minden lelkesedést, odaadást, ugy, mint Jézus tette, ki az egész ember evangéliumát hirdette az alapigében. Minden más barázdában csak fél munkát végzünk, ha apró érdekeinket dédelgetjük s vissza tekintünk kicsinyes céljainkra. Dr. Boros György püspök felavató beszédében I. Mózes 11. rész 1—5. verse alapján a Bábel-tornya épitőinek összekavarodott munkáját összehasonlitotta a mai társadalom zürzavaros helyzetével s dicséretes elismeréssel emelte ki a mészkői hivek áldozatkész buzgóságát, mely csodálatos dolgot cselekedett, hogy amikor mások sirnak, jajgatnak, akkor ők templomot épitenek, imádkozni akarnak. Mintha az ősök 700 éves multja szólalt volna meg az ősi templom köveiből. Beszéde végeztével megható, áhitatos imában kérte Isten segedelmét, áldását a templomra, mely után a templomi közönség buzgó áhitattal énekelte ez alkalomra készült, alábbi szövegü éneket („Térj magadhoz drága Sion" dallamára):

Tetszik nekünk az Istenhez
Magyarul imádkozni,
De tudjuk, hogy minden népe
Egyformán kedves neki.

Nem gyülölségért vagyunk
Magyarok, mig meghalunk,
Hanem, hogy az ő világa
Gyarapodjék gazdagságra.

Benczédi Domokos, volt mészkői, jelenleg torockói lelkész, ki a templomépitési munka alapját megszervezte, Mózes égő csipkebokra lángjának fényét látja fellobogni a templomáért lelkesedő nép szivében s hála-áldozatra hivta az Ur asztalához. Istentisztelet közben a helybeli vegyes dalkör énekelt Zsigmond Ferenc énekvezér vezetése alatt. Igen szép, rutinos és hangulatos éneket hallottunk Kereki András atyánkfiától. Az uj és szép hangu orgonán Erdős Mihály tordai énekvezér játszott az ő közismert, szép müvészetével. Délben az iskola termében közebéd volt, melynek gazdagságán nem látszott a mai szükös helyzet, mert ellátásban gazdag áldomás volt, régi magyar szokás szerint, pohárköszöntőkkel füszerezve. A nap befejező része Kelemen Lajos tanár előadása volt, aki Mészkő multjából adott elő érdekes részleteket az ő széles körben ismert tudásával és vonzó előadásával. Az est beálltával azzal az érzéssel hagytuk el a kis falut, hogy Balázs Ferenc lelkésztársunk e küzdelmes épitő munkájával szép bizonyságot tett elhivatásáról, türelméről, akaraterejéről s ezutáni alkotásaiban több megértéssel és kevesebb küzdelemmel fog találkozni. i. j.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Boldog és kellemes karácsonyi ünnepeket, valamint újévet kívánunk kedves olvasóinknak és munkatársainknak.

Helyreigazítás. Az Unitárius Közlöny novemberi számában megjelent „székelyszentmihályi egyházköri közgyülésről" szóló cikkem az ott átélt érzéseimeit, szeretetemet és érdeklődésemet foglalta magába, amely lélekemelő érzések a gyülés és ünnepély alatt magával ragadtak. Ezek nyomán később még nagyobb érdeklődéssel vágyódtunk a szabad lelki ölelkezésre, amely bizonyos okok miatt nem történhetett meg. És cikkem azzal fejeződött be, hogy az ünnepélyről kissé csalódott szivvel távozánk.

Ez a részlet azonban egyházköri vezetőségünket érzékenyen érintette. Miután meggyőződtünk afelől, hogy vezetőségünk a legnagyobb odaadással és szeretettel készült erre és talán a sok hatásos munkája után, az ünnepély végét akarta a legmelegebbé tenni s igy a csalódott érzések kiengesztelődtek. Ezzel szemben azonban fennáll az, hogy cikkem utolsó sorai jogtalanul érintették a vezetőséget ...

Én minden kényszerhatástól távol állva, csupán megértésem, szeretetem és becsületérzésem parancsától hajtva, ezt a jelen cikkemmel igyekszem jóvátenni. Mert azt érzem, hogy szerény soraimban a szeretet, megértés és a kiengesztelés utját munkálom. De hogy a nyilvánosság előtt ez kellő megértést találjon, szükségesnek érzem egyes részletekre visszatérni és azt, amennyiben tőlem telhető, megvilágitani.

A tisztelendő esperes ur édesatyja elhalt és a temetés ép a közgyülés napjára esett. Igy az elnökséget Dr. Elekes Domokos felügyelő-gondnok ur vette át, akinek gondoskodnia kellett a temetésen való részvételről is, ahová egy résztvevő bizottságot küldött ki, amely a lelki vezetők számát nagyban apasztotta és az ottmaradottakra is bizonyos szomoruságot, lehangoltságot váltott ki...

Máskülönben a gyülés vidéki intelligenciáktól és kiküldöttektől nagyon népes volt, akiket mi a legnagyobb szeretettel fogadtunk és örvendtünk, hogy megjelenésükkel egyházunkat megtisztelték. De a fehér asztal mellé egyszerre letelepiteni nem lehetett, mert erre sem elegendő edényünk, sem pedig elegendő helyünk nem volt. Miután a gyülés, amint az előző cikkemben is jeleztem, az estéli órákig tartott, igy a távolabbi vidékiek, sürgős munkaidő lévén, igyekeztek hazafelé s igy az ünnepélynek nem várhatták végét. Itt tehát folytonos jövés-menés, készülődés volt látható.

Az ifjuság is jelen volt, akik már az estéli órákban (minden esetre tisztességesen viselkedve) jó hangulatban voltak. Az egyház komolyabb tényezői szintén külön csoportba válva várta, hogy háláját lelki vezetősége előtt lerója és őszinte szeretettel köszöntse, tehát minden csoport különböző gondolatokkal és érzésekkel volt elfoglalva.

Ennyiféle, különböző hangulatba találta az elnökség a gyülés

és ünnepély résztvevőit, amikor a sok fárasztó munka feldolgozása után a fehér asztalnál megjelent. Látva, hogy semmiképen nem összhangba vágó a még jelenvolt hivek hangulata, ugy érezte, hogy itt a vezetőségre senki nem vár, figyelembe sem veszik, meg sem hallgatják és nincs kivel egyengetni a lelki ölelkezés utjait. — De mi vártuk, nagyon vártuk.

Igy került tehát cikkem utolsó mondata, hogy az ünnepélyről kissé csalódott szivvel távozánk. De miután, mint előbb is jeleztem, meggyőződtünk afelől, hogy egyházköri vezetőségünk készült és az utolsó pillanatot akarta a legmelegebbé tenni, ezek után én megelőző cikkem utolsó mondatait, vagyis utolsó részletét, nem is tartom fönn.

Azonban tőlem sem vehető rosszakaratnak, hogy ezt megelőző cikkemet megirtam, mert ha egyházamat nem szeretném és a sorsa nem érdekelne, az ünnepélyre csupán kiváncsiságból, vagy szórakozásból mentem volna, bizonyára nem foglalkoztam volna cikkem megirásának gondolatával. És hogy ez az állitásom tényleg a valóságban igy áll-e, ezért feleljen az én egyházi életem és multam. Mert senki sem tapasztalhatta felőlem azt, hogy én az egyenetlenséget és a béke ellen szitottam volna, sőt, mindig a béke pártja voltam, amelyért képes vagyok harcba szállni és sok minden önérdekről lemondani.

Cikkem megirására az vezetett, hogy mi keressük mindig lelki vezetőinkkel a kapcsolatot. És ha cikkem meg nem jelenik, honnan tudhassa a vezetőség, hogy vajjon mi megértjük-e őket.

Azzal a jóleső érzéssel fejezem be jelen cikkemet, hogy ezek után előző cikkem nem fog hagyni bántó nyomokat maga után.

Bencéd. **Izsák Domokos.**

A főtanácsi gyülés december 13-án kezdődik. Előző nap a mult számunkban hirdetett egyháztársadalmi egyesületek közgyülései fognak megtartatni, igy Dávid Ferenc Egyletünk közgyülése is, ahol alapszabály tervezetünk megvitatása mellett elnököt és más tisztviselőket kell választanunk.

Az 1932. évi Naptár el nem adott példányait kérjük december 15-ig visszaküldeni, hogy más helyt még elhelyezhetők legyenek.

A kolozsvári Unitárius Kollégium Ifjusága f. év november 29-én szépen sikerült ünnepélyt rendezett Szentiváni Mihály unitárius költő emlékére. A müsor kiemelkedő pontjai — a Haydn-trió előadása és a kollégiumi énekkar szereplésén kivül — Ifj. Nagy Zoltán emlékezése, Márkos Albert hegedűjátéka, Id. Nagy Zoltán novella-felolvasása, Kiss Zoltán imája, Kelemen Tibor: Szentiváni versek felolvasása gyönyörködtették a hallgató közönséget. Dicséretet érdemel még Bagaméry Kató lelkes zongorajátékával és Márkos Jenő a D dur trióban tanusitott cello szakértelmével. Vári Albert védnök-tanár lelkes bezárója után a közönség azzal a tudattal távozott, hogy ma is, mint a multban, lelkesedik a diákság a szép és művészi dolgok iránt.

A kolozsvári Unitárius Kollégium ifjusága és tanári kara nov. 22-én meleg sikerü matiné keretében ismerte el és hálálta meg dr. Gál Ke-

lemen 40 éves tanári és 25 éves igazgatói munkálkodását nyugalomba vonulása alkalmával. Gálffy Zsigmond igazgató, dr. Abrudbányai Géza (a régi tanitványok nevében), Nagy Zoltán VII. osztályos tanuló, dr. Ferencz József, isk. felügy.-gondnok és dr. Boros György püspök ur, — fenti sorrendben — emelkedett hangu beszédekben fejezték ki hálájukat dr. Gál Kelemen munkásságáért, egyben kérve őt, hogy szeretetét és tehetségét továbbra is forditsa kicsiny egyházunk javára. Az ifjuság szépen sikerült dalárda és zenekari számokkal szerepelt Toducza Zsigmond zenetanár vezetésével. Dr. Gál Kelemen munkásságát mi is szerettük volna méltatni lapunkban, de — szerénysége által sugalmazott kérésére — el kellett tekintenünk attól.

A kolozsvári Unitárius Ifjusági Egyesületek vasárnap, november hó 22-én, d. u. 1/25 órakor az Unitárius Kollégium disztermében kegyeletes ünnepélyt rendeztek most már néhai nagyasszonyuk özv. Ferencz Józsefné emlékére. Elnöki megnyitót tartott Bedő Borbála II. é. teológiai hallgató. Ürmösi Károlyné: A nagyasszony fátyla c. költeményét szavalta Szabó Jolán. Emlékbeszédet tartott Szent-Iványi Sándor, lelkész. Énekelt Bede Emil. Belépti dij nem volt, szives adományokat az „özv. Ferencz Józsefné, Kissolymosi Gyergyai Anna emlékalap"-ra koszoru megváltás cimén elfogadtak. Kérik e célra az esetleges további adományokat szerkesztőségünkbe küldeni. Az adakozásokat nyugtázni fogjuk.

Az Unitárius Nők Szövetsége december 6-án, vasárnap d. u. 5 órakor a szegény gyermekek karácsonyi felsegélyezésére vallásos ünnepélyt rendez az unitárius templomban. Műsor: 1. Orgonán játszik: Ütő Lajos. 2. Szaval: Fikker János. 3. Énekel: Ürmösy Magda, orgonán kiséri Mihályfi Irén. 4. A régi rossz időkről. Előadást tart Kelemen Lajos. 5. Quartett: Előadják S. Kouba Paula—Biasini Sándor—Mestitz János—Stransky Gyula. 6. Énekel a teológia énekkara. Belépti dij nincs, műsor megváltása kötelező.

December 20-án vasárnap d. u. 4 órakor karácsonyfa-ünnepélyt tartunk elemi iskolás gyermekeinknek a gymnasium tornatermében.

1932. jan. 13., febr. 10., márc. 9. és ápr. 13, azaz minden hó második szerdáján megtartjuk szokásos kötőkéinket d. u. 5 órai kezdettel, saját irodahelyiségünkben (Calea Marechal Foch, Kossuth Lajos-utca 10 sz.)

Mindezen összejövetelekre minden unitárius család nőtagjait és azok vendégeit testvéri szeretettel hivjuk az Unitárius Nők Szövetsége választmánya.

Meghivó. Sz. 27—1931. elnöki. Az unitárius egyetemes lelkészkör folyó évi december hó 12-én 1/29 órakor kezdődőleg Kolozsvárt, az Unitárius Kollégium disztermében évi rendes közgyülést tart, melyre a tagokat tisztelettel meghivja Csifó Salamon, elnök. Tárgysorozat: 1. Közének. 2. Imádkozik Fikker János kolozsvári s. lelkész. 3. Elnöki megnyitó. 4. Jegyzőkönyv hitelesités és erre bizottság kiküldése. 5. Felolvas Szent-Iványi Sándor kolozsvári lelkész. 6. Jelentés a lelkészkörök évi működéséről. 7. Felsőhatósági leiratok: a) a dijlevelekre; b) a belső emberi választási törvényre; c) a hivatali felfüggesztésekre; d) a nyugdijpénztár elkülönitésére vonatkozólag. 8. Jelentés a pénztárvizsgálatról. 9. Jelentés az „Unirius Szószék" anyagi helyzetéről. 10. A marosvásárhelyi konferencián tartott felolvasások ügye. 11. Kisgyörgy Imre javaslata Hitel- és Segélyegylet alapitására. 12. Dobai István és Kelemen Imre pályanyertes műveinek kiadási

ügye. 13. Uj alapszabály-tervezet. 14. Esetleges választások. 15. A háromszéki kör inditványa: a) dr. Borbély István; b) vallástani könyvek ügyében. 16. A felsőfehéri kör inditványa: a) a hivek fegyelmezésére; b) kepézés alkalmával pálinkával kinálás kiküszöbölésére vonatkozólag. 17. A székelykereszturi kör inditványa: a) a kongrua levonása; b) egyházi adózás megszüntetése; c) nyugdijilletékek és járulékok csökkentése ügyében. 18. Balázs Ferenc indi.ványa: a) nyugdijilletékek és járulékok csökkentése; b) az egyház központjának áthelyezése ügyében. 19. Esetleges más indítványok. A választmány tagjait kérem, hogy december 11-én este 7 órára szíveskedjenek a dékáni szobában megjelenni.

Dávid Ferenc-emlékünnep Kolozsvárt. A kolozsvári egyházközség és a központi Dávid Ferenc-Egylet, hálás kegyelettel, szép ünnepségek keretében emlékezett meg november 15-én a nagy férfiu halálának 352 éves évfordulójáról. A vasárnap délelőtti istentiszteleten Ürmössi József püspöki titkár tartott alkalmi prédikációt. Délután 5 órakor a kollégium disztermében, szép közönség jelenlétében, müsoros ünnepély volt. A gyülekezeti ének elhangzása után Dr. Boros György püspök tartott elnöki megnyitót, visszaemlékezve Dávid Ferenc elitéltetése eseményeire. Szántó Luci I. éves papnövendék szavalta Józan Miklós alkalmi költeményét. Dr. Kristóf György egyetemi tanár igen érdekes és értékes történelmi előadást tartott az unitárizmusnak Pécs városábani diadalmas életéről, Válaszuti György unitárius és Skarica Máté református prédikátor vitájáról. Haydn D-dur trioját előadták: Márkos Albert VII. g. o. (hegedü), Márkos Jenő V. g. o. (cello) és Nagy Zoltán VII. g. o. (zongora). Kovács Domokos III. éves papnövendék nagy átérzéssel és ügyes előadással szavalta M. Farkas Sándor alkalmi emlék-versét. A teológia akadémia énekkara Meisner: „Magnus est Dominus" c. szerzeményét énekelte.

Hymen. November 22-én délután tartotta esküvőjét *Péterfi Mihály* küküllőszépiaki unitarius lelkész *Gvidó Katicával,* Gvidó Béla dicsőszentmártoni esperesünk bájos leányával a dicsőszentmártoni unitárius templomban. Az egyházi áldásban Gvidó Béla esperes ur — örömapa — részesitette, mig a másik örömapa, Péterfi Gyula torockói énekvezér-tanitó afia, dalban adta áldását az ifju párra. A helybeli Unitárius Dalárda üdvözlő dalokat énekelt Török János karnagy vezetésével. Utána a helybeli New-York-vendéglőben vacsora volt, melyen a köri lelkészek szép pohárköszöntőkben fejezték ki jókivánságaikat az ifju párnak. E helyről is fogadja az ifju pár legmelegebb jókivánatainkat! — *Vass Jucika* kénosi lakós és *Fazakas Jenő* recsenyédi unitárius lelkész november hó 8-án tartották eljegyzésüket Kénosban.

Gyászhirek. Mély szomorusággal vettük a hirt *Adámossy Gábor* kövendi unitarius lelkész folyó évi november hó 20-án történt elhalalozásáról. A szép, daliás termettel, kiváló szellemi tehetséggel megáldott s hiveit szerető lelkipásztorral hamar végzett a suly s kór, mely ellen nem volt földi orvosszer. Szerető áldott, jósagos lelke találja fel az üdvösséget és kárpótlást az itt elveszitett örömökért. Őt siratő élettársát s árván maradt két gyermekét a jó Isten kegyelme és jósága vigasztalja meg. Temetése a kartársak, a vidék és hivei nagy részvételével november hó 22-én délután volt. Lőrinczy Dénes esperes és Árkosi Tamás sinfalvi lelkész végezték a temetési szertartást. Legyen áldott emlékezete! — Novem er 7-én hunyta le szemét örök álomra *Dr. Erdődy Endre,* volt járási tiszti orvos, birtokos — magyarszováti magányában. 67 évet élt: „egész életét a szenvedő emberiségnek áldozta" áll szomorujelentésében. Valóban, hiszen minden hozzá forduló betegnek, akár jó szóval, akár orvossággal, de mindig meg tudta gyógyitani testét vagy lelkét. Példát mutatott, mit ha követünk, méltók leszünk emberi mivoltunkhoz. Nyugodjék békében, szelleme örökké élni fog.

Irodalom.

A székelykereszturi unitárius főgimnázium 1929/30. isk. évi értesitője 244 oldalon jelent meg, ugyancsak román és magyar nyelven, Gálfalvi Samu igazgató gondos szerkesztésében.

Vezető helyen Nagy Lajos tanár emlékezik meg Demeter Lőrinc elhunyt iskolafelügyelő-gondnokról nehány meleg sorban. Ezt követi Szentmártoni Kálmán tanárnak Heraklides Basilikos Jakab, moldvai fejedelemről irt, hosszabb lélekzetü, alapos és gondos tanulmányra valló értekezése. Minthogy e tanulmányt, mely szélesebb körökben keltett méltó feltünést, már többen és több helyen méltatták, taglalásába ezuttal már hely szüke miatt sem bocsátkozhatunk.

Az intézet előljáróságában annyi változás történt, hogy az elhunyt Demeter Lőrinc helyébe Dr. Fekete Gyula marosvásárhelyi ügyvédet választották meg iskolafelügyelő-gondnoknak, továbbá, hogy az előljáróságot kiegészitették három tanácskozó taggal. E három tag: Katona Ferenc esperes, Dr. Elekes Domokos ügyvéd és Ütő Lajos székelykereszturi pap. Tornatanárnak Lőrinczi Zoltánt alkalmazták. A tanárok dicséretre méltó társadalmi és irodalmi munkásságot fejtettek ki, mig az ifjuság az Orbán Balázs-Önképzőkör különböző ágazataiban vette ki részét az önképzés szép munkájából.

A tanulók száma 154 volt, ebből unitárius 103. Baccalaureátusra állott 10 uj tanuló, átment 7.

Egészségi állapot általában jó volt. A tanulók erkölcsi tekintetben kifogás alá nem estek s fegyelmi vétségek is — pár esetet kivéve — nem fordultak elő.

A D. F. E. nőszövetsége ez uton is felhivja Kolozsvár unitárius szegényeit, hogy jelentkezzenek az Egylet irodájában, Unitárius Kollégium, I. em. december 10-ig, ha segélyre szorultak. A hivatalos órák alatt, d. u. 3—5 óra között, iparkodni fogunk valamennyire enyhiteni nehéz sorsukat.

Felhivás előfizetőinkhez! Tekintettel a nehéz gazdasági helyzetre, kérnünk kell olvasóinkat, hogy hátrálékos előtizetési dijaikat rendezzék. 1932. januárjától kezdve csak azoknak tudjuk küldeni a Közlönyt, akiknek előfizetési dijai addig rendezve lesznek.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17

5759